

GERONTIKON

de letter alfa

DE HEILIGE ANTONIUS DE GROTE

De heilige Antonius leefde van 251 tot 356. Zijn leven werd, terstond na zijn dood, beschreven door de heilige Athanasius. Antonius 'ontdekte' de woestijn als geestelijk strijper. Hij is aldus de Vader van de woestijnmonniken geworden. Daarom begint de verzameling spreuken ook met hem en ontvangt hij in het opschrift twee predikaten, die afwijken van de gewone: in plaats van abt, staat er nu: de heilige, en tevens wordt hij de Grote bijgenaamd. In deze spreuken treedt Antonius op ons toe als een persoonlijkheid, verstandig, menselijk en origineel.

1 (1) Toen de heilige abt Antonius in de woestijn verbleef, overvielen hem eens lusteloosheid en zeer sombere gedachten. En hij sprak tot God: "Heer, ik wil gered worden en mijn gedachten staan het me niet toe. Wat moet ik in mijn kwelling doen? Hoe kan ik toch gered worden?" En hij stond even op, ging naar buiten, en toen zag Antonius iemand gelijk hij zelf die zat te werken, dan van zijn werk opstond en bad, en weer ging zitten om aan zijn snoer te vlechten, om daarna opnieuw op te staan om te bidden. Het was nu een engel van de Heer, uitgezonden om Antonius terecht te wijzen en gerust te stellen. En hij hoorde de engel zeggen: "Doe zo en u wordt gered". En het horen hiervan schonk hem grote vreugde en moed. En hij deed aldus en werd gered.

[*abt, abba of abbas betekent vader*]

2 (2) Dezelfde abt Antonius staarde eens in de diepte van Gods oordelen (vgl. Rom 11,33) en hij vroeg: "Heer, hoe komt het dat sommigen na een kort leven sterven, terwijl anderen zeer oud worden? En waarom lijden sommigen gebrek, terwijl anderen rijk zijn? En hoe komt het dat onrechtvaardigen rijk zijn, terwijl rechtvaardigen gebrek lijden?" En er kwam een stem die tot hem sprak: "Antonius, let op uzelf! Want dit zijn Gods oordelen, en het dient u nergens toe ze te weten te komen".

3 (3) Iemand vroeg eens aan abt Antonius: "Wat moet ik onderhouden om aan God te behagen?" En de grijsaard gaf hem ten antwoord: "Wat ik u opdraag, onderhoud dat. Waar u ook heengaat, houd immer God voor ogen. En wat u ook doet of zegt, zorg dat u een getuigenis hebt uit de Heilige Schriften. En op welke plaats u zich neerlaat, verander niet te gauw. Onderhoud deze drie zaken, en u wordt gered".

4 (4) Abt Antonius sprak tot abt Poimèn: " 's Mensen grote opgave bestaat hierin dat hij zijn eigen misslagen onder Gods ogen aan zichzelf wijt en dat hij beproevingen verwacht tot aan zijn laatste ademtocht".

5 (5) Eveneens sprak hij: "Zonder beproevingen zal niemand het Rijk der hemelen kunnen binnengaan". Neem de beproevingen weg, zei hij immers, en niemand wordt gered.

6 (6) Abt Pambo vroeg aan abt Antonius: "Wat moet ik doen?" De grijsaard zei hem: "Vertrouw niet op uw gerechtigheid, treur niet over iets wat voorbij is, en leer uw tong en uw buik in uw macht te houden".

[*Grijsaard, vergrijsd, ervaren in het geestelijke, niet noodzakelijk in jaren. We kunnen het ook weergeven met oudvader.*]

7 (7) Abt Antonius zei: Ik zag alle strikken van de vijand uitgespannen over de aarde en zuchtend sprak ik: "Wie komt daar nog langs?" En ik hoorde een stem tot me zeggen: "De nederige".

8 (8) Verder sprak hij: Er zijn er die hun lichaam door gestrengheid afbeulen, en toch, omdat ze geen onderscheid wisten te maken, ver van God af stonden.

9 (9) Verder sprak hij: Van de naaste hangen af leven en dood. Want als we onze broeder winnen, winnen we God, maar als we onze broeder ergeren, zondigen we jegens Christus (vgl. 1 Kor 8,12).

10 (10) Verder sprak hij: Zoals de vissen, die lang op het droge liggen, sterven, zo verslappen ook de monniken, die lang buiten hun kluis vertoeven of hun tijd met wereldlingen verdoen, in de spanning van hun rust. Zoals dus de vissen zich reppen naar de zee, zo moeten ook wij ons reppen naar onze kluis, om niet, als we lang buiten blijven, onze waakzaamheid van binnen te vergeten.

11 (11) Verder zei hij: Wie neerzit in de woestijn en de rust beoefent, wordt bevrijd van drie bekoringen: die van het gehoor, die van de spraak en die van het gezicht. Met één heeft hij het nog maar te stellen, die van het hart.

12 (12) Enkele broeders brachten abt Antonius een bezoek om hem de gezichten, die ze gekregen hadden, mee te delen en van hem te weten te komen of ze echt of van de duivels waren. Nu hadden ze een ezel, die onderweg was dood gegaan. Toen ze nu bij de grijsaard waren aangekomen, was hij hun voor en vroeg: "Waarvan is dat ezeltje onderweg doodgegaan?" Zij zeiden hem: "Hoe weet u dat, abba?" En hij sprak tot hen: "De duivels lieten het me zien". En zij weer: "Daarvoor zijn we juist gekomen om u dat te vragen. Wij krijgen namelijk gezichten, en dikwijls komen ze uit. Maar wij zouden niet graag bedrogen worden". Toen overtuigde de grijsaard hen met het bewijs aangaande de ezel, dat ze van de duivels komen.

13 (13) Iemand die in de woestijn op wilde dieren jacht maakte, zag abt Antonius bezig met zijn broeders plezier te maken, en hij was geërgerd. De grijsaard nu wilde hem ervan overtuigen, dat men zijn broeders zo nu en dan moet toegeven, en hij zei hem: "Leg eens een pijl op uw boog en span hem". En hij deed het. Hij zei: "Span hem verder". En hij spande hem. En opnieuw zei hij: "Spannen!" Toen sprak de jager tot hem: "Als ik de boog bovenmate span, breekt hij". Toen sprak de grijsaard tot hem: "Zo gaat het ook met het werk Gods. Als wij bovenmatig gestreng optreden tegen de broeders, kunnen zij wel eens breken. Dus moet men de broeders zo nu en dan toegeven". Toen de jager dit hoorde, schaamde hij zich. Hij had veel van de grijsaard geleerd, en vertrok. Ook de broeders waren gesterkt, en keerden naar hun woonplaats terug. 14

(14) Abt Antonius vernam over een jonge monnik dat hij onderweg een wonder verricht had. Want toen hij had opgemerkt dat sommige ouderlingen met veel moeite langs de weg voorttrokken, had hij aan wilde ezels bevel gegeven te komen en de ouderlingen te dragen tot ze bij Antonius waren aangekomen. De ouderlingen brachten deze gebeurtenis dus over aan abt Antonius. En hij sprak tot hen: "Het komt me voor dat deze monnik een schip is vol goede zaken, maar ik weet niet of het de haven wel bereiken zal". En een tijd later begon abt Antonius plotseling te wenen, zich de haren uit te trekken en te jammeren. Zijn leerlingen zeiden hem dan: "Waarom weent u, abba?" En de grijsaard antwoordde hen: "Zojuist is een grote zuil van de Kerk gevallen (en daarmee bedoelde hij de jonge monnik). Gaat naar hem toe en ziet wat er gebeurd is". De

leerlingen gingen er dus heen en troffen de monnik aan, gezeten op een matje, terwijl hij de zonde die hij bedreven had, beweedde. Toen hij de leerlingen van de grijsaard gewaarwerd, zei hij: "Gaat de grijsaard zeggen dat hij God smeekt om me slechts tien dagen toe te staan. Ik hoop dan genoegdoening te hebben aangeboden". En binnen de vijf dagen stierf hij.

15 (15) Een monnik werd door de broeders geprezen in het bijzijn van abt Antonius. Maar deze stelde hem, toen hij een verzoek van hem kreeg, op de proef of hij oneer verdroeg. En bevindend dat hij daar niet tegen kon, sprak hij tot hem: "U gelijkt op een dorp, dat aan de voorzijde er fraai uitziet, maar aan de achterzijde door dieven wordt leeggeplunderd".

16 (16) Een broeder zei tegen abt Antonius: "Bid voor mij". De grijsaard antwoordde hem: "Ik heb geen medelijden met u, en God ook niet, als uzelf niet uw best doet en niet tot God bidt".

17 (17) Eens brachten ouderlingen abt Antonius een bezoek, toen abt Jozef bij hem zat. De grijsaard wilde hen op de proef stellen. Hij legde hun een woord uit de Schrift voor en ving bij de jongeren aan te vragen wat dat woord betekende. En elkeen sprak naar best vermogen. Maar de grijsaard zei tegen ieder: "U hebt het nog niet gevonden". En na allen sprak hij ten laatste tot abt Jozef: "U, hoe verklaart u dat woord?" En hij antwoordde: "Ik weet het niet". Daarop zei abt Antonius: "Juist, abt Jozef heeft de weg gevonden, want hij zei: 'Ik weet het niet'".

18 (18) Eens gingen broeders abt Antonius een bezoek brengen vanuit de Skëtis. Op hun tocht naar hem toe namen zij de boot en troffen er een grijsaard aan die er eveneens wilde heengaan, maar de broeders herkenden hem niet. Terwijl ze nu op de boot zaten, hadden zij het over woorden van de Vaders en uit de Schrift, en dan weer over hun handwerk. En de grijsaard zat er zwijgend bij. Aangekomen aan de landingssteiger bleek ook de grijsaard naar abt Antonius te gaan. Toen ze bij hem aankwamen, sprak hij tot hen: "U hebt een goed reisgezelschap gehad in deze grijsaard". En tot de grijsaard sprak hij: "Goede broeders hebt u aangetroffen, abba". De grijsaard zei: "Goed zijn ze wel, maar hun hoeve heeft geen deur, en wie wil gaat de stal binnen en maakt de ezel los". Dit nu zei hij, omdat ze maar spraken wat hun voor de mond kwam.

19 (19) Eens kwamen broeders bij abt Antonius en zeiden hem: "Zeg ons een woord tot onze redding". De grijsaard sprak tot hen: "Hebt u naar de Schrift geluisterd? Zij geeft juist wat u nodig hebt". Maar zij zeiden: "Ook van u willen wij het horen, vader". Daarop sprak de grijsaard tot hen: "Het Evangelie zegt: Als iemand u op de rechterwang slaat, keer hem dan ook de andere toe (Mt 5,39)". Zij zeiden hem: "Dat kunnen we niet volbrengen". De grijsaard zei hun: "Als u de andere dan niet kunt toekeren, blijf dan tenminste de eerste voorhouden". Zij zeiden: "Dat kunnen we ook niet". De grijsaard zei: "Als u dat ook niet kunt, geef dan niet de klappen die u kreeg terug". En zij zeiden: "Dat kunnen we ook niet". Toen sprak de grijsaard tot zijn leerling: "Ga wat pap koken voor ze, want ze zijn zwak". En tot hen sprak hij: "Als u dit niet kunt en dat niet wilt, wat vang ik dan met u aan? Voor u moet gebeden worden".

20 (20) Een broeder had aan de wereld verzaakt en zijn bezit aan de armen uitgedeeld, maar ten voordele van zichzelf iets achtergehouden. Hij bezocht abt Antonius en toen deze erachter kwam, sprak de grijsaard tot hem: "Als u monnik wil worden, ga dan naar dat en dat dorp, koop er vlees, hang het om uw blote lichaam, en kom op die manier hierheen". Nadat de broeder aldus gedaan had, verwondden de honden en de vogels zijn lichaam. Hij kwam bij de grijsaard aan en deze vroeg hem of er gebeurd was zoals hij had aangeraden. En hij liet hem zijn lichaam zien, dat helemaal stukgereten was. Daarop sprak de heilige Antonius: "Wie aan de wereld verzaakt hebben en toch zaken wensen te behouden, worden op deze manier door de duivels bekoord en in stukken gescheurd".

21 (21) Eens was een broeder in het klooster van abt Elias een beproeving overkomen. En omdat hij eruit weggejaagd was, ging hij de berg op naar abt Antonius. Nadat de broeder een jaar bij hem gebleven was, zond hij hem terug naar het klooster waar hij vandaan was gekomen. Maar zodra ze hem zagen, joegen ze hem opnieuw weg. Hij keerde naar abt Antonius terug en zei: "Ze wilden me niet aannemen, vader". Toen stuurde de grijsaard iemand met de boodschap: "Een vaartuig leed schipbreuk in volle zee, het verloor zijn lading en met moeite kon het veilig en wel op het land gebracht worden. Maar u wilt wat al veilig aan land is, in zee werpen". En toen ze vernamen dat abt Antonius hem teruggestuurd had, namen ze hem terstond op.

22 (22) Abt Antonius zei: Ik denk dat het lichaam van nature een beweging mee ingeschapen heeft gekregen. Deze treedt niet in werking zolang de ziel niet wil, maar geeft in het lichaam alleen blijk van een ongepassioneerde beweging. [*beweging: namelijk die van de toestand van vóór de zondeval. De natuur is van zichzelf goed geschapen, zie het Leven van Antonius §20*]

Er bestaat evenwel een andere beweging, die zich voordoet wanneer het lichaam gevoed en welgedaan wordt door spijsen en dranken. De warmte van het bloed, daardoor veroorzaakt, zet het lichaam in werking. Daarom ook zei de Apostel: *Bedrinkt u niet met wijn, want daarin steekt wellust* (Ef 5,18). En van zijn kant beval de Heer in het Evangelie aan zijn leerlingen: *Ziet toe dat uw harten niet bezwaard worden door oververzadiging en dronkenschap* (Lc 21,34). Tenslotte is er nog een andere beweging die de strijders betreft en die voortkomt uit de toelag en de nijd van de duivels. Men dient dus te weten dat er drie soorten bewegingen in het lichaam zijn: een van nature, een uit het zonder onderscheid gebruiken van voedsel en een derde komend van de duivels.

23 (23) Verder zei hij: God laat de bekoringen niet woeden in dit geslacht zoals bij de Ouden, want Hij weet dat men nu zwak is en er niet tegen kan.

24 (24) Toen abt Antonius in de woestijn vertoefde, werd hem dit onthuld: er leeft in de stad iemand als u. Hij is arts van beroep, schenkt wat hij over heeft aan de noodlijdenden, en zingt elke dag het *Driewerf heilig* tezamen met de engelen.

25 (25) Abt Antonius zei: Er komt een tijd dat de mensen ijlen, en wanneer ze iemand zien die niet ijlt, verheffen ze zich tegen hem en zeggen: "je ijlt", omdat hij niet is als zij.

26 (26) Toen broeders aan abt Antonius een bezoek brachten, zeiden zij hem een vers uit (het boek) Leviticus. De grijsaard ging daarna de woestijn in, heimelijk gevolgd door abt Ammonas, want deze kende zijn gewoonte. De grijsaard ging ver weg, bleef dan staan in gebed en riep met luide stem: "God, zend Mozes om me dit woord te verklaren!" En er kwam een stem die met hem sprak. En abt Ammonas zei: "Wel hoorde ik dat de stem tot hem sprak, maar wat de uitleg van het woord was, kwam ik niet te weten".

27 (27) Drie vaders hadden de gewoonte om elk jaar naar de heilige Antonius te trekken. Twee van hen stelden hem dan vragen over hun gedachten en over hun zielenheil, maar de derde zweeg altijd en vroeg nooit iets. Na vele jaren nu sprak abt Antonius tot hem: "Zie, zoveel jaren al komt u hier en nooit stelt u een vraag". Maar hij gaf hem ten antwoord: "Voor mij is het voldoende enkel naar u te kijken, vader".

28 (28) Men zei dat een van de ouderlingen God bad om de vaders te mogen zien. En hij zag ze allen behalve abt Antonius. Daarom sprak hij tot degene die ze hem toonde: "Waar is abt Antonius?" En deze zei hem: "Op de plaats waar God is, daar is hij".

29 (29) Een broeder van de monnikengemeenschap, die vals beschuldigd werd van onkuisheid, stond op en ging naar abt Antonius. En ook de broeders van de gemeenschap gingen er heen om hem te genezen en mee te nemen. En zij begonnen hem te verwijten dat hij dat gedaan had. Maar deze verweerde zich: "Ik heb niets dergelijks gedaan". Toevallig nu was daar ook abt Pafnoetius Kefalas, en hij sprak deze gelijkenis tot hen: "Ik zag aan de oever van de rivier een man tot aan de knieën in het slijk zitten. En er kwamen enkelen hem een hand toesteken, maar zij dompelden hem er tot zijn nek in". Toen zei abt Antonius van abt Pafnoetius: "Zie, hij is nu waarlijk een mens die in staat is te genezen en zielen te redden". En op het woord van de grijsaards kregen zij berouw, vroegen de broeder vergiffenis en op aansporing van de vaders namen zij de broeder in de gemeenschap over.

30 (30) Sommigen zeiden van abt Antonius dat hij een geestdrager was, maar dat hij niet wenste te spreken omwille van de mensen. Want zowel wat er in de wereld plaatsgreep als wat zou gebeuren, onthulde hij.

31 (31) Eens ontving abt Antonius een brief van keizer Constantijn om naar Constantinopel te komen. En hij overwoog wat hij zou doen. Daarom zei hij tegen abt Paulus, zijn leerling: "Doe ik beter met te gaan?" En hij zei hem: "Als u er heengaat, wordt u Antonius genoemd, maar gaat u er niet heen, dan abt Antonius".

32 (32) Abt Antonius zei: Wat mij betreft, ik vrees God niet meer, maar ik bemin Hem. *Want de liefde werpt de vrees buiten* (1 Joh 4,18).

33 (33) Hij was het ook die zei: Houdt altijd voor ogen de vreze Gods. *Gedenkt Hem die dood en levend maakt* (1 Sam 2,6). Haat de wereld en alles wat erin is. Haat elke lichamelijke verkwikking. Verzaakt aan dit leven om voor God te leven. Weest indachtig wat u God beloofd hebt, want dat zoekt Hij van u op de oordeelsdag. Lijdt honger en dorst, weest naakt (vgl. 1 Kor 4,11), waakt (vgl. Lc 21,36), rouwt, weent (vgl. Jak 4,9), zucht in uw hart. Probeert of u God waardig bent. Veracht het vlees, om uw ziel te redden.

34 (34) Op zekere keer, toen abt Antonius een bezoek bracht aan abt Ammoen op de berg van Nitrië en zij zich met elkander onderhouden hadden, sprak abt Ammoen tot hem: "De broeders zijn door uw gebeden talrijk geworden en enigen van hen willen zich een kluis optrekken, ver weg, om in stilte te bidden. Welke afstand schrijft u voor dat er moet zijn tussen de te stichten kluisen en die er reeds zijn?" En hij zei: "Laten we op het negende uur gaan eten, dan gaan we naar buiten, doorkruisen de woestijn en nemen de plaats in ogenschouw". Nadat zij nu in de woestijn waren voortgetrokken totdat de zon onderging, zei abt Antonius tot hem: "Laten we bidden en hier een kruis oprichten, dan mogen zij die dat verlangen hier gaan bouwen. Zo kunnen die van ginder, wanneer zij hen komen bezoeken, op het negende uur eerst wat beschuit eten en hen dan nog bereiken. En die van hier kunnen, wanneer zij heengaan en insgelijks doen, onbezorgd zijn als zij elkaar bezoeken". De afstand nu is twaalf mijl.

35 (35) Abt Antonius zei: Wie een stuk ijzer bewerkt, overweegt van te voren in zijn gedachte wat hij gaat maken, een zeis, een zwaard of een bijl. Zo moeten ook wij eerst bedenken welke deugd we gaan beoefenen, om ons niet doelloos af te matten.

36 (36) Ook zei hij: Gehoorzaamheid met onthouding temt wilde dieren.

37 (37) Ook zei hij: Ik ken monniken die, na zich ten zeerste afgemat te hebben, gevallen zijn en buiten zinnen zijn geraakt, omdat zij op hun werk hun hoop hadden gesteld, maar het gebod verwaarloosden dat luidt: *Ondervraag uw vader en hij zal u inlichten* (Dt 32,7).

38 (38) Ook zei hij: Indien het mogelijk was, dan behoort de monnik alle schreden die hij zet en alle druppels die hij in zijn cel drinkt, over te laten aan de ouderlingen, om zeker te zijn dat hij er niet door misdoet.

ABT ARSENIUS

Arsenius de Grote leefde van ongeveer 350 tot 445. Hij stamde uit een senatorengeslacht. Paus Damasus I wijdde hem tot diaken en op diens aanbeveling werd hij in 383 door keizer Theodosius naar het hof te Constantinopel geroepen om de prinses Arcadius en Honorius op te voeden. De tweeënveertigste spreuk geeft zijn portret en nadere bijzonderheden over zijn leven.

1 (39) Toen abt Arsenius nog aan het hof verbleef, bad hij eens aldus tot God: "Heer, leid mijn leven zo, dat ik gered word". En er kwam een stem die tot hem sprak: "Arsenius, vlucht de mensen, dan word je gered".

2 (40) Toen hij zich afgezonderd had en leefde als monnik, bad hij eens hetzelfde woord nogmaals (vgl. Mt 26,44). En hij hoorde een stem tot hem zeggen: "Arsenius, vlucht, zwijg, bewaar de stilte. Want dat zijn de wortels van de zondeloosheid".

3 (41) Eens vielen de duivels abt Arsenius in zijn cel aan met hun kwelpartijen. En toen zijn dienaren er aankwamen, hoorden zij, nog buiten de cel staande, hem aldus tot God roepen: "God, laat me niet alleen (Ps 37/38,22). Niets goeds deed ik voor U, maar sta me in uw goedertierenheid toe te beginnen".

4 (42) Men zei van hem dat, zoals aan het hof niemand een kostbaarder gewaad droeg dan hij, evenzo ook niemand in de kerk een goedkoper droeg dan hij.

5 (43) Iemand zei eens tegen de heilige Arsenius: "Hoe is het toch mogelijk dat wij, ondanks zoveel studie en kennis, niets goeds hebben, terwijl deze ongeletterde Egyptenaren zoveel deugden bezitten?" Abt Arsenius zei hem: "Wij hebben niets wegens onze studie om een goed leventje te leiden, maar deze ongeletterde Egyptenaren verwierven zich de deugden door hun boetvaardigheid".

6 (44) Eens vroeg abt Arsenius aan een Egyptische grijsaard iets over zijn gedachten, en iemand anders die hem gadesloeg zei: "Abba Arsenius, hoe kunt gij, die zoveel Romeinse en Griekse wetenschap bezit, deze ongeletterde vragen stellen over uw gedachten!" Maar hij zei tot hem: "Wel bezit ik de Romeinse en Griekse wetenschap, maar ik ken nog niet eens het abc van deze ongeletterde".

7 (45) Eens bracht zijne heiligheid de aartsbisschop Theofilus in gezelschap van een landvoogd een bezoek aan abt Arsenius, en hij verzocht de grijsaard een woord van hem te mogen horen. De grijsaard zweeg een wijle en vroeg toen van zijn kant aan hem: "En als ik u er een zeg, voert u het dan uit?" En zij beloofden het uit te voeren. Toen sprak de grijsaard tot hen: "Als u ergens Arsenius hoort noemen, blijft er vandaan!"

8 (46) Toen de aartsbisschop hem een andere keer een bezoek wilde brengen, stuurde hij iemand vooruit om te weten of de grijsaard wel zou opendoen. En hij gaf hem deze verklaring: "Als u komt, doe ik voor u open; en als ik opendoe voor u, doe ik open voor iedereen, maar dan blijf ik hier niet meer zitten". Op het horen hiervan zei de aartsbisschop: "Als ik hem door mijn komst verjaag, ga ik niet naar hem toe".

9 (47) Een broeder vroeg abt Arsenius een woord van hem te mogen horen. Toen zei hem de oudvader: "Streef ernaar met alle kracht waarover u beschikt, dat het werk in uw binnenste volgens God zij en de uitwendige driften mag overwinnen".

10 (48) Verder zei hij nog: Indien wij God zoeken, zal Hij zich aan ons vertonen; en indien wij Hem vasthouden, blijft Hij bij ons.

11 (49) Iemand zei tegen abt Arsenius: Mijn gedachten hinderen me, want ze zeggen: "Jij bent niet in staat te vasten en te werken. Je moet alleen op ziekenbezoek gaan; dat is immers ook een liefdewerk". Wetend echter wat de duivels zaaien, zei de grijsaard tot hem: "Keer terug; eet, drink en slaap zonder te werken, op één voorwaarde: verlaat je kluis niet". Want hij wist dat volharding in de kluis de monnik in het rechte spoor brengt.

12 (50) Abt Arsenius zei: Een monnik die op reis is in een vreemde streek, moet zich nergens mee bemoeien; dan voelt hij zich tevreden.

13 (51) Eens zei abt Marcus tegen abt Arsenius: "Waarom ontvlucht u ons?" De grijsaard zei hem: "God weet dat ik u allen liefheb, maar ik kan onmogelijk tegelijkertijd met God en met de mensen verkeren. De duizenden en tienduizenden daarboven willen slechts één ding, maar de mensen willen vele dingen. Ik kan dus niet God verlaten en me onder de mensen begeven".

14 (52) Abt Daniël zei van abt Arsenius, dat hij de hele nacht wakend doorbracht. En wanneer hij dan tegen de morgen, vanwege de natuur zelf, begeerde te gaan slapen, zei hij tegen de slaap: "Kom hier, boze knecht!" en zittend nam hij een kort slaapje, om spoedig daarna weer op te staan.

15 (53) Abt Arsenius zei: Het volstaat voor de monnik één enkel uur te slapen om een strijder te zijn.

16 (54) De oudvaders vertelden: Eens werd er in de Skêtis een kleine hoeveelheid gedroogde vijgjes gegeven en omdat ze maar onbeduidend waren, bracht men er niet van aan abt Arsenius om hem er niet door te beledigen. Maar toen de grijsaard het vernam, ging hij niet naar de gebedsdienst, want, zei hij, u hebt me buitengesloten door me niet de liefdegave te schenken die God de broeders heeft verleend en die ik niet waardig was te ontvangen. En allen vernamen het en trokken voordeel uit de nederigheid van de grijsaard. Toen ging de priester naar buiten, bracht hem de gedroogde vijgjes en leidde hem met vreugde naar de gebedsdienst.

17 (55) Abt Daniël zei: Al de jaren die hij onder ons woonde, brachten we hem elk jaar slechts één mand graan en wanneer we bij hem op bezoek kwamen, aten we ervan.

18 (56) Verder zei hij nog dit over abt Arsenius: Eén keer per jaar ververste hij het water voor de palmladeren, voor de rest vulde hij het slechts bij. Hij vlocht namelijk touw en hij knoopte tot het zesde uur. De oudvaders vroegen hem eens: "Waarom ververst u het water voor de palmladeren niet, want het stinkt?" En hij zei hun: "In ruil voor de reukwerken en de geurige kruiden waarvan ik genoot in de wereld, moet ik deze stank aanvaarden".

19 (57) Verder zei hij: Toen hij eens hoorde dat alle soorten fruit rijp waren, zei hij uit zichzelf: "Brengt ze me!" En dan proefde hij slechts éénmaal een beetje van elke soort, God dankzeggend.

20 (58) Eens werd abt Arsenius in de Skêtis ziek en hij had zelfs niet één enkele linnen doek ter beschikking. En omdat hij ook het geld niet had om er een te kopen, aanvaardde hij van iemand een aalmoes en hij sprak: "Ik dank U, Heer, dat U me waardig geacht hebt een aalmoes te ontvangen omwille van uw Naam".

21 (59) Men vertelde van hem: Zijn kluis lag op een afstand van tweeëndertig mijl en hij verliet haar niet gauw, want anderen kwamen hem bedienen. Maar toen de Skêtis ontvolkt werd ging hij heen en zei wenend: "De wereld heeft Rome verloren en de monniken de Skêtis".

22 (60) Abt Marcus vroeg abt Arsenius eens het volgende: "Is het wel goed in zijn kluis niets voor zijn genoegen te hebben? Ik zag namelijk dat een broeder die enkele groenten gekweekt had ze stond uit te trekken". En abt Arsenius sprak: "Het is wel goed, maar het hangt af van de gesteldheid van de persoon. Want als hij bij een dergelijke handelwijze niet sterk staat, plant hij weer nieuwe".

23 (61) Daniël, leerling van abt Arsenius, verhaalde: Op zekere keer bevond ik me in de nabijheid van abt Alexander, toen pijn hem aangreep. Van pijn strekte hij de armen uit, het hoofd achterover. Toevallig echter kwam de heilige Arsenius hem spreken en hij zag hem staan met uitgestrekte armen. Na afloop van het gesprek zei hij hem: "En wie was die wereldling die ik hier zag staan?" Abt Alexander zei hem: "Waar zag u hem dan?" En hij zei: "Bij het afdalen van de berg viel mijn oog op de grot hier en ik zag iemand met uitgestrekte armen staan, het hoofd achterover". Toen maakte hij een buiging ter verontschuldiging voor hem en zei: "Neemt u me niet kwalijk, dat was ik. Pijn had me aangegrepen". En de grijsaard zei hem: "Dat was u toch niet? Neen maar! Ik dacht dat het een wereldling was; en daarom heb ik die vraag gesteld".

24 (62) Een andere keer zei abt Arsenius tegen abt Alexander: "Wanneer u klaar bent met het splitsen van uw palmladeren, kom dan bij mij eten; maar komen er gasten, eet dan met hen". Abt Alexander nu werkte kalm en bedaard verder en toen het tijd was, had hij nog palmladeren te doen. En omdat hij het woord van de grijsaard wilde volbrengen, bleef hij de takken afmaken. Toen abt Arsenius echter bemerkte dat hij wegbleef, ging hij eten in de mening dat hij wellicht gasten had gekregen. Toen abt Alexander dan klaar was, keerde hij in de avond huiswaarts. En de grijsaard zei hem: "Hebt u gasten gekregen?" Hij antwoordde: "Welneen". En hij weer: "Waarom bent u dan niet gekomen?" Hij gaf ten antwoord: "Omdat u me gezegd hebt: 'Wanneer u klaar bent met het splitsen van uw palmladeren, kom dan'. En omdat ik uw woord wilde volbrengen, kwam ik niet, want nu pas heb ik ze af". Toen stond de grijsaard verbaasd over zijn stiptheid en zei hem: "Neem gauw wat rust om uw gebeden zonder gejaagdheid te verrichten (vgl. Lc 17,7) en uw pap te nuttigen; want anders kon u wel eens ziek worden".

25 (63) Eens kwam abt Arsenius op een plaats waar het riet stond te ruisen op de wind (vgl. Mt 11,7) en de oudvader zei tot de broeders: "Wat is dat voor een geruis?" En ze zeiden hem: "Dat is het riet". Toen sprak de grijsaard tot hen: "Ja, waarlijk, wie in stilte wenst neer te zitten en het tijlpen van een mus hoort, heeft in zijn hart niet dezelfde stilte meer. Hoeveel te meer dan gij, die dat riet hoort ruisen".

26 (64) Abt Daniël vertelde: Enkele broeders zouden naar Thêbais gaan voor (het inkopen van) vlasdraden en ze zeiden: "Laten wij bij die gelegenheid tevens een bezoek brengen aan abt Arsenius". En abt Alexander kwam bij de grijsaard binnen en zei: "Er zijn broeders uit Alexandrië aangekomen, zij willen u zien". De grijsaard antwoordde: "Hoor eens van hen wat de reden is van hun komst". En toen hij vernam dat ze voor vlasdraden naar Thêbais gingen, bracht hij het de oudvader over. Toen sprak deze: "Ja waarlijk, zij krijgen het gezicht van Arsenius niet te zien, want ze zijn niet voor mij gekomen, maar voor hun werk. Laat hen wat uitrusten en laat hen vertrekken in vrede, en zeg hun dat de grijsaard niet in staat is hen te begroeten".

27 (65) Een broeder ging eens naar de kluis van abt Arsenius in de Skêtis en toen hij door de vensteropening keek, zag hij in een visioen de grijsaard geheel als van vuur. De broeder was namelijk waardig dit te mogen zien. Toen hij aanklopte, kwam de grijsaard naar buiten. Hij zag de broeder buiten zichzelf van verbazing en zei tot hem: "Staat u al lang te kloppen? U hebt toch niets bijzonders hier gezien?" En hij zei: "Welneen". En na zich met hem onderhouden te hebben, liet hij hem vertrekken.

28 (66) In de tijd dat abt Arsenius te Kanopos woonde, ging een schatrijke en godvrezende jongedame van senatorenstand op haar eentje op reis van Rome om hem te bezoeken. Toen zij nu te gast was bij aartsbisschop Theofilus, verzocht zij hem de grijsaard te bewegen haar te ontvangen. Hij ging naar hem toe en vroeg het hem aldus: "De senatorendochter, mejuffrouw X., is uit Rome gekomen en verlangt u te spreken". Maar de grijsaard weigerde haar te begroeten. Toen haar dan die boodschap werd overgebracht, liet zij de lastdieren zadelen en zei: "Ik vertrouw het aan God toe hem te spreken. Want ik ben niet gekomen om een mens te zien. Mensen zijn er ook in onze stad genoeg. Maar ik ben gekomen om een profeet te zien (vgl. Mt 11,8-9)".

Toen zij nu dicht bij de kluis van de grijsaard was gekomen, bevond de oudvader zich toevallig, door een beschikking Gods, buiten zijn kluis. Zodra zij hem ontwaarde, viel zij voor zijn voeten neer, maar vertoerd liet hij haar opstaan, en haar strak aanziende zei hij: "U verlangt mijn gezicht te zien, welnu, kijk dan!" Maar zij stond zo beschaamd, dat zij zijn gelaat niet aandachtig aanschouwde. Toen zei de grijsaard haar: "Hebt u niet van mijn werken gehoord? Daar moet men naar zien. En hoe hebt u het gewaagd zo een grote zeereis te maken? Weet u dan niet dat u een vrouw bent? U behoort helemaal niet op reis te gaan. Of bent u van Rome vertrokken om aan de andere vrouwen te kunnen zeggen: 'Ik heb Arsenius gezien', en dat de zee druk bevaren wordt door vrouwen, die naar me toekomen?" Zij zei toen: "Als de Heer het zo wil, laat ik niemand hierheen gaan. Maar bid voor mij en wees mij altijd indachtig". Maar hierop wederverhoef hij: "Ik bid tot God dat Hij de herinnering aan u uit mijn hart mag wegwissen". Toen ze dat hoorde, vertrok ze, geheel overstuurd.

En in de stad aangekomen, kreeg ze koorts van verdriet. En men berichtte aan zijne heiligheid de aartsbisschop Theofilus dat zij ziek was. Bij haar gekomen, vroeg hij of hij mocht horen wat haar scheelde. En zij zei hem: "Was ik maar niet hierheen gekomen. Ik zei namelijk tegen de grijsaard: 'Wees me indachtig'. Maar hij zei: 'Ik bid tot God dat Hij de herinnering aan u uit mijn hart mag wegwissen'. En ik, ik ga dood van verdriet". Toen sprak de aartsbisschop tot haar: "Maar weet u dan niet dat u een vrouw bent en dat door de vrouwen de vijand de heiligen bestrijdt? Daarom sprak de grijsaard aldus. Want voor uw ziel bidt hij te allen tijde". En zo werd haar geest genezen en zij keerde huiswaarts, vol van vreugde.

29 (67) Abt Daniël vertelde van abt Arsenius: Op zekere dag kwam een hooggeplaatst ambtenaar hem het testament brengen van een bloedverwant van hem uit de senatorenstand, die hem een aanzienlijke erfenis naliet. Hij nu nam het in zijn handen en wilde het verscheuren. Maar de officier viel hem te voet en zei: "Ik smeek u, verscheur het niet, want dat kost me mijn hoofd!" Toen zei hem abt Arsenius: "Ik was al dood voor hem; hij is nu pas gestorven". En hij liet het terugbrengen zonder iets te hebben aanvaard.

30 (68) Verder vertelde men van hem: Zaterdagavond, bij het aanbreken van de zondag, plaatste hij zich met de zon in de rug, om met de handen ten hemel uitgestrekt te bidden totdat de zon hem weer in het gelaat scheen. En daarna was hij gezeten.

31 (69) Men vertelde van abt Arsenius en abt Theodorus van Fermé: Meer dan wie ook verfoeiden zij de menselijke eer. Abt Arsenius sprak niet licht iemand aan, terwijl abt Theodorus wel iemand aansprak maar dan was als een zwaard. [zwaard: dat wil zeggen dat hij kort van stof was]

32 (70) Toen abt Arsenius nog verbleef in de lagere gewesten (van Egypte) werd hij daar gehinderd en besloot zijn kluis te verlaten. Zonder er iets uit mee te nemen, begaf hij zich naar zijn leerlingen Alexander en Zoilos, twee Faranieten. Daarop zei hij tot Alexander: "Sta op en vaar de rivier op". En zo deed hij. En tegen Zoilos zei hij: "Ga met me mee naar de rivier en zoek een boot die mij naar Alexandrië vaart. Vaart u dan ook de rivier op en voeg u bij uw broeder". Op dit woord ontstelde Zoilos, maar hij zweeg. En zo scheidden ze van elkaar. Aangekomen in het gebied van Alexandrië werd de grijsaard daar zwaar ziek. Zijn dienaren nu zeiden tegen elkaar: "Zou iemand van ons de grijsaard misschien verdriet hebben aangedaan, dat hij daarom van ons gescheiden is?" Maar zij vonden niets bij zichzelf, evenmin dat zij hem ooit ongehoorzaam waren geweest.

Toen nu de grijsaard hersteld was, zei hij: "Ik ga naar mijn vaders". Hij voer dus de rivier op en bereikte Petra, waar zijn dienaren verbleven. En toen hij nog niet ver van de rivier af was, kwam een Ethiopisch meisje op hem af en trok hem aan zijn mantel. Maar de oudvader berispte haar, waarop het meisje tot hem zei: "Als je een monnik bent, ga dan de berg op". Beschaamd door deze woorden, bleef de grijsaard bij zichzelf herhalen: "Arsenius, als je een monnik bent, ga dan de berg op". En op dat ogenblik kwamen Alexander en Zoilos hem tegen. En toen zij zich voor zijn voeten neerwierpen, wierp ook de grijsaard zich ter aarde en allen weenden. Toen sprak de grijsaard: "Hebt u niet gehoord, dat ik ziek ben geweest?" En zij zeiden hem: "Jazeker". Waarop de grijsaard: "En waarom bent u me dan niet komen opzoeken?" En abt Alexander zei: "Uw heengaan van ons was niet gegrond, en velen waren erdoor ontsticht zeggende: Als zij de oudvader niet ongehoorzaam waren geweest, zou hij zich zeker niet van hen gescheiden hebben". Hij zei hun: "Maar nu zullen de mensen zeggen: De duif vond geen rustplaats voor haar pootjes en keerde naar Noë in de ark terug" (vgl. Gn 8,9). En daarna verzoenden zij zich met elkaar en hij woonde bij hen tot aan zijn dood.

33 (71) Abt Daniël zei: Abt Arsenius verhaalde ons eens het volgende als betrof het een ander, maar waarschijnlijk was hij het zelf. Toen een grijsaard eens in zijn kluis gezeten was, weerklonk er een stem die zei: "Kom mee, dan zal ik u de werken van de mensen tonen". En hij stond op en ging naar buiten. En hij bracht hem naar een of andere plaats en toonde hem een Ethiopiër, die bezig was met hout hakken en een grote stapel maakte. Hij probeerde hem op te tillen, maar vermocht het niet. En in plaats van er nu iets van af te halen, ging hij door met hout hakken en vergrootte de stapel. En dit deed hij lange tijd. En een beetje verderop toonde hij hem een man die bij een put stond, er water uit schepte en het overgoot in een bak met een gat erin, waardoor hetzelfde water weer in de put stroomde.

En opnieuw zei hij hem: "Kom mee, ik zal u iets anders tonen". En hij aanschouwde een tempel en twee mannen, gezeten te paard, die een balk tussen hen in droegen, de een naast de ander. Zij nu wilden binnengaan door de poort, maar zij konden het niet omdat de balk dwars lag. En de een wilde niet de mindere zijn van de ander, door achter hem de balk in de lengterichting te dragen en zodoende bleven zij buiten de poort. "Dit zijn zij, sprak hij, die het juk der gerechtigheid, om het zo eens te zeggen, dragen met hoogmoed, die zich niet hebben vernederd om zichzelf te verbeteren en om de nederige weg van Christus te gaan. Daarom blijven zij dan ook buiten het Rijk Gods. Degene die hout stond te hakken, is de mens die in vele zonden leeft en in plaats van zich te bekeren, op zijn zonden nog andere ongerechtigheden stapelt. En hij die water putte, is de mens die weliswaar goede werken verricht, maar aangezien hij ze vermengde met boosheid, verloor hij tegelijkertijd ook zijn goede werken. Elke mens moet dus waken over zijn werken, opdat hij niet tevergeefs zwoegt (Fil 2,16)".

34 (72) Dezelfde (abt Daniël) vertelde het volgende. Eens kwamen enkelen van de Vaders uit Alexandrië om abt Arsenius te bezoeken. Een van hen nu was de oom van de vroegere aartsbisschop van Alexandrië, Timotheüs, bijgenaamd de 'bezitloze' en hij was vergezeld van een neef van hem. De grijsaard was toen evenwel ziek en hij wilde hen niet begroeten, opdat er niet nog anderen zouden komen en hem last bezorgen. Hij verbleef toen op de rots van Troë. Zij nu keerden treurig terug. Daarna had er een inval van barbaren plaats en hij verhuisde naar lagere oorden. Toen zij dit vernamen, gingen zij hem opnieuw bezoeken en vreugdevol ontving hij hen. De broeder die bij hen was, zei hem: "Weet u niet, abba, dat wij u zijn komen bezoeken in Troë en dat u ons niet ontving?" Toen zei de grijsaard: "U hebt brood genuttigd en water gedronken, maar waarlijk, mijn kind, ik heb geen brood en geen water geproefd, zelfs ben ik niet gaan zitten, om mezelf te bestraffen, totdat ik er zeker van was dat u ter bestemde plaats was aangekomen, want ook gij hebt u uitgesloofd om mijnentwille. En nu, broeders, vergeeft het me!" En getroost gingen zij heen.

35 (73) Dezelfde zei: Op zekere dag riep abt Arsenius mij en zei: "Breng uw vader eens een verkwikking, opdat hij, vertrokken naar de Heer, voor u ten beste spreekt en het u goed gaat".

36 (74) Men zei van abt Arsenius: Eens werd hij ziek in de Skêtis en de priester ging uit, bracht hem naar de kerk en legde hem op een huidendeken met een klein kussen onder zijn hoofd. Juist op dat ogenblik kwam een van de oudvaders hem bezoeken, maar toen hij hem op de huidendeken zag en het kussentje onder zijn hoofd opmerkte, ergerde hij zich en sprak: "Deze man, is dat abt Arsenius? En ligt hij daarop?" Toen nam de priester hem terzijde en zei: "Wat voor werk deed u in uw dorp?" Hij zei: "Ik was herder". "En hoe, zei hij, was uw dagelijks bestaan?" En hij zei: "Mijn bestaan was zeer hard". En hij sprak: "En tegenwoordig, hoe is uw bestaan nu in uw kluis?" En hij zei: "Daar heb ik het veel gemakkelijker". Toen sprak hij tot hem: "Ziet u daar abt Arsenius? Vader van keizers was hij in de wereld. Duizend slaven met gouden gordels om, allen met sieraden om de hals en gestoken in zijde, stonden hem ten dienste en hijzelf lag op dure rustbedden. U daarentegen als herder had in de wereld niet de gemakken, die u nu hebt, maar hij beschikt hier niet over de luxe, die hij in de wereld genoot. Kijk, u hebt het gemakkelijk en hij mat zich af". Toen hij dat hoorde, stond hij beschaamd, hij wierp zich ter aarde en sprak: "Vergeef me, abba, ik heb gezondigd. Waarlijk, dat is de ware weg; hij kwam tot een nederige staat, ik daarentegen tot een gemakkelijke". En met rijke vrucht ging de oudvader heen.

37 (75) Een van de Vaders ging eens naar abt Arsenius toe. En toen hij op de deur klopte, deed de grijsaard open in de mening dat het zijn dienaar was. Maar ziende dat het iemand anders was, viel hij plat ter aarde. De eerstgenoemde sprak tot hem: "Sta op, abba, dan kan ik u omhelzen". En de grijsaard zei hem: "Ik richt mij niet op, voordat u bent heengegaan". En hoewel het hem vele keren gevraagd werd, stond hij pas op toen hij was heengegaan.

38 (76) a) Men vertelde van een broeder die abt Arsenius in de Skêtis was komen bezoeken: Hij betrad de kerk en verzocht de geestelijkheid om een onderhoud met abt Arsenius. Zij zeiden hem: "Gebruik een kleinigheid, broeder, daarna kunt u hem spreken". Maar hij zei: "Ik neem niets tot me voordat ik hem begroet heb". Ze ontboden daarom een broeder, die hem tevreden moest stellen, want de kluis lag veraf. Zij klopten op de deur en gingen naar binnen. Dan omhelsden zij de grijsaard en namen plaats; en zij zwegen. De broeder van de kerk zei: "Ik ga weer; bid voor mij". Maar de broeder die te gast was en zich voor de grijsaard niet durfde uitspreken, zei tot zijn broeder: "En ik ga met u mee". En zij gingen samen naar buiten. Toen verzocht hij hem: "Breng me ook naar abt Mozes, de vroegere rover". Zij kwamen bij hem en hij ontving hem vol vreugde. En na hun gastvrijheid te hebben bewezen, liet hij hen vertrekken. Toen sprak de broeder die hem begeleidde tot hem: "Zie, ik heb u naar de vreemdeling en naar de Egyptenaar gebracht. Wie van de twee beviel u nu?" Hij antwoordde: "Aan mij beviel tenslotte de Egyptenaar".

b) Een van de Vaders vernam dit en hij bad tot God aldus: "Heer, maak me deze zaak duidelijk. Want de een keert zich af omwille van uw Naam, terwijl de ander met open armen ontvangt omwille van uw Naam". En zie, er verschenen hem twee grote vaartuigen op de rivier en hij aanschouwde abt Arsenius en de Geest Gods doodstil varende op het ene, en abt Mozes en de engelen Gods varende op het andere schip, terwijl zij hem honingraat te eten gaven.

39 (77) Abt Daniël zei: Op het punt te sterven gaf abt Arsenius ons deze opdracht mee: "Maakt u geen zorgen over liefdemalen voor mij. Want mocht ik reeds een liefdemaal voor mezelf hebben aangericht, dan zal ik dat ook vinden".

40 (78) a) Toen abt Arsenius ging sterven, geraakten zijn leerlingen in ontsteltenis. En hij zei hun: Het uur is nog niet aangebroken (Joh 7,30), maar wanneer het uur aanbreekt (Joh 16,4), zeg ik het u wel. Ik zal echter tezamen met u terecht moeten staan voor de rechterstoel van de Vreeswekkende, indien ge mijn lijk aan iemand uitlevert". Zij zeiden: "Wat moeten we dan doen, want we weten niet hoe we iemand begraven moeten?" En de grijsaard zei hun: "Kunt u soms geen touw aan mijn voet binden en me de berg optrekken?"

b) Dit was de zin, die de grijsaard altijd in de mond lag: "Arsenius, waarom ben je weggegaan (uit de wereld)?" (En ook deze zin): "Van mijn spreken heb ik dikwijls spijt gehad, maar van mijn zwijgen nooit".

c) Toen hij het sterven nabij was, zagen zijn broeders hem wenen en zij zeiden tot hem: "Waarachtig, bent ook u bang, Vader?" En hij zei hun: "Waarachtig, de vrees die ik nu voel, heb ik al sinds ik monnik werd". En toen ontsliep hij.

41 (79) a) Ook zei men van hem: Heel zijn leven lang had hij, wanneer hij zat te werken, een doek op zijn schoot, omwille van de tranen die uit zijn ogen vloeiden.

b) Toen abt Poimên vernam dat hij ontslapen was, weende hij dan ook en zei: "Zalig zijt gij, abt Arsenius, dat ge uzelf beweend hebt in deze wereld, want wie zich niet op aarde beweent, zal eeuwig daarginds wenen". En derhalve, of het nu hier vrijwillig is of ginds vanwege de kwellingen, onmogelijk stelt men het zonder wenen.

42 (80) a) Abt Daniël vertelde van hem: Nooit wilde hij uitspraak doen in een twistvraag over de Schrift, hoewel hij het best had gekund, indien hij het wilde. Evenmin zette hij zich gauw aan het schrijven van een brief.

b) En wanneer hij van tijd tot tijd in de kerk kwam, bleef hij achter een pilaar zitten, opdat niemand zijn gelaat zou zien en zijn oog op niets anders zou vallen.

c) Zijn voorkomen nu was, gelijk het voorkomen van Jakob, als dat van een engel. Hij was helemaal grijs en elegant van gestalte, hoewel mager. Verder droeg hij een lange baard, die tot de buik reikte. Zijn oogharen waren uitgevallen van het wenen. Hij was rijzig maar liep gebogen van ouderdom. Hij werd vijftiennegentig jaar oud. Hij bracht aan het hof van Theodosius de Grote, goddelijker gedachtenis, veertig jaar door en was daar de vader van de allergoddelijkste Arcadius en Honorius. Ook in de Skêtis bracht hij veertig jaar door. Dan nog tien jaar in Troë boven Babylon ter hoogte van Memfis en drie jaar te Kanopos bij Alexandrië. Wat de twee resterende jaren betreft, hij ging weer naar Troë en daar ontsliep hij, na in vrede en de vreze Gods zijn loop voleind te hebben, want hij was een rechtvaardig man, vol van de Heilige Geest en van geloof (Hnd 11,24).

d) Aan mij evenwel liet hij zijn leren mantel na, zijn wit, haren onderkleed en zijn van palmvezels gevlochten sandalen. En ik, onwaardige, heb ze gedragen om zegen over me af te trekken.

43 (81) Verder vertelde abt Daniël over abt Arsenius: Eens riep hij mijn Vaders, de abten Alexander en Zoïlos en zich vernederend zei hij hun: "Aangezien de duivels me beoorlogen en ik niet weet of ze me tijdens mijn slaap zullen vangen, spant u in om tenminste deze nacht met me te waken en houdt me goed in de gaten of ik in de nachtwake niet zit te dommelen". En de een nam rechts en de ander links van hem plaats, in diep stilzwijgen vanaf de avond. Mijn Vaders nu zeiden: "Wij zijn in slaap gevallen en opgestaan zonder bemerkt te hebben of hij ingedommeld was. En tegen de morgen - God weet of hij het van zichzelf zei, opdat we zouden denken dat hij ingedommeld was, of dat de echte slaap werkelijk gekomen was - slaakte hij drie zuchten, stond onmiddellijk op en zei: Nu ben ik toch werkelijk ingedommeld! Wij echter antwoordden: Dat weten we niet".

44 (82) Op een keer kwamen enkele oudvaders bij abt Arsenius en verzochten met aandrang om een onderhoud met hem. En hij deed voor hen open. Dan verzochten ze hem om een woord met betrekking tot hen die in stilte leven en met niemand spreken. De grijsaard zei hun: "Zolang het meisje nog woont in het huis van haar vader, willen velen haar huwen. Maar wanneer ze eenmaal een man genomen heeft, bevat zij niet aan elkeen. Sommigen minachten haar, anderen prijzen haar. En dan geniet zij niet meer het aanzien zoals vroeger, toen zij nog in verborgenheid leefde. Zo staat het ook met de eigenschappen van de ziel. Komen zij in het openbaar, dan vermogen zij niet iedereen tevreden te stellen.

ABT AGATHOON

Logos VI, deel 5 van enkele Syrische versies van de Logoi van abt Hêsaïas handelt over het leven van abt Agathoon. Daarop schijnen de volgende dertig spreuken en andere waarin zijn naam voorkomt, terug te gaan. R. Draguet meent dat hij rond het jaar 400 reeds een oud man was. De spreuken tonen ons een zeer liefdevol en wijs monnik.

1 (83) Abt Petrus (leerling) van abt Loot zei het volgende: Eens zat ik bij abt Agathoon in zijn kluis, toen een broeder bij hem kwam en tot hem sprak: "ik wil met broeders gaan samenwonen. Zegt u me eens: hoe moet ik met hen samenwonen?" De grijsaard zei hem: "Als op de eerste dag, toen u pas bij hen binnenkwam, zo moet u vreemdeling blijven alle dagen van uw leven, zonder met hen op vertrouwelijke voet te geraken". Toen zei hem abt Macarius: "Wat brengt de vertrouwelijkheid dan teweeg?" De grijsaard zei hem: "De vertrouwelijkheid gelijkt op een grote hitte. Wanneer deze zich voordoet, tracht elkeen haar te vermijden; zelfs de vruchten van de bomen verzengt zij". Abt Macarius zei hem: "Is de vertrouwelijkheid dan zo verkeerd?" Toen sprak abt Agathoon tot hem: "Er is geen verkeerder hartstocht dan de vertrouwelijkheid. Want zij is de verwekker van alle hartstochten. Daarom mag de werker niet vertrouwelijk worden, zelfs al woont hij maar alleen in zijn kluis. Ik ken namelijk een broeder die, na een jaar lang gewoond te hebben in een kluis, waarin een klein rustbed stond, zei: "Ik zou van kluis verhuisd zijn zonder zelfs van het rustbed af te weten, als niet iemand anders het me gezegd had. Zo iemand is een werker en strijder".

2 (84) Abt Agathoon zei: De monnik mag niet toelaten, dat zijn geweten hem aanklaagt van welke daad dan ook.

3 (85) Verder zei hij: Zonder de onderhouding van Gods geboden maakt een mens in geen enkele deugd enige vooruitgang.

4 (86) En nog zei hij: Nooit heb ik me te ruste gelegd, terwijl ik iets tegen iemand had. Evenmin heb ik iemand zich te ruste laten leggen, die iets tegen mij had, althans voor zover dat in mijn vermogen lag.

5 (87) Men zei van abt Agathoon: Eens kwamen er enkele (broeders) bij hem, die vernomen hadden, dat hij een groot onderscheidingsvermogen bezat. Zij nu wilden eens proberen of hij zich niet kwaad maakte, en daarom zeiden ze hem: "Bent u Agathoon? Wij hebben van u gehoord, dat u een onkuisaard bent en een hoogmoedige". En hij zei: "Ja, zo is het". Dan zeiden ze hem: "Bent u Agathoon, die praatvaar en lasteraar?" En hij zei: "Dat ben ik". En opnieuw zeiden ze hem: "Bent u Agathoon, die ketter?" Toen antwoordde hij: "Een ketter ben ik niet". Daarop vroegen ze hem: "Zegt u eens, wij hebben u zulke erge zaken gezegd, waarom hebt u die beaamd, en waarom hebt u het laatste woord niet verdragen?" Hij zei hun: "De eerste zaken schrijf ik me toe, want daarmee is mijn ziel gebaat. Maar ketter zijn scheidt af van God, en van God wil ik niet gescheiden worden". Toen zij dit vernamen, bewonderden ze zijn onderscheidingsvermogen, en gesticht gingen zij heen.

6 (88) Men vertelde van abt Agathoon: Geruime tijd was hij bezig gebleven met het optrekken van een kluis tezamen met zijn leerlingen. En toen zij de kluis voltooid hadden, gingen zij erbinnen om er te gaan neerzitten. In de loop van de eerste week nu ontdekte hij er iets, dat hem niet nuttig was en hij zei tegen zijn leerlingen: "Staat op, laten we hier vandaan gaan!" (Joh 14,31) Toen werden zij zeer ontstemd en ze zeiden: "Als u werkelijk met de gedachte rondliep om te verhuizen, waarom hebben we dan zoveel moeite gedaan om de kluis te bouwen? En daarbij,

de mensen zullen geërgerd worden en tot ons zeggen: Kijk, zij gaan weer eens verhuizen, die ongedurigen". Toen hij nu hun verslagenheid zag, zei hij hun: "Laten sommigen misschien geërgerd worden, anderen zullen erdoor worden gesticht en zeggen: 'Gezegd deze mannen, want omwille van God zijn zij verhuisd en hebben zij alles veracht'. Overigens, wie wil komen, mag komen; ik vertrek in ieder geval". Zij wierpen zich toen ter aarde met het verzoek hem zo ver te mogen vergezellen als hij hun toestond.

7 (89) Verder zei men nog van hem, dat hij zich dikwijls verplaatste met niet meer dan zijn mes op zak.

8 (90) Eens vroeg men aan abt Agathoon wat beter was, lichamelijke inspanning of de bewaking van de gemoedsgesteltenis. Hierop zei de grijsaard het volgende: "De mens gelijkt op een boom. De lichamelijke inspanning zijn de bladeren, de bewaking van de gemoedsgesteltenis is de vrucht. Nu wordt, volgens de Schrift, elke boom die geen goede vrucht draagt, omgehouden en in het vuur geworpen (Mt 3,10), en daaruit blijkt, dat al onze ijver op de vrucht gericht moet zijn, dat wil zeggen, op de bewaking van het verstand. Maar ook de beschutting en de schoonheid van het lover zijn noodzakelijk, oftewel de lichamelijke inspanning".

9 (91) De broeders stelden hem nog een andere vraag. Zij zeiden: "Welke deugd, Vader, kost onder alle levenswijzen de meeste moeite?" Hij zei tot hen: "Neemt u me niet kwalijk, maar ik denk, dat er geen andere moeite bestaat dan te bidden tot God. Want telkens als de mens verlangt te bidden, willen de vijanden het hem beletten. Zij weten immers, dat zij alleen gehinderd worden door het bidden tot God. En vervolgens, op welke levenswijze een mens zich ook toelegt, hij zal, als hij erin volhardt, daar tevens verkwikking in vinden, maar bidden kost strijd tot de laatste ademtocht".

10 (92) Abt Agathoon nu was wijs in het verstandelijke en ijverig in het lichamelijke; en in alles stelde hij zich met weinig tevreden: in zijn handenarbeid, zijn voedsel en zijn kleding.

11 (93) Hij maakte eens met zijn leerlingen een wandeling, toen een van hen op de weg een groene erwt vond. Hij zei tot de grijsaard: "Vader, moet ik haar oprapen?" Hierop staarde de grijsaard hem vol verbazing aan en hij zei: "Ben jij het, die haar hier hebt neergelegd?" De broeder zei: "Welneen". Toen sprak de grijsaard: "Hoe wil je dan oprapen, wat je niet hebt neergelegd?"

12 (94) Eens kwam een broeder bij abt Agathoon en hij zei: "Mag ik met u samenwonen? Op weg naar u echter vond ik een beetje zout en ik heb het meegenomen". En de grijsaard zei: "Waar hebt u het zout gevonden?" De broeder antwoordde: "Ik vond het op de weg, toen ik voortwandelde, en ik nam het mee". De grijsaard sprak tot hem: "Als u gekomen bent om met mij samen te wonen, hoe hebt u dan opgeraapt, wat u niet neergelegd hebt?" En hij stuurde hem heen om het terug te brengen naar de plaats waar hij het opgeraapt had.

13 (95) Een broeder vroeg de oudvader eens: "Ik heb een gebod gekregen, maar waar het gebod moet uitgevoerd worden, wacht me strijd. Vanwege het gebod wil ik er wel heengaan, maar ik vrees de strijd". Toen sprak de grijsaard tot hem: "Als het Agathoon was, volbracht hij het gebod en overwon de strijd".

14 (96) Eens hield men raadsvergadering over een of andere kwestie in de Skētis en men had al een regeling getroffen, toen tenslotte voornoemde Agathoon naar voren trad en hun zei: "Gij hebt de kwestie niet goed geregeld". Zij zeiden dan tot hem: "Wie bent u, dat u zelfs maar spreekt?" Hierop antwoordde hij: "Een mensenzoon. Want er staat geschreven: *Spreekt gij dan werkelijk rechtvaardigheid, oordeelt gij naar recht, zonen der mensen?* (Ps 57/58,2)".

15 (97) Men vertelde van abt Agathoon, dat hij drie jaar lang een steen in zijn mond heeft gehouden, totdat hij zich het zwijgen had eigen gemaakt.

16 (98) Men vertelde van hem en van abt Ammoen: Als zij een of ander voorwerp gingen verkopen, noemden zij slechts eenmaal de prijs, en wat men hun ervoor gaf, aanvaardden ze zwijgend, in alle gemoedsrust. En omgekeerd, als zij wat dan ook wensten te kopen, gaven ze zwijgend wat hun gezegd werd, en zij namen het voorwerp zonder zelfs maar één woord geuit te hebben.

17 (99) Dezelfde abt Agathoon zei eens: Nooit deed ik een liefdegift. Kopen en verkopen was voor mij al een liefdegift. Ik ben namelijk van mening dat mijn broeder winst te laten maken een werk is dat vruchten afwerpt.

18 (100) Wanneer hij een of andere handeling zag en er in zijn gedachte een oordeel over wenste te vellen, sprak hij tot zichzelf: "Agathoon, zorg maar eerst, dat jij dat zelf niet doet". En aldus bracht hij zijn gedachte tot rust.

19 (101) Een ander maal zei hij: Als iemand in toorn zelfs een dode opwekt, is hij nog niet aangenaam in Gods ogen.

20 (102) Abt Agathoon had eens een tijdje twee leerlingen, die apart als kluizenaars leefden. Op zekere dag vroeg hij aan de een: "Hoe doet u met eten in uw kluis?" Hij nu zei: "Ik vast tot de avond en eet dan twee beschuiten". Hij zei tot hem: "Een goed regime, dat niet te veel moeite kost". Toen sprak hij tot de ander: "En u, hoe (doet u met eten)?" Hij nu sprak: "Ik blijf om de dag nuchter en dan neem ik twee beschuiten". Toen sprak de grijsaard tot hem: "U maakt het zich wel erg moeilijk, u strijdt twee oorlogen tegelijk. Want als iemand dagelijks eet en zich daarna niet verzadigt, heeft hij het al zwaar. Een ander wil mogelijkerwijze om de dag nuchter blijven, maar zich daarna verzadigen. U echter doet beide: u blijft nuchter en verzadigt zich daarna niet".

21 (103) Een broeder stelde abt Agathoon eens vragen over de ontucht. En hij sprak tot hem: "Ga heen, leg uw machteloosheid neer voor Gods ogen, en u zult verkwikking vinden".

22 (104) Eens werd abt Agathoon ziek, tezamen met een andere oudvader. Terwijl beiden in de kluis te bed lagen, las de broeder voor uit Genesis. En hij kwam aan de passage waar Jakob zegt: "Jozef is niet meer, Simeon is niet meer, en nu gaat u me ook Benjamin ontnemen. U zult mijn oude dag nog met verdriet naar de onderwereld voeren" (Gn 42, 36.38). De andere grijsaard sprak daarop: "Maar, Vader Jakob, zijn dan de overige tien u niet genoeg?" Waarop abt Agathoon: "Houd op, grijsaard, *als God rechtvaardigt, wie zal dan veroordelen?* (Rom 8,33-34)"

23 (105) Eens sprak abt Agathoon: Al is iemand mij bovenmate lief, als ik weet, dat hij mij tot een tekortkoming verleidt, verstoot ik he

m.

24 (106) Weer sprak hij: De mens behoort te allen tijde Gods oordeel voor ogen te houden.

25 (107) Toen enkele broeders eens spraken over broederliefde, zei abt Jozef: "Wij, wat weten wij er eigenlijk van, wat broederliefde is". En toen vertelde hij van abt Agathoon, dat hij een snijwerkmesje had, dat er eens een broeder bij hem op bezoek kwam, die het erg mooi vond, en dat hij hem niet liet vertrekken, als hij niet eerst het mesje van hem aannam.

26 (108) Abt Agathoon zei: Als ik een melaatse vond, en als het mogelijk was om mijn lichaam aan hem te geven en het zijne ervoor in de plaats te krijgen, ware me dat zeer aangenaam. Want dat is de volmaakte liefde.

27 (109) Verder vertelde men van hem: Op zekere keer ging hij enkele zaken in de stad verkopen, toen hij een buitenlander op straat zag liggen. Hij was ziek en had niemand om voor hem te zorgen. De grijsaard nu bleef bij hem en betrok een huurhuisje. Van het werk van zijn handen betaalde hij de huur, en wat hem restte, besteedde hij aan de behoeften van de zieke. En hij bleef er vier maanden, totdat de zieke genezen was. Daarna keerde de oudvader in vrede naar zijn kluis terug.

28 (110) Abt Daniël vertelde: Voordat abt Arsenius zich voegde bij mijn Vaders, verbleven dezen bij abt Agathoon. Nu hield abt Agathoon veel van abt Alexander, omdat hij ascetisch leefde en bedaard van natuur was. Het gebeurde eens, dat al zijn leerlingen tezamen de biezen stonden te spoelen in de rivier. Ook abt Alexander was er en spoelde bedaard door. Toen zeiden de overige broeders tot de grijsaard: "Broeder Alexander voert niets uit". En omdat hij hen wilde genezen, zei hij: "Broeder Alexander, spoel deze flink, want het zijn vlasvezels!" En het horen hiervan deed hem pijn. Maar na afloop troostte de grijsaard hem en sprak: "Ik wist natuurlijk heel goed dat u flink spoelde, maar ik zei het u in hun tegenwoordigheid, om hun gedachte te genezen door uw gehoorzaamheid, broeder".

29 (111) a) Men verhaalde van abt Agathoon: Hij was gewoon zo snel mogelijk elk gebod te volbrengen. En wanneer hij met de pont overstak, was hij de eerste om de riemen te grijpen. En als er broeders op bezoek kwamen, richtte hij terstond na het gebed eigenhandig de tafel aan. Hij was namelijk vol van de liefde Gods.

b) Toen hij nu ging sterven, bleef hij drie dagen met open ogen liggen zonder zich te verroeren. Zijn broeders stootten hem derhalve aan en spraken: "Abt Agathoon, waar bent u toch?" Hij antwoordde hun: "Voor Gods gerecht sta ik". Zij zeiden hem: "Hebt ook u dan vrees, Vader?" Hij zei hun: "Wel heb ik tot nu toe mijn best gedaan Gods geboden te volbrengen, maar tenslotte ben ik een mens. Hoe weet ik of mijn daden God behaagd hebben?" Zijn broeders zeiden hem: "Vertrouwt u er dan niet op, dat uw daden volgens God waren?" De grijsaard antwoordde hun: "Daar verlaat ik me niet op, zolang ik niet bij God ben aangekomen. Want Gods oordeel verschilt veel van dat van de mensen". En toen zij hem nog een ander woord wilden vragen, sprak hij tot hen: "Als het u belieft, spreek nu niet met me, want ik ben bezet". En hij stierf vol vreugde. Zij zagen namelijk, dat hij zo blijmoedig heenging als iemand, die zijn vrienden en geliefden gaat verwelkomen.

c) In alle zaken bezat hij een grote mate van waakzaamheid en hij zei: "Zonder grote waakzaamheid maakt een mens in geen enkele deugd enige vooruitgang".

30 (112) Op zekere dag ging abt Agathoon naar de stad om een paar voorwerpen te kopen, toen hij langs de weg een melaatse aantrof. De melaatse zei tot hem: "Waar gaat u naar toe?" Abt Agathoon antwoordde hem: "Naar de stad om zaken te verkopen". Hij zei hem: "Als het u belieft, breng ook mij daarheen". En hij nam hem op en droeg hem naar de stad. Hij zei hem: "Leg me neer, waar u de voorwerpen verkoopt". En zo deed hij. En toen hij een voorwerp verkocht had, zei de melaatse hem: "Voor hoeveel hebt u het verkocht?" En hij antwoordde: "Voor zoveel". En hij zei hem: "Koop me dan een gevulde koek". En hij kocht er een. Toen ging hij opnieuw een voorwerp verkopen. En hij vroeg: "Hoeveel bracht dat op?" En hij zei: "Zoveel". En hij zei hem: "Koop dan dit hier voor mij". En hij kocht het. Toen hij nu alle voorwerpen had verkocht en wilde heengaan, zei de melaatse hem: "Gaat u weg?" Hij antwoordde hem: "Jazeker". En hij zei hem: "Bewijs me dan nog deze liefdedienst en breng me terug naar de plaats waar u me hebt gevonden". En hij nam hem op en bracht hem naar de aangeduide plaats. Toen sprak hij: "Gezegd zijt gij, Agathoon, door de Heer in de hemel en op aarde". En toen hij zijn ogen opsloeg, zag hij niemand meer. Hij was namelijk een engel van de Heer, die gekomen was om hem te beproeven.

ABT AMMONAS

Van een abt Ammonas zijn een reeks brieven overgeleverd die grote verwantschap vertonen met die van Antonius. Men meent daarom dat hij diens leerling is geweest. Deze brieven en een reeks onderrichtingen leggen getuigenis af van een mystiek begaafd man.

1 (113) Een broeder vroeg eens aan abt Ammonas: "Zou u me een woord willen zeggen?" Toen sprak de grijsaard: "Ga, en behandel uw gedachte zoals de misdadigers doen in de gevangenis. Zij vragen namelijk telkens aan de mensen: 'Waar is de directeur, en wanneer komt hij eindelijk?' En van het lange wachten beginnen zij te schreien. Zo moet ook de monnik altijd op de uitkijk staan en zijn ziel berispen met deze woorden: 'Wee mij, hoe zal ik voor Christus' rechterstoel verschijnen? En hoe zal ik me voor Hem verdedigen?' Als u in uw overwegingen op deze manier altijd bezig bent, kunt u gered worden".

2 (114) Men zegt van abt Ammonas, dat hij zelfs een basilisk gedood had. Eens ging hij namelijk in de woestijn water scheppen uit een put. Toen hij de basilisk gewaarwerd, plaatste hij zich er vlak voor, zeggend: "Heer, of ik moet nu sterven, of dit dier". En ogenblikkelijk barstte de basilisk open door de kracht van Christus.

3 (115) Abt Ammonas zei eens: Veertien jaar heb ik in de Skëtis doorgebracht met God dag en nacht te smeken, dat Hij mij de genade zou schenken om mijn toorn te overwinnen.

4 (116) Een van de Vaders verhaalde: In het gebied van de Cellen leefde een grijsaard die zich zware lasten oplegde en gekleed ging in een gevlochten mat. Aldus ging hij een bezoek afleggen bij abt Ammonas. Toen de grijsaard hem met zijn mat om zag, zei hij tot hem: "Dat dient u nergens toe". Daarop stelde de grijsaard hem deze vraag: "Drie gedachten dringen zich aan me op: ofwel te gaan rondzwerfen in verlaten streken, ofwel de vreemde in te gaan, waar niemand me kent, ofwel me op te sluiten in een kluis, waar ik met niemand contact heb en waar ik slechts om de dag eet". Toen sprak abt Ammonas tot hem: "Het uitvoeren van geen van deze drie zaken brengt u enig voordeel. Ga liever in uw kluis neerzitten en eet een beetje elke dag. En houd voortdurend het woord van de tollenaar in uw hart, dan kunt u gered worden".

5 (117) Het gebeurde eens dat broeders op de plaats, waar ze verbleven, in grote nood geraakten en daarom de plaats wensten te verlaten. Zij gingen naar abt Ammonas, maar de grijsaard voer juist de rivier af. Toen hij hen langs de oever van de rivier zag voorttrekken, zei hij tegen de

schippers: "Zet me aan land". Daarna riep hij de broeders en sprak tot hen: "Ik ben Ammonas, die u wenst te bezoeken". En na hun hart getroost te hebben, liet hij hen teruggaan naar waar zij vandaan waren gekomen. De kwestie strekte namelijk niet tot schade van hun ziel, maar betrof slechts menselijke nood.

6 (118) Op een keer kwam abt Ammonas aan de rivier om haar over te steken. Hij trof echter de pont in reparatie en daarom ging hij in de nabijheid zitten wachten. Maar zie, er verscheen een andere boot ter plaatse om de aanwezigen over te zetten. En men zei hem: "Kom ook hierheen, abba, en steek met ons over". Maar hij antwoordde: "Ik ga slechts de openbare pont op". Nu had hij een bundel palmladeren bij zich, en terwijl hij zat, vlocht hij een touw, dat hij vervolgens weer uit elkaar haalde totdat de pont klaar was, en toen stak hij over. Met een buiging hun verontschuldiging aanbiedend, zeiden zijn broeders: "Waarom hebt u dat gedaan?" Toen antwoordde de grijsaard hun: "Om niet maar altijd rond te lopen, waar mijn gedachte me heen stuwt. En bovendien is het een les, dat we de weg Gods met innerlijke gemoedsrust moeten bewandelen".

7 (119) Eens vertrok abt Ammonas om abt Antonius een bezoek te brengen, maar hij raakte de weg kwijt. Hij zette zich neer, sliep een weinig, en toen hij van de slaap was opgestaan, bad hij tot God: "Ik smeek U, Heer, mijn God, laat uw schepsel niet omkomen". Toen verscheen hem een hand als van een mens, die uit de hemel omlaag hing en hem de weg toonde, totdat hij veilig en wel voor de grot van abt Antonius stond (vgl. Mt 2,9).

8 (120) a) Aan dezelfde abt Ammonas voorspelde abt Antonius: "U zult vooruitgang maken in de vreze Gods". En hij bracht hem buiten de kluis, wees hem een steen aan, en zei tot hem: "Mishandel deze steen en sla hem". En hij deed aldus. Toen vroeg hem abt Antonius: "Heeft de steen iets gezegd?" Hij antwoordde: "Welneen". Daarop zei hem abt Antonius: "Zo zult ook u tot deze graad geraken". En dat is dan ook geschied. Want abt Ammonas maakte zo grote vooruitgang, dat hij door de overmaat van zijn rechtvaardigheid de boosheid zelfs niet meer kende.

b) Nadat hij daarom bisschop geworden was, bracht men hem eens een meisje, dat zwanger was, en men zei hem: "Die en die heeft het gedaan. Geef u hun maar een terechtwijzing". Maar hij maakte een kruisteken over haar schoot en liet haar zes stel linnen doeken geven, zeggend: "Anders zou er, wanneer ze gaat baren, en zij of het kind sterft, niets zijn om in ter aarde besteld te worden". Zij die tegen haar getuigden, zeiden tot hem: "Waarom hebt u dat gedaan? Geef u hun toch een terechtwijzing!" Maar hij antwoordde hun: "Ziet toch, broeders, zij is de dood nabij. Wat kan ik er nog aan doen?" En hij liet haar heengaan. En de grijsaard verstoutte zich niet haar te veroordelen.

9 (121) Men zei van hem: Er kwamen eens een paar (personen) recht zoeken bij hem. Maar de grijsaard gedroeg zich dwaas. En zie, een vrouw zei tegen haar buurman: "Die oude man is gek!" De grijsaard had haar echter gehoord. Hij riep haar bij zich en zei: "Hoeveel moeite heb ik er in de woestijn voor gedaan om me deze gekheid eigen te maken. En omwille van u zou ik haar vandaag weer kwijtraken!"

10 (122) Eens kwam abt Ammonas ergens om het maal te gebruiken. Nu woonde daar een broeder, die een slechte naam had. Het trof echter zo, dat de vrouw juist de kluis van de broeder met de slechte naam was binnengegaan. Toen de andere bewoners van die plaats dat vernamen, geraakten ze in opschudding. Zij liepen te hoop, om hem uit zijn kluis te verjagen. En omdat ze wisten, dat bisschop Ammonas zich ter plaatse bevond, gingen ze naar hem toe en verzochten hem om met hen mee te gaan. Zodra de broeder dit vernam, verborg hij de vrouw in een groot vat. Toen allen er waren, zag abt Ammonas wat er gebeurd was, maar ter ere Gods hield hij de daad geheim. Hij trad daarom naar binnen en nam plaats boven op het vat, en gelastte hen toen de kluis te doorzoeken. Nadat zij goed rondgesnuffeld hadden, zonder echter de vrouw te vinden, zei abt Ammonas: "Hoe kan dat nu? God moge het u vergeven". En na een gebed gezegd te hebben, liet hij hen allen naar buiten gaan. Toen greep hij de hand van de broeder en sprak tot hem: "Geef acht op uzelf, broeder". En na deze woorden ging hij heen.

11 (123) Men vroeg eens aan abt Ammonas, waaruit de enge en nauwe weg bestond. Hij nu antwoordde hun: De enge en nauwe weg is deze: zijn gedachten geweld aandoen en om Gods wil zijn eigen wensen afkappen. En dat is de zin van (het schriftwoord): Zie, wij hebben alles verlaten en zijn U gevolgd (Mt 19,27).

ABT ACHILLAS

1 (124) Eens kwamen er drie oudvaders op bezoek bij abt Achilles, waarvan er een slecht bekend stond. Een van de oudvaders sprak tot hem: "Abba, zou u een net voor me willen maken?" Maar hij antwoordde: "Neen, dat maak ik niet". Toen sprak de tweede: "Toe, als het u belieft, opdat wij in het klooster een gedachtenis aan u hebben". Maar hij zei: "Ik heb geen tijd". De derde, die de kwade naam droeg, sprak daarop: "Wilt u voor mij een net maken, zodat ik iets eigenhandigs van u bezit, abba?" En ogenblikkelijk antwoordde hij hem: "Ja, dat zal ik voor u doen". Maar de twee andere oudvaders namen hem terzijde en vroegen hem: "Wat nu! Wij vroegen het u, en u wilde het voor ons niet doen, en aan die daar zegt u: Ja, dat zal ik voor u doen". Toen sprak de grijsaard tot hen: "Tegen u zei ik: Neen, dat maak ik niet, en het wekte uw misnoegen niet op, omdat ik er geen tijd voor heb. Maar als ik op dezelfde manier handel met hem, zal hij zeggen: Omdat de grijsaard van mijn zonde gehoord heeft, wilde hij het niet doen. En daarmee snijden wij ineens het koord door. Daarom heb ik zijn ziel wat opgemonterd, om hem niet in zijn verdriet te verzwelgen (vgl. 2 Kor 2,7)".

2 (125) Abt Bëtimius zei: Toen ik op zekere dag naar de Skêtis afdaalde, gaven enige (personen) me wat appels om ze aan de oudvaders te geven. Ik klopte aan de kluis van abt Achilles om ervan aan hem te geven, maar hij zei: "Werkelijk, broeder, ik zou niet willen, dat u op dit ogenblik bij mij aanklopte, zelfs als u manna bracht. En ga ook niet naar een andere kluis". Ik trok me derhalve terug in mijn eigen kluis en bracht ze naar de kerk.

3 (126) Eens kwam abt Achilles in de Skêtis de kluis van abt Hêsaïas binnen, toen hij hem aan het eten trof. Hij deed juist op een bordje zout en water. Daar de grijsaard zag dat hij het achter het touw trachtte te verstoppen sprak hij tot hem: "Zegt u me eens, wat at u daar?" Hij nu antwoordde: "Neemt u me niet kwalijk, abba, ik was bezig palmladeren te snijden, en daarna keerde ik in de hitte naar huis terug. Ik stak een stuk brood met zout erop in mijn mond, maar mijn keel was zo verdroogd van de hitte, dat het brood niet zakte. Daarom was ik genoodzaakt een beetje water bij het zout te gieten, om zo in staat te zijn het door te halen. Maar neem het me toch niet kwalijk". Toen sprak de grijsaard: "Wel, wel, kijk toch eens aan! Hêsaïas zit me daar soep te eten in de Skêtis! Als u soep wilt eten, ga dan naar Egypte".

4 (127) Een van de oudvaders bracht abt Achilles een bezoek en hij zag, dat hij bloed uit zijn mond spuwde. Hij vroeg hem derhalve: "Wat scheelt eraan, Vader?" En de grijsaard antwoordde: "Dat is het woord van een broeder, die me verdriet heeft aangedaan. Het heeft me veel strijd gekost om het hem niet bekend te maken. Daarom smeekte ik God om het van me weg te nemen. Toen werd het woord als bloed in mijn mond. Ik spuwde het uit, kreeg weer rust en vergat het verdriet".

5 (128) Abt Ammoës vertelde: Ik en abt Bêtimius brachten een bezoek aan abt Achilles en we hoorden hem dit woord overwegen: *Vrees niet, Jakob, af te dalen naar Egypte* (Gn 46,3). En lange tijd bleef hij dit woord overwegen. Zodra we nu aanklopten, deed hij ons open, en hij vroeg ons: "Waar komt u vandaan?" En omdat we hem niet durfden zeggen: "Uit het gebied van de Cellen", zeiden we maar: "Van de berg van Nitrië". En hij sprak: "Wat moet ik voor u doen, want u komt van verre?" Daarna geleidde hij ons naar binnen. En wij vonden, dat hij des nachts veel touw knoopte. Wij verzochten hem toen tot ons een woord te zeggen. En hij antwoordde: "Ik heb van de avond af tot nu toe twintig vadem geknoot. Natuurlijk, ik heb dat niet nodig, maar (ik doe het) opdat God zich niet verontwaardigd toont en me in staat van beschuldiging stelt zeggende: Je bent in staat te werken; waarom werk je dan niet? Daarom ploeter ik, en zet al mijn kracht in". En gesticht gingen we heen.

6 (129) Een andermaal bracht een grijsaard van naam uit Thêbais een bezoek aan abt Achilles en hij sprak tot hem: "Abba, ik heb strijd ten opzichte van u". Hij echter antwoordde hem: "Kom nu! Gij, grijsaard, gij hebt nog strijd ten opzichte van mij!" Maar de grijsaard zei uit nederigheid: "Toch wel, abba". Nu bevond zich aan de deur een blinde en kreupele oude man. De grijsaard zei tot hem: "Ik zou hier wel een paar dagen willen neerzitten, maar wegens die oude man daar kan ik dat niet doen". Op het horen hiervan stond abt Achilles verbaasd over de nederigheid van de grijsaard en hij sprak: "Hier is geen kwestie van onkuisheid, maar van nijd van de boze geesten".

ABT AMMOËS

1 (130) Men zegt van abt Ammoës: Wanneer hij naar de kerk ging, mocht zijn leerling niet in zijn onmiddellijke nabijheid lopen, maar op afstand. En wanneer zijn leerling hem ging consulteren over gedachten, liet hij zijn leerling terstond heengaan, zodra hij hem slechts de oplossing gegeven had, zeggend: "Anders kon er, terwijl wij over ons zielenheil spreken, een ijdel gesprek ontstaan. Om die reden laat ik u niet te dicht bij me".

2 (131) Abt Ammoës zei in het begin aan abt Hêsaïas: "Wat ziet u op dit ogenblik in mij?" Hij zei tot hem: "Om zo te zeggen een engel, Vader". Maar later zei hij tot hem: "Wat ziet u nu in mij?" Waarop hij antwoordde: "Om zo te zeggen de satan. Al was het woord dat u tot me sprak rechtschapen, voor mij is het als een zwaard".

3 (132) Men zegt het volgende van abt Ammoës: Vele jaren lag hij ziek te bed, maar nooit stond hij zijn gedachte toe het inwendige van zijn kamer te beschouwen om te zien wat er allemaal stond. Men bracht hem namelijk vele zaken wegens zijn ziekte. En als zijn leerling Johannes in- en uitging, sloot hij de ogen, om niet te zien wat hij deed, want hij wist dat hij een vertrouwde monnik was.

4 (133) Abt Poimên vertelde, dat een broeder abt Ammoës kwam bezoeken en hem vroeg om een woord. Na zeven dagen bij hem doorgebracht te hebben, had de grijsaard hem (nog) niet geantwoord. En toen hij hem uitgeleide deed, sprak hij tot hem: "Ga nu heen en sla acht op uzelf (Gn 24,6). Mijn zonden zijn tenslotte een donkere muur geworden tussen mij en God".

5 (134) Men vertelt van abt Ammoës het volgende: Eens had hij vijftig artaben graan geoogst omdat ze nodig waren, en hij legde ze uit in de zon. Maar voordat het goed droog was, zag hij op die plaats iets wat hem niet nuttig was. Hij sprak daarom tot zijn geliefde leerlingen: "Laten we hier vandaan gaan". Dit wekte echter zeer hun misnoegen op. Toen hij nu zag dat ze misnoegd waren, zei hij tot hen: "Spijt het u wegens de broden? Waarlijk, ik heb er zien heengaan, die hun boekenplanken wit van de perkamenten boekrollen achterlieten. En zij sloten niet eens de deur, maar lieten ze openstaan, toen ze heengingen".

ABT AMMOEN VAN NITRIË

Ammoen trouwde tegen zijn zin toen hij tweeëntwintig jaar was. Hij leefde met zijn vrouw achttien jaar in onthouding. Daarna besloten zij elk op zichzelf te gaan leven en Ammoen begaf zich naar Nitrië. Hij was de eerste die zich daar als kluizenaar vestigde. Hij leefde er nog tweeëntwintig jaar. Zijn dood ligt tussen 320 en 330.

1 (135) Abt Ammoen van Nitrië bracht abt Antonius een bezoek en zei tot hem: "Ik zie wel dat ik me meer afsloof dan u. Hoe komt het dan, dat uw naam bij de mensen groter is dan de mijne?" Abt Antonius antwoordde hem: "Natuurlijk, omdat ik God meer bemin dan u".

2 (136) Men zegt van abt Ammoen dat hij twee maanden deed over een mation gerst. Toch bezocht hij zelf eens abt Poimên en zei tot hem: "Als ik naar de kluis van een medebroeder ga, of hij komt bij mij omdat hij iets nodig heeft, vrezende wij de conversatie met elkaar, want er mocht eens een gesprek uit tevoorschijn komen dat niet ter zake doet". De grijsaard zei hem: "Daar doet u goed aan. De jeugd heeft waakzaamheid nodig". Abt Ammoen vroeg hem: "Wat deden de Vaders gewoonlijk (in dit opzicht)?" En hij antwoordde hem: "De Vaders waren reeds gevorderd; er was bij hen niets afwijkends, of in de mond niets ijdel meer dat ze zouden willen zeggen". "Maar als het niettemin noodzakelijk is, zei hij, om te spreken met zijn medemens, verlangt u dan dat ik spreek met bijbelteksten of met vaderspreuken?" Toen sprak de grijsaard: "Als u niet zwijgen kunt, is het beter te spreken met vaderspreuken en niet met bijbelteksten. Want daar steekt geen gering gevaar in".

3 (137) Een broeder kwam van de Skêtis naar abt Ammoen en zei: "Mijn vader stuurt me uit om te dienen, maar ik ben bang, dat ik dan ontucht bedrijf". De grijsaard sprak tot hem: "Als er een bekoring opkomt, wanneer het ook zij, zeg dan: God van de machten, door de gebeden van mijn vader, bevrijd mij!" Op zekere dag trok een meisje de deur achter hem dicht, maar hij riep met luide stem: "God van mijn vader, bevrijd mij!" En onmiddellijk bevond hij zich op de weg naar de Skêtis.

ABT ANOEB

1 (138) Abt Johannes verhaalde het volgende: Abt Anoeb, abt Poimên en hun overige broers waren van dezelfde moederschoot. Zij werden monnik in de Skêtis, maar toen de Maziki waren gekomen en het gebied voor de eerste maal hadden geplunderd, trokken zij daarvandaan en gingen naar een plaats, die Terenoethin heette, totdat zij hadden vastgesteld hoe zij voortaan zouden gaan leven. Gedurende verscheidene dagen verbleven ze daar in een oude tempel. Toen zei abt Anoeb tegen abt Poimên: "Doe me een genoegen, u en uw broers, laat elkeen op zichzelf zijn gebedsleven leiden en laten wij deze week niet bij elkaar komen". Abt Poimên zei: "Wij doen wat u verlangt". En zo deden ze. Nu

stond er in dat heiligdom een stenen beeld. Telkens wanneer abt Anoeb 's morgens vroeg opstond, wierp hij stenen naar het gelaat van het beeld. En 's avonds zei hij ertegen: "Neem me niet kwalijk". En zo deed hij de hele week. Maar op de zaterdag kwamen ze tezamen. Toen zei abt Poimên tot abt Anoeb: "Ik zag, abba, dat u deze week stenen wierp naar het gelaat van het beeld, en er later weer uw verontschuldiging voor aanbood. Doet een gelovig mens zulke dingen?" Maar de grijsaard antwoordde: "Deze daad stelde ik voor u. Wanneer ik het gelaat van het beeld stenigde, zag u dan dat het sprak of kwaad werd?" En abt Poimên antwoordde: "O neen". "En vervolgens, wanneer ik het met een buiging mijn verontschuldiging aanbood, wond het zich dan op en zei: Nee, dat vergeef ik niet?" En abt Poimên zei: "Nee". Toen sprak de grijsaard: "Wij, nietwaar, zijn hier met zeven broers. Als u verlangt dat we bij elkaar blijven, moeten we worden als dat standbeeld dat zich niet verroert, of het nu beledigd of geëerd wordt. Maar als u zo niet verlangt te worden, ziet, er zijn vier poorten in de tempel, laat iedereen dan gaan waarheen hij verkiest".

Toen wierpen ze zich ter aarde en spraken tot abt Anoeb: "Wij doen zoals u verlangt, vader, en wij gehoorzamen aan al wat u ons zegt". En abt Poimên zei: "Heel de tijd die ons vergund was, bleven we tezamen, en wij handelden volgens het woord dat de grijsaard tot ons gesproken had. Een van ons stelde hij aan tot beheerder, en wij aten alles wat hij ons voorzette. En niemand van ons kon zeggen: Breng ons iets anders, of: Dat wens ik niet te eten. En heel de tijd die ons vergund was, brachten we door in rust en vrede".

2 (139) Abt Anoeb zei eens: Sinds de Naam van Christus over mij werd aangeroepen, is er geen leugen uit mijn mond gekomen.

ABT ABRAHAM

1 (140) Men zegt van een zekere grijsaard, dat hij vijftig jaar doorbracht bijna zonder brood te eten of wijn te drinken. En hij zei: "Ik heb de ontucht, de geldzucht en de ijdele eer gedood". Toen bracht abt Abraham hem eens een bezoek en hij vernam dat hij zo sprak. Daarom vroeg hij hem: "U, hebt u dit woord gesproken?" En hij zei: "Jazeker". Toen sprak abt Abraham tot hem: "Stel, u gaat uw kamertje binnen en vindt er op uw mat een vrouw. Kunt u nu menen, dat er geen vrouw is?" Hij antwoordde: "Neen. Maar ik strijd met mijn gedachte om haar niet aan te raken". Toen zei abt Abraham: "Welnu, dan hebt u de hartstocht niet gedood. Hij leeft, maar is gebonden. Een ander geval. Terwijl u wat rondwandelt, ziet u tussen stenen en scherven goud liggen. Kan uw gedachte nu menen, dat dit (goud) dezelfde waarde heeft als de andere zaken?" Hij zei: "Welneen. Maar ik strijd met mijn gedachte om het niet mee te nemen". En de grijsaard zei: "Welnu, dan leeft de hartstocht, hoewel gebonden". En wederom sprak abt Abraham: "Zie, u hoort van twee broeders, dat de een u liefheeft, terwijl de ander u haat en kwaad van u spreekt. Als zij nu bij u op bezoek komen, acht u beiden dan gelijk?" Hij zei: "Welneen, maar ik strijd met mijn gedachte om hem, die me haat, even goed te behandelen als hem, die me liefheeft". Daarop zei abt Abraham tot hem: "Zodat de hartstochten dus toch leven; zij worden slechts geboeid door de heiligen".

2 (141) Een broeder vroeg abt Abraham: "Als het me gebeurt dat ik veel eet, hoe komt dat dan?" Toen gaf de grijsaard hem dit antwoord: "Waar spreekt u over, broeder? Eet u dan zoveel? Of denkt u soms, dat u op een dorsvloer bent aangeland?"

3 (142) Abt Abraham vertelde het volgende van een bewoner van de Skêtis: Hij was schrijver, en hij at geen brood. Nu kwam eens een broeder hem vragen een Bijbel voor hem te schrijven. Aangezien de grijsaard met zijn geest gewoonlijk in de beschouwing verkeerde, sloeg hij verzen over en vergat de leestekens. Toen nu de broeder de Bijbel opnam om de leestekens erin te zetten, zag hij dat er woorden ontbraken, en hij zei tegen de grijsaard: "Abba, er mankeren verzen aan". Maar de grijsaard zei hem: "Ga, doe eerst maar wat er staat; kom dan terug, dan zal ik de rest voor u schrijven".

ABT ARÊS

1 (143) Abt Abraham bracht abt Arês een bezoek en toen zij plaats genomen hadden, kwam er een broeder bij de grijsaard, die sprak: "Zegt u me, wat moet ik doen om gered te worden?" Hij antwoordde hem: "Ga heen, breng een jaar door met tegen de avond brood en zout te eten; kom dan weer hierheen en ik zal (weer verder) met u spreken". En hij vertrok en deed aldus. Toen er nu een jaar voorbij was, kwam de broeder terug bij abt Arês, en toevallig was abt Abraham daar ook. En weer zei de grijsaard tegen de broeder: "Ga heen, vast ook dit jaar, en wel om de dag". Zodra de broeder was heengegaan, zei abt Abraham tot abt Arês: "Waarom zijn uw woorden voor alle broeders een licht juk, terwijl u deze broeder zware lasten oplegt?" Toen sprak de grijsaard tot hem: "De broeders gaan heen zoals ze komen: zoekend, maar hij komt een woord horen om God. Hij is namelijk een werker. En wat ik hem ook zeg, hij voert het met ijver uit. Daarom spreek ik van mijn kant tot hem het woord van God".

ABT HALONIUS

1 (144) Abt Halonius zei: Als een mens niet in zijn hart zegt: "Alleen ik en God zijn op de wereld", zal hij geen rust hebben.

2 (145) Verder zei hij: Als ik niet eerst alles had afgebroken, had ik mezelf nooit kunnen opbouwen.

3 (146) En nogmaals zei hij: Als de mens maar wil, van de morgen tot, de avond, geraakt hij tot de maat van God.

4 (147) Abt Agathoon vroeg eens aan abt Halonius: "In welke mate moet ik verlangen mijn tong te beheersen, om geen leugens te spreken?" En abt Halonius zei tot hem: "Zonder leugens zult u vele zonden bedrijven". Maar hij zei: "Hoe dat?" Toen sprak de grijsaard tot hem: "Stel, twee mannen hebben in uw tegenwoordigheid een moord gepleegd, en een ervan is in uw kluis gevlucht. En zie, de rechter zoekt hem en stelt u de vraag: 'Is er in uw tegenwoordigheid een moord gepleegd?' Als u niet liegt, levert u de man over aan de doodstraf. Laat hem liever vrij voor het oog van God, zonder boeien. Hij weet immers alles".

ABT APFY

T. Orlandi gaf in 1984 het Leven van abt Apfy of Apfoe uit, vertaald door A. Campagnano. De ontdekking van het ideaal om als monnik te gaan leven bracht Apfy tot algehele onthechting. Alleen omgord met een huid, leefde hij als grazer tussen de buffels, want David zegt in de psalm: Als een rund werd ik voor uw aanschijn (Ps 72/73,22). Eens hoorde hij in een preek op Pasen de priester zeggen: "Wij, mensen, zijn geen beeld van God". Hij ging daarvoor naar de patriarch van Alexandrië, Theofilus. Deze stond verbaasd van het inzicht dat de Geest hem gaf en toen de bisschop van Apfy's geboortestad Peme gestorven was, stelde Theofilus Apfy in diens plaats aan.

1 (148) Men verhaalde eens van een bisschop van Oxyrrynchus, genaamd abt Apfy, het volgende: Toen hij nog monnik was, pleegde hij vele gestrengheden. Eenmaal bisschop geworden, verlangde hij ook in de wereld dezelfde gestrengheid te beoefenen, maar hij vermocht het niet. Hij wierp zich dan neer voor Gods aanschijn en zei: "De genade is toch niet van me geweken wegens het bisschopsambt?" En hem werd geopenbaard: "Geenszins. Maar toen was het de woestijn, en omdat geen mens daar woont, hielp God. Nu evenwel is het de wereld, en daar helpen de mensen u".

ABT APOLLOOS

1 (149) In het gebied van de Cellen woonde een grijsaard, Apolloos geheten. En wanneer iemand zijn hulp kwam vragen voor een of ander werk, ging hij verheugd mee, zeggend: "Met Christus mag ik vandaag werken aan het heil van mijn ziel. Want dat is haar loon".

2 (150) Men vertelde van een zekere abt Apolloos in de Skêtis, dat hij vroeger een herder en een woesteling was. Toen hij op het platteland een zwangere vrouw tegenkwam, zei hij onder inwerking van de duivel: "Ik wil toch eens zien, hoe het kindje in haar schoot ligt". En hij sneed haar open en zag het kindje. Maar terstond begon zijn hart hem verwijten te maken. Tot inkeer gekomen, ging hij naar de Skêtis om de Vaders mee te delen, wat hij gedaan had. Toen hoorde hij hen juist dit psalmvers zingen: *De dagen van onze jaren zijn op zich zeventig jaar, maar voor de sterken tachtig; en wat daarna komt is last en smart* (Ps 89/90,10). En hij zei tot hen: "Ik ben nu veertig jaar en ik heb nog geen enkel gebed gestort. Maar als ik nu nog veertig jaar te leven krijg, houd ik niet op tot God te bidden, dat Hij mij mijn zonden moge vergeven". Hij verrichtte sindsdien geen handenarbeid, maar bad altijd aldus: "Ik heb gezondigd als mens, wees Gij mij genadig als God!" En dit gebed werd zijn overweging dag en nacht.

Nu woonde er een broeder bij hem en deze hoorde hem zeggen: "Ik heb U overlast bezorgd, Heer. Vergeef, me, dan kan ik wat tot rust komen!" En hij kreeg de zekerheid, dat God hem al zijn zonden had vergeven, ook het gebeurde met de vrouw; maar aangaande het kind kreeg hij geen zekerheid. Een van de oudvaders zei toen tot hem: "God heeft u ook het gebeurde met het kind vergeven. Maar Hij liet u in smart achter, omdat het uw ziel voordeel bracht".

3 (151) Dezelfde abt zei eens aangaande de ontvangst van broeders, dat men de broeders, die aankomen, eerbied moet betuigen. Wij vereren immers niet hen, maar God. "Want, zo zei hij, hebt u uw broeder gezien, dan hebt u de Heer uw God gezien". "En dit, zei hij, hebben we overgenomen van Abraham (vgl. Gn 18,2). En wanneer u ontvangt, dring er dan bij uw gasten op aan, dat zij zich verkwikken. Want dit hebben wij geleerd van Lot, die aandrang bij de engelen (vgl. Gn 19,3)".

ABT ANDREAS

1 (152) Abt Andreas was gewoon te zeggen: "De monnik betamen deze drie zaken: vreemdelingschap, armoede en stilzwijgen in lijdzaamheid".

ABT AIO

1 (153) Er werd het volgende verteld aangaande abt Antianus in Thêbais: In zijn jonge jaren had hij vele levenswijzen beoefend, maar op zijn oude dag werd hij ziek en blind. En wegens zijn ziekte boden zijn broeders hem veel versterkend voedsel aan en zij gaven het hem in de mond. Toen ondervroegen zij abt Aio eens daaromtrent: "Wat is het gevolg van al die vertroosting?" En hij antwoordde hun: "Ik zeg u, als zijn hart ernaar verlangt en er met genoeg aan toegeeft, al eet hij maar een enkele dadel, dan trekt God dat af van zijn arbeid. Als hij er echter niet aan toegeeft, maar het aanvaardt zonder ernaar te verlangen, dan houdt God zijn arbeid intact, omdat hij tegen zijn wil gedwongen wordt. En de broeders ontvangen er hun loon voor".

ABT AMMONATHAS

1 (154) Op zekere dag kwam een magistraat naar het klooster te Pelusium. Hij wilde personeelsbelasting opvorderen van de monniken, zoals dat ook geschiedde van de wereldlingen. Alle broeders verzamelden zich voor die zaak bij abt Ammonathas en zij besloten, dat enigen van de Vaders naar de keizer zouden gaan. Maar abt Ammonathas zei tot hen: "Zoveel moeite is er niet voor nodig. Trekt u liever in gebed terug in uw cellen en vast twee weken lang, dan breng ik met de genade van Christus de zaak wel alleen in orde". En de broeders gingen naar hun cellen, terwijl de grijsaard zich in gebed in zijn eigen cel terugtrok. Nadat er nu veertien dagen verlopen waren, werden de broeders wat ontstemd jegens de grijsaard, want ze hadden nog steeds niet gezien dat hij zich verwijderd had. En zij zeiden: "De grijsaard heeft van onze zaak geen werk gemaakt".

Op de vijftiende dag verzamelden de broeders zich volgens overeenkomst. Ook de grijsaard kwam, en hij had het door de keizer verzegelde decreet bij zich. Op het zien hiervan stonden de broeders verstomd en zij zeiden: "Wanneer bent u dat gaan halen, abba?" Toen sprak de grijsaard: "Geloof me, broeders, nog deze nacht ben ik bij de keizer geweest en hij schreef dit decreet. Daarna ben ik naar Alexandrië gegaan, waar ik het heb laten ondertekenen door de magistraten. En daarna ben ik naar u toe gekomen". Toen zij dit hoorden, werden zij door vrees bevangen en zij boden hem met een buiging hun verontschuldiging aan. En zo werd hun zaak opgelost en de magistraat viel hen niet meer lastig.

de letter bêta

DE HEILIGE BASILIUS DE GROTE

Basilius leefde van 329 tot 379. Na zijn studies te Athene werd hij gedoopt. Hij was een van de tien kinderen van het beroemdste christelijk gezin van de oudheid. Op aandringen van zijn oudste zus Macrina begon hij een streng monniksleven in Annêsoi. Later werd hij bisschop van Caesarea in Cappadocië. Hij is een van de vier grote oosterse kerkvaders.

1 (155) Een grijsaard zei: Toen de heilige Basilius eens in een klooster kwam, zei hij na de gebruikelijke onderrichting tot de overste: "Hebt u hier een broeder die gehoorzamen kan?" Hij antwoordde hem: "Allen staan u ten dienste en doen hun best gered te worden, heer". Hij zei hem opnieuw: "Hebt u werkelijk iemand die gehoorzamen kan?" Toen bracht hij hem een broeder. En de heilige Basilius liet hem dienen tijdens de maaltijd. Na het eten gaf hij hem gelegenheid om zijn handen te wassen. Maar de heilige Basilius zei hem: "Kom, dan zal ikzelf u water geven om uw handen te wassen". En hij aanvaardde, dat hij het water (over zijn handen) uitgoot. Daarop sprak hij tot hem: "Zodra ik het heiligdom binnenga, kom er dan ook heen, dan maak ik u tot diaken". En toen hij dat geworden was, maakte hij hem tot priester. Toen nam hij hem met zich mee naar het bisschoppelijk paleis omwille van zijn gehoorzaamheid.

ABT BESSARIOON

1 (156) Abt Doelas, de leerling van abt Bessarioon, vertelde: Toen we eens langs de zeekust wandelden, kreeg ik dorst en ik zei tot abt Bessarioon: "Abba, ik heb zo een dorst". De grijsaard stortte een gebed en zei tot mij: "Drink maar uit de zee". Het water was namelijk zoet geworden, en ik dronk. Toen schepte ik mijn kruik vol, om voortaan geen dorst meer te lijden. Maar toen de oude man dat zag, zei hij: "Waarom schepte u water?" Ik gaf hem ten antwoord: "Neemt u me niet kwalijk: om voortaan geen dorst meer te lijden". Toen sprak de grijsaard: "God is hier en God is overal".

2 (157) Een ander maal in een dringend geval verrichtte hij een gebed, stak de goudstroom [*goudstroom*: De Nijl, zo genoemd omdat hij de rijkdom van Egypte uitmaakt] te voet over en bereikte de overkant. Ik stond verbaasd, boog me voor hem neer en zei: "Wat voelde u aan uw voeten, toen u over het water liep?" En de grijsaard antwoordde: "Tot aan mijn enkels voelde ik het water, maar het overige was hard".

3 (158) En weer een ander maal, toen we een grijsaard gingen bezoeken, stond de zon op het punt onder te gaan. De oude man begon te bidden en sprak: "Ik smeek U, Heer, laat de zon stilstaan, tot ik bij uw dienaar ben aangekomen". En zo geschiedde (vgl. Joz 10,12).

4 (159) a) En nog een ander maal, toen ik in zijn kluis kwam, trof ik hem terwijl hij stond te bidden, de handen ten hemel gestrekt. Veertien dagen lang nu bleef hij zo doen. Daarna riep hij me en zei: "Ga mee". We gingen naar buiten en trokken de woestijn in. Toen ik dorst kreeg, zei ik: "Abba, ik heb dorst". De grijsaard nam toen mijn mantel en verwijderde zich ongeveer een steenworp afstand. Daar stortte hij een gebed en bracht me mijn mantel terug vol water.

b) Toen we verder rondtrokken, kwamen we bij een rotshol. Wij gingen er binnen en vonden er een broeder, die zat te werken aan zijn touw. Maar hij keek niet naar ons op, groette ons niet en wilde zelfs geen woord tegen ons zeggen. Toen zei de grijsaard tot me: "Laten we hier vandaan gaan. Misschien is het de grijsaard niet ingegeven zich met ons te onderhouden". Wij trokken dan naar Luko tot we bij abt Johannes aankwamen. Na hem begroet te hebben, verrichtten we een gebed. Daarna zetten zij zich neer om te spreken over het visioen dat hij gehad had, en abt Bessarioon zei: "Er is een bevel uitgevaardigd om de (afgods)tempels te verwoesten". Inderdaad gebeurde dit, zij werden verwoest.

c) Op onze terugweg kwamen we weer aan de grot, waar we de broeder gezien hadden. En de grijsaard zei tot me: "Laten we bij hem binnengaan en zien of God hem nu heeft ingegeven om met ons te spreken". Maar toen we binnengingen, vonden we hem overleden. Daarop zei de grijsaard tot mij: "Kom, broeder, we gaan het lijk afleggen. Daartoe immers zond God ons hierheen". Toen we hem nu aflegden om hem te begraven, zagen we dat hij een vrouw was. De grijsaard stond verwonderd en zei: "Zie toch, hoe ook vrouwen de satan bestrijden, terwijl wij ons onbetamelijk gedragen in de steden". En na God, de Beschermmer van hen die Hem liefhebben, verheerlijkt te hebben, gingen we weer weg.

5 (160) Eens kwam een van de duivel bezetene naar de Skêtis. Men bad voor hem in de kerk, maar de duivel verliet hem niet, hij was hardnekkig. Toen zeiden de geestelijken: "Wat moeten we tegen deze duivel beginnen? Niemand kan hem uitdrijven dan alleen abt Bessarioon. Maar als we hem om die reden naar de kerk roepen, komt hij niet. Laten we daarom zo doen: Zie, 's morgens vroeg gaat hij vóór ons allemaal naar de kerk. We zullen nu de lijder op zijn plaats in de kerk te slapen leggen. Als hij nu binnenkomt, staan we te bidden en we zeggen hem: "Maak de broeder maar wakker, abba". En zo deden ze. Toen de grijsaard in de vroege morgen binnenkwam, gingen ze staan bidden en zeiden tot hem: "Maak de broeder maar wakker". Hierop zei de grijsaard tot hem: "Sta op, ga naar buiten". En terstond ging de duivel van hem uit; en van dat ogenblik af was hij genezen.

6 (161) Eens zei abt Bessarioon: Veertig dagen en nachten verbleef ik tussen de doornen, staande, zonder te slapen.

7 (162) Een broeder die een fout begaan had, werd door de priester uit de kerk verwijderd. Toen stond abt Bessarioon op en ging met hem mee naar buiten, zeggend: "Ook ik ben een zondaar".

8 (163) Dezelfde abt Bessarioon zei: Veertig jaar lang ben ik niet op mijn zij gaan liggen, maar ik sliep zittende of staande.

9 (164) Dezelfde abt zei: Wanneer u in vrede verkeert en niet te strijden hebt, verneder u dan liever om niet te gaan snoeven als er een vreugde in ons opkomt die niet de onze is, om niet aldus in de strijd geworpen te worden. Want dikwijls staat God niet toe, dat we in de strijd geworpen worden, vanwege onze zwakheden, om niet ten onder te gaan.

10 (165) Een broeder, die met broeders samenleefde, vroeg aan abt Bessarioon: "Wat moet ik doen?" De abt antwoordde hem: "Zwijg en meet uzelf niet".

11 (166) Stervend zei abt Bessarioon: De monnik moet, zoals de cherubijnen en serafijnen, geheel en al oog zijn.

12 (167) De leerlingen van abt Bessarioon vertelden eens, dat zijn leven was als dat van de vogels in de lucht of van de vissen en de landdieren, en dat hij al de jaren van zijn bestaan doorbracht zonder gejaagdheid en zonder bekommernis. Geen zorg voor een huis hield hem bezig, geen verlangen naar bepaalde plaatsen scheen ooit zijn ziel beroerd te hebben, noch verzadiging in voedsel, noch bezit van kamers, noch het meedragen van boeken. Helemaal vrij leek hij te zijn van de driften van het lichaam; gevoed met de hoop op de toekomstige goederen en voortschrijdend in de kracht van het geloof, volhardde hij als een gevangene nu hier en dan daar, steeds in koude en naaktheid verkerend, of verbrand door de gloed van de zon, altijd in de open lucht. Als iemand die de weg niet kent, liep hij verwondingen op door bergkloven in woeste streken, en dikwijls vond hij er behagen in over de uitgestrekte, onbewoonde zandvlakte rond te zwalken als op een zee. Gebeurde het echter, dat hij in een aangenamere streek kwam, waar de monniken van gelijke levenswijze ook een gemeenschappelijk leven leidden, dan ging hij buiten de deur zitten schreien en jammerde als een schipbreukeling. Dan kwam er een van de broeders naar buiten, zag hem daar zitten als een bedelaar, iemand van de armen van deze wereld, naderde hem en sprak op medelijdende toon: "Waarom weent u, man? Als u een of andere levensbehoefte nodig hebt, zult u het krijgen zover het in ons vermogen ligt. Maar kom toch binnen en, deel de tafel met ons, dat zal u nieuwe moed geven". Maar hij antwoordde: "Ik kan niet onder enig dak verblijven, voordat ik de bezittingen van mijn eigen huis heb gevonden". En dan zei hij, dat hij op allerlei wijzen veel geld was kwijtgeraakt. Want: "Ik ben gevallen in handen van zeerovers en ik heb schipbreuk geleden; van mijn goede afkomst ben ik aan lager wal geraakt, van geëerd ben ik roemloos geworden". De ander was door die woorden zeer getroffen, ging naar binnen, haalde wat brood, reikte het hem over en zei: "Neem dit aan, vader. Het overige schenkt God u, wat u vertelt: vaderland, stand en rijkdom, waarover u sprak". Maar dan barstte hij uit in nog luider jammerklachten en voegde eraan toe: "Ik kan niet zeggen of ik zal vinden wat

ik verloren heb en waarnaar ik zoek, en of ik me nog ooit zal verheugen. Want altijd en elke dag verkeer ik in doodsvaart (vgl. 1 Kor 15,30), zonder verpozing van mijn mateloze rampen. Want voortdurend moet ik rondzwerfen en zo mijn loop voleinden (vgl. Hnd 20,24 en 2 Tim 4,7)".

ABT BENJAMIN

1 (168) Abt Benjamin zei: Toen wij eens van de oogst naar de Skëtis terugkeerden, bracht men ons van Alexandrië een gift, voor iedereen een pint olijfolie in een met gips gesloten vaatje. En toen de oogsttijd weer aanbrak, brachten de broeders wat er nog van restte naar de kerk. Ik nu had mijn kruikje niet opengemaakt, maar er met een naald een gaatje in geprikt en er een klein beetje van genuttigd. En in mijn hart vond ik dat ik iets groots verricht had. Maar toen de broeders hun vaatjes, nog even afgesloten met gips als ze eerst waren, inleverden, terwijl er in het mijne een gaatje geprikt was, voelde ik me van schaamte als een ontuchtige.

2 (169) Abt Benjamin, de priester van de streek van de Cellen, zei: Eens bezochten we in de Skëtis een grijsaard en we wilden hem een beetje olijfolie brengen. Toen zei hij tot ons: "Daar ligt het kruikje, dat u me drie jaar geleden gebracht hebt. Zoals u het me gebracht hebt, zo is het gebeven". Op het horen daarvan stonden wij verbaasd over het gedrag van de grijsaard.

3 (170) Dezelfde abt zei: We bezochten eens een andere grijsaard en hij drong erop aan, dat wij wat zouden eten. En hij bracht ons raapolie. Toen spraken wij tot hem: "Vader, breng ons liever wat goede olijfolie". Als hij dat hoorde, sloeg hij een kruis en zei: "Of er andere olie bestaat dan deze, weet ik heus niet".

4 (171) Stervend heeft abt Benjamin tot zijn zonen gezegd: Doet dit, dan kunt ge gered worden: *Verblijdt u altijd, bidt onafgebroken en zegt voor alles dank* (1 Tess 5,16-17)

5 (172) Ook heeft hij gezegd: Neemt de koningsroute (Num 20,17), telt de mijlpalen en laat u niet ontmoedigen.

ABT BIARÉ

1 (173) Iemand vroeg eens aan abt Biaré: "Wat moet ik doen om gered te worden?" En hij antwoordde hem: "Ga, maak uw buik klein, uw handenarbeid klein en laat u in uw kluis niet verontrusten! Dan wordt u gered!"

de letter gamma

ABT GREGORIUS DE THEOLOOG

De heilige Gregorius van Nazianze leefde van 330 tot 390. Theoloog betekent hier: mysticus, dit wil zeggen iemand die God kent uit gebedservaring.

1 (174) Abt Gregorius zei: Deze drie dingen eist God op van elke mens, die gedoopt is: van zijn ziel een rechtzinnig geloof, van zijn tong waarheid en van zijn lichaam kuisheid.

2 (175) Verder zei hij: Heel 's mensen leven is als een enkele dag voor hen die smachten van verlangen.

ABT GELASIUS

Gelasius leefde eerst als kluizenaar en stichtte daarna een klooster bij Nikopolis, nu Emmaüs. Hij verdedigde moedig de besluiten van het concilie van Chalcedoon (451), toen Palestina verscheurd werd door een felle geloofsstrijd. Hij verzette zich vooral tegen de monofysiet Theodosius, die de rechtmatige patriarch van Jeruzalem, Juvenalis, verjaagd had en die steunde op de meeste monniken.

1 (176) Men zegt het volgende van abt Gelasius: Hij bezat een Bijbel in leren band ter waarde van achttien muntstukken. Het werk bevatte heel het Oude en Nieuwe Testament met de hand geschreven. Het lag open in de kerk, zodat elke broeder, als hij het verlangde, erin kon lezen. Nu kwam er eens een broeder uit de vreemde de grijsaard een bezoek brengen en toen hij het zag, ontbrandde zijn begeerte ernaar: hij stal het en vertrok. De grijsaard ging hem niet achterna om hem in te halen, hoewel hij de toestand heel goed begreep. De ander ging naar de stad en zocht het daar te verkopen. En toen hij iemand gevonden had die het wilde kopen, vroeg hij als prijs zestien muntstukken. Hij die het wilde kopen zei hem echter: "Geef het me, dan laat ik het eerst schatten, en daarna betaal ik u de prijs". En hij gaf het hem. Hij ging er toen mee naar abt Gelasius om het te laten schatten, en noemde hem de hoeveelheden die ook de verkoper hem genoemd had. De grijsaard zei: "Koop het gerust, want het ziet er goed uit en het is de prijs, die u noemde, waard".

De man vertrok dus, maar zei tegen de koper iets anders dan de grijsaard gezegd had. Hij zei namelijk: "Zie, ik heb het laten zien aan abt Gelasius en die zei me, dat het duur is en de prijs, die u noemde, niet waard". Op het horen hiervan zei de ander tot hem: "Heeft de grijsaard u niets anders gezegd?" Hij antwoordde hem: "Neen". Toen sprak hij: "Ik wil het niet meer verkopen". Hij kwam tot inkeer, ging berouwvol naar de grijsaard en smeekte hem het aan te nemen. Maar de grijsaard weigerde het te aanvaarden. Toen zei de broeder tot hem: "Als u het niet aanneemt, heb ik geen rust meer". Hierop sprak de grijsaard tot hem: "Als u geen rust meer hebt, wel, dan neem ik het aan". En die broeder bleef daar tot zijn dood, gesticht door de handelwijze van de grijsaard.

2 (177) Aan deze abt Gelasius werd eens een kluis met bijbehorend lapje grond nagelaten door een grijsaard, zelf eveneens monnik, en die woonde in de buurt van Nikopolis. Een van de landbouwers nu van Vacatus, de toenmalige bestuurder van Nikopolis in Palestina, was familie van de overleden grijsaard. Hij wendde zich tot die Vacatus en verzocht dat lapje grond te krijgen, omdat dat hem naar zijn mening rechtens toekwam.

Vacatus nu was een onstuimig man en probeerde met geweld de grond van abt Gelasius los te krijgen. Abt Gelasius wenste echter een monnikskluis niet aan een wereldling over te doen, en daarom gaf hij niet toe. Als antwoord hierop bespiedde Vacatus de lastdieren van abt Gelasius, toen zij de olijven uit het nagelaten terrein wegdroegen, liet ze met geweld wegvoeren, sloeg de olijven in zijn eigen huis op en liet nog juist de dieren met hun drijvers, na ze met smaad overladen te hebben, los. Over de opbrengst maakte de heilige grijsaard zich geen zorg, maar wat het eigendomsrecht over de grond aanging, gaf hij om genoemde reden niet toe. Hierop ontvlamde Vacatus in woede, en omdat ook andere belangen hem daartoe noopten - hij was nu eenmaal een ruziemaker - begaf hij zich naar Constantinopel, de reis te voet aflegend. Toen hij in de buurt van Antiochië kwam, hoorde hij spreken van de heilige Simeon, die toentertijd straalde als een groot licht, omdat hij de mate van het menselijke overschreed. En als christen begeerde hij de heilige te aanschouwen. Toen de heilige Simeon vanaf zijn zuil zag dat hij terstond het klooster wilde binnengaan, vroeg hij: "Waar komt u vandaan? En waar gaat u heen?" Hij antwoordde: "Ik kom uit Palestina en ga

naar Constantinopel". En de ander weer: "En wat is de reden?" Toen zei Vacatus tot hem: "Om allerlei zaken. En ik hoop door de gebeden van uw heiligheid terug te kunnen keren en dan uw heilige voetsporen te vereren". De heilige Simeon echter zei tot hem: "Wilt u, op wie onder de mensen geen hoop meer bestaat, mij niet zeggen, dat u tegen de man Gods gaat getuigen? Maar uw reis zal niet voorspoedig zijn, en u zult uw huis niet weerzien. Als u luistert naar mijn raad, dan vertrekt u van hier, gaat naar hem toe en betuigt hem uw spijt, tenminste als u de plaats nog levend bereikt.

Spoedig daarop werd hij door koorts aangetast. Zijn gezellen legden hem op een draagbaar en zo trachtte hij, volgens het woord van de heilige Simeon, zijn land te bereiken om abt Gelasius zijn spijt te betuigen. Maar bij aankomst te Beiroet stierf hij zonder zijn huis teruggezien te hebben, volgens de voorspelling van de heilige. Deze gebeurtenissen heeft zijn zoon, eveneens Vacatus geheten, na de dood van zijn vader aan vele en geloofwaardige mannen verteld.

3 (178) Ook dit hebben vele van zijn leerlingen verteld: Eens was er vis gebracht. De kok braadde hem en bracht hem naar de cellerier. Toen de cellerier, om een of andere dringende reden even het magazijn verliet, liet hij de vis in een kom op de grond achter en beval aan een van de kleine knaapjes van de heilige Gelasius er goed op te passen totdat hij weer terug zou zijn. Het kind nu likte zich de lippen af, en begon gretig de vis op te eten. Toen de cellerier binnenkwam en zag dat hij zat te eten, werd hij woedend, en omdat het kind op de grond gezeten was, schopte hij het in den blinde. Maar door een of ander ongeluk raakte hij een vitaal lichaamsdeel: het kind viel in onmacht en stierf. In zijn angst legde de cellerier hem op zijn eigen bed, dekte hem toe en ging zich toen neerwerpen voor de voeten van abt Gelasius, terwijl hij hem het gebeurde vertelde. Deze nu gelastte hem het aan niemand anders te zeggen en droeg hem op om het kind, als allen 's avonds te ruste waren gegaan, naar het priesterkoor te brengen, het neer te leggen voor het altaar en heen te gaan. De grijsaard begaf zich dan naar het priesterkoor, ging daar staan bidden en, toen het uur van het nachtelijk psalmgezang aanbrak en de broeders zich verzamelden, kwam de grijsaard naar buiten met het jongetje. En niemand heeft iets van het gebeurde afgeweten, behalve hij en de cellerier, tot aan zijn dood.

4 (179) Het volgende zeiden van abt Gelasius niet alleen zijn leerlingen, maar ook velen van hen, die hem geregeld bezochten, verhaalden hetzelfde. Ten tijde van het oecumenisch concilie van Chalcedoon probeerde Theodosius, die in Palestina het schisma van Dioscorus als eerste begonnen was, de bisschoppen die van plan waren naar hun eigen kerken terug te keren voor te zijn. Ook hij bevond zich namelijk te Constantinopel, want hij was uit zijn eigen vaderland weggejaagd, omdat hij altijd plezier had in ordeverstoringen. Hij begaf zich naar abt Gelasius naar diens klooster en belasterde het concilie als zou het het leerstuk van Nestorius bekrachtigd hebben. Hij meende daardoor de heilige te kunnen inpalmen, om zijn medewerking te hebben bij zijn eigen sluwheden en bij het schisma, dat hijzelf verwekt had.

Uit het gedrag echter van de man en ook door het inzicht, dat hem van Godswege geschonken werd, begreep de abt het verderfelijke van zijn voorstel. Hij liet zich door diens afvalligheid niet meesleuren, zoals bijna al zijn tijdgenoten. Hij bracht hem naar behoren zijn onwaardig gedrag onder ogen en stuurde hem heen. Hij liet namelijk de knaap halen, die hij van de dood had opgewekt, en zei op plechtige toon: "Als u wilt discuten over geloofszaken hebt u hier iemand die naar u luistert en met u discuteert". Door deze woorden beschaamd, begaf Theodosius zich naar de heilige stad en palmde alle monniken in onder het voorwendsel van ijver voor God. Zelfs de keizerin die daar juist vertoefde, palmde hij in. Zo genoot hij haar medewerking en bezette met geweld de troon van Jeruzalem. Hij legde er beslag op door moorden en door andere goddeloosheden en gruwelen te bedrijven, die velen zich tot op de dag van vandaag herinneren.

Nu hij hem in zijn bezit had en het beoogde doel had bereikt, wijdde hij zeer vele bisschoppen, die hij de tronen liet bezetten van die bisschoppen, die nog niet huiswaarts gekeerd waren. Toen ontbood hij Gelasius en nodigde hem uit in het heiligdom, waar hij hem zowel lijmd als probeerde bang te maken. Toen deze nu het heiligdom binnentrad, zei Theodosius: "Vervloek Juvenalis!" Zonder ook zelfs maar ontsteld te geraken zei de abt: "Ik ken geen andere bisschop van Jeruzalem dan Juvenalis". Theodosius nu vreesde, dat anderen diens vrome ijver zouden navolgen en daarom liet hij hem op onopvallende wijze buiten de kerk leiden. De aanhangers van het schisma namen hem over, stapelden hout rondom hem op en dreigden hem te verbranden. Maar toen ze zagen, dat hij ook daardoor in geen enkel opzicht toegaf of bang werd, en bezorgd voor een volksooploop wegens zijn grote beroemdheid - maar dit alles geschiedde krachtens de goddelijke Voorzienigheid - lieten ze de martelaar ongedeerd gaan, die in zoverre het hem betrof zich reeds als brandoffer aan Christus had opgedragen.

5 (180) Men zegt van hem, dat hij in zijn jeugd het bezitloze en teruggetrokken leven leidde. Maar in die tijd waren er zeer vele anderen, die op dezelfde plaatsen hetzelfde leven als hij omhelsd hadden. Onder hen bevond zich een grijsaard, die in de hoogste mate eenvoudig en bezitloos leefde. Tot aan zijn dood bewoonde hij een kluis, bestaande uit één kamer, hoewel hij in zijn ouderdom leerlingen had gehad. Een van zijn vormen van ascese bestond hierin dat hij als regel geen twee onderklederen bezat en geen voorzorgen nam voor de volgende dag, zelfs voor hen, die tot aan zijn dood met hem samenleefden. Toen nu abt Gelasius met Gods hulp het klooster gebouwd had, werden hem ook vele landerijen aangeboden. Ook verwierf hij zich de lastdieren en de runderen, die voor de behoeften van het klooster nodig waren. Want Hij, die eertijds aan de goddelijke Pachomius ingaf om een kloostergemeenschap te stichten, hielp nu ook hem bij heel de inrichting van het klooster. De bovengenoemde grijsaard nu zag hoezeer hij zich daaraan wijdde, en omdat hij jegens hem een oprechte liefde koesterde, sprak hij tot hem: "Ik ben bang, abt Gelasius, dat uw gedachte opgeslorpt wordt door uw landerijen en de overige bezittingen van het klooster". Maar hij antwoordde hem: "Uw gedachte zal eerder opgeslorpt worden door de priem, waarmee u werkt, dan de gedachte van Gelasius door zijn bezittingen".

6 (181) Men zegt van abt Gelasius, dat hij dikwijls bekoord werd door de gedachte naar de woestijn te gaan. Op zekere dag zei hij tot zijn leerling: "Doe me een plezier, broeder, als ik iets vreemds zou doen, verdraag het dan en zeg niets tegen mij deze week". Hij nam toen een palmhouten staf en begon in de binnenhof rond te lopen, en als hij moe werd, ging hij even zitten, dan stond hij op en ging weer rondlopen. Toen de avond viel, zei hij tegen zijn gedachte: "Wie in de woestijn rondloopt, eet geen brood maar planten. Maar jij mag, omdat je zo zwak bent, een slaatje eten". En toen hij dat gedaan had, zei hij opnieuw tegen zijn gedachte: "De woestijnbewoner ligt niet onder een dak, maar in de open lucht. Jij moet dus ook zo doen". En hij legde zich neer en sliep in de binnenhof. Nadat hij nu drie dagen zo gedaan had, rondgewandeld binnen het klooster, tegen de avond een beetje andijvie gegeten en 's nachts geslapen in de open lucht, raakte hij vermoeid en las zijn gedachte,

die hem kwelde, de les door haar met deze woorden terecht te wijzen: "Als je de werken van de woestijn niet kunt volbrengen, blijf dan geduldig in je kluis zitten, beweene je zonden en dwaal niet rond! Want overal ziet Gods oog de werken van de mensen, niets ontsnapt Hem en Hij begrijpt hen die het goede doen".

ABT GERONTIUS

1 (182) Eens zei abt Gerontius van Petra: Velen, die door lichamelijke genoegens beproefd werden, raakten niet aan hun lichaam, maar bedreven ontucht in hun overdenking; en terwijl zij hun lichamen maagdelijk bewaren, zijn zij ontuchtigen naar de ziel (vgl. Mt 5,28). Goed is het dus, geliefden, het schriftwoord uit te voeren, dat leert *met grote zorgvuldigheid zijn eigen hart te bewaken* (Spr 4,23).

de letter delta

ABT DANIËL

1 (183) Van abt Daniël werd het volgende gezegd: Toen de wilden de Skêtis binnenvielen, vluchtten de Vaders, maar de grijsaard zei: "Als God niet voor me zorgt, waarom leef ik dan zelfs nog?" En hij trok tussen de wilden door zonder dat ze hem opmerkten. Toen zei hij tot zichzelf: "Zie, God heeft voor me gezorgd, ik ben niet gestorven. Doe jij van jouw kant nu ook wat menselijk is: vlucht zoals de Vaders!"

2 (184) Een broeder vroeg eens aan abt Daniël: "Geeft u me een gebod, dan zal ik dat onderhouden". En hij antwoordde hem: "Steek nooit uw hand tezamen met een vrouw in een schotel om met haar te eten. Zodoende zult u dan een beetje ontsnappen aan de geest van ontucht".

3 (185) Abt Daniël zei eens het volgende: De dochter van een magistraat te Babylon was bezeten van de duivel. Nu had haar vader een goede vriend, een monnik, en deze sprak tot hem: "Niemand kan uw dochter genezen dan de kluizenaars die ik ken. Maar als u het hun vraagt, slaan zij het af uit nederigheid. Laten we daarom als volgt handelen. Als ze op de markt komen, moet u zich houden als wenste u enkele dingen te kopen. En wanneer zij dan het bedrag bij u komen innen, zeggen we tot hen: 'Laten we een gebed verrichten', en dan reken ik erop dat zij genezen wordt". Zij gingen dus naar de markt en zagen daar een zekere leerling van de grijsaards zitten om zijn zaken aan de man te brengen. Zij namen hem met de manden mee naar huis, alsof hij de prijs ervoor in ontvangst moest nemen. Toen de monnik het huis binnentrad, kwam de bezetene op hem af en gaf hem een klap in het gezicht. Maar hij keerde haar de andere wang toe, naar het gebod van de Heer (vgl. Mt 5,39). Dit nu was een marteling voor de duivel en hij schreeuwde het uit: "Daar kan ik niet tegen op: Jezus' gebod drijft me uit!" En op hetzelfde ogenblik werd het meisje gereinigd. Toen nu de grijsaards kwamen, berichtte men hun het gebeurde. Zij loofden God en zeiden: "Altijd komt de hoogmoed van de duivel ten val door de nederigheid van het gebod van Christus".

4 (186) Verder zei abt Daniël: Hoe welvarender het lichaam, des te meer wordt de ziel uitgemergeld, en hoe meer het lichaam wordt uitgemergeld, des te welvarender is de ziel.

5 (187) Eens waren abt Daniël en abt Ammoës samen op reis. En abt Ammoës zei: "Wanneer kunnen wij nu toch in onze kluis gaan neerzitten, vader?" Abt Daniël gaf hem ten antwoord: "En wie neemt God op dit ogenblik van ons weg? God is in de kluis, maar ook erbuiten is God".

6 (188) Eens verhaalde abt Daniël het volgende: Ten tijde dat abt Antonius in de Skêtis leefde, woonde daar een monnik die zaken van de grijsaards ontvreemde. Abt Arsenius nu nam hem mee naar zijn kluis in de hoop zowel hem te winnen (vgl. Mt 18,15) als de grijsaards hun rust te verzekeren. Hij sprak tot hem: "Wat u ook mag verlangen, ik zal het u bezorgen, maar steel niet". En hij gaf hem goudgeld, kleingeld, kleren en al wat hij nodig had. Hij ging heen, maar stal opnieuw. Toen de grijsaards zagen, dat hij er niet mee ophield, joegen ze hem weg, want ze zeiden: "Als een broeder zo zwak is, in een fout te vallen, moet men hem verdragen, maar als hij steelt en na erop gewezen te zijn, er niet mee ophoudt, jaagt hem dan weg, want hij richt zijn ziel te gronde en brengt allen ter plaatse in onrust".

7 (189) Eens vertelde abt Daniël, die uit Faran, het volgende: Onze vader, abt Arsenius, zei dat een van de bewoners van de Skêtis wel een groot werker was, maar simpel van geloof, en dat hij door zijn domheid een dwaling verkondigde. Hij beweerde namelijk: "Het brood dat wij nuttigen is niet echt het Lichaam van Christus, maar de voorstelling ervan". Twee ouderlingen nu hoorden hem deze bewering uiten, maar omdat ze wisten dat hij een schoon leven leidde, meenden ze dat hij dat in onschuld en eenvoud zei. Zij gingen hem dan opzoeken en zeiden tot hem: "Abba, wij vernamen van iemand een ongelooflijke zaak. Hij zou gezegd hebben: Het brood dat wij nuttigen is niet echt het Lichaam van Christus, maar de voorstelling ervan". De grijsaard zei: "Dat ben ik, die dat zegt". Vermanend zeiden zij tot hem: "Ge moet dat niet zo verstaan, abba, maar zoals de katholieke kerk het heeft overgeleverd. Wij geloven namelijk dat hetzelfde brood het Lichaam van Christus is, en dat dezelfde kelk in waarheid het Bloed van Christus is, en niet maar een voorstelling. In de aanvang nam Hij stof van de aarde en vormde de mens naar zijn beeld, en niemand mag zeggen dat hij niet het beeld van God is, al gaat het ons begrip ook te boven. Welnu, op dezelfde manier geloven wij dat dit brood waarvan Hij zei: Dit is mijn Lichaam, naar waarheid het Lichaam van Christus is". Maar de grijsaard zei: "Als ik niet door een feit overtuigd word, kan ik er niet mee instemmen". Hierop zeiden zij tot hem: "Laten we God deze week bidden om dit geheim, dan vertrouwen wij erop dat God het ons openbaart".

Dit voorstel nam de grijsaard met vreugde aan. En hij smeekte God aldus: "Heer, U weet dat ik niet uit boosheid niet geloof. Ik wil niet afdwalen door onkunde, en daarom, Heer Jezus Christus, geef mij een openbaring!" Ook de ouderlingen verspreidden zich over hun kluisen en smeekten God aldus: "Heer Jezus Christus, openbaar aan de grijsaard dit geheim, dat hij mag geloven en dat zijn inspanningen niet verloren mogen zijn". En God verhoorde beide partijen. Toen namelijk de week ten einde was, gingen zij op zondag naar de kerk en daar stonden zij afgezonderd met hun drieën bijeen, de grijsaard in het midden, op één gebedsmat. En hun ogen werden geopend (Mt 9,30). Want op het ogenblik waarop het brood op de heilige tafel werd geplaatst, nam het, maar alleen voor de drie, de gestalte aan van een kindje. Vervolgens strekte de priester zijn hand uit om het brood te breken, en zie, een engel des Heren daalde uit de hemel neer met een mes, slachtte het kindje en liet het leegbloeden in de kelk. Daarna brak de priester het brood in kleine deeltjes, waarop ook de engel kleine delen van het kind afsneed. En toen men naar voren kwam om het Heilige te nuttigen, werd er alleen aan de grijsaard een stukje nog bloedend vlees gegeven. Maar op het gezicht ervan verschoor hij en riep luid: "Ik geloof, Heer, dat het brood uw Lichaam en de kelk uw Bloed is!" En op hetzelfde ogenblik werd het vlees in zijn hand brood, overeenkomstig het geloofsgeheim. Vol dankbaarheid nuttigde hij zijn God. En de ouderlingen zeiden tot hem: "God kent de natuur van de mens, Hij weet dat men geen rauw vlees kan eten. Daarom veranderde Hij zijn Lichaam in brood en zijn Bloed in wijn voor hen, die het in geloof

ontvangen". En zij brachten God dank omwille van de grijsaard, omdat Hij zijn inspanningen niet liet verloren gaan. En met vreugde keerden alle drie naar hun kluis terug.

8 (190) Dezelfde abt Daniël vertelde eens het volgende van een andere grijsaard, die in Beneden-Egypte verblijf hield. Hij zei namelijk in zijn eenvoud dat Melchisedek de zoon van God was. Dit kwam de heilige Cyrillus, aartsbisschop van Alexandrië ter ore, en hij liet hem bij zich roepen. Omdat hij wist dat de grijsaard een wonderdoener was, dat God hem openbaarde wat hij Hem vroeg en dat hij die uitspraak gedaan had in zijn eenvoud, wendde hij deze list aan. Hij zei: "Abba, ik wou u vragen: mijn ene gedachte zegt me, dat Melchisedek de zoon van God is, en mijn andere zegt: Welneen, hij is een mens, een hogepriester van God. En nu verkeer ik daarover in twijfel. Daarom liet ik u roepen, om u te vragen God te bidden dat Hij het u mag openbaren".

Steunend op zijn levenswandel gaf de grijsaard hem vrijmoedig ten antwoord: "Sta mij drie dagen toe om God daarover te ondervragen, dan zal ik u meedelen wat hij is". Hij ging heen en bad tot God over deze kwestie. Na drie dagen kwam hij terug en zei tot de heilige Cyrillus: "Melchisedek is een mens". Waarop de aartsbisschop hem vroeg: "Hoe weet u dat, abba?" Hij antwoordde: "God toonde me alle aartsvaders, de een na de ander ging me voorbij, vanaf Adam tot Melchisedek. En de engel van de Heer zei me: 'Dit is Melchisedek'. Weest u er dus maar gerust op, dat het zo is". Toen ging hij heen en verkondigde uit eigen beweging dat Melchisedek een mens is. En de heilige Cyrillus verheugde zich grotelijks.

ABT DIOSCORUS

1 (191) Men verhaalde eens het volgende van abt Dioscorus van Nachiaste. Zijn brood was gemaakt van gerste- en linzenmeel. En ieder jaar maakte hij een ander voornemen om dat in zijn dagelijks leven uit te voeren. Zo zei hij bijvoorbeeld: "Dit jaar ga ik bij niemand op bezoek, of: ik spreek niet, of: ik eet geen gekookt voedsel, of: ik eet geen fruit of geen groente". En zo deed hij ten opzichte van elke bezigheid. En had hij het ene af, dan nam hij iets anders. En zo deed hij elk jaar.

2 (192) Eens legde een broeder abt Poimên deze moeilijkheid voor: "Mijn gedachten brengen me in onrust. Ze willen dat ik me niet meer bekommer om mijn zonden, maar zij richten mijn aandacht op de tekorten van mijn broeder". Toen vertelde de grijsaard hem van abt Dioscorus, dat hij eens in zijn kluis zat te wenen over zichzelf. Zijn leerling nu was in een andere kluis gezeten. Toen hij bij de grijsaard binnenging, trof hij hem aan in tranen en hij sprak tot hem: "Vader, waarom weent u?" De grijsaard gaf hem ten antwoord: "Ik ween over mijn zonden". Waarop de leerling hem zei: "U hebt toch geen zonden meer, vader". Toen antwoordde de grijsaard: "Werkelijk, kind, als men mij zou toestaan mijn zonden te zien, dan waren drie of vier andere (personen) nog niet voldoende om ze te bewenen!"

3 (193) Abt Dioscorus zei eens: Als wij ons hemels kleed (vgl. 1 Kor 15,49) dragen, dan zullen we er nooit naakt bijlopen. Maar als blijkt dat we dat kleed niet dragen, wat zullen we dan doen, broeders? Dan moeten ook wij immers de stem horen die zegt: *Werp hem naar buiten in het donker. Daar zal geweest zijn en tandengeknars* (Mt 22,13). En daarom, broeders, zullen we toch wel erg beschaamd staan als blijkt dat we, na zoveel tijd de monnikspij te hebben gedragen, op het beslissend ogenblik het bruiloftskleed (vgl. Mt 22,11) niet aan hebben! Wat zullen we er dan een spijt van hebben! En dan die duisternis, die ons zal omhullen, voor het oog van de vaders en onze broeders, die toezien hoe we door de wraakengelen gestraft worden!

ABT DOELAS

1 (194) Abt Doelas zei eens: Als de vijand tracht ons van onze rust af te brengen, laten we dan niet naar hem luisteren. Want niets kan vergeleken worden met een dergelijk bondgenootschap tegen hem als dat van de rust en de spijsderving. Die twee immers verlenen de inwendige ogen scherpste van gezicht.

2 (195) Verder zei hij: Verbreek uw betrekkingen met veel mensen, anders gaat de strijd tegen het verstand de overhand nemen en uw leven van stilte verstoren.

de letter epsilon

DE HEILIGE EPIFANIUS, BISSCHOP VAN CYPRUS

Hij werd geboren in 315 te Eleutheropolis in Palestina, gelegen tussen Bethlehem en Gaza. Als jongeman bracht hij een tijd door bij de monniken in Egypte en stichtte, twintig jaar later, een klooster bij zijn geboorteplaats, waarvan hij dertig jaar abt was. Vanaf zijn bisschopswijding in 367 bestreed hij fel Origenes, wiens leer hij evenwel niet juist begrepen had. Hij was geen oorspronkelijk denker, had een nogal vierkant karakter, zoals uit enkele spreuken blijkt, maar stond in hoge ere bij het volk wegens zijn gestreng leven. Hij stierf in 403.

1 (196) Eens verhaalde de heilige Epifanius, bisschop van Cyprus, het volgende: Toen er eens, in tegenwoordigheid van de heilige Athanasius de Grote kraaien rond de tempel van Serapis vlogen, krijsten ze onophoudelijk: kras, kras! De Grieken gingen voor de heilige Athanasius staan en krijsten hem toe: "Lelijke oude, zeg op, wat krijsten de kraaien?" En hij antwoordde: "De kraaien krijsten: kras, kras!" Nu betekent *cras* in het Latijn: morgen, en daarom vervolgde hij: "Morgen zult u de glorie van God zien!" (vgl. Ex 16,7) En de volgende dag kwam het bericht dat keizer Julianus gestorven was. Toen dat nu zo gebeurd was, liep men te hoop; men jowde Serapis uit en zei: "Als je hem niet wilde, waarom heb je dan zijn geschenken aangenomen?"

2 (197) Eveneens vertelde hij dit: Er leefde ergens in Alexandrië een wagenmenner, de zoon van Maria, zijn moeder. Tijdens een paardenren kwam hij te vallen, maar hij stond ogenblikkelijk op, haalde degene die ten val had gebracht in, en werd winnaar. En heel de menigte juichte luid: "De zoon van Maria viel, stond op en overwon!" En terwijl deze uitroepen nog weerklonken, bereikte de menigte het bericht met betrekking tot de tempel van Serapis, dat de grote Theofilus was teruggekeerd, dat hij het beeld van Serapis had laten omverhalen en de tempel in zijn bezit had genomen.

3 (198) Aan de heilige Epifanius, bisschop van Cyprus, werd bericht door de abt van het klooster, dat hij in Palestina had: "Dank zij uw gebeden verwaarlozen wij onze canon niet, maar wij verrichten met ijver de Priem, de Terts, de Sext, de Noon en het avondgebed". Maar hij gaf zijn

ongenoegen over hen te kennen door hun te laten berichten: "Het is duidelijk dat u de andere uren van de dag wel verwaarloost, want dan bent u niet met hét gebed bezig. De ware monnik moet echter ononderbroken het gebed en het psalmgezang in zijn hart hebben".

4 (199) Op zekere keer zond de heilige Epifanius iemand naar abt Hilarioon met het verzoek: "Kom, laten we elkaar nog eens weerzien alvorens we vertrekken uit het lichaam!" En toen hij gekomen was, waren zij beiden verheugd. Tijdens het eten nu werd er gevogelte binnengebracht. De bisschop nam de schotel en gaf hem aan abt Hilarioon. Maar de grijsaard zei: "Neemt u me niet kwalijk, sinds ik de monnikspij heb aangenomen, heb ik geen vlees meer gegeten". Waarop de bisschop tot hem sprak: "En ik heb, sinds ik de monnikspij aannam, niemand laten gaan slapen, terwijl hij nog iets tegen me had, en ook ik ben niet gaan slapen met iets tegen iemand (vgl. Ef 4,26)". Toen sprak de grijsaard tot hem: "Neemt u me niet kwalijk, uw levenswijze is beter dan de mijne".

5 (200) Eveneens zei hij: Als de voorafbeelding van Christus, Melchisedek, de stamvader van de Joden, Abraham, gezegend heeft, hoeveel te meer zegent en heiligt dan Hij, die naar waarheid de Christus is, allen die in Hem geloven.

6 (201) Eveneens zei hij: De Kananeese vrouw roept en wordt verhoord (vgl. Mt 15,22) en de vrouw met de bloedvloeïing zwijgt en wordt gezegend (vgl. Mt 9,22). De farizeeër evenwel schreeuwt en wordt veroordeeld, terwijl de tollenaar zijn mond zelfs niet opent en verhoord wordt (vgl. Lc 18,10-14).

7 (202) Eveneens zei hij: De profeet David was gewoon te bidden voor het dag was (vgl. Ps 118/119,147), op te staan te middernacht (vgl. Ps 118/119,62), voor de dageraad aan te roepen (vgl. Ps 118/119,148), bij de dageraad gereed te staan (vgl. Ps 5,4), 's morgens vroeg hulp te roepen, en 's avonds en op het middaguur te smeken (vgl. Ps 54/55,18). En daarom sprak hij: *Zevenmaal daags heb ik U geprezen* (Ps 118/119,164).

8 (203) Verder zei hij eens: Zij, die bemiddeld zijn, moeten beslist christelijke boeken kopen, want alleen al het zien van die boeken op zich maakt ons trager in de zonde en spoort ons aan om eerder de gerechtigheid te gaan beoefenen.

9 (204) Verder zei hij eens: Een grote beveiliging om niet te zondigen is het lezen in de Heilige Schrift.

10 (205) Verder zei hij eens: Een steile bergwand en een diepe afgrond is de onkunde van de Heilige Schrift.

11 (206) Verder zei hij eens: Men pleegt grotelijks verraad aan zijn redding als men niets afweet van Gods wetten.

12 (207) Eveneens zei hij: De misdagen van de rechtvaardigen betreffen de lippen, maar die van de goddelozen komen van heel het lichaam. Daarom zingt David: *Heer, plaats een wacht aan mijn mond en een versterkte deur rondom mijn lippen* (Ps 140/141,3), *Ik sprak: ik zal mijn wegen bewaken om niet te zondigen met mijn tong* (Ps 38/39,2).

13 (208) Men stelde eveneens aan hem de vraag: "Waarom heeft de Wet tien geboden, terwijl er maar negen zaligsprekingen zijn?" Hij nu antwoordde: "Gelijk van aantal als de Egyptische plagen zijn de tien geboden, terwijl het beeld van een driemaal herhaalde Drie-eenheid het getal van de zaligsprekingen is".

14 (209) Ook vroeg men hem: "Kan een enkele rechtvaardige God doen zwichten?" En hij antwoordde: Ja. Want Hijzelf sprak: "Spoort me er één op die recht en gerechtigheid bedrijft, en Ik zal heel het volk genadig zijn." [vgl. Jr 5,1: *Loop door de straten van Jeruzalem, kijk goed uit en zoek de pleinen af. Als u ook maar iemand kunt vinden die recht doet en oprecht wil leven, dan vergeef ik de stad*]

15 (210) Eveneens zei hij: Als de zondaars tot inkeer komen, stelt God zich tevreden met het kapitaal, zoals bij de overspelige vrouw, de moordenaar en de tollenaar, maar van de rechtvaardigen eist Hij nog rente op. Daarop slaat dan ook het woord dat Hij tot de apostelen richtte: *Als uw gerechtigheid niet overvloedig is en groter dan van de schriftgeleerden en Farizeeën, zult u het Rijk der hemelen niet binnegaan* (Mt 5,20).

16 (211) Ook dit zei hij dikwijls: God verkoopt de gerechtigheid voor wel heel weinig aan hen die haar willen kopen: een klein stukje brood, een doodgewoon kledingstuk, een beker koud water en een enkele cent.

17 (212) Tenslotte voegde hij er nog dit aan toe: Als een mens leent van een mens uit gebrek of uit te kort aan welstand en hij brengt het terug, dan betuigt hij wel zijn dank, maar hij brengt het terug met een stil gevoel van schaamte. Met God de Heer echter is het juist omgekeerd: in stilte leent Hij, maar Hij geeft terug voor het oog van engelen, aartsengelen en rechtvaardigen.

DE HEILIGE EFRAÏM

1 (213) Toen abt Efraïm nog een jongen was, had hij eens een droom ofwel een visioen. Uit zijn tong schoot een wijnstok op, groeide uit en vulde heel het land onder de hemel, beladen met rijpe vruchten. Toen kwamen alle vogels van de hemel en aten van de vrucht van de wijnstok, en hoe meer ze aten, hoe rijker hij vrucht droeg.

2 (214) Op een andere keer had ook iemand van de heiligen een visioen. Een schare engelen daalde neer uit de hemel op bevel van God met een boekrol in de handen, dat wil zeggen een stuk perkament, vanbinnen en vanbuiten beschreven. En zij zeiden tot elkaar: "Aan wie moeten we dit ter hand stellen?" Sommigen zeiden: aan deze, andere: aan gene. Maar zij gaven elkaar ten antwoord: "Ja, die zijn in waarheid heiligen en rechtvaardigen, maar toch mag dit alleen aan Efraïm overhandigd worden". De grijsaard zag daarna, dat ze de boekrol aan Efraïm gaven. En toen hij 's morgens opstond, hoorde hij Efraïm een redevoering houden, terwijl de woorden hem als uit een bron uit zijn mond opwelden, en hij begreep dat, wat er van de lippen van Efraïm uitging, van de Heilige Geest kwam.

3 (215) Een andermaal kwam op iemands aanstoken een lichte vrouw Efraïm, die juist voorbijging, liefjes uitnodigen tot een schandelijke ontmoeting, en zo niet, hem tenminste prikkelen om zich boos te maken, omdat nog niemand hem ooit vertoornd gezien had. En hij zei tot haar: "Volg me". Toen ze nu een plaats bereikten waar zeer veel volk bijeen was, zei hij tot haar: "Hier, op deze plaats, vooruit, doe wat je wou!" Maar op het zien van de mensenmenigte zei ze: "Hoe kunnen we dat uitvoeren met al die mensen hier zonder te schande te staan?" Toen sprak hij tot haar: "Als wij ons schamen voor de mensen, hoeveel te meer moeten wij ons schamen voor God, die zelfs wat in het donker verborgen is (vgl. 1 Kor 4,5) bestraft!" En zij schaamde zich en ging onverrichterzake heen.

DE LEEK EUCHARISTUS

1 (216) Twee vaders vroegen God hen gerust te stellen en hen te laten weten welke maat ze bereikt hadden. Maar er klonk een stem, die zei: "In dat en dat dorp van Egypte woont een leek, Eucharistus genaamd, en zijn vrouw heet Maria. U hebt beiden hun maat nog niet bereikt". De twee

grijsaards stonden dus op en gingen naar het dorp. Zij deden er navraag en vonden zijn huisje en ook zijn vrouw, en zeiden tot haar: "Waar is uw man?" Zij antwoordde: "Hij is herder en weidt de schapen". Dan bracht zij hen het huisje binnen. Toen de avond viel, kwam Eucharistus met de schapen terug. Op het zien van de grijsaards richtte hij een tafel voor hen aan en bracht water om hun voeten te wassen. Toen zeiden de grijsaards tot hem: "Wij gebruiken niets, als u ons niet eerst uw werk vertelt". Eucharistus antwoordde nederig: "Ik ben een herder en dat is mijn vrouw". De grijsaards hielden aan, maar hij wilde het niet zeggen. Zij zeiden daarom tot hem: "God heeft ons naar u toegestuurd". Toen hij dat vernam, werd hij bevreesd en hij zei: "Zie, deze schapen hebben we van onze ouders. En als de Heer het nu zo beschikt dat er wat aan verdiend wordt, verdelen we dat in drieën: één deel is voor de armen, één deel is voor het ontvangen van de gasten en het derde deel dient voor onze behoeften. En sinds ik mijn vrouw getrouwd heb, hebben wij ons niet verontreinigd, ik niet en zij niet, ja, zij is nog maagdelijk. Wij slapen elk apart, 's nachts dragen wij zakken en overdag onze kleren. Tot nu toe weet geen mens hiervan". Toen zij dat gehoord hadden, stonden zij verbaasd en God prijzend vertrokken zij (vgl. Lc 2,18.20).

DE PRIESTER EULOGIUS

1 (217) Een zekere Eulogius was leerling geworden van de heilige aartsbisschop Johannes. Hij was priester en een groot asceet, hij vastte om de dag, ja, zelfs hield hij het dikwijls een hele week vol; hij at alleen brood en zout en werd door de mensen vereerd. Eens bracht hij een bezoek aan abt Jozef in Panefo en verwachtte bij hem een grotere mate van gestrengheid te zien. De grijsaard nu ontving hem met blijdschap en voor zover het in zijn vermogen lag, liet hij een smakelijk maal klaarmaken. De leerlingen van Eulogius zeiden echter: "De priester eet alleen brood en zout". Abt Jozef zweeg en at voort. En toen ze er drie dagen hadden doorgebracht, hadden ze hen nog geen psalmen horen zingen of gebeden zeggen. Hun werk deden ze namelijk in stilte. Toen vertrokken ze zonder stichting mee te nemen. Door Gods voorzienigheid heerste er een diepe duisternis. Zij verdwaalden en keerden naar de grijsaard terug. Maar nog voor zij klopten, hoorden ze hen psalmen zingen. Lange tijd bleven zij staan luisteren en tenslotte klopten ze. Zij hielden op met het psalmgezang en ontvingen hen hartelijk. En omdat het zo heet was, goten de leerlingen van Eulogius water in de karaf en gaven het hem te drinken. Het bleek echter een mengsel van zee- en rivierwater te zijn en hij kon het onmogelijk drinken.

Toen begon hij na te denken, hij viel de grijsaard te voet en verlangde hun levenswandel te leren kennen. Hij sprak: "Abba, wat betekent dat? Eerst hebt u geen psalmen gezongen en nu, na ons vertrek, doet u het wel. En de karaf die ik nu opneem, blijkt zilt water te bevatten". De grijsaard zei tot hem: "Die broeder is dwaas, bij vergissing deed hij er zeewater bij". Maar Eulogius hield bij de grijsaard aan, want nu wilde hij de waarheid weten. Toen sprak de grijsaard: "Die kleine beker met wijn daar is voor het liefdemaal, maar het water daarginds is wat de broeders gewoonlijk drinken". En hij leerde hem de onderscheiding van de gedachten. En al het menselijke sneed hij van hem af. Hij (Eulogius) leerde leven volgens de Voorzienigheid. En voortaan at hij alles wat hem werd voorgezet, en hij leerde ook zelf zijn werk in het verborgene te verrichten. En tot de grijsaard zei hij: "Werkelijk, uw werk is volgens de waarheid".

ABT EUPREPIUS

1 (218) Abt Euprepius zei eens: Als je bij jezelf denkt dat God getrouw is en almachtig, geloof dan in Hem en je zult zijn weldaden deelachtig worden. Maar als je kleinmoedig bent, geloof je niet. En ook: Wij geloven allen, dat Hij almachtig is en wij geloven, dat alles voor Hem mogelijk is, maar geloof dan ook in Hem voor wat betreft uw eigen zaken, dat Hij ook in u wonderen werkt.

2 (219) Toen hij eens (door rovers) werd uitgeschud, ging hij ze nog helpen. En nadat zij alles wat zich binnen bevond weggesleept hadden, lieten zij zijn stok staan. Abt Euprepius zag hem staan en liep hen achterna, met de bedoeling hem te overhandigen. Maar zij wilden hem niet aannemen, bang als ze waren dat er dan iets zou kunnen gebeuren. Hij trof toen enkele reizigers en verzocht hun de stok aan hen te overhandigen, omdat ze toch dezelfde weg volgden.

3 (220) Abt Euprepius zei eens: De lichamelijke dingen zijn de grondstof. Wie de wereld bemint, bemint struikelblokken. Als het derhalve gebeurt dat we er iets van verliezen, moeten we dat met blijdschap en met lofprijzing aannemen, omdat we van zorgen af zijn.

4 (221) Een broeder vroeg abt Euprepius eens iets voor zijn leven. En de grijsaard sprak: "Eet hooi, draag hooi en slaap op hooi. Dat wil zeggen: veracht alle zaken en maak uw hart van staal".

5 (222) Een broeder vroeg eens aan dezelfde abt: "Hoe doet de vreze Gods zijn intrede in de ziel?" En de grijsaard sprak: "Als iemand de nederigheid, de bezitloosheid en het niet-oordelen verworven heeft, komt de vreze Gods bij hem binnen".

6 (223) Eveneens zei hij: Laat vrees, nederigheid, spijsderving en berouw altijd bij u blijven.

7 (224) In zijn eerste jaren bezocht abt Euprepius eens een grijsaard en hij zei hem: "Abba, zeg mij eens iets waardoor ik gered kan worden". En deze antwoordde hem: "Wanneer u aan iemand een bezoek brengt, en u wil werkelijk gered worden, spreek dan niet voordat de ander u een vraag stelt". Door dit woord voelde hij zich beschaamd. Hij maakte een buiging om zich te verontschuldigen en zei: "Waarachtig, ik heb veel boeken gelezen, maar een dergelijke leer kende ik nog niet". En zeer gesticht vertrok hij.

ABT HELLADIUS

1 (225) Men zegt van abt Helladius, dat hij twintig jaar in de streek van de Cellen doorbracht zonder ooit de ogen op te slaan om het dak van de kerk te zien.

2 (226) Men zegt eveneens van abt Helladius, dat hij gewoon was brood en zout te eten. Toen het eens Pasen werd, zei hij: "De broeders eten brood en zout, ik daarentegen moet me een kleine inspanning getroosten vanwege het paasfeest. Aangezien ik op de andere dagen zittend eet, zal ik, omdat het vandaag Pasen is, de moeite doen staande te eten".

ABT EVAGRIUS

Evagrius van Pontus (345-399) was wegens bepaalde afwijkingen in de leer eeuwenlang een onbekende geworden. Thans ziet men duidelijk in hoe gewichtig de bijdrage van zijn genie geweest is voor de spiritualiteit van de Kerk.

1 (227) Eens zei abt Evagrius: Als u in uw cel gezeten bent, concentreer dan uw gedachte, breng u in de geest de dag van uw dood, zie hoe dan het lichaam ligt te sterven, bedenk zijn ellendige staat, stel u zijn smart voor ogen, veracht de ijdelheid in de wereld, om voortdurend in uw

voornemen van rust te volharden en niet te verflauwen. Breng u verder in de geest, hoe het er nu in de onderwereld aan toe gaat, denk toch eens in welke toestand de zielen daar verkeren, hun angstaanjagend zwijgen, hun allerbitterst gezucht, hun grote vrees, hun doodstrijd, hun verwachting; dan hun onophoudelijke smart, hun grenzeloos zielsverdriet. Stel u dan ook voor de geest de dag van de opstanding, waarop we komen te staan voor God. Verbeeld u die huiveringwekkende en geduchte rechterstoel. Richt uw aandacht op de schaamte, die voor de zondaars is weggelegd voor het oog van God, de engelen, de aartsengelen en van alle mensen, dat wil zeggen, de kwellingen, het eeuwig vuur, de nooit stervende wormen, de hel, de duisternis, het tandengeknars, de angstkreten en de folteringen.

Maar zie dan ook het goede, dat voor de rechtvaardigen is weggelegd, hun vertrouwelijk contact met God de Vader, met zijn Gezalfde, de engelen, aartsengelen en heel de schare van de heiligen; verder het Koninkrijk der hemelen, zijn geschenken, de vreugde en het genot. Deze beide moet u zich voor de geest halen. Ween dan over de veroordeling van de zondaars, treur, en wees bang dat ook u daar misschien terechtkomt. Maar verheug en verblijd u over wat is weggelegd voor de rechtvaardigen. Haast u het genot van dezen deelachtig te worden, maar verwijderd te blijven van genen. Doe uw best om deze gedachte nooit te vergeten, of u nu in uw kluis vertoeft of ergens erbuiten, om aldus alle vieze en verderfelijke gedachten te ontvluchten.

2 (228) Verder zei hij eens: Verbreek uw betrekkingen met veel mensen, anders raakt uw verstand verstrooid en verstoort het uw leven van stilte.

3 (229) Verder zei hij eens: Groot is het onverstrooid te bidden, maar groter nog onverstrooid psalmen te zingen.

4 (230) Verder zei hij eens: Gedenk altijd uw verscheiden en vergeet niet het eeuwig oordeel, dan zal er geen misslag in uw ziel zich voordoen.

5 (231) Verder zei hij eens: Neem de beproevingen weg, en niemand wordt gered.

6 (232) Verder zei hij eens: Een van de vaders zei altijd: "Een vrij gestrenge en niet bewogen levenswijze, vergezeld van de liefde, voert de monnik het vlugst de haven van de gemoedsrust binnen"

7 (233) Eens was er vergadering in de streek van de Cellen over een zekere kwestie, en ook abt Evagrius had gesproken. De priester zei hem: "Wij weten, abba, dat u in uw eigen land, als u daar nog was, vele malen bisschop en hoofd van velen had kunnen zijn, maar in dit geval zit u er hier bij als vreemdeling". Hij nu stond wel beschaamd, maar geraakte niet in verwarring. Hij schudde het hoofd en zei hem: "Dat is waar, vader. Evenwel: Eenmaal heb ik gesproken, een tweede maal zal ik het niet doen" (Job 40,5).

ABT EUDAIMOON

1 (234) Eens zei abt Eudaimoon van abt Pafnoetius, de vader van de Skêtis: Ik kwam daarnaartoe als jongeman, maar hij liet me daar niet blijven. Hij zei: "Ik voor mij mag niet toestaan dat er in de Skêtis een vrouwengezicht verblijft wegens de strijd met de vijand".

de letter dzêta

ABT ZENO

1 (235) Abt Zeno, leerling van abt Silvanus, zei eens: Ga niet wonen op een beroemde plaats, ga niet samenleven met iemand van grote naam en leg nooit een fundering om u een kluis te bouwen.

2 (236) Dit wordt verteld van abt Zeno: Aanvankelijk wilde hij helemaal niets aannemen, en zo gingen zij, die iets kwamen brengen, teleurgesteld weer heen, omdat hij het niet aannam. Anderen kwamen tot hem met de bedoeling iets te ontvangen van zo een groot ouderling, maar hij kon hun niets geven, en zo gingen ook zij teleurgesteld heen. Toen zei de grijsaard: "Wat moet ik doen? Zowel zij die iets brengen, zijn teleurgesteld, als zij die iets willen ontvangen. Dit lijkt me nuttiger: als iemand iets brengt, neem ik het aan, en als iemand iets vraagt, verschaft ik het hem". Zo deed hij, en hij had zelf rust en stelde allen tevreden.

3 (237) Eens bracht een Egyptische broeder abt Zeno in Syrië een bezoek en hij beschuldigde zich bij de grijsaard van zijn gedachten. Maar deze verwonderde zich en zei: "De Egyptenaren verbergen de deugden die ze bezitten, maar zij beschuldigen zich steeds van de tekortkomingen die ze niet bezitten. De Syriërs echter en de Grieken zeggen deugden te hebben, die ze niet bezitten, terwijl ze de tekortkomingen, die ze wel bezitten, verbergen".

4 (238) Eens kwamen er broeders bij hem met de vraag: Wat is de zin van wat er in Job geschreven staat: *Zelfs de hemel is niet rein voor Hem?* (Job 15,15) De grijsaard gaf hun ten antwoord: "De broeders hebben hun zonden in de steek gelaten om over de hemelen navorsing te doen! Welnu, dit is de verklaring van het woord: omdat Hij alleen rein is, daarom zei hij: Zelfs de hemel is niet rein".

5 (239) Men zegt van abt Zeno dat hij eens, toen hij in de Skêtis verbleef, 's nachts zijn kluis verliet omdat hij naar het wad wilde gaan. Maar hij verdwaalde en bracht drie dagen en drie nachten door met gaan. Toen gaf hij het op, en uitgeput liet hij zich neervallen om te sterven. En zie, daar stond een jongetje voor hem met een brood en een kruik water, en het sprak tot hem: "Sta op en eet!" (1 K 19,7) Hij stond op, maar begon te bidden, want hij dacht dat het inbeelding was. Maar het zei tot hem: "U hebt goed gehandeld". En opnieuw begon hij te bidden, voor de tweede en de derde keer. En het sprak tot hem: "U hebt goed gehandeld". Dan stond de grijsaard op, nam er wat van en at. Vervolgens zei het tot hem: "Zo ver als u gegaan bent, zo ver bent u ook van uw kluis verwijderd. Maar sta op en volg mij". En ogenblikkelijk bevond hij zich in zijn kluis. De grijsaard zei toen tot hem: "Kom binnen, en verricht voor ons een gebed". Maar toen de grijsaard binnen was, verdween het kind.

6 (240) Toen abt Zeno een ander maal door Palestina rondtrok, ging hij uitgeput zitten bij een komkommeraanplanting om ervan te eten. En zijn gedachte zei hem: "Pi uk toch een komkommertje en eet het op! Wat heeft dat te betekenen!" Maar hij gaf zijn gedachte ten antwoord: "Dieven worden gestraft. Probeer derhalve eens, of je de straf verdragen kunt". Hij richtte zich op en bleef vijf dagen in de zonnegloed rechtstaan, totdat hij geheel verschroeid was. Toen sprak hij: "Die straf kan ik niet verdragen". Daarop zei hij tot zijn gedachte: "Als je dat niet kunt, steel dan niet en eet er niet van!"

7 (241) Abt Zeno zei eens: Als iemand wil dat God zijn gebed spoedig verhoort, moet hij, telkens wanneer hij opstaat en zijn handen naar God uitstrekt, voor alles, zelfs nog voordat hij bidt voor zijn eigen ziel, van harte bidden voor zijn vijanden. Waar hij God dan ook om moge vragen, Hij verhoort hem omwille van deze edele handelwijze.

8 (242) Men zegt dat er in een dorp iemand zoveel vastte, dat hij de naam van 'de vaster' kreeg. Toen abt Zeno van hem hoorde, liet hij hem bij zich roepen. En deze ging met vreugde. Na een gebed namen ze plaats. Dan begon de grijsaard in stilte te werken. Omdat de vaster niets vond om met hem te bespreken, werd hij meer en meer gekweld door verveling. Tenslotte zei hij tot de grijsaard: "Bid voor mij, abba, ik wil vertrekken". De grijsaard vroeg: "Waarom?" En hij antwoordde: "Omdat mijn hart als het ware in brand staat en ik niet weet wat eraan scheelt. Toen ik in het dorp was, vastte ik tot de avond en nooit overkwam me zoiets". Toen sprak de grijsaard tot hem: "In het dorp ontving u uw voedsel van uw oren. Maar ga nu heen en eet van nu af aan op het negende uur [*het negende uur*: drie uur 's middags]. En als u iets verricht, verricht het in het verborgene". En toen hij dit ging uitvoeren, wachtte hij met beklemd gemoed het negende uur af. En zij die hem kenden zeiden: "De vaster is van de duivel bezeten!" Maar hij ging alles aan de grijsaard vertellen. Deze antwoordde hem echter: "Dit is nu de weg volgens God".

ABT ZACHARIAS

1 (243) Abt Macarius zei tot abt Zacharias: "Zeg me eens het werk van de monnik". Hij zei hem: "Dat vraagt u aan mij, vader!" En abt Macarius weer: "Ik ben zeer tevreden over u, Zacharias, mijn kind. Er is namelijk iemand, die me aanzet om dat te vragen aan u". Toen antwoordde Zacharias hem: "Naar mijn mening, vader, zich in alles geweld aandoen, dat is de monnik".

2 (244) Toen abt Mozes eens water ging scheppen, trof hij abt Zacharias in gebed aan bij de put, terwijl de Geest Gods op hem rustte.

3 (245) Abt Mozes zei eens tot zijn broer Zacharias: "Zeg me, wat moet ik doen?" Op het horen hiervan echter wierp hij zich voor zijn voeten ter aarde en sprak: "U, vader, vraagt dat aan mij!" De grijsaard zei hem: "Geloof me, Zacharias, mijn kind, ik zag de Heilige Geest op u neerdalen, en daarom moet ik u die vraag wel stellen". Toen nam Zacharias de doek van zijn hoofd, wierp hem onder zijn voeten, vertrapte hem en zei: "Wie zich niet op deze wijze laat vermorzelen, kan geen monnik zijn".

4 (246) Toen abt Zacharias in de Skêtis verbleef, kreeg hij eens een visioen. Hij stond op en ging het aan zijn vader Karioon vertellen. De grijsaard nu was een werker en niet op de hoogte van zulke zaken. Hij stond op en diende hem een pak slaag toe, zeggend dat het van de duivel kwam. Maar de gedachte bleef voortduren. Daarom stond hij op en ging 's nachts naar abt Poimên om hem het gebeurde te verhalen en te zeggen hoezeer zijn binnenste gloeide. De grijsaard nu zag dat het van God kwam en hij sprak tot hem: "Ga naar die en die grijsaard en wat hij u ook mag zeggen, doe het!" Hij ging dus naar die grijsaard, maar nog voordat hij hem iets gevraagd had, zei de grijsaard hem reeds alles, en ook dit: "Het visioen komt van God. Maar keer terug en onderwerp u aan uw vader".

5 (247) Abt Poimên vertelde het volgende: Toen abt Zacharias op sterven lag, vroeg abt Mozes hem: "Wat ziet u?" En hij antwoordde hem: "Zou het niet beter zijn te zwijgen, vader?" En hij zei: "Zeker kind, zwijg maar". Op het uur van zijn dood nu was abt Isidorus gezeten. Hij sloeg zijn ogen op naar de hemel en zei: "Verblijd u, Zacharias, mijn kind, want de poorten van het Koninkrijk der hemelen gingen voor u open".

de letter êta

ABT HÊSAIAS

1 (248) Abt Hêsaïas zei: Niets is de beginneling zo voordelig als de smaad. Gelijk namelijk een boom die elke dag water krijgt, zo is een beginneling, die gesmaad wordt en het verduurt.

2 (249) Verder zei hij tot hen, die goed beginnen en zich aan heilige vaders onderwerpen: De eerste kleur gaat er niet meer uit, zoals bij een purperen gewaad. En gelijk de jonge twijgen zich gemakkelijk laten draaien en buigen, zo zijn ook de beginnelingen die leven in onderdanigheid.

3 (250) Nog zei hij: Een beginneling, die steeds maar verandert van klooster, gelijkt op een dier, dat door een toom her en der getrokken wordt.

4 (251) Verder zei hij nog: Tijdens een liefdemaal, dat de broeders hielden in de kerk en waaronder zij met elkaar spraken, gaf de priester van Pelusium hun een berisping. Hij zei: "Zwijgt toch, broeders! Ik heb een broeder te midden van u gezien, die at en evenveel bekert als u, en intussen vloog zijn gebed voor God op als vuur".

5 (252) Men zegt van abt Hêsaïas, dat hij eens met een mand naar de dorsvloer ging en tegen de landeigenaar zei: "Geef me graan". Maar deze antwoordde hem: "Hebt u dan meege oogst, abba?" En hij: "Welnee". Waarop de landeigenaar hem zei: "Hoe wilt u dan graan ontvangen, als u niet mee oogst hebt?" De grijsaard zei toen: "Dus als iemand niet mee-oogst, ontvangt hij geen loon?" "Natuurlijk niet", zei de landeigenaar. En daarna ging de grijsaard heen. De broeders hadden echter gezien wat hij gedaan had. Zij maakten een buiging om zich te verontschuldigen en verzochten hem te mogen weten waarom hij zo deed. Toen sprak de grijsaard tot hen: "Ik heb dat gedaan om door een voorbeeld te bewijzen dat, als iemand niet werkt, hij van God ook geen loon zal ontvangen".

6 (253) Dezelfde abt Hêsaïas liet eens een broeder bij zich roepen, waste zijn voeten, wierp een handvol linzen in een ketel en toen het begon te sudderen, haalde hij het van het vuur. En de broeder zei tot hem: "Het is nog niet gaar, abba!" Maar hij antwoordde hem: "Is het u niet genoeg, dat u tenminste de vuurgloed gezien hebt? Dat alleen is al een grote voldoening".

7 (254) Vaak zei hij: Als God een ziel genadig wil zijn en deze stribbelt tegen, verdraagt het niet, maar doet haar eigen zinnetje, dan laat Hij toe dat ze iets ondergaat, wat ze niet wil, opdat ze Hem op die wijze zal gaan opzoeken.

8 (255) Ook zei hij vaak dat, wanneer iemand kwaad met kwaad wil vergelden, hij zelfs door een enkele beweging het geweten van zijn broeder schade kan berokkenen.

9 (256) Eens werd aan dezelfde abt Hêsaïas de vraag gesteld: "Wat is hebzucht?" En hij antwoordde: "Niet vertrouwen dat God voor u zorg draagt, wanhopen aan Gods beloften en het graag goed hebben".

10 (257) Verder werd hem gevraagd: "Wat is kwaadspreken?" En hij antwoordde: "Niet de eer van God erkennen en zijn evenmens benijden".

11 (258) Tenslotte werd hem gevraagd: "Wat is toorn?" En hij antwoordde: "Ruzie, leugen en domheid".

ABT ELIAS

1 (259) Eens zei abt Elias: Voor drie zaken ben ik beducht: wanneer mijn ziel van het lichaam moet heengaan, wanneer ik voor God moet verschijnen, en wanneer het oordeel over mij moet worden geveld.

2 (260) De ouderlingen spraken met abt Elias in Egypte over abt Agathoon en dat hij een goede abba was. En de grijsaard zei tot hen: "Voor zijn geslacht is hij goed". Zij zeiden hem dan: "En wat betreft zijn voorgangers dan?" Hij gaf hun ten antwoord: "Ik zei u, dat hij goed is voor zijn geslacht. Wat zijn voorgangers betreft, ik heb iemand in de Skêtis gezien, die de zon aan de hemel kon laten stilstaan, zoals Jezus, de zoon van Navé". Toen zij dat vernamen, stonden zij versteld en zij prezen God. [Joz 10,12; Bessarioon 3]

3 (261) Abt Elias van de armenzorg zei: Wat vermag de zonde waar berouw is, en waartoe dient de liefde, waar hoogmoed is?

4 (262) Dit heeft abt Elias verteld: Eens zag ik dat iemand een karaf wijn onder zijn arm wegstopte. En om de duivels tot hun schaamte te bewijzen dat het maar inbeelding was, zei ik tot de broeder: "Doe me een genoegen en licht dat eens op". Hij lichtte zijn mantel op en het bleek dat hij niets bij zich droeg. Dit nu heb ik gezegd, omdat u niet moet aannemen zelfs wat u met eigen ogen hebt gezien of zelf hebt gehoord.

Hoeveel te meer moet u dan uw gedachten, uw overdenkingen en voorstellingen bewaken, nu u weet dat zij die instorten om de ziel te bezoedelen door het nadenken over onnutte zaken en om het verstand af te leiden van zijn zonden en van God.

5 (263) Ook zei hij: De mensen houden hun verstand bezig: of met hun zonden, of met Jezus, of met de mensen.

6 (264) Een andermaal zei hij: Als het verstand de psalmen niet bidt tezamen met het lichaam, is zijn moeite tevergeefs. Want als iemand de kwelling liefheeft, wordt deze hem later een vreugde en verkwikking.

7 (265) Ook dit zei hij eens: Een grijsaard verbleef in een tempel, toen de duivels er kwamen en zeiden: "Ga weg van onze plaats!" Maar de grijsaard zei: "Jullie hebben geen plaats". Toen begonnen zij telkens opnieuw zijn palmladeren uiteen te gooien. Maar volhardend bleef de grijsaard ze verzamelen. Tenslotte greep de duivel hem bij de hand en sleurde hem naar buiten. Maar toen hij bij de deur kwam, greep de grijsaard met de andere hand de deur vast en riep: "Jezus, help me!" En terstond sloeg de duivel op de vlucht. Dan begon de grijsaard te wenen. De Heer zei hem echter: "Waarom weent u?" (Joh 20,13) En de grijsaard antwoordde: "Omdat ze het bestaan iemand vast te grijpen en zo te behandelen". Maar Hij sprak tot hem: "U ben nalatig geweest, want toen u Me hebt gezocht, hebt u kunnen zien hoe snel Ik me liet vinden". Dit zeg ik, omdat men zich veel moet inspannen, en als men zich niet inspant, kan men God niet bij zich houden. Hij immers is omwille van ons gekruisigd.

8 (266) Een broeder bracht een bezoek aan abt Elias de kluisenaar in het klooster van de grot van abt Sabbas en hij zei hem: "Abba, geef me een spreuk". De grijsaard zei dan tot de broeder: "In de dagen van onze Vaders waren deze drie deugden geliefd: de bezitloosheid, de zachtmoedigheid en de zelfbeheersing. Nu heersen er onder de monniken de hebzucht, de vraatzucht en de ruwheid. Neem wat u ervan wilt".

ABT HERACLIUS

1 (267) Een broeder werd bekoord om alleen te gaan leven en hij ging het vertellen aan abt Heraclius. Om hem te bemoedigen zei deze hem het volgende: Een grijsaard had een leerling, die hem vele jaren volkomen onderdanig was. Maar op zekere dag kreeg hij een bekering, kwam zich met een buiging bij de grijsaard verontschuldigen en zei: "Zou u me monnik willen maken?" En de grijsaard zei hem: "Kijk eens uit naar een plaats, dan bouwen we een kluis en word je monnik!" Hij vond nu iets op een mijl afstand; ze gingen erheen en bouwden een kluis. En hij zei tot de broeder: "Wat ik je ook mag zeggen, doe dat. Als je honger hebt: eet, drink en slaap. Maar alleen: verlaat je kluis niet tot zaterdag. Kom dan bij me". De broeder nu deed twee dagen zoals hem bevolen was. Maar op de derde dag verveelde hij zich en hij zei: "Waarom laat de grijsaard me nu geen gebeden verrichten?" Hij stond op en bad zeer vele psalmen. En na zonsondergang ging hij eten. Toen stond hij op en ging naar zijn matje om te slapen. En daar zag hij een Ethiopiër erop liggen, die met zijn tanden naar hem grijnsde. En in grote angst rende hij zo snel hij kon naar de grijsaard. Hij klopte op de deur en zei: "Abba, wees mij genadig en doe open!" Maar de grijsaard wist, dat hij het bevel niet nagekomen was en daarom deed hij pas open toen het ochtend werd. En toen hij 's ochtends de deur openmaakte, vond hij hem buiten staan smeken. Hij kreeg medelijden en liet hem binnen. Toen zei hij: "Ik bid u, vader, ik zag een zwarte Ethiopiër op mijn matje, toen ik ging slapen". Maar hij sprak: "Dit hebt u ondergaan, omdat u mijn bevel niet nagekomen bent". Toen schreef hij hem zo goed hij kon de gang van zaken voor van het monniksleven en nam afscheid van hem. En binnen korte tijd werd hij een goede monnik.

De letter thêta

ABT THEODORUS VAN FERMÊ

1 (268) Abt Theodorus van Fermê bezat drie mooie boeken. Hij ging eens naar abt Macarius en zei hem: "Ik heb drie mooie boeken en ze zijn me van groot nut. En de broeders lenen ze en ook zij hebben er veel nut van. Zeg me nu: wat moet ik doen? Moet ik ze bewaren tot mijn nut en dat van mijn broeders, of moet ik ze verkopen en (het geld) aan de armen geven?" De grijsaard antwoordde hem: "Goed zijn die daden, maar beter dan alle is de bezitloosheid". Toen hij dit hoorde, ging hij ze verkopen en deelde (het geld) uit aan de armen.

2 (269) Een broeder, die in de streek van de Cellen woonde, geraakte in zijn eenzaamheid overstuur en ging dat aan abt Theodorus van Fermê zeggen. Maar de grijsaard antwoordde: "Ga weer heen, verneder uw gedachte, onderwerp u en ga bij anderen wonen". En hij keerde bij de grijsaard terug en zei tot hem: "Ook onder de mensen vind ik geen rust". Hierop sprak de grijsaard: "Als u geen rust vindt wanneer u alleen leeft, en ook geen rust wanneer u in gezelschap van de anderen bent, waarom bent u dan monnik geworden? Was dat eigenlijk niet om kwellingen te verduren? Zegt u me eens, hoeveel jaren draagt u uw monnikskleed?" Hij zei: "Acht". De grijsaard sprak dan tot hem: "Waarachtig, ik draag het al zeventig jaar en geen enkele dag heb ik rust gevonden. En u, met uw acht jaar, u wilt al rust hebben!" En toen hij dat gehoord had, ging hij gesterkt heen.

3 (270) Eens kwam een broeder bij abt Theodorus op bezoek en drie dagen lang bleef hij hem verzoeken om een woord te mogen horen. Maar hij gaf hem geen antwoord. Toen ging hij teleurgesteld heen. Zijn leerling zei dan tot hem: "Abba, waarom hebt u geen woord tot hem gesproken? Hij is teleurgesteld vertrokken". De grijsaard sprak tot hem: "Het is waar, ik heb hem niets gezegd. Maar hij is een handelaar, en hij wil eer inleggen met de woorden van anderen".

4 (271) Verder zei hij het volgende: Als u vriendschap gesloten hebt met iemand en het gebeurt dat hij bekoord wordt tot ontucht, reik hem dan de hand als u kunt, en trek hem omhoog. Maar vervalt hij tot ketterij en hij laat zich niet overreden om ervan terug te komen, snijd hem dan terstond van u af, anders trekt hij u op de lange duur mee de afgrond in.

5 (272) Men zegt van abt Theodorus van Fermê dat hij deze drie kernzaken in hogere mate bezat dan vele anderen: de bezitloosheid, de ascese en het ontvluchten van de medemens.

6 (273) Eens bevond abt Theodorus zich bij de broeders in de Skêtis. Onder het eten nu hieven zij eerbiedig en zwijgend hun bekers zonder te zeggen: neemt u me niet kwalijk. Toen sprak abt Theodorus: "De monniken hebben hun adelom, namelijk het zeggen van: neemt u me niet kwalijk, verloochend!"

7 (274) Eens vroeg een broeder hem: "Vindt u goed, abba, dat ik een paar dagen geen brood eet?" De grijsaard zei hem: "Daar doet u goed aan, want zo heb ik zelf ook gedaan". De broeder zei hem vervolgens: "Dan ga ik mijn erwten naar de bakkerij brengen om ze tot meel te laten malen". Toen sprak de grijsaard tot hem: "Als u toch naar de bakkerij teruggaat, bak dan ook uw brood! Waarom moet u er de aandacht op vestigen?"

8 (275) Een van de ouderlingen kwam naar abt Theodorus en zei: "Zie nu toch, die en die broeder is in de wereld teruggekeerd". Toen sprak de oude man tot hem: "Verbaast u dat? Dat moet u in het geheel niet verbazen, eerder moet het u verbazen, als u verneemt dat iemand heeft kunnen ontsnappen aan de muil van de vijand".

9 (276) Eens kwam een broeder bij abt Theodorus en hij begon te spreken en vragen te stellen over zaken, die hij nog niet metterdaad beoefende. Maar de grijsaard zei tot hem: "U hebt het schip nog niet gevonden en uw bezittingen er nog niet heengebracht, en toch, alvorens te varen, bent u al in die gindse stad aangekomen. Eerst als u het werk beoefend hebt, kunt u op weg gaan naar dat waarover u nu spreekt".

10 (277) Ook bezocht hij eens abt Johannes, de eunuch vanaf zijn geboorte. En toen zij zich met elkaar onderhielden, zei hij: "Toen ik nog in de Skêtis was, waren de werken van de ziel ons werk, terwijl we de handenarbeid maar als bijzaak beschouwden. Nu echter is het werk van de ziel bijzaak geworden, en de bijzaak ons werk".

11 (278) Maar de broeder vroeg hem: "Wat is dan het werk van de ziel, dat we nu als bijzaak beschouwen, en wat is de bijzaak, die we nu voor ons werk houden?" En de grijsaard gaf hem ten antwoord: "Alles wat geschiedt omwille van Gods gebod, is een werk van de ziel, maar werken en verzamelen voor onszelf, dat moeten we voor bijzaak houden". Daarna zei de broeder: "Legt u me deze stelling eens uit". En de grijsaard sprak: "U hoort bijvoorbeeld van mij dat ik ziek ben. U moet mij gaan bezoeken, maar u zegt bij uzelf: moet ik mijn werk in de steek laten en nu al gaan? Laat ik het eerst even afmaken, dan ga ik. Maar dan komt er weer iets anders tussen, en misschien gaat u dan helemaal niet meer. Een andere keer zegt een broeder tot u: help me eens een handje, broeder! Maar u zegt: moet ik dan mijn werk laten staan en met hem gaan werken? Als u dan niet gaat, laat u het gebod van God in de steek, dat namelijk het werk van de ziel is, en u verricht de bijzaak, uw handenarbeid".

12 (279) Abt Theodorus van Fermê zei: In de tijd dat iemand tot inkeer komt en boete doet, is hij niet aan het gebod gehouden. [*'Het gebod' betekende altijd de naastenliefde. De spreuk bedoelt te zeggen: Wie een boetetijd doormaakt (na een zonde of eenvoudig om monnik te worden, dus een noviciaat) mag niet afgeleid worden door werken van naastenliefde.*]

13 (280) Ook zei hij: Geen deugd kan vergeleken worden met het niet minachten.

14 (281) En nog zei hij: Als iemand de zoetheid van zijn kluis heeft leren smaken, trekt hij zich daarin terug, maar niet omdat hij zijn evenmens zou minachten.

15 (282) Ook zei hij: Als ik mezelf niet losruk van deze gevoelens van medelijden, laten ze me niet toe monnik te zijn. [*medelijden: met familie, vrienden, armen enzovoort. Theodorus had een bijzondere roeping tot eenzaamheid.*]

16 (283) Ook dit zei hij: Velen hebben verkozen tijdens dit leven reeds uit te rusten, nog voordat God het hun verleend had.

17 (284) Nog zei hij: Ga niet slapen op een plaats, waar zich een vrouw ophoudt.

18 (285) Een broeder vroeg abt Theodorus: "Ik wil de geboden volbrengen". Toen vertelde de grijsaard dat ook abt Theonas eens aldus sprak: "Ik wil mijn gedachten met Gods hulp ten uitvoer brengen". Hij bracht een maat tarwemeel naar de bakkerij en bakte broden. En toen arme mensen hem iets vroegen, gaf hij hun de broden. Anderen kwamen op hun beurt vragen, en hij gaf hun de mandjes en het kleed dat hij aan had. En toen hij zijn kluis binnenging, was hij slechts omgord met zijn schouderkleedje. En desondanks verweet hij zichzelf dat hij Gods gebod niet vervuld had".

19 (286) Abt Jozef was eens ziek geworden en stuurde iemand naar abt Theodorus met de boodschap: "Kom naar me toe, dat ik u nog zie alvorens uit dit lichaam heen te gaan". Het was nu halverwege de week. En hij kwam niet af, maar stuurde iemand terug met de boodschap: "Als u nog tot zaterdag blijft, kom ik. Maar als u heengaat, zien wij elkaar wel in de andere wereld".

20 (287) Een broeder zei tot abt Theodorus: "Spreek een woord tot me, want ik ga ten onder!" En met moeite kwam het eruit: "Ik zelf verkeer in gevaar; wat kan ik u dan zeggen?"

21 (288) Een broeder ging naar abt Theodorus toe om van hem te leren vlechten. En hij bracht hem tevens zijn vlechtband. Maar de grijsaard sprak tot hem: "Ga heen en kom morgenvroeg hier". Daarna stond de grijsaard op, weekte de vlechtband en maakte voor hem het begin van het vlechtwerk, terwijl hij hem zei: "Doe zus en zo!" Dan liet de grijsaard hem alleen, ging naar zijn kluis en zette zich neer. En op tijd gaf hij hem te eten en stuurde hem weg. Maar de volgende morgen kwam hij terug. Toen sprak de grijsaard tot hem: "Neem uw vlechtband met u mee en vertrek van hier! Want uw komst stort me in bekoring en zorg". En hij liet hem niet meer bij zich binnen.

22 (289) De leerling van abt Theodorus zei dat er eens iemand kwam om uien te verkopen. En heel mijn kruik vulde hij ermee. Toen sprak de grijsaard: "Vul hem een kruik met tarwe en geef hem die". Nu lagen er twee hopen, de een met gewande, de ander met ongewande tarwe. En ik vulde voor hem zijn kruik met de ongewande. Hierop keek de grijsaard me met ontstemming en misprijzing aan. Van schrik viel ik ter aarde en brak de kruik. Maar toen ik hem mijn verontschuldiging aanbod, sprak de grijsaard: "Sta op, u treft geen schuld; het was mijn fout, omdat ik u de opdracht gaf". Daarna ging de grijsaard naar binnen, vulde zijn schoot met zuivere tarwe en gaf die aan hem mét de uien.

23 (290) Eens ging abt Theodorus met een broeder water putten. De broeder nu kwam het eerst bij de put aan en zag er een slang liggen. En de grijsaard zei hem: "Vooruit, trap hem op zijn kop!" Maar hij was bang en ging er niet naar toe. Toen ging de grijsaard erop af. Maar zodra het dier hem zag, droop het beschaamd af en vluchtte de woestijn in.

24 (291) Iemand vroeg abt Theodorus: "Als er nu plotseling iets met een klap neervalt, zou u dan ook schrikken, abba?" De grijsaard gaf hem ten antwoord: "Al valt de hemel neer op de aarde, dan schrikt Theodorus nog niet!" Hij had God namelijk gebeden om de vrees van hem weg te nemen. Daarom ook stelde hij hem die vraag.

25 (292) Men vertelt van hem dat hij na zijn diakenwijding in de Skêtis er niet toe gebracht kon worden dienst te doen als diaken, en dat hij naar allerlei plaatsen wegluchtte. Maar telkens haalden de grijsaards hem terug en zeiden: "Laat uw diaconaat niet ongebruikt". Abt Theodorus antwoordde hun: "Laat me even de tijd, dan vraag ik aan God om me de zekerheid te geven, of ik mijn liturgische bediening moet waarnemen". En tot God biddend, zei hij: "Als het uw wil is, dat ik mijn liturgische bediening waarneem, geef me dan zekerheid". En er verscheen hem een vuurzuil die reikte van de aarde tot de hemel, en een stem sprak: "Als je kunt worden als deze zuil, treed dan op als diaken". Toen hij dat vernam, besloot hij van dat ogenblik af het niet aan te nemen. Maar in de kerk gekomen, bogen de broeders zich voor hem neer en zeiden: "Als u geen diaken wilt zijn, houd dan tenminste de kelk vast!" Hij stemde er echter niet in toe en zei: "Als u me nu niet met rust laat, ga ik uit deze streek weg!" En daarom lieten ze hem met rust.

26 (293) Men zei van hem dat hij na de ontvolking van de Skêtis [*door invallen van woeste stammen*] in Fermê ging wonen. Daar werd hij oud en ziek. Daarom bracht men hem allerlei spijzen. Maar wat de eerste bracht, gaf hij aan de volgende, en zo gaf hij achtereenvolgens wat hij van de een kreeg weer weg aan de ander. Maar op het etensuur at hij wat degene, die dan binnenkwam, hem bracht.

27 (294) Men zei van abt Theodorus dat, toen hij nog in de Skêtis verbleef, er een duivel naar hem toe kwam die naar binnen wilde, maar hij bond hem buiten zijn kluis vast. En er kwam een andere duivel, die naar binnen wilde, en ook die bond hij vast. Tenslotte kwam de derde duivel en vond de beide andere vastgebonden. En hij zei tot hen: "Waarom staan jullie hier buiten?" En zij antwoordden hem: "Binnen is iemand neergezeten en die laat ons er niet in!" Hij gebruikte geweld en maakte aanstalten om op zijn beurt naar binnen te gaan. Maar de grijsaard bond ook hem vast. Vol vrees voor de gebeden van de grijsaard smeekten ze hem: "Maak ons los!" Toen zei de grijsaard tegen hen: "Vooruit, weg!" En beschaamd dropen ze af.

28 (295) Een van de Vaders vertelde het volgende van abt Theodorus van Fermê: Eens kwam ik 's avonds bij hen en ik trof hem aan in een gescheurd hemd, met blote borst, en met zijn hoofddoek naar voren. En juist op dat ogenblik kwam een hoogwaardigheidsbekleder hem een bezoek brengen. Op diens kloppen ging de grijsaard opendoen, begroette hem en, gezeten bij de deur, onderhield hij zich met hem. En ik nam een stuk van een (oud) schouderkleed en bedekte zijn schouders. Maar de grijsaard strekte zijn hand uit en wierp het weg. Toen nu de magistraat vertrokken was, zei ik: "Abba, waarom deed u dat? Hij was gekomen om zich te stichten, niet om zich te ergeren". Maar de grijsaard gaf me ten antwoord: "Wat zegt u me daar, abba! Dienen wij dan nog de mensen? Wij deden wat behoorde. En dan, hij is alweer weg. Wie zich wil stichten, laat hij zich stichten, wie zich wil ergeren, laat hij zich ergeren, maar ik begroet een bezoeker in de toestand waarin ik me bevind!" Daarna gelastte hij zijn leerling: "Als er iemand komt om me een bezoek te brengen, zeg hem dan niets van wat onder mensen gebruikelijk is, maar als ik zit te eten, zeg dan: hij eet, en als ik lig te slapen, zeg dan: hij slaapt".

29 (296) Eens overvielen hem drie rovers, twee hielden hem vast en de derde droeg zijn have en goed weg. En bij het naar buiten dragen van de boeken wilde hij tevens de gebedsmantel meenemen. Toen sprak hij tot hen: "Laat dat hier!" Maar zij wilden niet. Daarna rukte hij zijn handen los en wierp de twee tegen de grond. En schrik beving hen. Maar de grijsaard zei tegen hen: "Weest maar niet bang! Maakt er vier pakken van (vgl. Joh 19,23), neemt er drie mee en laat er een achter!" Zo deden ze, opdat hij als zijn deel de gebedsmantel zou nemen.

ABT THEODORUS VAN DE ENATON

1 (297) Abt Theodorus van de Enaton zei: In mijn jonge jaren woonde ik in de woestijn. Ik ging eens naar de bakkerij om er twee maten tarwemeel te verwerken en ik trof daar een broeder aan, die broden wilde bakken, maar hij had niemand om hem een handje te helpen. Ik liet daarom mijn zaken rusten en hielp hem een handje. En toen ik ermee klaar was, kwam er een andere broeder, en ook deze hielp ik een handje en ik bakte zijn broodjes. Daarna kwam er een derde, en ik deed insgelijks, en zo deed ik ook met elkeen die aankwam. En ik verwerkte aldus zes maten tarwemeel. Ten laatste bewerkte ik ook de twee maten tarwemeel van mezelf, toen er niemand meer kwam opdagen.

2 (298) Men zegt van abt Theodorus en abt Lucius, beiden van de Enaton, dat ze vijftig jaar doorbrachten met de spot te drijven met hun gedachten. Zij spraken namelijk aldus: "Als deze winter voorbij is, gaan we verhuizen". Maar als dan de zomer weer aanbrak, zeiden ze: "Als deze zomer voorbij is, gaan we hier vandaan". En zo handelden ze ieder jaar, deze onvergetelijke Vaders.

3 (299) Abt Theodorus van de Enaton zei: Als God ons onze slordigheden in onze gebeden en onze verstrooidheden tijdens de psalmen aanrekent, is er geen redding voor ons mogelijk.

ABT THEODORUS VAN DE SKÊTIS

1 (300) Abt Theodorus van de Skêtis zei: De gedachte komt in me op, brengt me in verwarring, houdt me bezig en is niet in staat ook de handeling te stellen, maar zij houdt me slechts af van de deugd. Wie echter waakzaam is, schudt haar van zich af en staat op om te gaan bidden.

ABT THEODORUS VAN ELEUTHEROPOLIS

1 (301) Abt Abraham de Iberiër stelde eens deze vraag aan abt Theodorus van Eleutheropolis: "Wat moet ik nu eigenlijk doen, vader, moet ik streven naar roem of naar schande?" De grijsaard antwoordde: "Wat mij betreft, ik wil liever roem dan schande verwerven. Want als ik een goed werk verricht heb en erom geroemd word, kan ik mijn gedachte veroordelen, omdat ik die roem niet waardig ben. De schande echter komt voort uit slechte handelingen. Maar hoe kan ik nu mijn hart geruststellen, als de mensen in me geërgerd zijn? Beter is het dus het goede te doen en geroemd te worden". En abt Abraham zei: "U hebt goed gesproken, vader!"

2 (302) Abt Theodorus zei: Spijdserving teert het lichaam van de monnik uit. Maar een andere grijsaard zei: Slaapderving teert zijn lichaam nog meer uit!

ABT THEONAS

1 (303) Abt Theonas zei: Omdat ons verstand zich niet bezighoudt met de schouwing Gods, worden wij ingepalmd door de hartstochten van ons vlees.

AARTSBISSCHOP THEOFILUS

1 (304) Zijne hoogwaardigheid aartsbisschop Theofilus bracht eens een bezoek aan de berg van Nitrië en de abt van de berg maakte hem zijn opwachting. De aartsbisschop zei: "Wat vindt u op deze weg van het meeste gewicht? De grijsaard gaf hem ten antwoord: "Zichzelf de schuld geven en zich altijd verwijten maken". Toen sprak abt Theofilus: "Een andere weg dan deze is er niet".

2 (305) Dezelfde abt, aartsbisschop Theofilus, bracht eens een bezoek aan de Skëtis. De broeders verzamelden zich en zeiden tegen abt Pambo: "Spreek u eens een of ander woord tot de paus om hem van nut te zijn". [*Ook de patriarch van Alexandrië droeg in die tijd de titel van papas, paus*] De grijsaard antwoordde hun: "Als mijn zwijgen hem niet van nut is, zal hij ook geen nut trekken uit mijn woorden".

3 (306) Eens kwamen er vaders naar Alexandrië op uitnodiging van aartsbisschop Theofilus, want hij wilde bidden alvorens de (heidense) heiligdommen neer te halen. Toen zij met hem zaten te eten, werd er kalfsvlees opgediend. En zij aten zonder enig onderscheid te maken. Toen nam de bisschop een stuk vlees, reikte het de grijsaard naast hem aan en zei: "Kijk toch eens, wat een heerlijke kotelet! Dat is voor u, abba!" Toen gaven zij hem ten antwoord: "Tot nu toe aten wij groenten. En als dit vlees is, gebruiken wij het niet!" En vanaf dat ogenblik raakte geen enkele van hen er meer aan.

4 (307) Dezelfde abt Theofilus zei: Wat een angst en beven en wat een nood zullen we beleven, wanneer de ziel van het lichaam gescheiden wordt. Want dan nadert ons een legermacht van de vijandige machten, de vorsten van de duisternis, de wereldbeheersers van de boosheid, de krachten en de heerschappijen, de geesten van de duisternis (vgl. Ef 6,12). En juist als in een rechtsgeding grijpen zij de ziel en houden haar al haar mislagen voor, bewust of onbewust bedreven, vanaf haar jeugd tot de ouderdom die zij bereikt heeft. Dan staan zij haar aan te klagen van al de door haar bedreven daden. Wat een angst zal de ziel, denkt u eens in, in dat uur moeten doorstaan, totdat de uitspraak komt en haar de vrijheid geschonken wordt. Dit is het uur van haar nood, tot het ogenblik waarop zij ziet wat haar lot zal zijn. En dan nemen de goddelijke machten plaats tegenover de vijandige, en die voeren dan al het goede van haar aan. En daar tussenin staande bedenkt de ziel in hoeveel angst en beven ze zich nu bevindt, totdat de rechtvaardige Rechter in het oordeel uitspraak doet. En als ze het waardig bevonden wordt, krijgen de eersten een berisping en zichzelf wordt door de anderen meegevoerd. Dan ben je, of liever woon je vrij van zorg volgens het schriftwoord: *In u te wonen is als een vreugde voor allen* (Ps 86/87,7). Dan gaat dit schriftwoord in vervulling: "*Gevloden zijn verdriet, treurnis en gesteun*" (Js 35,10). Dan treedt zij bevrijd die onuitsprekelijke vreugde en heerlijkheid binnen, waar haar plaats zal zijn. Maar indien het blijkt dat ze geleefd heeft in nalatigheid, dan hoort ze het vreeswekkende woord: *Laat de boze verwijderd worden om niet de heerlijkheid van de Heer te zien* (Js 26,10). Dan overvalt haar de dag van de toorn, de dag van kwelling en nood, de dag van duisternis en somberheid. Dan wordt zij uitgeleverd aan de duisternis daarbuiten en veroordeeld tot het eeuwige vuur, om daar eindeloze eeuwen lang gestraft te worden.

Waar is dan de grootspraak van de wereld? Waar haar ijdele roem? Waar haar genietingen? Waar haar ontspanning, haar praal, haar goederen, haar stand? Waar vader, moeder en broer? Wie zal haar eruit kunnen halen, als ze door het vuur gebrand wordt en gegrepen is door bittere kwellingen? Dit heeft nu eenmaal zo plaats en daarom: *Hoezeer behoren wij dan door een heilige en vrome levenswandel uit te munten!* (2 Pe 3,11) Wat een liefde behoren we ons eigen te maken! Wat een gedrag, wat een levenswijze, wat een levensloop! Wat een nauwgezetheid, wat een gebed! Wat een zekerheid! *Als we dan*, zegt hij (2 Pe 3,14), *deze dingen verwachten, laten we ons er dan met ijver op toeleggen voor Hem onbezoedeld en onbevlekt te zijn, in vrede*, dan zullen we ook waardig gekeurd worden van Hem te mogen horen: *Komt, gezegenden van mijn Vader, neemt het Koninkrijk in bezit, dat u als erfdeel werd bereid vanaf de grondvesting van de wereld* (Mt 25,34), in de eeuwen der eeuwen. Amen.

5 (308) Dezelfde abt Theofilus, aartsbisschop, zei, toen hij op sterven lag: Zalig zijt gij, abt Arsenius, omdat u altijd dit uur in uw gedachte hield.

AMMAS THEODORA

1 (309) Ammas Theodora vroeg paus Theofilus [*Ook de patriarch van Alexandrië droeg in die tijd de titel van papas, paus*] naar de zin van het woord van de Apostel: *De tijd uitkopen* (Ef 5,16). Hij antwoordde haar: "Dit betekenisvolle woord duidt op de winst. Bijvoorbeeld: op zeker ogenblik wordt u grof bejegend. Koop dan door nederigheid en lankmoedigheid het ogenblik van die grove belediging en haal aldus de winst binnen. Een ander ogenblik treft u smaad. Koop het ogenblik door verdraagzaamheid en maak winst. Als men u vals beschuldigt, maak dan winst door volharding en hoop. Zo veranderen alle onaangename zaken in winst, als we maar willen.

2 (310) Ammas Theodora zei: Men moet strijden *om de enge poort binnen te gaan* (Mt 7.13). Want zoals de bomen, die geen winterstormen en regenlagen hebben doorgemaakt, geen vruchten kunnen dragen, zo is ook voor ons dit tijdsgewricht een winterstorm. En alleen door veel kwellingen en beproevingen kunnen we erfgenamen worden van het Rijk der hemelen.

3 (311) a) Verder zei ze: Goed is het in rust te verkeren. Want een verstandig man houdt zich rustig. Ja waarlijk groot is het voor de maagd of de monnik in rust te verkeren, vooral echter voor de jongeren. Maar weet wel dat, zodra men het voornemen gemaakt heeft om in rust te verkeren, de boze komt en de ziel lastig valt met lusteloosheid, met kleinmoedigheid en met gedachten. En ook het lichaam valt hij lastig met ziekte, krachteloosheid, verlamming van de knieën en van alle ledematen, en tenslotte verlamt hij de kracht van ziel en lichaam, zodat ik ziek word en de gebedsbijeenkomst niet meer kan verrichten. Maar als we nuchter blijven, wordt dat alles ontzenuwd.

b) Immers, er was eens een monnik die, wanneer hij zijn gebedsdienst ging verrichten, aangegrepen werd door rillingen en koorts, terwijl hoofdpijn hem kwelde. En daarom sprak hij tot zichzelf: "Kijk, ik ben ziek en misschien ga ik wel dood. Daarom sta ik op alvorens te sterven en verricht ik mijn gebedsdienst". En met die gedachte deed hij zich geweld aan en verrichtte de dienst. Als dan de dienst afgelopen was, was ook de koorts over. En ook een andermaal weerstond hij door die gedachte, verrichtte de dienst en versloeg de boze.

4 (312) a) Verder zei dezelfde ammas Theodora: Eens werd een vroom man door iemand beledigd. En hij zei tegen hem: "Hetzelfde zou ik tegen u kunnen zeggen, maar de wet van God snoert me de mond".

b) Dan zei zij ook dit: Een christen disputeerde met een Manicheeër over het lichaam. Hij zei toen: "Schrijf uw lichaam de wet voor en u zult zien dat uw lichaam zijn Schepper toebehoort". [*Het lichaam, zoals alle stof, kwam volgens de Manicheeërs niet uit de hand van God, maar van het tweede beginsel: het kwaad. Het was daarom in zichzelf slecht*].

5 (313) Ook zei zij nog: "De leraar moet vreemd zijn aan heerszucht en vrij van ijdele roem, ver van hoogmoed, niet door vleierij om de tuin te leiden, niet door geschenken te verblinden, niet door zijn buik te overwinnen, niet door toorn te overweldigen, maar wel lankmoedig, zachtzinnig, en boven alles nederig, algemeen geacht en verdraagzaam, zorgzaam en vol liefde voor de zielen".

6 (314) Dan zei zij nog: Geen ascese, geen slaapderving, geen inspanning welke dan ook brengt redding, maar alleen de waarachtige nederigheid. Er was immers eens een kluzenaar die duivels uitdreef. Hij hoorde hen uit: "Waardoor worden jullie uitgedreven, door vasten?" Ze zeiden: "Wij eten en drinken immers niet". "Door slaapderving?" Zij zeiden: "Wij slapen immers niet". "Door afzondering?" Zij zeiden: "Wij, wat ons betreft, verblijven juist in de woestijnen". "Maar waardoor worden jullie dan uitgedreven?" Toen antwoordden zij: "Ons overwint uitsluitend de nederigheid". Ziet u nu dat de nederigheid in staat is de duivels te verslaan.

7 (315) Tenslotte sprak ammas Theodora: Er was eens een monnik, die vanwege zijn talrijke beproevingen zei: "Ik ga hier vandaan". En toen hij zijn sandalen aanschoot, zag hij iemand anders die eveneens zijn sandalen aanschoot, en die hem zei: "Om mij ga je toch niet? Heus, ik ga met je mee, waar je ook naartoe gaat".

de letter iota

ABT JOHANNES DE KLEINE

1 (316) Men vertelde van abt Johannes de Kleine dat hij zich teruggetrokken had in de Skêtis bij een grijsaard uit Thêbais en neerzat in de woestijn. Toen nam zijn abt een dorre tak, plantte die en zei vervolgens: "Geef hem elke dag een kruikje water zolang totdat hij vruchten draagt". Nu lag het water zo ver van hen af dat, als hij 's avonds wegging, hij pas de volgende ochtend terug was. Maar na drie jaar botte hij uit en droeg vrucht. Toen nam de grijsaard zijn vrucht, bracht haar naar de kerk en sprak tot de broeders: "Neemt en eet een vrucht van de gehoorzaamheid!"

2 (317) Men vertelde van abt Johannes de Kleine dat hij eens tot zijn oudere broer zei: "Ik zou wel zonder zorgen willen zijn, zoals de engelen geen bekommernissen hebben; zij werken niet, maar onafgebroken dienen zij God". Hij legde zijn bovenkleed af en trok de woestijn in. Nadat hij daar een week had doorgebracht, keerde hij naar zijn broer terug. Hij klopte op de deur en de ander riep: "Ja!" alvorens open te doen en zei: "Wie bent u?" Hij nu antwoordde: "Ik ben Johannes, je broer!" Maar hij liet hem weten: "Johannes is een engel geworden en verblijft niet meer onder de mensen!" Hij drong echter aan: "Ik ben het zelf!" Toch deed hij niet voor hem open, maar hij liet hem tot de volgende morgen in kwelling buiten. Eindelijk deed hij dan open en zei: "Je bent een mens, je moet dus weer gaan werken om te eten". Toen verontschuldigde hij zich met een buiging en zei: "Vergeef het me".

3 (318) Abt Johannes de Kleine zei: Wanneer een koning een stad op de vijand wil innemen, bemachtigt hij eerst het water en het voedsel; dan moet de vijand zich wel aan hem onderwerpen, want hij komt om van honger. Zo gaat het ook met de hartstochten van het vlees: als iemand een leven leidt van vasten en honger, verzwakt de greep van zijn vijanden op zijn ziel.

4 (319) Ook zei hij: Wie tot verzadigens toe eet en praat met een kind, heeft in zijn gedachte reeds ontucht ermee bedreven.

5 (320) Ook dit zei hij: Terwijl ik eens de weg opging naar de Skêtis met mijn vlechtband bij me, bemerkte ik dat de kameeldrijver mij door zijn spreken tot toorn prikkelde. En ik liet mijn zaken in de steek en vluchtte weg.

6 (321) Een ander maal, tijdens de zomer, hoorde hij een broeder zijn evenmens toornig toespreken en zeggen: "Wat, jij ook al!" En hij liet de oogst in de steek en vluchtte weg.

7 (322) Het gebeurde eens dat enkele grijsaards in de Skêtis gezamenlijk aan een maal zaten. Onder hen bevond zich ook abt Johannes. Een beroemd priester stond op om met de koelkan met water rond te gaan. En niemand waagde het iets van hem te nemen dan alleen Johannes de Kleine. Men stond verbaasd en zei hem: "Wat, u bent de kleinste van allen, en u durft zich door de priester te laten bedienen!" En hij sprak tot hen: "Als ik zou opstaan om met de koelkan rond te gaan, zou ik blij zijn als allen ervan namen, dan ontvang ik er loon voor. Welnu, daarom heb ik ervan genomen om hem zijn loon te bezorgen, anders zou hij bedroefd worden, omdat niemand van hem neemt". Over dit woord verbaasden zij zich, en zijn onderscheidingsvermogen baatte hen zeer.

8 (323) Eens, toen hij neergezeten was voor de kerk, vormden de broeders een kring om hem heen en vorsten hem uit over hun gedachten. Een van de grijsaards die dat zag, werd bekoord tot afgunst en zei tegen hem: "Je kruik, Johannes, is boordevol vergif!" Abt Johannes zei hem: "Dat is zo, abba, en u sprak aldus, omdat u nog maar de buitenkant ziet. Als u er eens in kon kijken, wat zou u dan wel zeggen!"

9 (324) De Vaders zeiden: Tijdens een liefdemaal dat de broeders hielden begon een broeder aan tafel te lachen. Abt Johannes zag het, barstte in schreien uit en zei: "Wat mag er toch wel in het hart van die broeder omgaan, dat hij begon te lachen, terwijl hij veeleer zou moeten schreien, omdat hij eet van een liefdemaal".

10 (325) Op zekere keer kwamen enige broeders hem op de proef stellen, want hij liet zijn gedachte niet rondwaren en sprak niet over iets van deze wereld. En zij zeiden hem: "Wij danken God dat het dit jaar zoveel geregend heeft. De palmbomen zijn goed bevoeid en schieten loten, en de broeders vinden (hun materiaal voor) hun hand werk". Abt Johannes sprak tot hen: "Zo is het ook met de Heilige Geest. Wanneer Hij neerdaalt in de harten van de mensen, worden zij weer nieuw en schieten loten in de vreze Gods".

11 (326) Men vertelde van hem: Eens vlocht hij een vlechtband voor twee manden tegelijk, maar hij vlocht er maar één mee, en hij bemerkte het pas, toen hij de muur raakte. Zijn gedachte immers was verslonden in de beschouwing.

12 (327) Abt Johannes zei: Ik lijk op iemand die aan de voet van een hoge boom zit en vele wilde beesten en kruipend gedierte op zich ziet afkomen. En als hij het tegen hen niet meer uthoudt, klimt hij de boom in en stelt zich in veiligheid. Zo is het ook met mij. Ik zit in mijn kluis en zie de boze gedachten tegenover me. En als mijn krachten ertegen me begeven, neem ik mijn toevlucht tot God door middel van het gebed en zo stel ik me veilig voor de vijand.

13 (328) Abt Poimén zei van abt Johannes de Kleine: Op zijn smeekbede tot God werden de hartstochten van hem weggenomen en leefde hij onbezorgd. Hij ging eens naar een grijsaard en zei: "Ik zie dat ik rust geniet en geen strijd te voeren heb". En de grijsaard antwoordde hem: "Ga heen en smee God dat de strijd tot u mag komen, met heel het getob en de vernedering die u er vroeger mee had. Want door de strijd maakt de ziel vooruitgang". Hij bad dus tot God en als de strijd kwam, vroeg hij niet meer dat hij van hem werd weggenomen, maar hij zei: "Heer, geef me standvastigheid in de strijd!"

14 (329) Abt Johannes zei dat een grijsaard eens in vervoering het volgende zag: Er stonden drie monniken aan de overzijde van de zee en er klonk een stem van de andere oever: "Meet u vleugels van vuur aan en komt hierheen bij mij." Twee nu deden zo en vloegen naar de andere kant. Maar de derde bleef achter. Hij weende erg en stond luid te roepen. Tenslotte werden ook aan hem vleugels gegeven, echter niet van vuur, maar slappe en krachteloze. En met moeite, telkens in het water vallend en weer opfladderend, bereikte hij met grote narigheid de overzijde. Zo is het nu ook met het huidige geslacht. Als het zich al vleugels aanmeet, dan toch niet van vuur, maar slappe en krachteloze.

15 (330) Een broeder vroeg abt Johannes: "Hoe is het mogelijk dat mijn ziel met al haar wonden zich niet schaamt haar naaste te belasteren?"

De grijsaard gaf een gelijkenis met betrekking tot de laster. Iemand die arm was, had een vrouw. Toen ontmoette hij een andere, schone vrouw, en hij nam haar. Nu waren beide vrouwen naakt. Bij gelegenheid van een volksfeest in een of andere plaats verzochten ze hem: "Neem ons mee!" En hij nam ze mee, maar verborg ze in een vat. Hij ging scheep en kwam op de plaats aan. Toen het nu heet was geworden, en de mensen rust namen, keek de ene over de rand, en omdat ze niemand zag, sprong ze eruit en ging naar een mestvaalt, waar zij wat oude vodden bijeenraapte. Daarvan maakte zij een schaamgordel en ging toen vrijmoedig rondwandelen. De andere echter, die naakt in het vat bleef zitten, zei: "Zie me daar die deerne! Zij schaamt zich niet om naakt rond te wandelen!" Dit kon haar man niet verdragen en hij zei: "Wel allemachtig, die daar bedekt tenminste haar schaamte; jij bent helemaal naakt en je durft zo te spreken!" Zo is het ook gesteld met de laster.

16 (331) Eveneens tot die broeder zei de grijsaard, sprekend over de ziel die tot inkeer wil komen: "In een zekere stad woonde een hoer die schoon was en veel vrienden bezat. Eens kwam een prins tot haar en zei: 'Belooft me kuis te blijven, dan neem ik je tot vrouw'. En zij beloofde het hem. Hij nam haar tot zich en voerde haar mee naar zijn huis. Maar haar vrienden kwamen haar zoeken en zeiden: 'Prins die en die heeft haar mee naar zijn huis genomen. Als wij voor zijn huisdeur verschijnen en hij bemerkt ons, wrekt hij zich op ons. Komt, laten we daarom naar de achterkant van het huis gaan en haar fluiten! Zij herkent dan ons fluitje, daalt naar ons af, en ons treft dan geen schuld'. Toen zij nu het fluiten hoorde, stopte zij haar oren goed dicht, spoedde zich naar het binnengelegen slaapvertrek en sloot de deuren".

Vervolgens sprak hij: "De hoer is de ziel, haar vrienden zijn de hartstochten en de mensen, de prins is Christus. Het binnengelegen vertrek is de eeuwige woning. Zij die haar fluiten zijn de boze duivels. Zij echter vlucht telkens opnieuw naar de Heer".

17 (332) Eens toen abt Johannes met andere broeders uit de Skêtis terugkeerde, verdwaalde hun gids, want het was nacht. De broeders zeiden daarom tot abt Johannes: "Wat moeten we doen, abba, de broeder is de weg kwijt; anders sterven we nog, als we blijven rondwalen". De grijsaard sprak tot hen: "Als we het hem zeggen, voelt hij zich gestoten en beschaamd; kijk, ik houd me ziek en zeg dat ik niet verder kan trekken, maar dat ik hier blijf tot de volgende morgen". En zo deden ze. Toen zeiden de overigen: "Dan gaan wij ook niet verder, maar wij blijven bij u zitten". En zij gingen zitten tot de morgen, en zo stootten zij de broeder niet.

18 (333) Er leefde een grijsaard in de Skêtis, die zich naar het lichaam afsloofde, maar in zijn gedachten niet nauwlettend was. Hij ging dan eens naar abt Johannes om hem iets te vragen over zijn vergeetachtigheid. Toen hij van hem een woord gehoord had, keerde hij naar zijn kluis terug en vergat wat abt Johannes hem gezegd had. Hij keerde daarom terug om het hem opnieuw te vragen. Hij vernam van hem het woord op dezelfde manier en keerde terug. Maar in zijn eigen kluis aangekomen, was hij het weer kwijt. En zo ging hij er zeer vele malen heen, om in het terugkeren door zijn vergeetachtigheid overmand te worden.

Later kwam hij de grijsaard eens tegen en zei: "Weet u, abba, dat ik weer vergeten ben wat u me zei? Maar om u niet langer lastig te vallen, ben ik niet gekomen". Abt Johannes zei hem: "Ga een lamp aansteken!" En hij stak haar aan. Vervolgens zei hij: "Neem nu andere lampen en steek die daarmee aan!" En hij deed het eveneens. Daarna sprak abt Johannes tot de grijsaard: "Is de lamp er minder op geworden, omdat zij de andere lampen heeft aangestoken?" Hij zei: "Welneen!" Waarop de grijsaard zei: "Zo is het ook met Johannes. Al komt heel de Skêtis naar me toe, ze zullen me de genade van Christus niet beletten. Derhalve, kom wanneer u wilt, zonder ergens op te letten". En zo nam God door de volharding van beiden, de vergeetachtigheid van de grijsaard weg. En daarin bestond de bezigheid van de bewoners van de Skêtis: zij die te strijden hadden aan te moedigen en zichzelf ertoe te zetten anderen voor het goede te winnen.

19 (334) Een broeder vroeg abt Johannes: "Wat moet ik doen? Dikwijls komt een broeder me meenemen voor een werk, maar ik ben versleten en ziekelijk, en ik strompel onder het werk. Wat moet ik doen vanwege het gebod (van de naastenliefde)? De grijsaard gaf hem ten antwoord: "Kaleb sprak tot Jezus, de zoon van Navé: 'Veertig jaar was ik, toen Mozes, de dienaar des Heren, mij en u vanuit de woestijn naar dit land stuurde. En nu ben ik vijftientig jaar. Maar zoals ik toen was, zo ben ik nu nog in staat in en uit te gaan ten oorlog' (vgl. Joz 14,7.10.11). Zo is het ook met u: als u in staat bent, zoals u uitgaat, zo ook terug te keren, ga dan! Maar als u niet meer in staat bent zo te doen, blijf dan in uw kluis zitten en beweene uw zonden. Als ze u dan rouwmoedig wenend aantreffen, dwingen ze u niet uit te gaan".

20 (335) Abt Johannes zei: "Wie heeft Jozef verkocht?" Een broeder antwoordde: "Zijn broers". De grijsaard zei hem: "Neen, zijn nederigheid heeft hem verkocht. Want hij had kunnen zeggen: Ik ben hun broer, en zich zo kunnen verdedigen. Maar hij zweeg en zo verkocht hij zichzelf door zijn nederigheid. Zijn nederigheid ook stelde hem aan tot bestuurder in Egypte".

21 (336) Abt Johannes zei: Omdat wij de lichte last van ons afgeschoven hadden, te weten onszelf te berispen, daarom torsten wij de zware, te weten, onszelf te rechtvaardigen.

22 (337) Verder zei hij: De nederigheid en de vreze Gods gaan alle deugden te boven.

23 (338) Eens zat hij in de kerk en slaakte een zucht, niet wetend dat er iemand achter hem stond. Maar toen hij het bemerkte, verontschuldigde hij zich en zei: "Neem het me niet kwalijk, abba, want ik heb nog geen onderricht gehad".

24 (339) Hij zei tegen zijn leerling: Als wij de Ene eren, eren allen ons. Maar als wij de Ene, dat is God, minachten, minachten allen ons en gaan wij onze ondergang tegemoet.

24A (339A) Een grijsaard zei: Eens gebruikte ik de maaltijd met abt Johannes de Kleine en een ander grijsaard zat mee aan. De grijsaard begon te praten, maar abt Johannes zweeg. Voor de tweede maal begon hij te praten, maar de grijsaard zweeg. Toen hij voor de derde maal begon, zei abt Johannes: "Heus, abba, sinds u aan deze tafel bent gaan zitten, hebt u God van mij verwijderd en is de drukte binnengekomen". Hij stond op, pakte zijn vlechtband en begon hard te werken. En de grijsaard van zijn kant ging terneergeslagen heen.

Toen zei ik tegen abt Johannes: "Abba, waarom hebt u de grijsaard zo geërgerd dat hij terneergeslagen vertrokken is?" Hij antwoordde me: "Het is veel beter en krachtadiger, het is passend en behoorlijk, dat men God niet vertoornt en de heilige engelen niet bedroeft. Want er staat geschreven: *Ik sprak voor koningen en ik werd niet beschaamd* (Ps 118/ 119,46). Want als wij de Ene eren, eren allen ons. Maar als wij de Ene, dat is God, minachten, minachten allen ons en gaan wij onze ondergang tegemoet. Want wie de Ene godvruchtig dient, zal de velen niet vrezten. Of beter, de velen zullen de Ene vrezten. Als een monnik aan tafel zit, verschilt hij in niets van een varken of een kat. Want als een varken eet, knort het, en als de kat eet, spint zij. Maar ik ga wel naar die grijsaard toe om hem met een buiging mijn verontschuldiging aan te bieden. En vergeeft hij me, dan zal hij ermee gebaat zijn, ik zal ongestoord neerzitten en u kunt zonder enige schade naar uw kluis terugkeren".

25 (340) Men vertelde van abt Johannes dat, toen hij naar de kerk in de Skêtis gekomen was, hij daar zekere broeders hoorde twisten. Hij keerde naar zijn kluis terug, liep er driemaal omheen en trad daarna binnen. Enkele broeders die hem gezien hadden, vroegen zich af waarom hij dat zou gedaan hebben. Daarom gingen ze het hem vragen. Toen sprak hij tot hen: "Mijn oren weergalmden nog van het twistgesprek. Daarom liep ik wat rond om ze te zuiveren en daarna in de rust van mijn verstand mijn kluis binnen te treden".

26 (341) Eens kwam een broeder 's avonds laat naar de kluis van abt Johannes en hij had haast om te vertrekken. Maar al sprekend over deugden werd het morgen zonder dat ze het bemerkten. En hij ging naar buiten om hem uitgeleide te doen En zij bleven nog doorpraten tot aan het zesde uur [=twaalf uur 's middags]. Toen bracht hij hem binnen en na gegeten te hebben, vertrok hij.

27 (342) Abt Johannes zei: Waakzaamheid is: in zijn cel neerzitten en altijd aan God denken. En dat is het schriftwoord: *In de gevangenis was ik, en u bent naar me toe gekomen*.

28 (343) Ook zei hij: Wat is er zo sterk als een leeuw? En toch, door zijn buik valt hij in een strik en heel zijn kracht dient hem tot niets.

29 (344) Verder zei hij: Hoewel de vaders van de Skêtis slechts brood en zout aten, zeiden zij: "Laten wij ons niet verplichten tot zout en brood". En daarom stonden zij sterk in het werk van God.

30 (345) Een broeder kwam een paar manden halen bij abt Johannes. En deze kwam naar buiten en zei: "Wat verlangt u, broeder?" En hij zei: "Een paar manden, abba". Hij ging daarop naar binnen om ze te halen, vergat het en ging weer zitten vlechten. Opnieuw klopte hij. En toen hij naar buiten kwam, zei hij hem: "Geef me de mand, abba!" En toen bij binnen was, ging hij weer zitten vlechten. En nogmaals klopte de ander. Hij ging naar buiten en vroeg hem: "Wat verlangt u, broeder?" En deze zei: "De mand, abba!" Daarop greep hij hem bij de hand, bracht hem naar binnen en zei: "Als u manden verlangt, pak ze maar en ga dan, want ik heb geen tijd".

31 (346) Eens kwam een kameeldrijver zijn zaken ophalen om ze naar een andere plaats te brengen. Hij ging toen naar binnen om hem zijn vlechtband te brengen, maar hij vergat het, omdat zijn gedachte op God gespannen was. Weer stoorde de kameeldrijver hem door op de deur te kloppen. En weer vergat abt Johannes het, zodra hij binnen was. Maar toen de kameeldrijver voor de derde maal had geklopt, bleef hij, terwijl hij naar binnen ging, bij zichzelf herhalen: "Vlechtband - kameel - vlechtband - kameel". Dat zei hij om het niet te vergeten.

32 (347) Hij was ook brandend van geest. Iemand die hem een bezoek bracht, prees eens zijn werk. Hij zat juist aan zijn vlechtband en zweeg. Weer richtte die persoon het woord tot hem, en weer zweeg hij. Bij de derde maal zei hij tegen zijn bezoeker: "Sinds u hier binnen bent, hebt u God van me verwijderd".

33 (348) Een grijsaard trad de cel van abt Johannes binnen en trof hem slapende aan, terwijl een engel naast hem stond en hem koelte toewuifde. Op dat gezicht trok hij zich terug. Maar toen hij was opgestaan, zei hij tegen zijn leerling: "Is hier iemand binnen geweest, terwijl ik sliep?" Hij zei: "Ja, die en die grijsaard". En abt Johannes begreep dat de grijsaard dezelfde graad bereikt als hij, en dat hij de engel gezien had.

34 (349) Abt Johannes zei: Ik wil dat men zich wat van alle deugden eigen maakt. Derhalve moet men elke dag bij het opstaan een aanvang maken met iedere deugd en elk gebod van God, in zeer grote volharding, met vreeze en lankmoedigheid, in liefde tot God, met alle ijver van ziel en lichaam en in veel nederigheid, standvastig in de kwelling van hart en in de waakzaamheid, in veel gebed en voorbeden voor anderen gepaard aan zuchten, in reinheid van tong en in bewaking van de ogen, onder beledigingen niet vergramd, in vredelievendheid en zonder kwaad met kwaad te vergelden, geen acht slaande op de feilen van anderen, zijn eigen graad niet onderzoekend omdat men onderaan de schepping staat, in verzaking aan de stof en de zaken van het vlees, in kruis, in strijd, in armoede van geest, in goed voornemen en geestelijke training, in vasten, in inkeer en geween, in de strijd tegen de bekoring, in onderscheidingsvermogen, in reinheid van ziel, in goede nuttiging [*nutting: onduidelijke uitdrukking*], in rust wat betreft het handwerk, in nachtelijk waken, in honger en dorst, in koude en naaktheid, in gezwoeg, zijn eigen graf reeds afsluitend als ware men reeds gestorven, omdat men het ervoor houdt dat de dood elk uur voor de deur staat.

35 (350) Men vertelde van dezelfde abt Johannes het volgende: Wanneer hij van de oogst terugkeerde, of wanneer hij grijsaards een bezoek gebracht had, verwijlde hij in gebed, overweging en psalmgezang totdat zijn gedachte haar vroegere loop hernomen had.

36 (351) Iemand van de Vaders zei van hem: Wie is die Johannes, die door zijn nederigheid heel de Skêtis opgehangen heeft aan zijn pink?

37 (352) Een van de Vaders vroeg abt Johannes de Kleine: "Wat is een monnik?" En hij zei: "Krachtige inzet. Want de monnik zet zich krachtig in bij ieder werk. Dat is de monnik".

38 (353) Abt Johannes de Kleine zei het volgende: Een grijsaard, gegrepen door de Geest, had zichzelf opgesloten. Hij was beroemd in de stad en genoot veel eer. Eens kwam men hem verwittigen: "Een van de heiligen gaat sterven. Ga hem de laatste groet brengen voordat hij overlijdt". Hij overlegde nu bij zichzelf: "Als ik overdag veel naar buiten kom stromen de mensen toe. Zij zullen mij veel eer bewijzen en dat ontnemt mij mijn rust. Daarom ga ik vanavond in het donker, en ontsnap ik ze allemaal". Hij verliet dus 's avonds zijn kluis omdat hij aan de aandacht wilde

ontsnappen, maar zie, van Godswege werden er twee engelen uitgestuurd om hem met fakkels bij te lichten. En toen liep de hele stad uit op het gezicht van dit roemvol gebeuren. En hoe meer hij de roem meende te ontvluchten, des te meer roem oogstte hij in. En daardoor wordt het schriftwoord vervuld: *Wie zich vernedert zal verheven worden* (Mt 23,12).

39 (354) Abt Johannes de Kleine zei: "Het is onmogelijk een huis van boven naar beneden te bouwen, maar men moet het van de grondslagen uit optrekken". Zij vroegen hem: "Wat betekent dit woord?" Hij antwoordde hun: "De grondslag is de evennaaste, die moet u winnen (Mt 18,15). En die grondslag moet er eerst zijn. Daarvan hangen immers alle geboden van Christus af (vgl. Mt 22,40)".

40 (355) Men verhaalde van abt Johannes het volgende: Van een zeker meisje stierven haar ouders en zij bleef als wees achter. Haar naam was Païsia. Zij kwam nu op de gedachte van haar huis een logies te maken ten gunste van de Vaders van de Skêtis. En zo herbergde en diende zij geruime tijd de Vaders.

Maar na een zekere tijd waren haar middelen uitgeput en begon zij gebrek te lijden. Nu waren verdorven mannen aan haar verknocht en zij brachten haar van eerzaam doel af. Zodoende begon zij slecht te leven, ja, zij verviel tot ontucht. Toen de Vaders dit hoorden, werden zij zeer bedroefd. Zij riepen abt Johannes de Kleine te hulp en zeiden hem: "Wij hebben vernomen dat die zuster een slecht leven leidt. En toch, toen zij er goed bij zat, bewees zij haar liefde jegens ons. En nu mochten wij onze liefde jegens haar bewijzen door haar te helpen. Breng haar daarom met spoed een bezoek. En regel haar zaken overeenkomstig de wijsheid die God u schonk".

Abt Johannes ging dan naar haar toe en hij zei tegen de oude portierster: "Meld me aan bij uw meesteres". Maar zij weigerde hem de toegang met de woorden: "Jullie hebben vanaf het begin haar bezit verslonden, en nu is zij tot armoede vervallen". Abt Johannes antwoordde haar: "Zeg haar, dat ik haar in elk opzicht kan helpen". Maar haar dienaars grinnikten en zeiden: "Wat kunt u haar geven? Waarom wilt u met haar praten?" Hij antwoordde: "Hoe weten jullie wat ik haar ga geven?" De oude vrouw ging dan naar boven en meldde hem aan. En het meisje sprak: "Die monniken bewegen zich altijd langs de Rode Zee en vinden edelstenen". Zij maakte zich dan op en zei: "Doe me een plezier en breng hem bij me".

Toen hij nu boven was, ging zij al van tevoren op bed zitten. Abt Johannes trad binnen en ging naast haar zitten. En terwijl hij haar in de ogen keek, sprak hij: "Wat heb je Jezus te verwijten, dat je zo ver bent gekomen?" Op het horen hiervan verstijfde zij. Abt Johannes boog het hoofd en begon bitter te wenen. Zij zei hem: "Abba, waarom schreit u?" Hij hief het hoofd even op, boog zich opnieuw wenend voorover en zei: "Ik zie dat de satan je in je gezicht bespot, en zou ik dan niet schreien?" Toen zij dat hoorde, vroeg ze hem: "Is er nog bekering, mogelijk, abba?" Hij zei haar: "Welzeker". Zij zei hem: "Neem me mee waarheen u wilt". Hij zei haar: "Laat ons heengaan". En zij stond op en volgde hem. En abt Johannes merkte op dat ze niets regelde en niets aangaande haar huis beschikte, en dat verbaasde hem.

Toen zij dan in de wildernis aankwamen, was het al erg laat geworden. Daarom maakte hij voor haar van zand een klein hoofdkussentje, maakte een kruisteken over haar en zei: "Ga hier maar slapen". Op korte afstand van haar deed hij insgelijks voor zichzelf, verrichtte zijn gebeden en legde zich ter ruste. Tegen middernacht echter ontwaakte hij en zag hoe er een baan van licht vanuit de hemel tot haar toe gericht was en dat Gods engelen haar ziel daarlangs omhoog voerden. Hij stond dan op, ging naar haar toe en stootte haar voet aan. Toen hij echter zag dat zij gestorven was, wierp hij zich voorover neer in gebed tot God. En hij hoorde, dat dat ene uur inkeer van haar aangenamer was dan de inkeer van velen, die er wel lang over doen, maar niet de gloed opbrengen van zo een inkeer.

ABT JOHANNES DE KLOOSTERBROEDER

1 (356) Er woonde een broeder in het klooster die zich helemaal op de lichamelijke gestrengheid toelagde. Toen enkele broeders in de Skêtis van hem hoorden, gingen ze hem opzoeken. Ze kwamen binnen op de plaats waar hij zat te werken. Hij groette hen, maar keerde zich daarna weer om en zette zich aan het werk. De broeders bemerkten wat hij deed en vroegen hem: "Johannes, wie heeft u het kleed gegeven? Of wie heeft u monnik gemaakt? En heeft hij u niet tevens geleerd de mantel van uw broeders aan te nemen en tegen hen te zeggen: Bidt, of: Neemt plaats?" Hij gaf hun ten antwoord: "Johannes is een zondaar; daar heeft hij geen tijd voor".

ABT ISIDORUS VAN DE SKËTIS

1 (357) Men vertelde van abt Isidorus, de priester van de Skêtis dat, wanneer iemand een broeder had die ruzie maakte of die zwak was of kleinmoedig of brutaal, en hij wilde hem eruit zetten, dan zei hij: "Breng hem maar eens hier!" En dan nam hij hem bij zich en redde hem door zijn geduld.

2 (358) Een broeder vroeg hem eens: "Waarom zijn de duivels zo bang voor u?" De grijsaard antwoordde hem: "Omdat ik, sinds ik monnik ben geworden, mijn best doe te zorgen dat de toorn niet in mijn keel opstijgt".

3 (359) Verder zei hij dat hij al veertig jaar lang de zonde in zijn gedachte gewaarwerd, maar dat hij nooit had toegegeven aan een begeerte of aan toorn.

4 (360) Ook dit zei hij: Toen ik jong was en neerzat in mijn kluis, hield ik er geen maat op na voor mijn gebedsdienst; nacht en dag waren gebedsdienst voor mij.

5 (361) Dit vertelde abt Poimên over abt Isidorus: Elke nacht maakte hij een bundel palmladeren op met vlechten. Maar de broeders zeiden tot hem om hem te bemoedigen: "Gun jezelf toch wat rust! U bent trouwens al op leeftijd". En hij antwoordde hun: "Al verbrandt men Isidorus en strooit men zijn as op de wind, dan zou ik daarmee nog geen genade verdienen, want Gods Zoon kwam op aarde om onzentwille".

6 (362) Dezelfde abt zei van abt Isidorus: Zijn gedachten zeiden hem: "Je bent een groot man!" Hij zei tegen hen: "Ben ik soms als abt Antonius? Of ben ik al helemaal geworden als abt Pambo of als de andere Vaders, die God welgevallig waren?" Wanneer hij dat zo handig aanvoerde, had hij rust. En wanneer de vijanden hem probeerden kleinmoedig te maken met de opmerking: "Na dit alles word je toch in de hel geworpen", zei hij tegen hen: "Zelfs al word ik in de hel geworpen, dan vind ik jullie toch onder me!"

7 (363) Abt Isidorus zei: Eens ging ik naar de markt om er een paar dingen te verkopen, maar toen ik de toorn in me voelde opwellen, liet ik de dingen in de steek en snelde heen.

8 (364) Eens was abt Isidorus bij abt Theofilus, de aartsbisschop van Alexandrië, geweest. En toen hij weer in de Skëtis terug was, vroegen zijn broeders hem: "Hoe gaat het in de stad?" Maar hij antwoordde: "Heus, broeders, ik heb er het gelaat van geen enkel mens gezien, alleen dat van de aartsbisschop". Toen zij dit vernamen, sloeg hun de schrik om het hart en ze zeiden: "Zij zijn toch niet in de chaos verzwolgen, abba?" Maar hij zei: "Neen, dat niet! Maar mijn gedachte heeft me er niet toe kunnen brengen iemand te zien". Toen zij dat hoorden, stonden ze verbaasd en ze voelden zich bemoedigd om te waken over het opslaan van hun ogen.

9 (365) Abt Isidorus zei ook: Het inzicht van de heiligen bestaat hierin dat zij Gods wil heel duidelijk kennen. Alles vermag de mens, als hij de waarheid onderdanig (1 Pe 1,22) is, omdat hij het beeld is en de gelijkenis van God. De verschrikkelijkste van alle geesten is het volgen van zijn eigen hart, dat wil zeggen, van zijn eigen gedachte, in plaats van de wet van God. En later zal het hem rouwen, dat hij het geheim niet herkend heeft en dat hij de weg van de heiligen niet heeft gevonden, om op die weg te werken. Nu is dus het ogenblik voor de Heer daar om te handelen (Ps 118/ 119,126), omdat redding opdaagt op het ogenblik van kwellend (Ps 36/37,39). Want er staat geschreven: Door uw geduld zult u uw zielen bezitten (Lc 21, 19). [*het geheim: Het geheim, namelijk van de Voorzienigheid, bestaat hierin dat men zichzelf verloochent en niet zijn eigen wil najaagt, maar de waarheid dient. Die weg hebben de heiligen bewandeld. De sleutel van het geheim ligt dus in het huidige ogenblik, het ogenblik van kwellend, want dat ogenblik is juist het moment van Gods wil, en dus van zegen, als men het met geduld aanvaardt*]

ABT ISIDORUS VAN PELUSIUM

Isidorus van Pelusium, ong. 360-435, werd, reeds priester, monnik van het klooster te Pelusium, een stad aan de Middellandse zee ten oosten van de Nijldelta. Hij stond in contact met de grote figuren van het christendom en heeft ons ruim tweeduizend brieven nagelaten, terwijl er nog een duizendtal verloren zijn gegaan. Onder de geadresseerden bevinden zich vele monniken, onder anderen van Tabennê, maar dezen zijn moeilijk of helemaal niet te identificeren, omdat de brieven gewoonlijk zeer kort zijn, soms enkele regels. Hij bewijst zeer vertrouwd te zijn met de Bijbel en beweegt zich vooral op het vlak van de theologie. Zijn stijl getuigt van klassieke vorming. Hij is nog weinig bestudeerd en van zijn werken bestaat nog geen kritische uitgave.

1 (366) Abt Isidorus van Pelusium zei: Een leven zonder leer werpt gewoonlijk meer vrucht af dan een leer zonder leven. Het eerste heeft zijn uitwerking ook al zwijgt men, terwijl het tweede, al staat men te schreeuwen, onbehagen wekt. Maar als leer en leven samengaan, richten ze een groot beeld op van louter levenswijsheid.

2 (367) Ook zei hij: Eer de deugden en wees geen slaaf van de pretjes. Want de eerste zijn onvergankelijk; de laatste doven spoedig uit.

3 (368) Verder zei hij: Vele mensen streven naar deugd, maar de weg die erheen voert aarzelen ze in te slaan. Anderen menen dat er helemaal geen deugd bestaat. We moeten dus de eersten ertoe brengen hun aarzeling op te geven, de laatsten moeten we leren dat de deugd werkelijk deugd is.

4 (369) Verder zei hij: De boosheid verwijdert de mens van God en scheidt hen van elkaar. Haar moet men dus vluchten met spoed, maar de deugd moet men nastreven, want die voert tot God en bindt de mensen samen. Deugd en levenswijsheid kan men omschrijven als: waarachtigheid in begrip.

5 (370) Nog zei hij: Aangezien de diepte van de nederigheid en de val van de snoeverij groot zijn, geef ik u de raad het eerste te omhelzen en niet te vervallen in het tweede.

6 (371) Tenslotte zei hij: De vreselijke, nietsontziende drang van de geldzucht weet van geen verzadiging, overweldigt de ziel en drijft haar tot het uiterste van alle kwaad. Laten wij daarom die drang vooral in begin weerstaan, want heeft hij eenmaal zijn greep op haar, dan is hij onoverwinnelijk.

ABT ISAÄK, DE PRIESTER VAN HET GEBIED VAN DE CELLEN

1 (372) Toen men op zekere dag abt Isaäk tot priester wilde wijden en hij dit vernam, vluchtte hij naar Egypte. Daar liep hij een akker op en verstopte zich in het gewas. Maar de Vaders zetten hem na, en bij dezelfde akker aangekomen, staakten zij de achtervolging om er wat uit te rusten, want het was nacht. De ezel maakten zij los om hem te laten grazen. Maar de ezel liep weg en bleef staan in de buurt van de grijsaard. En de volgende morgen, toen zij de ezel zochten, vonden zij tegelijk abt Isaäk, en zij stonden verbaasd. Zij wilden hem dan vastbinden, maar dat liet hij niet toe en hij zei: "Ik loop niet meer weg, want God wil het, en waar ik ook heenvlucht, daartoe moet ik besluiten".

2 (373) Abt Isaäk zei: Toen ik jong was, zat ik neer bij abt Kronios. En nooit droeg hij mij enig werk op, hoewel hij oud en beverig was, maar hij stond uit eigen beweging op, reikte mij de karaf aan en eveneens aan de anderen. En later ging ik neerzitten bij abt Theodorus van Fermê en ook hij droeg me nooit enig werk op, maar zelfs de tafel richtte hij zelf aan en dan zei hij: "Broeder, als u wilt, kom dan eten". En ik zei tegen hem: "Abba, ik ben hierheen gekomen tot mijn voordeel. Waarom draagt u me dan nooit eens iets op?" Maar de grijsaard zweeg op alles. Toen ging ik het aan de ouderlingen vertellen. En dezen gingen naar hem toe en zeiden tot hem: "Abba, de broeder is bij uwe heiligheid gekomen tot zijn voordeel. Waarom draagt u hem dan nooit iets op?" Toen sprak de grijsaard tot hen: "Ik ben toch geen kloosteroverste, dat ik hem bevelen geef. Wat mij betreft, ik draag hem niets op. Maar als hij dat verlangt, laat hij dan doen wat hij mij ziet doen".

Van toen af voorkwam ik hem, als de grijsaard aanstalten maakte om iets te gaan doen. Maar als hij iets deed, deed hij het altijd zwijgend. En dit heeft hij me geleerd: zwijgend te handelen.

3 (374) Abt Isaäk en abt Abraham woonden tezamen. Toen abt Abraham eens binnentrad, trof hij abt Isaäk wenend aan. En hij zei hem: "Waarom weent u?" En de grijsaard zei: "En waarom zouden wij niet wenen? Want waar zullen we heen gaan? Onze Vaders zijn inmiddels gestorven, want onze handenarbeid was niet toereikend om het vaargeld te betalen, toen we vertrokken om de ouderlingen te bezoeken. En nu zijn we verweesd. En daarom ween ik".

4 (375) Abt Isaäk zei: Ik weet van een broeder die op de akker aan het oogsten was, dat hij één aar tarwe wilde opeten. En hij zei tot de heer van de akker: "Staat u me toe dat ik een aar tarwe opeet?" Toen deze dat hoorde, stond hij verbaasd en hij gaf hem ten antwoord: "De akker staat tot uw beschikking, vader. Vraagt u me dat nog?" Zover ging de nauwgezetheid van de broeder.

5 (376) Ook zei hij tot de broeders: Brengt hier geen kinderen. Vier kerken in de Skêtis immers zijn ontvolkt vanwege de kinderen. [*kerken: kerken zijn kluizenaarskolonies. De Skêtis telde vier kerken.*]

6 (377) Men zegt van abt Isaäk dat hij bij zijn brood de as van het wierookvat van de eucharistiedienst at.

7 (378) Abt Isaäk sprak tot de broeders: Onze Vaders en abt Pambo droegen oude, opgelapte kleren van palmvezels. U draagt thans kostbare gewaden. Gaat daarom hiervandaan, u hebt de gebruiken van hier tenietgedaan. En als zij klaarstonden om naar de oogst uit te trekken, zei hij tot hen: Ik geef u geen geboden meer, u onderhoudt ze toch niet.

8 (379) Een van de Vaders vertelde: Op zekere keer verscheen een van de broeders in de kerk van het gebied van de Cellen in tegenwoordigheid van abt Isaäk met een kleine hoofdhoek. Maar de grijsaard joeg hem weg met de woorden: "Deze plaats is voorbehouden aan monniken. U bent een wereldling, u mag hier niet blijven".

9 (380) Abt Isaäk zei: Nooit bracht ik mijn kluis een (boze) gedachte binnen tegen een broeder die me last veroorzaakt had. En voor zover het in mijn vermogen lag, heb ik mijn best gedaan om geen broeder in zijn kluis achter te laten, terwijl hij een (boze) gedachte tegen mij koesterde.

10 (381) Eens werd abt Isaäk zwaar ziek en het bleef maar duren. Toen bereidde de broeder voor hem een maïspapje, waarin hij pruimen deed. En de grijsaard wilde er niets van gebruiken. De broeder spoorde hem echter aan en zei: "Neem toch wat, abba, wegens uw ziekte!" Maar de grijsaard antwoordde: "Heus, broeder, ik zou hieraan wel dertig jaar ziek willen liggen".

11 (382) Men zei van abt Isaäk: Toen hij op sterven lag, kwamen de ouderlingen bij hem en zeiden: "Wat moeten we doen, vader, als u bent heengegaan?" En hij sprak: "Ziet hoe ik onder uw ogen geleefd heb. Als ook u Gods geboden wilt volgen en onderhouden, zendt Hij zijn genade over u af en bewaart deze plaats. Maar als u ze niet onderhoudt, blijft dan ook niet op deze plaats. Zeker, toen onze Vaders op sterven lagen, waren ook wij bedroefd, maar wij bleven toch Gods geboden en hun bevelen getrouw en zo hielden wij stand, alsof ze nog bij ons waren. Zo moet ook u doen, dan wordt u gered".

12 (383) Abt Isaäk zei: Abt Pambo herhaalde dikwijls dat de monnik een kleed van die aard moet dragen dat, als hij het drie dagen buiten zijn kluis laat liggen, niemand het meeneemt. [= Pambo 6]

ABT JOZEF VAN PANEF0 [*Panefo: aan de monding van een van de rechterarmen van de Nijl. Het heet ook Panefysis*]

1 (384) Eens kwamen enkele Vaders bij abt Jozef van Panefo om hem te vragen hoe ze de broeders die bij hen te gast waren, moesten ontvangen, namelijk of ze hun gestrengheden moesten verminderen en zich vertrouwelijk met hen onderhouden. En voordat hem iets gevraagd was, zei hij tot zijn leerling: "Let goed op wat ik vandaag ga doen en blijf er geduldig bij". Toen plaatste de grijsaard twee kussentjes, het een aan zijn rechter-, het ander aan zijn linkerzijde, en sprak: "Neemt plaats!" Hij ging zijn cel binnen en trok een bedelaarsplunje aan. Dan kwam hij naar buiten en ging tussen hen door. Daarna ging hij opnieuw naar binnen en trok zijn eigen kleren aan. En weer kwam hij naar buiten en nu zette hij zich tussen hen in. Zij verwonderden zich zeer over de handelwijze van de grijsaard. Toen zei hij: "Hebt u goed gelet op wat ik deed?" Zij zeiden: "Jazeker". Hij zei tot hen: "Ben ik veranderd door het minderwaardige kleed?" Zij zeiden: "Nee". En hij weer: "Als ik dus dezelfde ben in beide drachten, dan heeft, evenals de eerste me niet anders maakte, de tweede me ook geen schade gedaan. Zo nu behoren we te doen bij de ontvangst van broeders die te gast zijn, overeenkomstig het heilig Evangelie. Geeft aan de keizer, zegt het immers, *wat de keizer toekomt, en aan God wat God toekomt* (Mt 22,21). Wanneer dus broeders bij ons vertoeven, laten we ze dan vertrouwelijk ontvangen. Maar wanneer we alleen zijn, behoren we te zorgen dat we blijven in de gesteltenis van rouwmoedigheid". Op het horen hiervan stonden zij verwonderd, dat hij hun zei wat er in hun hart omging, voordat ze hem gevraagd hadden. En zij loofden God.

2 (385) Abt Poimên sprak tot abt Jozef: "Zegt u me, hoe moet ik monnik worden?" En hij zei: "Als u verkwikking wilt vinden, hier en in het hiernamaals, zeg dan bij elke handeling: 'Ik, wie ben ik!', en oordeel niemand".

3 (386) Dezelfde abt stelde abt Jozef deze vraag: "Wat moet ik doen wanneer de hartstochten naderen, moet ik weerstand bieden of ze laten binnenkomen?" De grijsaard zei hem: "Laat ze binnenkomen en ga de strijd met ze aan". Hij keerde daarna naar de Skêtis terug en zat neer. En er kwam iemand uit Thêbais naar de Skêtis die tot de broeders zei: "Ik vroeg abt Jozef: Als de hartstocht nadert, moet ik dan weerstand bieden of hem laten binnenkomen? En hij zei me: 'Laat de hartstochten in geen geval binnenkomen, maar snijd ze terstond de pas af'. Toen abt Poimên vernam dat abt Jozef zo gesproken had tot de broeder uit Thêbais, stond hij op en ging hem in Panefo opzoeken. En hij zei tot hem: "Abba, ik heb u mijn gedachten toevertrouwd, en zie, u hebt anders gesproken tot mij als tegen de broeder uit Thêbais". De grijsaard antwoordde hem: "Weet u dan niet dat ik u liefheb?" Hij zei: "Jazeker". "En hebt u me niet gezegd: spreek tot mij als tot uzelf?" Hij zei: "Zo is het". Toen sprak de grijsaard tot hem: "Immers, als de hartstochten binnenkomen en u er slaags mee raakt, zullen zij van u een gestaald man maken. Welnu, ik heb tot u gesproken als tot mezelf, maar er zijn anderen voor wie het niet goed is dat de hartstochten hen naderen; zij behoren ze terstond de pas af te snijden".

4 (387) Een zekere broeder stelde abt Jozef deze vraag. "Wat moet ik doen? Ik ben niet in staat om hardheden te verduren, of om te werken en aalmoezen te geven". De grijsaard zei tegen hem: "Als u zelfs niet één van deze dingen vermag te doen, houd dan tenminste uw geweten zuiver van alle kwaad jegens uw evenmens, en u wordt gered".

5 (388) Een van de broeders zei: "Op zekere dag bracht ik abt Jozef een bezoek in Opper-Heraklea [*waarschijnlijk een weinig ten oosten van Panefo*]. Nu had hij in het klooster een prachtige moerbeiboom. En na de morgen sprak hij tot mij: "Ga er maar eens van eten". Maar het was vrijdag en ik ging er niet heen vanwege de vastenwet. En met klem vroeg ik hem: "Om Godswil, zeg me toch of deze gedachte goed is. Zie, u sprak me: Ga ervan eten, maar vanwege de vastenwet ging ik er niet heen; ik was beducht voor uw gebod, maar ik vroeg me af: met welke bedoeling mag de grijsaard me dit toch hebben opgelegd? Wat moest ik doen, want u zei me: ga erheen". En hij antwoordde: "De Vaders zeggen in het begin tegen de broeders niet het juiste, maar eerder het verkeerde. En als zij dan zien dat ze het verkeerde uitvoeren, zeggen zij hun niet meer het verkeerde, maar de waarheid. Want dan weten ze, dat ze in alles gehoorzamen".

6 (389) Abt Jozef zei tot abt Loot: U kunt alleen een monnik worden als u helemaal wordt als een laaiend vuur.

7 (390) Abt Loot bracht een bezoek aan abt Jozef en zei hem: "Abba, naar vermogen verricht ik mijn kleine gebedsdienst, mijn klein vasten, mijn gebed, mijn overweging en mijn stilte, en naar vermogen ben ik rein in mijn gedachten. Wat kan ik nog meer doen?" Toen stond de grijsaard op en strekte zijn handen ten hemel. En zijn vingers werden als tien fakkels van vuur. En hij zei hem: "Als u wilt, word dan helemaal als van vuur".

8 (391) Een broeder stelde abt Jozef deze vraag: "Ik wil uit het klooster weg om geheel alleen te gaan neerzitten". De grijsaard zei hem: "Waar u ziet dat uw ziel verkwikking heeft en geen schade lijdt, ga daar neerzitten". De broeder zei: "Verkwikking heb ik zowel in het klooster als geheel alleen. Wat wilt u dat ik doe?" De grijsaard antwoordde hem: "Als u verkwikking vindt in het klooster en ook geheel alleen, leg dan uw twee gedachten als het ware op een weegschaal. En aan welke kant u ziet dat uw gedachte het meest gebaat is en de schaal doet doorslaan, doe dat".

9 (392) Een van de grijsaards kwam binnen bij zijn gezelschap om te vertrekken voor een bezoek aan abt Jozef, en hij zei: "Zeg aan uw leerling dat hij de ezel voor ons zadelt". En hij antwoordde: "Roep hem maar, en als u iets verlangt, doet hij het". Hij zei: "Hoe heet hij?" Maar hij sprak: "Dat weet ik niet". Hij vroeg hem dan: "Hoelang verblijft hij bij u, dat u zijn naam niet kent?" En hij zei: "Twee jaar". Toen sprak hij: "Als u na twee jaar nog de naam van uw leerling niet kent, moet ik hem dan in één dag leren kennen?"

10 (393) Eens waren er broeders vergaderd bij abt Jozef. En terwijl zij zaten en hem vragen stelden, had hij plezier. En vrolijk zei hij tegen hen: "Vandaag ben ik koning, want ik heb over mijn hartstochten gezegevierd".

11 (394) Dit vertelde men van abt Jozef van Panefo: Toen hij op sterven lag en enkele grijsaards bij hem zaten, keek hij naar het raam en zag de duivel bij het raam zitten. Hij riep zijn leerling en zei: "Breng me mijn stok. Want die daar meent dat ik oud ben en niet meer tegen hem op kan". En toen hij de stok greep, zagen de grijsaards dat hij als een hond door het venster glipte en verdween.

ABT JAKOBUS

1 (395) Abt Jakobus zei: Het is beter zelf vreemdeling te zijn dan vreemdelingen onderdak te verlenen.

2 (396) Ook zei hij: Als men geprezen wordt, moet men aan zijn zonden denken en voor ogen houden, dat men die woorden niet waardig is.

3 (397) Verder zei hij nog: Zoals een lamp een duister slaapvertrek verlicht, zo verlicht ook de vreze Gods de mens, in wiens hart hij binnenkomt, en hij onderricht hem in alle deugden en Gods geboden.

4 (398) Dan zei hij ook: Niet slechts woorden zijn nodig, want de mensen van deze tijd gebruiken veel woorden, maar nodig is het werk. Dat zoekt men, en niet al die woorden die toch geen vrucht op leveren.

ABT HIÉRAX

1 (399) Een broeder vroeg abt Hiérax eens: "Zeg me in één woord hoe ik gered kan worden". De grijsaard sprak tot hem: "Zit neer in uw cel. Als u honger hebt, eet, als u dorst hebt, drink, maar spreek van niemand kwaad. Dan wordt u gered".

2 (400) Deze abt zei ook: Nooit heb ik een werelds woord uitgesproken of willen aanhoren.

ABT JOHANNES DE EUNUCH

1 (401) Toen abt Johannes de Eunuch nog jong was, vroeg hij eens aan een grijsaard: "Hoe is het mogelijk, dat u het werk Gods zo kalm hebt kunnen verrichten, terwijl wij het met inspanning nog niet klaarspelen?" En e grijsaard sprak: "Wij waren daartoe in staat omdat de hoofdzaak voor ons het werk Gods is en de behoeften van het lichaam het minste. U evenwel beschouwt de behoeften van het lichaam als de hoofdzaak en het werk Gods als niet zo noodzakelijk. Daarom kost het u inspanning. En daarom zei de Verlosser tot zijn leerlingen: *Kleingelovigen* (Mt 6,30), zoekt eerst het Rijk Gods en dit alles zal u op de koop toe gegeven worden (Mt 6,33).

2 (402) Abt Johannes zei: Onze Vader, abt Antonius, heeft gezegd: "Nooit heb ik mijn voordeel gesteld boven het geestelijk nut van mijn broeder".

3 (403) Abt Johannes de Ciliciër, de overste van Raithoe [*Raithoe ligt op het Sinaitische schiereiland, aan de Rode Zee*], zei tegen zijn broeders: Kinderen, wij zijn de wereld ontvlucht. Laten we evenzo de begeerten van het vlees vluchten.

4 (404) Ook zei hij: Laten we onze Vaders navolgen! In hoeveel gestrengheid en rust hebben zij hier neergezeten!

5 (405) Hij zei ook: Laten wij deze plaats, kinderen, niet bezoedelen! Onze Vaders hebben hem gezuiverd van duivels.

6 (406) Verder zei hij: Op deze plaats wonen asceten, geen handelaars.

ABT JOHANNES VAN HET GEBIED VAN DE CELLEN

1 (407) Abt Johannes van het gebied van de Cellen vertelde het volgende: In Egypte leefde een zeer schone en schatrijke overspelige vrouw en de notabelen maakten haar het hof. Op zekere dag nu bevond ze zich toevallig bij de kerk en ze besloot er eens binnen te gaan. Maar de subdiaken die bij de ingang stond, liet haar niet door, zeggend: "U bent niet waardig Gods huis binnen te gaan, want u bent onrein". En terwijl ze stonden te kibbelen, hoorde de bisschop het lawaai en kwam zijn huis uit. De overspelige zei hem: "Hij laat me de kerk niet in!" Maar de bisschop zei haar: "Het is u niet geoorloofd binnen te gaan omdat u onrein bent". Toen kreeg zij berouw en ze zei hem: "Ik bedrijf geen overspel meer". En de bisschop weer: "Als u hier uw kostbaarheden brengt, weet ik dat u geen overspel meer zult bedrijven". En toen zij ze gebracht had, nam hij ze en verbrandde ze in het vuur. Daarna ging ze de kerk binnen, terwijl zij wenend sprak: "Als dit hier op aarde al zo geschiedt, wat zal ik dan in het hiernamaals moeten verduren!" Ze kwam tot inkeer en werd een vat van uitverkiezing.

2 (408) Abt Johannes van Thêbais zei: De monnik behoort op de eerste plaats de nederigheid eigen te maken, want dat is het eerste gebod van de Heer. Hij zegt immers: Zalig de armen van geest, want van hen is het Koninkrijk der hemelen (Mt 5,3).

ABT ISIDORUS DE PRIESTER

1 (409) Men zei van abt Isidorus de priester het volgende: Eens kwam een broeder hem roepen voor een maal, maar de grijsaard weigerde erheen te gaan, want, zo zei hij: "Adam werd door spijs bedrogen en verbleef buiten het paradijs". De broeder zei toen: "Bent u dan zozeer bevreesd om uw kluis te verlaten?" En hij zei weer: "Kind, ik ben bevreesd, omdat de duivel als een brullende leeuw zoekt wie hij zal verslinden" (1 Pe 5,8). Dikwijls zei hij ook: "Als iemand zich overgeeft aan het drinken van wijn, zal hij niet ontsnappen aan de hinderlaag van zijn (slechte) gedachten. Want ook Lot bedronk zich aan wijn, daartoe aangezet door zijn dochters, en door zijn dronkenschap haalde de duivel hem gemakkelijk over tot schandelijke ontucht".

2 (410) Abt Isidorus zei: Als u het Koninkrijk der hemelen bemint, veracht dan de dingen en streef naar het loon van God.

3 (411) Verder zei hij: U kunt onmogelijk volgens God leven, als u het genot en het geld na jaagt.

4 (412) Verder zei hij: Als u uw best doet om de regels van het vasten na te komen, blaast u dan niet op! En als u er groot op gaat, eet dan nog liever vlees! Beter is het immers voor de mens vlees te eten dan zich op te blazen en ergens groot op te gaan.

5 (413) Verder zei hij: Zij die nog leerling zijn, moeten hun waarachtige leermeesters liefhebben als hun vaders en vrezen als hun bestuurders. En zij mogen hun vrees niet temperen wegens hun liefde en hun liefde niet vertroebelen wegens hun vrees.

6 (414) Verder zei hij: Als u snakt naar uw redding, doe dan alles wat u ertoe brengt.

7 (415) Men zei van abt Isidorus dat, wanneer er broeders bij hem kwamen, hij zich terugtrok naar het binnenste van zijn kluis. En dan zeiden de broeders tot hem: "Abba, wat is de zin van wat u doet?" En hij sprak: "Ook de dieren vluchten naar hun leger om zich te redden". En zo sprak hij om zijn broeders van nut te zijn.

ABT JOHANNES DE PERS

1 (416) Eens kwam er een jongetje om van de duivel genezen te worden. En tevens kwamen er broeders uit een klooster in Egypte. Toen nu de grijsaard naar buiten was gegaan, zag hij dat een broeder zondigde met het knaapje. Maar hij berispte hem niet, want, zei hij: "Als God die hen schiep, dit ziet zonder hen te verbranden, wie ben ik dan dat ik hen berispen zou?"

2 (417) Een van de Vaders deed het volgend verhaal aangaande abt Johannes de Pers: Door zijn grote heiligheid was hij geraakt tot de hoogste graad van onschuld. Hij verbleef in het Egyptische deel van Arabië. Eens leende hij van een broeder één enkel goudstuk en daarvan kocht hij zich vlasdraden om ze te bewerken. En er kwam een broeder langs die hem dringend smeekte: "Abba, geef me wat vlasdraad, dan kan ik er een onderkleed voor mezelf van maken". En hij gaf het hem met vreugde. En een ander kwam hem insgelijks smeken: "Geef mij wat vlasdraad, dan maak ik er een lention [*lention: linnen doek*] voor me van". En hij gaf het hem eveneens. Ook op het verzoek van anderen gaf hij eenvoudig en met vreugde. Ten laatste kwam de eigenaar van de holokotinos [*holokotinos: byzantijns goudstuk*], want hij wilde hem terug. De grijsaard zei hem: "Ik ga hem voor u halen". Maar omdat hij niets bezat om hem af te betalen, stond hij op en ging naar abt Jakobus de diaken [*diaken: was beheerder van de diakonie, opslagplaats voor uitdeling aan de armen*] om hem te vragen of hij het geldstuk wilde geven, dan kon hij zich bij de broeder kwijten.

Onderweg nu vond hij een holokotinos op de grond liggen, maar hij raakte hem niet aan. Hij verrichtte een gebed en keerde terug naar zijn kluis. En weer kwam de broeder hem storen vanwege zijn geldstuk. En de grijsaard zei hem: "Daar wordt ernstig voor gezorgd". En weer ging hij weg en hij vond de holokotinos op de grond waar hij eerst lag. Opnieuw stortte hij een gebed en keerde terug naar zijn kluis. En zie, nogmaals kwam de broeder hem storen. En de grijsaard zei: "Maar nu breng ik hem u ook beslist!" En nog eens stond hij op en ging naar die plaats. En hij bevond dat hij er nog lag. Toen verrichtte hij een gebed en raapte hem op. Hij ging ermee naar abt Jakobus en zei hem: "Abba, op weg naar u vond ik dit geldstuk op de weg. Doe me een plezier en laat het in de omgeving afkondigen. Misschien heeft iemand het verloren. En als de eigenaar gevonden wordt, geef het hem dan". De grijsaard ging dus heen en liet het drie dagen lang afkondigen. Maar er daagde niemand op die het verloren had. Toen sprak de grijsaard tot abt Jakobus: "Als dan niemand het verloren heeft, geef het dan aan die en die broeder, want ik ben het hem schuldig. En juist toen ik een beroep op uw liefdadigheid kwam doen om mijn schuld in te lossen, vond ik het". En de grijsaard stond verwonderd. Want toen hij vond wat hij schuldig was, had hij het niet aanstonds opgeraapt en gegeven.

En ook dit viel er in hem te bewonderen dat hij datgene, wat het ook zijn mocht, aan hem die het kwam lenen niet zelf aanreikte, maar dat hij tot de broeder sprak: "Pak zelf maar wat u nodig hebt!" En als hij het terugbracht, zei hij: "Zet het maar weer op zijn plaats!" En bracht de vrager het niet terug, dan zei hij hem niets.

3 (418) Men zei van abt Johannes de Pers dat, toen rovers hem eens overvielen, hij met een wasbekken kwam aandragen en hun vroeg de voeten te mogen wassen. Toen schaamden ze zich en kwamen tot inkeer.

4 (419) Iemand zei tegen abt Johannes de Pers: "Wij hebben ons zoveel inspanning getroost voor het Rijk der hemelen, zullen we het nu ook beërven?" En de grijsaard sprak: "Ik voor mij geloof het Jeruzalem daarboven (vgl. Gal 4,26) te beërven, waarvan beschreven staat dat het in de hemelen is (vgl. Heb 12,23). Getrouw immers is Hij die de belofte deed (Heb 10,23). En waarom zou ik dat niet geloven? Gastvrij ben ik geweest als Abraham, zachtmoedig als Mozes, heilig als Aaron, geduldig als Job, nederig als David, woestijnbewoner als Johannes, treurend als Jeremia, leraar als Paulus, trouw als Petrus, wijs als Salomo en nu geloof ik als de moordenaar dat Hij, die me dat heeft geschonken uit eigen goedheid me ook het koninkrijk zal verlenen (vgl. Lc 23,42).

ABT JOHANNES VAN THÊBAIS

1 (420) Men zei van de beginneling Johannes van Thêbais, de leerling van abt Ammoës, dat hij de grijsaard in zijn ziekte twaalf jaar diende en dat hij met hem op de mat neerzat. Maar de grijsaard toonde hem geen achting. En hoewel hij zich veel moeite voor hem getroostte, zei hij nooit tot hem: "Dat God je redde!" Toen hij nu op sterven lag en de ouderlingen erbij zaten, pakte hij zijn hand en sprak tot hem: "God mag je redden, God mag je redden, God mag je redden!" En terwijl hij hem aan de grijsaards overdroeg, sprak hij: "Deze hier is een engel en geen mens!"

ABT JOHANNES, DE LEERLING VAN ABT PAULUS

1 (421) Men zei van abt Johannes, de leerling van abt Paulus, dat hij in hoge mate de gehoorzaamheid bezat. In een zekere streek nu bevonden zich grafholten waarin een hyena woonde. Toen de grijsaard rond die plaats echter drek zag liggen, zei hij aan Johannes erheen te gaan en het hem te brengen. Maar deze zei hem: "En wat moet ik doen, abba, vanwege de hyena?" En schertsend zei de grijsaard: "Als ze op je aanvalt, bind haar dan en breng haar hier!" De broeder ging er dan des avonds heen. En zie, daar viel de hyena hem aan. Maar hij sprong naar voren om haar volgens het woord van de grijsaard vast te grijpen, waarop de hyena de vlucht nam. Maar hij zette haar na en zei: "Blijf hier, mijn abt heeft me gezegd dat ik je moet binden!" En hij greep haar en bond haar vast. Intussen zat de grijsaard in grote benauwdheid op hem te wachten. En zie, daar kwam hij aan met de vastgebonden hyena. En op het zien daarvan stond de grijsaard verwonderd. Maar om hem te vernederen, diende hij hem slaag toe en zei: "Domkop, een stomme hond breng je me hier?" En de grijsaard maakte haar terstond los en liet haar in vrijheid heengaan.

ABT ISAÄK VAN THÊBAIS

1 (422) Op zekere dag kwam abt Isaäk van Thêbais in een klooster. Hij zag daar een broeder een misslag begaan en hij veroordeelde hem. Toen hij nu vertrokken was, de woestijn in, kwam er een engel des Heren. Deze plaatste zich voor de deur van zijn kluis en zei: "Ik laat u er niet in". Maar met klem sprak hij: "Wat heeft dat nu te betekenen?" En de engel gaf hem ten antwoord: "God zond me en zei: Zeg hem: Waar verlangt u dat ik de broeder die een mislag beging en die u hebt geoordeeld, heenstuur?" En terstond kwam hij tot inkeer en zei: "Ik heb gezondigd, vergeef me!" Toen sprak de engel: "Sta op, God heeft u vergeven. Maar let voortaan wel op dat u niemand oordeelt, voordat God hem geoordeeld heeft!"

2 (423) Men zei van abt Apolloos dat hij een leerling had, Isaäk geheten, die in de hoogste mate opgeleid was tot het verrichten van elk goed werk. En hij bezat ook de rust van de heilige Eucharistie. Wanneer hij namelijk zijn kluis verliet, op weg naar de kerk, dulde hij niet dat iemand hem aansprak. Zijn redenering luidde immers: Alle goede dingen op hun tijd, want iedere handeling is een tijd toegemeten (Pr 3,1). Wanneer de dienst dan uit was, repte hij zich alsof het vuur hem op de hielen zat om zijn kluis te bereiken. Dikwijls ook ontvingen de broeders na de dienst een broodje met een beker wijn, maar hij nam het niet aan, niet omdat hij het gezegende brood van zijn broeders misprijzend verstootte, maar omdat hij in de rust van de dienst verkeerde.

Nu gebeurde het dat hij door een ziekte op bed werd geworpen. Toen de broeders dat hoorden, kwamen ze hem bezoeken. De broeders zetten zich neer en vroegen hem: "Abt Isaäk, waarom ontloopt u uw broeders toch na de dienst?" En hij zei tot hen: "Ik ontloop niet de broeders, maar de boze streken van de duivels. Als iemand bijvoorbeeld met een brandend olielampje lang in de open lucht blijft staan, gaat het vanzelf uit. En zo is het met ons, die verlicht zijn door het heilige Offer: als we lang buiten onze kluis blijven, wordt onze geest verduisterd". Zo was de levenswijze van de heilige abt Isaäk.

ABT JOZEF VAN THÊBAIS

1 (424) Abt Jozef van Thêbais zei: Drie zaken zijn kostbaar in Gods ogen. Wanneer iemand ziek ligt en hij ondervindt nog beproevingen op de koop toe en hij aanvaardt ze in dankbaarheid. Het tweede is: wanneer iemand in een zuivere gesteltenis voor God al zijn werken verricht en als deze volstrekt niets hebben wat de mens behaagt. En het derde is: wanneer iemand neerzit in onderdanigheid aan een geestelijke vader en verzaakt aan al zijn eigen verlangens. Zo iemand ontvangt een buitengewoon fraaie krans. Ik voor mij heb de ziekte gekozen.

ABT HILARIOON

Abt Hilarioon leefde van 291-371. Hij werd geboren in Gaza. Na zijn bekering tot het christendom volgde hij enige jaren de grote Antonius. Hij keerde terug naar Palestina, waar hij als kluizenaar leefde en de vader van het monnikendom in Palestina werd. Om de verering te ontvluchten, woonde hij op verschillende plaatsen. Hij stierf op Cyprus. Onze kennis van zijn leven ontleen we bijna geheel aan de heilige Hiëronymus.

1 (425) Abt Hilarioon kwam eens vanuit Palestina abt Antonius bezoeken op de berg. En abt Antonius zei tot hem: "Welkom hier, morgenster die rijst in de prille ochtendstond!" (Jes 14,12) En abt Hilarioon zei tot hem: "Vrede zij u, lichtzuil, die de wereld overstraalt!"

ABT ISCHYRIOON

1 (426) De heilige vaders van de Skêtis profeteerden eens over het laatste geslacht. "Wat is ons werk geweest?" zeiden ze. En een groot man onder hen, abt Ischyrioon, antwoordde: "Wij hebben Gods geboden onderhouden". In antwoord daarop zeiden ze: "En die na ons komen, wat doen zij?" En hij zei: "Zij zullen geraken tot de helft van wat wij deden". En weer zeiden ze: "En die na hen komen, hoe staat het daarmee?" Hij zei: "Die van dat geslacht zijn, verrichten helemaal geen werk meer. Maar een beproeving zal hen treffen en zij die op dat ogenblik deugdelijk blijken te zijn, zijn groter dan wij en dan onze vaderen".

de letter kappa

ABT CASSIANUS

Johannes Cassianus, ± 365 - ± 435, trok met zijn intieme vriend Germanus op zeer jeugdige leeftijd al naar Bethlehem, waar hij, dicht bij de grot waar de Heer geboren werd, een eerste kennismaking had met het monastieke leven. Aange trokken door de faam van de Skêtis trok hij daarheen. Toen rond het jaar 400 heel het monastieke Egypte in rep en roer kwam wegens de houding van patriarch Theofilus, verliet Cassianus de eenzaamheid en begaf zich naar Johannes Chrysostomus, wiens genie hem fascineerde en door wie hij diaken werd gewijd. In 405 reisde hij naar Rome om de patriarch (Johannes Chrysostomus) te verdedigen. Daar, of in Marseille, schijnt hij priester gewijd te zijn. Tien jaar later stichtte hij in laatstgenoemde stad twee kloosters. Door zijn Collationes en zijn Institutiones werd hij de grote schakel tussen het oosters en westers monachisme.

1 (427) Abt Cassianus vertelde: Ik en de heilige Germanus brachten eens een bezoek aan een zekere grijsaard in Egypte. En nadat hij ons hartelijk verwelkomd had, stelden we hem deze vraag: "Om welke reden onderhoudt u (kluizenaars) onze regel van het vasten niet, wanneer u broeders uit de vreemde ontvangt, zoals men ons dat toch in Palestina geleerd heeft?" En hij antwoordde: "Het vasten is te allen tijde bij me, maar u kan ik niet altijd bij me houden. Zeker, het vasten is een nuttige en noodzakelijke aangelegenheid, maar toch iets waartoe we besluiten. De vervulling van de liefde echter eist Gods wet als plicht van ons. Welnu, omdat ik in u Christus ontvang, moet ik u dienen met al mijn krachten. Zodra als ik u evenwel uitgeleide heb gedaan, kan ik de regel van het vasten weer opnemen. Want de zonen van het bruidsvertrek kunnen niet vasten zolang de bruidegom bij hen is, maar is de bruidegom vertrokken, dan zullen zij mogen vasten" (vgl. Mt 9,15).

2 (428) Ook zei hij: Er was een grijsaard die door een heilig meisje gediend werd. En de mensen zeiden: "Ze zijn niet rein". Dit was de grijsaard ter ore gekomen. En toen hij op sterven lag, sprak hij tot de Vaders: "Als ik gestorven ben, plant dan mijn staf op mijn graf. En als hij gaat bloeien en vruchten draagt, dan weet u dat ik rein was ten opzichte van haar, maar als hij niet gaat bloeien, weet dan dat ik met haar gevallen ben". Men plantte zijn staf en op de derde dag stond hij in bloei en bracht vrucht voort. En allen loofden God.

3 (429) Dan zei hij nog: We brachten eens een bezoek aan een andere grijsaard die ons smakelijk liet eten. En toen wij verzadigd waren, spoorde hij ons aan nog wat te nemen. Maar ik zei dat ik niet meer kon. Hierop antwoordde hij: "Ik heb nu al voor de zesde keer de tafel aangericht voor

broeders die me kwamen bezoeken. En omdat ik elk van hen aanspooorde, at ik met hen mee, en nog heb ik trek! Maar u hebt hiervan slechts eenmaal gegeten, en u hebt uzelf zo verzadigd dat u niet meer kunt".

4 (430) Verder vertelde hij: Abt Johannes, bestuurder van een grote monnikengemeenschap, bracht eens een bezoek aan abt Páisius, die al veertig jaar in een uitermate woeste streek woonde. En omdat hij een grote liefde jegens hem koesterde en daarom zeer vrijmoedig met hem mocht spreken, zei hij hem: "U bent nu zo lange tijd en zo ver van de wereld weg en niet licht door iemand gestoord, wat hebt u tot stand gebracht?" En hij zei: "Sinds ik alleen ben gaan leven heeft de zon me nooit zien eten". Toen sprak abt Johannes op zijn beurt: "En mij nooit kwaad gezien".

5 (431) Toen deze abt Johannes zijn einde naderde en vurig en blij naar God ging vertrekken, omringden de broeders hem en verzochten hem, dat hij hun een beknopt en heilzaam woord bij wijze van erfenis zou nalaten, waardoor zij tot volmaaktheid in Christus konden geraken. Hij nu zuchtte en sprak: "Nooit heb ik mijn eigen wil gedaan, en niemand heb ik geleerd, wat ik niet eerst zelf heb uitgevoerd".

6 (432) a) Ook verhaalde hij het volgende van een andere grijsaard die neerzat in de woestijn. Deze had God gesmeekt hem de gunst te verlenen om nooit te dommelen tijdens een geestelijke samenspraak, maar integendeel, om hem wel in slaap te laten vallen, zodra iemand lasterlijke of ijdele woorden uitte, opdat zijn oren niet van zulk vergif zouden proeven.

b) Hij was gewoon te zeggen: De duivel snakt naar ijdele praat, terwijl hij een vijand is van elk geestelijk onderricht. Daartoe haalde hij dit voorbeeld aan: Eens sprak ik met enkele broeders over iets nuttigs, toen zij door zo een zware slaap overmand werden dat ze hun oogleden niet konden oplichten. Ik wilde hun de inwerking van de duivel aantonen en daarom smokkelde ik er een woordje van ijdele praat in. Zij hadden plezier en waren er ogenblikkelijk weer bij. Waarop ik met een zucht sprak: "Tot nu toe onderhielden we ons over hemelse zaken, en de ogen van u allen vielen toe van de slaap, maar zodra er een ijdel woord viel, schoot u allemaal met vuur weer recht. Daarom, broeders, vermaan ik u: leert de tactiek van de boze duivel kennen, en geeft acht op uzelf door u te hoeden voor slaperigheid, wanneer u iets geestelijks doet of hoort!"

7 (433) Dan zei hij nog: Een senator had aan de wereld verzaakt en zijn goederen uitgedeeld aan de armen, maar enkele ervan hield hij achter voor eigen gebruik, omdat hij de vernedering die uit de volmaakte verzaking voortvloeit, en de oprechte onderworpenheid aan de regel van de monnikengemeenschap niet wilde aanvaarden. De heilige Basilius richtte toen dit woord tot hem: "U bent uw senatorspositie kwijt, én u bent geen monnik geworden!"

8 (434) En weer sprak hij: Een monnik woonde in een spelonk in de woestijn. En van zijn bloedverwanten ontving hij deze kennisgeving: "Uw vader ligt zwaar ziek en gaat sterven. Kom om de erfenis te halen!" Maar hij antwoordde hun: "Ik ben al voor hem gestorven aan de wereld. Een dode erft niet van een levende!"

ABT KRONIOS

1 (435) Een broeder sprak tot abt Kronios: "Zeg me een of ander woord". En hij zei hem: "Elissaios ging naar de Sunamitische en stelde vast dat ze met niemand gemeenschap had. En daarom werd zij zwanger en baarde door de komst van Elissaios (vgl 2 K 4,17)". [*komst: namelijk door het gebed van Elissaios*] De broeder vroeg daarop: "Wat betekent dit woord?" En de grijsaard sprak: "Als de ziel waakzaam is, zich onthoudt van de beslommingen en haar wensen laat varen, dan komt de Geest Gods bij haar binnen en kan zij baren; uit zichzelf immers is zij onvruchtbaar".

2 (436) Een broeder stelde abt Kronios deze vraag: "Wat moet ik doen met mijn vergeetachtigheid? Zij neemt mijn verstand in beslag en laat me niet tot mezelf komen totdat zij me zelfs tot de zonde gebracht heeft". En de grijsaard sprak: "Toen de Filistijnen de ark in handen gekregen hadden wegens het slechte gedrag van de zonen van Heli, sleepten zij ermee rond tot ze hem tenslotte neerzetten in het huis van hun god Dagon. En toen viel deze voorover" (vgl. 1 S 5,2-3). En de broeder vroeg: "Wat betekent dat?" Waarop de grijsaard antwoordde: "Wanneer zij erin geslaagd zijn het verstand van de mens gevangen te laten nemen door zijn eigen driften, dan slepen zij hem weg tot zij hem gebracht hebben voor het aanschijn van de schandelijke hartstocht. Als nu het verstand op die plaats zich bekeert, God zoekt en zich de eeuwige veroordeling herinnert, dan valt de hartstocht onmiddellijk en is vernietigd. Want er staat geschreven: *Wanneer gij u zuchtend afkeert, zult gered worden en weten waar ge waart (Js 30,15 LXX)*". [*LXX: volgens de Griekse vertaling van het Oude testament, de Septuagint*]

3 (437) Een broeder vroeg aan abt Kronios: "Op welke wijze komt men tot de nederigheid?" En de grijsaard zei hem: "Door middel van de vreze Gods". De broeder hernam: "En door welk werk komt men tot de vreze Gods?" Toen antwoordde de grijsaard hem: "Naar mijn mening moet men zich van alles terugtrekken, zich overgeven aan lichamelijke gestrengheid en zich zoveel men kan, het vertrek uit het lichaam en het oordeel Gods in herinnering brengen".

4 (438) Abt Kronios zei: "Als Mozes zijn schapen niet tot aan de voet van de berg Sinaï had gedreven, had hij niet gezien dat de braamstruik in brand stond". De broeder vroeg de grijsaard: "Waarop slaat de braamstruik?" En hij sprak tot hem: "De braamstruik slaat op het lichamenlijk handelen. Want er staat geschreven dat het Koninkrijk der hemelen gelijk is aan een schat, het lichamenlijk handelen. Want er staat geschreven dat *het Koninkrijk der hemelen gelijk is aan een schat, verborgen in een akker (Mt 13,44)*". De broeder hernam: Geraakt niemand dan tot enige waardigheid zonder zich lichamenlijk uit te putten?" En de grijsaard gaf hem ten antwoord: "Tenslotte staat er geschreven: *Opziende naar Jezus, de bewerker en de voltooiër van het geloof, die om de vreugde die voor Hem gereed lag, te bereiken, eerst het kruis onderging...* (Heb 12,2), en van zijn kant zegt David: *Als ik aan mijn ogen slaap gun en aan mijn oogleden sluimer...* (Ps 131/132,4)" enzovoort.

5 (439) Abt Kronios zei dat abt Jozef van Pelusium dit verhaal deed: Toen ik nog neerzat op de Sinaï, was daar een edele en ascetisch levende broeder, en ook lichamenlijk was hij welgevormd. En wanneer hij naar de kerk ging voor de gebedsbijeenkomst, droeg hij een gelapt en versleten schouderkleed. Op zekere keer, dat ik hem aldus naar de gebedsbijeenkomst zag gaan, zei ik tot hem: "Broeder, merkt u niet hoe de broeders tijdens de dienst in de kerk eruitzien als engelen? Waarom komt u altijd hierheen in zulke oude vossen?" Hij nu antwoordde: "Neemt u me niet kwalijk, abba, maar ik heb niets anders". Ik bracht hem daarom naar mijn kluis en gaf hem een gebedsmantel en wat hij verder nog nodig had. En voortaan droeg hij hem gelijk de overige broeders, en ook hij zag eruit als een engel. Nu gebeurde het eens dat de Vaders tien broeders voor een of andere aangelegenheid naar de keizer moesten sturen, en zij kozen ook hem uit om mee te gaan. Maar toen hij dat vernam, ging hij de Vaders zijn verontschuldiging aanbieden, zeggend: "Omwille van de Heer, vergeeft het mij, want ik ben slaaf van een van de magistraten

daarginder. En als hij me herkent, laat hij me mijn pij uittrekken en dwingt me om hem weer te dienen". Zo overtuigde hij de Vaders, en zij lieten hem met rust. Maar later vernamen ze van iemand die hem goed kende, dat hij eertijds in de wereld prefect van de pretorianen [*pretorianen: lijfwacht van de keizer*] was, en om niet herkend te worden en van de kant van de mensen geen overlast te ondervinden, had hij dit voorwendsel gebruikt. Zo groot was de ijver van de Vaders om de eer en de genoegens van de wereld te ontvluchten.

ABT KARIOON

1 (440) Abt Karioon zei: Ik heb al heel wat lichamelijke gestrengheden gepleegd, meer dan mijn zoon Zacharias, maar ik heb nog niet zijn maat bereikt wat betreft zijn nederigheid en zijn zwijgen.

2 (441) a) Er leefde een monnik in de Skêtis die abt Karioon heette. Hij had twee kinderen, liet die over aan zijn vrouw en verliet de wereld. Toen er zich na een zekere tijd in Egypte een hongersnood voordeed, begon de vrouw gebrek te lijden en ging met haar twee kinderen bij zich naar de Skêtis. Het een was een jongetje dat Zacharias heette, het andere was een meisje. En zij liet zich neer ver van de grijsaard, bij de oase. Want tot de Skêtis behoort ook een oase; daar worden de kerken opgetrokken en daar bevinden zich ook de waterbronnen. Nu bestond er deze gewoonte in de Skêtis: als een vrouw haar broer kwam spreken of iemand die aan haar verwant was, dan gingen zij op een afstand van elkaar zitten om zich aldus met elkaar te onderhouden. Toen sprak de vrouw tot abt Karioon: "Kijk, je bent monnik geworden en er heerst hongersnood. Wie geeft je kinderen te eten?" Abt Karioon zei haar: "Stuur ze maar hierheen". De vrouw sprak dan tot haar kinderen: "Gaan jullie maar naar je vader". En toen ze naar hun vader op weg waren, keerde het meisje terug naar haar moeder, terwijl de jongen naar zijn vader ging. Toen sprak hij tot haar: "Kijk, dat is nu goed gebeurd. Neem jij het meisje met je mee, dan neem ik de jongen". En hij voedde hem op in de Skêtis, en allen wisten dat het zijn kind was.

b) Maar toen hij in de puberteitsjaren was, ontstond er gemopper in de broederschap om hem. Abt Karioon hoorde ervan en zei tegen zijn kind: "Zacharias, sta op, laten we hier weggaan, want de Vaders mopperen". De knaap zei: "Abba, hier weten ze allemaal dat ik uw zoon ben, maar als we ergens anders heengaan, kunnen ze daar niet zeggen, dat ik uw zoon ben". En de grijsaard antwoordde: "Sta op, laten we hier weggaan". En zij vertrokken naar Thêbais. Daar betrokken zij een kluis en gingen er neerzitten, maar een paar dagen later ontstond ook daar ontevredenheid wegens de knaap. Toen zei zijn vader hem: "Zacharias, sta op, laten we naar de Skêtis gaan". En zij gingen naar de Skêtis, maar toen er een paar dagen verlopen waren, ontstond er weer ontevredenheid om hem. Toen ging de jongeman Zacharias naar het zoutmeer, kleepte zich uit, daalde af en dompelde zich erin tot aan zijn neus. Hij bleef er menig uur in, zolang hij maar kon, en verwoestte zijn lichaam, want hij zag eruit als een melaatse. Daarna kwam hij eruit, deed zijn kleren weer aan en ging naar zijn vader. En die kende hem nauwelijks terug. Toen zij dan zoals gebruikelijk ter heilige Tafel naderden, werd aan de heilige Isidorus, de priester van de Skêtis, geopenbaard wat hij gedaan had. Toen hij hem zag, stond hij verbaasd en sprak: "De jonge Zacharias kwam verleden zondag communiceren als een mens, maar nu is hij een engel geworden!"

ABT KOPRIS

1 (442) Abt Poimên zei van abt Koprîs: Tot zo een hoge graad is hij gestegen dat, wanneer hij ziek was en bedlegerig, hij zich dankbaar toonde en zijn eigen wil weerstond.

2 (443) Abt Koprîs zei: Zalig wie dankbaar zijn last draagt.

3 (444) Eens belegde men een vergadering in de Skêtis, waar over Melchisedek gediscussieerd werd, en men vergat abt Koprîs te roepen. En toen ze hem achteraf hadden laten roepen, stelden zij hem dienaangaande enkele vragen. Maar hij sloeg zich driemaal op de mond en zei: "Wee jou, Koprîs, wee jou, Koprîs, wee jou, Koprîs, want wat God je gebod te doen, liet je na, en wat Hij niet van je vraagt, onderzoek je!" En toen de broeders dat hoorden, vertrokken ze naar hun kluisen.

ABT CYRUS

1 (445) Ondervraagd over de gedachte van ontucht, gaf abt Cyrus van Alexandrië dit antwoord: "Als u geen gedachte [*gedachte: gewoonlijk in de zin van slechte gedachte, bekering*] hebt, is er geen hoop meer voor u, (want) als u geen gedachten hebt, hebt u de daad! Dat wil het volgende zeggen: wie in zijn gedachten niet vecht tegen de zonde en haar niet tegenspreekt, voert haar uit met het lichaam. Want wie de daden stelt, wordt niet gekweld door de gedachten". En hierop vroeg de grijsaard aan de broeder: "Bent u niet gewoon te spreken met een vrouw?" En de broeder zei: "Neen! Maar mijn gedachten zijn schilders van oude en nieuwe voorstellingen. De herinneringen en beelden van vrouwen hinderen me". Toen sprak de grijsaard tot hem: "Vrees niet de doden, maar vlucht de levenden, en leg u liever toe op het gebed!"

de letter labda

ABT LUCIUS

1 (446) Op zekere keer brachten enige monniken, behorend tot de bidders, een bezoek aan abt Lucius in de Enaton. En de grijsaard vroeg hun: "Wat is uw handwerk?" Maar zij zeiden: "Wij raken geen handwerk aan, maar zoals de Apostel het zegt, wij bidden onafgebroken" (1 Tes 5,17). En de grijsaard vroeg: "Eet u dan niet?" En zij zeiden: "Ja!" En hij hernam: "Wanneer u dan zit te eten, wie bidt dan voor u?" En daarna vroeg hij: "Slaapt u dan niet?" En zij zeiden: "Ja!" En de grijsaard weer: "Wanneer u dan ligt te slapen, wie bidt dan voor u?" En zij wisten niet wat hem daarop te antwoorden. Dan sprak hij tot hen: "Neemt u me niet kwalijk, u ziet, u doet niet wat u zegt. Maar ik zal u aantonen dat ik, terwijl ik bezig ben met mijn handwerk, onafgebroken bid. Neergezeten met God, zet ik enkele palmbladeren in de week, en terwijl ik ze tot een band samenvlecht, zeg ik: *Wees mij genadig, God, naar uw grote genade en naar de overvloed van uw barmhartigheden, wis mijn overtredding af* (Ps 50/51,3)". Vervolgens vroeg hij hun: "Is dat soms geen gebed?" En zij zeiden: "Zeker". En hij weer: "Wanneer ik dan de hele dag doorwerk en bid, verdien ik zo ongeveer zestien muntstukken. Twee daarvan geef ik af aan de deur en van de overige eet ik. En hij die de twee muntstukken in ontvangst neemt, bidt voor mij, wanneer ik eet en wanneer ik slaap. En door Gods genade gaat het (gebod van) onafgebroken bidden voor mij in vervulling".

ABT LOOT

1 (447) Een van de grijsaards richtte zich tot abt Loot in de kleine oase van Arsinoë en smeekte hem om een kluis. En hij gaf hem er een. Nu was die grijsaard ziekelijk en abt Loot verzorgde hem. En als er personen bij abt Loot op bezoek kwamen, liet hij hen tevens een bezoek brengen aan

de zieke grijsaard. En dan begon hij tot hen woorden van Origenes te spreken [*Origenes (185-253/4) was een auteur rond wie spoedig na zijn dood onenigheid ontstond onder de monniken*]. Voor abt Loot was dat een kwelling en hij zei: "Mogen de Vaders toch niet gaan menen, dat wij ook zo zijn". Maar hij durfde hem er niet uit te zetten wegens het gebod [*van de naastenliefde*]. Daarom stond abt Loot op, ging naar abt Arsenius en vertelde hem alles van de grijsaard. En abt Arsenius zei hem: "Jaag hem niet weg, maar zeg tot hem. 'Zie, u kunt van de dingen van God zoveel eten en drinken als u wilt, maar zeg alleen niet zulke zaken'. En als hij dan wil, betert hij zich, maar wil hij zich niet beteren, dan zal hij vanzelf wel verzoeken die plaats te verlaten. En dan gaat zijn vertrek niet van u uit". Abt Loot vertrok dan en handelde aldus. En toen de grijsaard dat vernam, wilde hij zich niet beteren, maar hij begon te vragen: "Omwille van de Heer, laat me hiervandaan gaan, want ik kan het in de wildernis niet meer harden". En daarom stond hij op en vertrok, uitgeleide gedaan met liefde.

2 (448) Iemand vertelde van een broeder, die een fout begaan had, dat hij abt Loot ging opzoeken, en dat hij in zijn zenuwachtigheid maar in- en uitliep, niet in staat om rustig te gaan zitten. En abt Loot zei hem: "Wat scheelt er toch aan, broeder?" En hij zei: "Een grote zonde heb ik bedreven, en ik durf haar niet aan de Vaders bekend te maken". De grijsaard sprak: "Belijdt haar aan mij, dan zal ik haar dragen". Toen sprak hij: "Ik ben in een zonde van ontucht gevallen en ik offerde (aan de afgoden) om het te kunnen uitvoeren". En de grijsaard sprak tot hem: "Houd moed, want er bestaat boete voor. Ga heen, zit neer in de grot en vast om de dag, en ik draag met u de helft van de zonde". Toen er dan drie weken verlopen waren, kreeg de grijsaard de zekerheid dat God de boete van de broeder had aanvaard. En hij bleef de grijsaard tot aan zijn dood onderdanig.

ABT LONGINUS

Longinus verzette zich tegen de besluiten van Chalcedoon (451). Hij week uit naar Syrië en ging op aanraden van abt Lucius naar het klooster de Enaton, dat hij geleidelijk in het klooster van de monofysieten veranderde. De spreuken op zijn naam en die waar zijn naam in voorkomt, zullen daarom wel dateren van de tijd voor Chalcedoon.

1 (449) Abt Longinus ondervroeg abt Lucius eens over drie gedachten. Hij zei: "Ik wil als vreemdeling leven". De grijsaard gaf hem ten antwoord: "Als ge uw tong niet meester wordt, bent u geen vreemdeling, waar u ook heen gaat. Daarom, bedwing hier ter plaatse uw tong, en u bent vreemdeling". Vervolgens zei hij: "Ik wil vasten". De grijsaard gaf hem ten antwoord: "De profeet Hêsaïas zegt: 'Al buigt u uw nek als een juk en een ring, uw vasten zal niet aangenaam genoemd worden' (Js 58,5). Maar beheers liever uw boze gedachten!" En op de derde plaats zei hij: "Ik wil de mensen ontvluchten". De grijsaard gaf hem ten antwoord: "Als u niet eerst een goed leven leidt te midden van de mensen, kunt u het ook niet als u op uw eentje bent".

2 (450) Abt Longinus zei: Als u eens ziek bent, zeg dan [*tegen uw lichaam*]: "Wees maar ziek en sterf maar! Maar als je van me eist om buiten de gestelde tijden te eten, bezorg ik je zelfs het dagelijkse voedsel niet!"

3 (451) Een vrouw had aan haar borst de kwaal die kanker heet. Zij vernam van abt Longinus en zij ging op zoek om hem te spreken te krijgen. Nu zat hij neer op de negende mijl van Alexandrië. Toen de vrouw aan het zoeken was, trof het zo dat de gelukzalige langs de zee bezig was met hout te sprokkelen. Zij vond hem daar en sprak tot hem: "Abba, waar woont de dienaar Gods, abt Longinus?", zonder te vermoeden dat hij het zelf was. En hij zei: "Waarom wenst u die oplichter? Ga toch niet naar hem toe, want hij is een oplichter! Maar wat scheelt er eigenlijk aan?" De vrouw liet hem haar kwaal zien. Hij maakte toen een kruis over de plaats en liet haar heengaan met de woorden: "Ga, en God geneest u, want Longinus kan u van geen nut zijn". De vrouw vertrok dan in vertrouwen op zijn woord en ogenblikkelijk was zij gezond. Later, toen zij het gebeurde vertelde en de uitwendige kentekenen van de grijsaard beschreef, vernam ze dat het abt Longinus zelf was geweest.

4 (452) Weer een andere keer bracht men hem iemand die van de duivel bezeten was. Maar hij sprak tot hem: "Om dat te doen voor u, daartoe ben ik niet in staat. Maar gaat liever naar abt Zeno". Abt Zeno begon vervolgens de duivel te bezweren en hem uit te drijven. En de duivel begon te roepen: "Nu denk je zeker, abt Zeno, dat ik omwille van jou heenga? Zie, daarginds zit abt Longinus te bidden tegen mij. En omdat ik bang ben voor zijn gebeden ga ik heen. Immers, op jou zou ik nog niet reageren!"

5 (453) Abt Longinus sprak tot abt Acacius: De vrouw komt te weten dat zij ontvangen heeft, wanneer haar bloedvloeïngen ophouden. Zo gaat het ook met de ziel: zij komt te weten dat zij de Heilige Geest heeft ontvangen, als er geen hartstochten meer uit haar lagere delen wegvloeien. Maar hoe kan zij, zolang zij er nog aan onderworpen is, prat gaan op haar passieloosheid? Geef bloed en ontvang geest!

de letter mu

ABT MACARIUS DE EGYPTENAAR

Van Macarius de Grote, de Egyptenaar, is slechts bekend wat Palladius ons verhaalt in zijn Historia Lausiaca en wat staat in de Historia Monachorum in Egypto. Hij zou geleefd hebben van ± 300 - ± 390, en op dertigjarige leeftijd monnik geworden zijn, eerst als leerling van Antonius de Grote, later alleen levend in de Skêtis. Op zijn naam staan vijftig homilieën, nog eens zeven en nog eens achtentwintig, en verder een zogenaamde 'grote brief', maar zijn auteurschap is bijna zeker onecht. Overigens hebben vele monniken de naam Macarius gedragen, en verwarring ligt voor de hand.

1 (454) Abt Macarius gaf dit verhaal, over zichzelf: Toen ik jong was en neerzat in een kluis in Egypte, kwam men me halen om mij geestelijke te maken voor het dorp. Maar ik wilde het niet aanvaarden en ik vluchtte naar een andere plaats. Daar kwam een godvrezend wereldling naar me toe, nam mijn handenarbeid in ontvangst en diende mij. Nu gebeurde het echter dat een meisje in het dorp ten gevolge van een beproeving een misslag beging. Zij werd zwanger, en toen vroeg men haar wie dat gedaan had. En zij zei: "De kluisenaar". De dorpelingen trokken dus uit, grepen me vast en hingen om mijn hals zwartgerookte potten en oren van kruiken, en zo leidden ze me in optocht door de straten van het dorp, terwijl ze me sloegen en zeiden: "Deze monnik heeft onze jonge dochter verkracht! Geef hem ervan langs, geef hem!" En ze sloegen me zo dat ik er bijna van stierf. Maar nu kwam er een grijsaard langs die zei: "Hoelang nog slaan jullie de vreemde monnik?" En de man die mij diende, volgde me diep beschaamd, want ze scholden hem erg uit en zeiden: "Daar is nu die kluisenaar, waar jij zo hoog van opgaf. Wat heeft hij gedaan?" En haar ouders zeiden: "Wij laten hem niet los voordat hij een borgstelling gegeven heeft, dat hij haar zal onderhouden!" Dit zei ik tegen mijn dienaar en hij stelde zich borg voor mij.

Toen ging ik terug naar mijn kluis, gaf hem alle manden die ik had, en zei: "Verkoop ze en geef aan mijn vrouw te eten!" En tegen mijn gedachte zei ik: "Macarius, kijk, je hebt nu een vrouw voor je gevonden, nu moet je ook wat harder werken om haar te eten te geven". En ik werkte dag en nacht, en zond het naar haar. Maar toen het ogenblik kwam, waarop de ongelukkige moest bevallen, werd ze vele dagen door de weeën gekweld, maar baarde niet. En men zei tot haar: "Waarom is dat nu?" (Zij antwoordde): "Ik weet het wel, want ik heb de kluisenaar belastend en hem valselijk aangeklaagd. Hij heeft er niets mee uit te staan, maar die en die jongeman". Mijn dienaar kwam me verheugd zeggen: "Dat meisje kon niet bevallen, voordat zij dit bekend had: 'De kluisenaar heeft er niets mee uit te staan, maar ik heb tegen hem gelogen'. En zie, het hele dorp wil nu hier naar toe komen met zijn eerbetoon en u zijn verontschuldiging aanbieden". Ik vernam het, en om niet door de mensen lastig gevallen te worden, stond ik op en week uit naar hier, de Skêtis. En zo begon de reden, waarom ik hierheen ben gekomen.

2 (455) Eens kwam abt Macarius de Egyptenaar vanuit de Skêtis naar de berg van Nitrië voor de Eucharistieviering van abt Pambo. En de ouderlingen zeiden tot hem: "Spreek een woord tot de broeders, vader." Maar hij zei: Ik ben nog geen monnik, maar ik heb monniken gezien. Want, terwijl ik nog neerzat in mijn kluis in de Skêtis, hinderden mijn gedachten mij aldus: "Ga naar de wildernis en let op wat je daar te zien krijgt". Ik bleef deze gedachte bestrijden vijf jaar lang, zeggend: "Misschien komt het wel van de duivel". Maar toen de gedachte bleef aanhouden, ging ik naar de wildernis.

En daar trof ik een meer met een eiland er middenin. En de dieren van de wildernis kwamen er drinken. Toen zag ik daartussen twee naakte mannen. En ik huiverde over heel mijn lichaam, want ik meende dat het geesten waren. Maar zodra ze me zagen huiveren, spraken ze tot mij: "Vrees niet, ook wij zijn mensen". Ik zei tot hen: "Waar bent u vandaan en hoe bent u in deze wildernis geraakt?" En zij zeiden: "Wij komen uit een monnikengemeenschap. Wij werden het samen eens en gingen op weg hierheen. Zie, veertig jaar zijn we er al. En de een is een Egyptenaar, de ander een Libiër". En dan ondervroegen zij mij op hun beurt: "Hoe gaat het met de wereld? En stijgt het water nog op zijn tijd, en geniet de wereld nog voorspoed?" En ik zei tot hen: "Jazeker". Ik vroeg hun daarna: "Hoe kan ik monnik worden?" En zij zeiden me: "Als u niet verzaakt aan alle dingen van de wereld, kunt u geen monnik worden". Maar ik zei: "Ik ben zwak en ik vermag niet wat u vermag". En opnieuw zeiden ze. "Als u dan niet vermag wat wij vermogen, zit dan neer in uw cel en beweet uw zonden". Ik stelde hun ook deze vraag: "Als het nu guur is, rilt u dan niet? En als het heet wordt, verbrandt uw lichaam dan niet? Maar zij antwoordden: "God heeft het in zijn voorzienigheid zo beschikt, dat wij niet rillen bij guur weer, en dat de hitte van de zomer ons niet deert". Daarom heb ik u gezegd: "Ik ben nog geen monnik, maar ik heb monniken gezien. Vergeeft het me, broeders!"

3 (456) Toen abt Macarius in de volstrekte eenzaamheid woonde - hij had zich daar geheel alleen in teruggetrokken, maar een beetje noordelijker lag een andere woestijn, bewoond door meerdere broeders - zat de grijsaard eens op de weg te letten. En hij zag de satan aankomen in de gedaante van een mens en hem voorbijtrekken. Hij scheen een linnen kleed te dragen, vol met gaten, en in elk gat hing een flesje. De grote ouderling sprak tot hem: "Waar ga je heen?" En hij antwoordde: "Ik ga de broeders iets in herinnering brengen". Waarop de grijsaard vroeg: "Maar waarom heb je al die flesjes bij je?" Hij zei: "Ik bezorg de broeders iets smakelijks". En de grijsaard weer: "En is dat alles?" Hij antwoordde: "Ja. Als iemand het één niet aanstaat, reik ik hem een ander aan. En als hem dat ook niet bevalt, geef ik weer een ander. In elk geval zal hij toch wel één daarvan lekker vinden". En na dit gezegd te hebben, vertrok hij. De grijsaard nu bleef de wegen in het oog houden, totdat de ander weer terugkeerde. En zo gauw als de grijsaard hem zag, zei hij: "Wees gered!" Maar hij antwoordde: "Hoe kan ik nog gered worden?" De grijsaard vroeg hem: "Waarom?" En hij zei: "Ze werden allemaal woest op me en niemand luisterde naar me". De grijsaard sprak: "Heb je dan geen enkele vriend daar?" Hij antwoordde: "Ja, een enkele vriend heb ik daarginds. Hij gehoorzaamt me tenminste, en als hij me ziet, zit hij te draaien als een weefklos". De grijsaard zei hem: "En hoe heet die broeder?" Hij zei: "Theopemptus". En na dit gezegd te hebben, ging hij heen.

Abt Macarius nu stond op en ging naar de noordelijker gelegen woestijn. En toen de broeders dat hoorden, trokken ze hem met palmtakken tegemoet (vgl. Joh 12,13). En iedereen maakte zich gereed in de mening, dat de grijsaard bij hen zijn intrek zou nemen. Maar hij was op zoek, wie op de berg degene was die Theopemptus heette. En toen hij hem gevonden had, trad hij zijn kluis binnen. En Theopemptus ontving hem met vreugde.

Zodra hij nu met hem alleen was, sprak de grijsaard: "Hoe staan de zaken met uzelf, broeder?" Hij antwoordde: "Dankzij uw gebeden, goed". En de grijsaard weer: "Bekoren uw gedachten u niet?" Maar hij antwoordde: "Tot nu toe gaat het me goed", want hij was bang om te spreken. De grijsaard zei hem weer: "Zie eens, hoeveel jaren beoefen ik gestrengheden, en ik word door allen geëerd, en toch benauwt mij in mijn ouderdom de geest van ontucht". En Theopemptus gaf hem ten antwoord: "Geloof me, abba, mij ook". Toen wendde de grijsaard voor dat nog andere gedachten hem bekoorden, totdat hij hem ertoe bracht te bekennen. Vervolgens sprak hij tot hem: "Hoe doet u met vasten?" En hij zei: "Tot het negende uur". [negende uur: drie uur 's middags] De grijsaard zei hem: "Vast tot de avond en pleeg gestrengheid. En zeg van buiten op uit het Evangelie en uit de andere bijbelboeken. En als een gedachte in u opkomt, sla uw blik dan nooit naar beneden, maar altijd naar boven. En terstond zal de Heer u helpen". En na hem die voorschriften gegeven te hebben, keerde hij terug naar zijn eigen woestijn.

Toen hij nu zat op te letten, zag hij de duivel opnieuw aankomen en hij zei tot hem: "Waar ga je weer heen?" Hij antwoordde: "Ik ga de broeders iets in herinnering brengen", en hij ging verder. Toen hij terugkwam, sprak de heilige tot hem: "Hoe gaat het met de broeders?" Maar hij antwoordde: "Slecht". En de grijsaard: "Waarom?" "Wel, zei hij, nu zijn ze allemaal woest, en wat nog erger is, ook hij die ik nog als mijn vriend beschouwde en die mij gehoorzaamde, ik weet niet hoe hij zo bedorven is, maar ook hij luistert niet naar me, maar is nog woester dan de anderen. En ik heb gezworen, dat ik de grond daar niet meer betreed, tenzij na zoveel tijd". En na aldus gesproken te hebben, verliet hij de grijsaard. En de heilige ging zijn kluis binnen.

4 (457) Abt Macarius de Grote bracht eens een bezoek aan abt Antonius op de berg. En nadat hij op de deur geklopt had, kwam hij naar buiten en zei tot hem: "Wie bent u?" Hij zei dan: "Ik ben Macarius". Daarop sloot hij de deur, ging naar binnen en liet hem staan. Maar toen hij zijn

geduld zag, opende hij de deur voor hem en schertsend sprak hij: "Al zo lange tijd verlangde ik u te zien, omdat ik grote dingen van u hoorde. En gastvrij nam hij hem op en liet hem uitrusten, want hij had een vermoedende tocht achter de rug. Toen de avond aanbrak, begon abt Antonius voor zichzelf palmladeren te bevochtigen, en abt Macarius zei tot hem: "Sta me toe dat ook ik er voor mezelf nat maak". En hij sprak: "Maak ze maar nat". Daarop bracht hij een grote bundel bijeen en weekte die. En terwijl ze na het invallen van de avond neerzaten en spraken over de redding van de zielen, vlochten ze verder. En het vlechtsnoer hing door het raam af in de grot. 's Morgens kwam de gelukzalige Antonius binnen, en zag de massa vlechtsnoer van abt Macarius, en hij sprak: "Een grote kracht gaat er van die handen uit!"

5 (458) Abt Macarius zei met betrekking tot de verwoesting van de Skêtis tot de broeders: "Wanneer u ziet dat er een kluis gebouwd wordt vlak bij de oase, weet dan dat de verwoesting nabij is (Lc 21,20). Wanneer u er bomen ziet, dan staat het voor de deur (vgl. Mt 24,33), maar wanneer u er kinderen ziet, neemt dan uw reismantels maar en verlaat de plaats".

6 (459) Een ander maal zei hij om zijn broeders te bemoeidigen: Er kwam hier een van de duivel bezeten knaapje met zijn moeder, en het zei tegen zijn moeder: "Sta op, oudje, laten we hier vandaan gaan!" Maar zij zei: "Ik kan niet te voet gaan". Daarop sprak het knaapje tot haar: "Dan draag ik u wel!" En ik stond verbaasd met hoeveel boosaardigheid de duivel hen wilde verdrijven.

7 (460) Abt Sisoës zei: Toen ik bij de grote Macarius in de Skêtis was, trokken we eens met zeven man, hij meegerekend, erop uit om de oogst binnen te halen. En daar liep een weduwe achter ons aan aren te lezen (vgl. Ruth 2,7), en ze hield maar niet op met wenen. De grijsaard riep daarom de eigenaar van het land en sprak tot hem: "Wat scheelt die oude vrouw, dat ze voortdurend schreit?" Hij zei hem: "Haar man was pandhouder van iemand. Plotseling is hij gestorven en heeft haar niet meegedeeld, waar het pand opgeborgen is. En nu wil de bezitter van het pand haar en haar kinderen tot slaven maken". De grijsaard zei hem: "Zeg haar dat zij naar ons toe komt, als we rusten tijdens de middaghitte". En toen de vrouw gekomen was, zei de grijsaard haar: "Waarom schreit u voortdurend?" En zij zei: "Mijn man is gestorven, toen hij iemands pand in bezit had, en hij heeft me bij zijn sterven niet gezegd waar hij het opborg". En de grijsaard sprak tot haar: "Kom, toon me de plaats waar u hem neergelegd hebt" En tezamen met de broeders ging hij met haar mee.

Ter plaatse aangekomen zei de grijsaard tot haar: "Trek u terug in uw huis!" En nadat zij gebeden hadden, riep de grijsaard de overledene toe: "Die en die, waar hebt u het onderpand van de ander geborgen?" En deze gaf dit antwoord: "Ik verborg het in mijn huis, onder het voeteneinde van het bed". En de grijsaard sprak tot hem: "Slaap nu weer tot de dag van de opstanding". Maar de broeders die dat gezien hadden, vielen hem van ontsteltenis te voet. En de grijsaard zei hun: "Dit is niet om mij gebeurd, want ik ben niets, maar omwille van de weduwe en de wezen bewerkte God dit feit. Het grote echter bestaat hierin, dat God de ziel zonder zonde wil, en dan zal zij als ze iets vraagt, ook verkrijgen". Daarna hij heen en berichtte aan de weduwe, waar het onderpand lag. En zij haalde het tevoorschijn, gaf het aan de eigenaar en bevrijdde haar kinderen. En allen die het hoorden, loofden God.

8 (461) Abt Petrus zei aangaande de Heilige Macarius: Op zekere keer bezocht hij een kluisenaar en trof hem ziek aan. Hij vroeg hem wat hij verlangde te eten, hoewel er niets in zijn kluis was. En nadat de ander gezegd had: een medicijn, schrok de moedige man er niet voor terug helemaal naar Alexandrië te gaan om het de patiënt te verschaffen. En het verwonderlijke is, dat niemand het heeft opgemerkt.

9 (462) Verder zei hij: Abt Macarius beoefende als levenswijze de ongeveinsdheid jegens alle broeders. Eens zeiden enkelen tegen hem: "Waarom gedraagt u zich zo?" En hij zei: "'Twaalf jaar heb ik de Heer gediend, opdat Hij mij deze genade zou verlenen, en u geeft me allen de raad om ervan af te zien?"

10 (463) Men vertelde van abt Macarius: Wanneer hij toevallig tezamen met broeders was, stelde hij zich dit als regel: "Als er wijn geschonken wordt, drink dan omwille van de broeders, maar voor iedere beker wijn drink je één dag geen water!" Om hem nu te trakteren, gaven de broeders hem dikwijls wijn. En de grijsaard nam het met blijdschap aan om zichzelf te kwellen. Maar zijn leerling die de ware toedracht kende, zei tegen de broeders: "In Godsnaam, geef hem toch niets. Want anders gaat hij het in zijn kluis op zichzelf verhalen!" Toen de broeders dat vernamen, gaven ze hem geen wijn meer.

11 (464) Op een keer, toen abt Macarius zich van de oase naar zijn kluis begaf, beladen met palmladeren, zie daar kwam de duivel hem op weg tegen met een zeis. En toen hij hem wilde slaan, kon hij het niet. En hij zei tot hem: "Een grote macht gaat er van u uit, Macarius, want tegen u vermag ik niets. Want zie, al wat u doet, doe ik ook: u vast, ik eet helemaal niet, u waakt, ik slaap helemaal niet. In één ding slechts overwint u me!" Abt Macarius vroeg hem: "Waar in dan?" En hij zei: "In uw nederigheid. En daarom kan ik niet tegen u op".

12 (465) Enige Vaders vroegen abt Macarius de Egyptenaar: "Hoe komt het dat, of u nu eet of vast, uw lichaam even mager blijft?" De grijsaard antwoordde hun toen: "De stok waarmee men het brandende sprokkelhout omkeert, wordt zelf helemaal door het vuur verteerd. En daarom, als iemand zijn geest reinigt in de vreze Gods, verteert diezelfde vreze Gods zijn lichaam".

13 (466) Op een keer ging abt Macarius van de Skêtis naar Terenoethin. En hij trad een tempel binnen om er te slapen. Nu lagen daar oude lijken van heidenen. Hij nam er een en legde het onder zijn hoofd bij wijze van kussen. Toen de duivels zijn stoutmoedigheid zagen, werden ze jaloers. En om hem schrik aan te jagen deden ze alsof ze een vrouwnaam riepen en zeiden: "Jij, die en die, kom met ons mee naar het badhuis!" Hierop antwoordde een andere duivel, die zich onder hem bevond, alsof hij sprak vanuit de dode: "Ik heb een vreemdeling bovenop me en ik kan niet komen!" De grijsaard echter werd niet bevreesd, maar dapper sloeg hij op het lijk en zei: "Sta op, ga het donker in, als je kan!" Dit horend brulden de duivels met vervaarlijke stem: "Je hebt ons verslagen!", en beschaamd dropen ze af.

14 (467) Men zegt van abt Macarius de Egyptenaar, dat hij eens beladen met manden op tocht was vanuit de Skêtis en uitgeput ging zitten. En hij bad aldus: "God, U weet dat ik niet meer kan". En terstond bevond hij zich aan de rivier.

15 (468) Iemand in Egypte had een zoon die verlamd was. Hij bracht hem naar de kluis van abt Macarius, legde hem, hoewel hij huilde, neer voor de deur en trok zich ver terug. De grijsaard boog zich dan uit het venster, zag het ventje en zei tot hem: "Wie heeft je hier gebracht?" En hij zei: "Mijn vader legde me hier neer en ging weg!" De grijsaard sprak tot hem: "Sta dan op en ga naar hem toe". En ogenblikkelijk was hij gezond, stond op en ging naar zijn vader, en zo keerden ze naar huis terug.

16 (469) Macarius de Grote zei tot zijn broeders in de Skêtis, wanneer de kerk uit was: "Vlucht, broeders!" Een grijsaard vroeg hem: "Kunnen we ergens heen vluchten, waar het nog eenzamer is dan hier?" Maar hij legde zijn vinger op de mond en sprak: "Vlucht dit!", en hij begaf zich naar zijn kluis, sloot de deur en ging neerzitten.

17 (470) Abt Macarius zei eveneens: Als u iemand terechtwijst en daarbij in toorn ontvlamt, voldoet u aan uw eigen hartstocht. Want u moet niet, om anderen te redden, uzelf verliezen.

18 (471) Toen dezelfde abt Macarius in Egypte woonde, trof hij er iemand aan met een lastdier, die bezig was zijn inboedel op te laden. En als was hij een vreemdeling kwam hij naast de inbreker staan, hielp diens lastdier opladen en liet hem daarna in de grootste gemoedsrust vertrekken. En hij zei: "Niets hebben we meegebracht in deze wereld, we mogen er dus ook niets uit meenemen (1 Tim 6,7). De Heer heeft het gegeven: zoals Hij het wilde, zo is het geschied. Gezegend zij de Heer in alles! (vgl. Job 1,21)"

19 (472) Enige personen vroegen abt Macarius: "Hoe moeten we bidden?" (vgl. Lc 11,1) De grijsaard sprak tot hen. "Aan veel gepraat is geen behoefte, maar strekt uw handen uit, en zegt: 'Heer, zoals U wilt en zoals U weet, wees mij genadig! (Ps 26/27,7)' En wanneer de bekoring aanhoudt: 'Heer, help me!' Hij weet wat ons nuttig is en bewijst ons daarom barmhartigheid. "

20 (473) Abt Macarius zei: Als de verachting voor u gelijk geworden is aan de loftuiting, de armoede gelijk aan de rijkdom en de behoefte gelijk aan de overvloed, sterft u niet. Want het is onmogelijk dat iemand, die oprecht gelooft en zijn werk verricht in godvrezendheid, zou vallen in onreine hartstochten of in misleiding van de boze geesten.

21 (474) Men zegt dat twee broeders in de Skêtis een misslag begaan hadden en dat abt Macarius de Stedeling [*uit Alexandrië*] hen geëxcommuniceerd had. Enige personen kwamen het meedelen aan abt Macarius de Grote, de Egyptenaar. Maar hij sprak: "De broeders zijn niet geëxcommuniceerd, maar Macarius". Want hij koesterde veel liefde voor hem. Toen abt Macarius vernam, dat hij geëxcommuniceerd was, nam hij de vlucht naar de oase. Ook abt Macarius de Grote ging erheen en vond hem daar doorzeefd van muggensteken. En hij zei hem: "U hebt de broeders geëxcommuniceerd en zij moesten zich daarom terugtrekken in het dorp. Ik echter heb u geëxcommuniceerd en u bent hierheen uitgeweken, als een lief meisje naar haar slaapkamer midden in het huis. Ik heb echter de broeders laten roepen, vernam wat er gebeurd was, en zij zeiden: 'Niets van die dingen heeft er plaats gehad'. Let ook u dus goed op, broeder, dat u niet door de duivels bespot wordt, want u hebt niets gezien! Maar doe boetvaardigheid voor uw misslag!" En hij zei: "Als u wilt, leg me dan een boete op". En omdat de grijsaard zag dat hij nederig was, sprak hij: "Ga heen en vast drie weken lang, eenmaal per week etend!" Want dat was altijd zijn praktijk, de hele week te vasten.

22 (475) Abt Mozes zei tot abt Macarius in de Skêtis: "Ik zou zo graag rust hebben, maar de broeders geven me geen kans". En abt Macarius sprak tot hem: "Ik zie, dat u zacht van aard bent en u kunt een broeder niet de deur wijzen. Maar als u rust wilt hebben, ga dan dieper de woestijn in bij Petra, daar hebt u rust". Zo deed hij en hij vond verkwikking.

23 (476) Een broeder bezocht abt Macarius de Egyptenaar en zei tot hem: "Abba, zeg me eens kort, hoe ik gered moet worden". En de grijsaard zei: "Ga naar de graftombe en beledig de doden!" De broeder ging dus heen, beledigde hen en wierp er stenen naar toe. Dan kwam hij weer bij de grijsaard om het hem mee te delen, en deze zei: "Hebben ze u niets gezegd?" Hij antwoordde: "Neen". De grijsaard hernam: "Ga er morgen weer heen en prijs hen!". De broeder ging er dus heen en preeks hen met de woorden: "Apostelen, heiligen, rechtvaardigen!" Daarna ging hij naar de grijsaard en zei: "Ik heb ze geprezen". En deze sprak: "Hebben ze u niets geantwoord?" En de broeder: "Neen". Toen sprak de grijsaard tot hem: "U weet hoezeer u ze beledigd hebt zonder dat ze iets antwoordden en hoezeer geprezen, en toch zeiden ze u niets. Zo moet ook u, als ge uw redding wilt, worden als een dode. Tel niet het onrecht van de mensen, maar ook niet hun loftuitingen, juist als de doden. Dan kunt u gered worden".

24 (477) Toen abt Macarius eens met enkele broeders op tocht was door Egypte, hoorde hij hoe een kind tot zijn moeder zei: "Mama, een rijke houdt van me, maar ik heb afkeer van hem, en een arme heeft een afkeer van mij, maar ik houd van hem". Op het horen hiervan stond abt Macarius verbaasd. En de broeders zeiden hem: "Wat is er gezegd, vader, dat u verbaasd staat?" De grijsaard antwoordde hun: "Waarlijk, onze Heer is rijk en bemint ons, maar wij willen niet naar Hem luisteren. Onze vijand echter, de duivel, is arm en haat ons, en wij houden van zijn onreinheid".

25 (478) Abt Poimën smeekte hem onder veel tranen: "Zeg me toch in één woord hoe ik gered kan worden!" Als antwoord sprak de grijsaard tot hem: "De zaak die u zoekt, is heden ten dage verdwenen bij de monniken".

26 (479) Op zekere keer kwam abt Macarius bij abt Antonius op bezoek en na met hem gesproken te hebben, keerde hij naar de Skêtis terug. En de Vaders kwamen hem begroeten. En tijdens het gesprek zei de grijsaard tot hen: "Ik zei tegen abt Antonius, dat we op onze plaats geen Offer hebben". [*Offer: waarschijnlijk wordt de Eucharistie bedoeld*] Maar de Vaders begonnen over iets anders te praten en vroegen niet meer of ze het antwoord van de grijsaard mochten vernemen, en ook de grijsaard zei het hun niet. Daarom was een vader gewoon te zeggen dat, wanneer de Vaders bemerkten dat de broeders vergaten vragen te stellen over een aangelegenheid die hun van nut was, dat zij dan zichzelf verplicht achtten de kwestie aan te roeren, maar dat, als zij daartoe niet door de broeders genoopt werden, zij ook niet verder op de zaak ingingen, om niet de schijn te hebben van ongevraagd te spreken of ijdele praat te berde te brengen.

27 (480) Abt Hêsaïas vroeg aan abt Macarius: "Spreek een enkel woord tot me". En de grijsaard zei hem: "Vlucht de mensen". Abt Hêsaïas zei hem: "Wat is de mensen vluchten?" En de grijsaard sprak: "Neerzitten in uw kluis en uw zonden bewenen".

28 (481) Abt Pafnoetius, de leerling van abt Macarius, zei: Ik smeekte mijn vader: "Zeg me een woord". En hij zei: "Krenk niemand en veroordeel niemand. Onderhoud dat en u wordt gered".

29 (482) Abt Macarius zei: Ga niet slapen in de kluis van een broeder die een slechte naam heeft.

30 (483) Eens kwamen er broeders bij abt Macarius in de Skêtis en zij vonden in zijn kluis alleen bedorven water. En zij zeiden tot hem: "Abba, kom mee naar het dorp, dan laten we u eens fris water drinken". De grijsaard zei hun: "Kent u, broeders, de bakkerij van en die in het dorp?" Ze zeiden hem: "Ja". En de grijsaard zei: "Die ken ik ook. Kent u ook het landgoed van die en die, waar de rivier klotst?" Zij zeiden hem: "Ja". De grijsaard sprak: "Dat ken ik ook. Wanneer ik dus wil, heb ik u niet nodig, maar haal ik het zelf wel (namelijk het water)".

31 (484) Men zei van abt Macarius: Als een broeder bij hem kwam, bedeesd als voor een heilige en beroemde grijsaard, dan zei hij niets tegen hem. Maar als een broeder, om hem te kleineren, zei: "Abba, toen u nog kameeldrijver was, zout stal en dat verkocht, sloegen de opzichters u dan niet?" Als iemand dat tegen hem zei, antwoordde hij hem met blijdschap, als hij hem iets vroeg.

32 (485) Men zegt van abt Macarius de Grote dat hij, zoals er geschreven staat, werd als een aardse god. Want gelijk God de wereld beschut, zo was abt Macarius de beschutter geworden van de misslagen, want hij zag ze alsof hij ze niet zag, en vernam ze alsof hij ze niet vernam.

33 (486) a) Abt Bitimios verhaalde deze woorden van abt Macarius: Op zekere dag dat ik neerzat in de Skêtis, kwamen er twee jeugdige vreemdelingen aan. De een had een baard, terwijl de ander een begin van baard had. Zij gingen naar me toe en zeiden: "Waar is de kluis van abt Macarius?" En ik zei: "Waarom verlangt u hem?" En zij antwoordden: "Wij vernamen grote zaken van hem en ook van de Skêtis, en wij zijn gekomen om hem te bezoeken". Ik zei hun: "Dat ben ik". Zij maakten een buiging zeggende: "Wij willen hier blijven". Ik zag dat ze er chic uitzagen, als mensen van geld, en daarom zei ik: "U bent niet in staat om hier neer te zitten". De oudste zei daarop: "Als wij niet hier kunnen neerzitten, gaan wij elders". Ik zei tegen mijn gedachte: "Waarom zou ik ze wegsturen en ze ergeren? De hardheid zal hen wel vanzelf leren heen te gaan". Ik zei hun dus: "Komt maar mee, en maakt een kluis voor uzelf, als u kunt". En zij: "Wijst u ons de plaats aan, dan doen we het". De grijsaard gaf hun toen een bijl en een zakje met brood en zout. De grijsaard wees hun ook een harde rots aan en zei: "Gaat hier maar kappen, haalt hout uit de oase, maakt een dak en zit neer!" En ik dacht, zo zei hij, dat ze zich wel vanwege de zware arbeid zouden terugtrekken. Zij vroegen me nog: "Wat voor werk verricht men hier?" Ik zei hun: "Vlechtsnoer maken". En ik haalde palmblederen uit de oase en wees hun het begin van het vlechtsnoer, en hoe men moet vlechten. En ik zei: "Vervaardigt manden, draagt ze over aan de wachters en zij brengen u brood". En vervolgens trok ik me terug.

b) Zij volbrachten echter al wat ik hun gezegd had met geduld, en ze kwamen me in drie jaar niet bezoeken. Intussen worstelde ik met mijn gedachten en zei: "Wat mag toch hun werk zijn, dat ze geen vraag over een gedachte zijn komen stellen? Zij die veraf wonen, komen naar me en dezen, die dichtbij wonen, zijn niet gekomen en gingen ook niet naar anderen. Ze gaan slechts naar de kerk, in diep stilzwijgen, om het gezegende brood te ontvangen". En ik bad tot God en vastte de hele week, dat Hij mij hun werk zou openbaren. Toen de week voorbij was, stond ik op en ging naar hen toe om te zien hoe ze neerzaten. En op mijn geklop deden ze open en begroetten me in stilte. Ik verrichtte een gebed en nam plaats. De oudste gaf toen aan de jongste een wenk om heen te gaan, ging zelf zitten vlechten aan zijn vlechtsnoer en zei niets. Op het negende uur klopte hij, de jongste kwam binnen en bereidde een klein papje. Daarna richtte hij de tafel aan op een wenk van de oudste. Hij plaatste daarop drie beschuiten en bleef zwijgend staan. Toen zei ik: "Staat op, laten we gaan eten". En we stonden op en aten. En hij reikte de kruik aan en wij dronken. Toen de avond viel, zeiden ze me: "Gaat u heen?" Maar ik antwoordde: "Neen, ik blijf hier slapen". Daarop spreidden ze een mat voor me langs de ene kant, en langs de andere kant, in de tegenovergestelde hoek, een voor zichzelf. Dan legden zij hun gordels af en hun schouderkleed, en strekten zich eveneens uit op hun mat in mijn bijzijn.

c) Toen zij zich hadden neergelegd, bad ik tot God om mij hun werk te openbaren. Toen ging het dak open en het werd licht als overdag, maar zij zagen het licht niet. En toen zij meenden dat ik sliep, stootte de oudste de jongste in de zij. Zij stonden op, omgordden zich en strekten hun handen ten hemel. Ik zag hen wel, maar zij zagen mij niet. Dan zag ik de duivels als vliegen op de jongste afkomen. En sommigen zetten zich op zijn mond, anderen op zijn ogen. Ook zag ik een engel Gods met een vlammend zwaard, die hem beschermde en de duivels van hem verjoeg. Maar de oudste konden zij niet naderen. Tegen de morgenstond legden zij zich neer. En ik hield me alsof ik ontwaakte, en zij deden eveneens. Daarop zei de oudste tot mij slechts dit: "Wenst u dat we de twaalf psalmen zingen?" Ik zei: "Ja". En de jongste zong vijf psalmen van zes verzen en één Alleluia. En bij elk vers laaide er een straal vuur uit zijn mond en steeg ten hemel. Evenzo bij de oudste: zodra hij de mond opende om te psalmodiëren schoot er vuur uit zijn mond als een koord, dat reikte tot de hemel. Ook ik zei iets uit het hoofd op. En bij het vertrek zei ik: "Bidt voor mij". En zij maakten zwijgend een buiging. Zo kwam ik erachter dat de oudste volmaakt was, terwijl de jongste nog door de vijand bestreden werd. Na enkele dagen echter ontsliep de oudste broeder en drie dagen later de jongste. En toen enige Vaders abt Macarius kwamen bezoeken, bracht hij hen naar hun kluis met deze woorden: "Komt en ziet het martelaarschap van de jonge vreemdelingen!"

34 (487) Op een keer vaardigden de ouderlingen van de berg [van Nitrië] enkele personen af naar abt Macarius in de Skêtis om hem een verzoek te doen. Zij lieten hem zeggen: "Om het volk de inspanning te besparen om naar u te komen, verzoeken wij u naar ons toe te komen, opdat wij u nog eens aanschouwen, alvorens u naar de Heer vertrekt". Toen hij op de berg aankwam, stroomde heel het volk samen. En de ouderlingen verzochten hem een woord te richten tot de broeders. Hij willigde hun verzoek in en sprak: "Laten we wenen, broeders, laten de tranen ons uit de ogen vloeien, in plaats van dat wij daarheen gaan waar onze tranen onze lichamen zullen wegbranden!" En allen begonnen te wenen. Zij vielen voorover ter aarde en zeiden: "Vader, bid voor ons!"

35 (488) Op een andere keer viel de duivel abt Macarius aan met een mes om hem een voet af te snijden. Maar hij slaagde er niet in vanwege zijn nederigheid en hij zei tot hem: "Al wat jullie hebben, hebben wij ook, maar u verschilt van ons door uw nederigheid. Daarin overtreft u ons".

36 (489) Abt Macarius zei: Als we ons het kwaad voorde geest halen dat de mensen ons aandoen, vernietigen wij de kracht van de voortdurende gedachte aan God. Maar als we ons het kwaad herinneren van de duivels, zullen we onkwetsbaar zijn.

37 (490) Abt Pafnoetius, de leerling van abt Macarius, zei dat de grijsaard aldus sprak: Toen ik nog een ventje was, weidde ik de varzen samen met andere jongens. Zij gingen vijgies stelen, en terwijl ze wegrenden, viel er een van op de grond. En ik pakte het en at het op. En wanneer ik daaraan terugdenk, zit ik nog te wenen.

38 (491) Abt Macarius zei: Eens wandelde ik door de wildernis, toen ik op de grond de schedel van een gestorvene zag liggen. Met mijn palmhouten stok duwde ik ertegen en de schedel begon tot mij te spreken. En ik zei tot hem: "Wie bent u?" De schedel antwoordde mij: "Ik was afgodspriester van de heidenen, die op deze plaats woonden. En u bent Macarius, de geestdrager. Op elk ogenblik dat u in uw mededogen met de gestraften voor hen bidt, worden zij een beetje opgebeurd". De grijsaard sprak tot hem: "Waarin bestaat de opbeuring en die straf?" Hij zei: "Zover als de hemel van de aarde af is (Jz 55,9), zo diep is het vuur onder ons, want wij staan van het hoofd tot de voeten midden in het vuur. En niemand kan de ander van aanschijn tot aanschijn zien, want elkeen is met zijn rug vastgeplakt tegen de rug van de ander. Als u nu voor ons

bidt, mag iemand een stukje van het gezicht van de ander zien, dat is de opbeuring". Daarop barstte de grijsaard uit in geweën en hij zei: "Wee de dag waarop de mens geboren is!" En de grijsaard vroeg hem: "Bestaat er soms nog een erger kwelling?" De schedel antwoordde: "Een grotere kwelling is er onder ons". De grijsaard hernam: "En wie zijn daar?" De schedel antwoordde hem: "Omdat wij God niet gekend hebben, genieten wij nog een beetje barmhartigheid. Maar zij die God wel gekend hebben, maar Hem verloochenden en zijn wil niet volbrachten, zijn nog beneden ons". Toen raapte de grijsaard de schedel op en begroef hem.

39 (492) Men zei van abt Macarius de Egyptenaar, dat hij eens van de Skêtis trok naar de berg van Nitrië. Toen hij de plaats naderde, sprak hij tot zijn leerling: "Ga wat vooruit!" En terwijl hij vooruitging, ontmoette hij een heidense priester. De leerling begon tegen hem te schreeuwen en riep uit: "Hé, hé, duivel, waar ga jij naartoe?" Maar de ander draaide zich om en sloeg hem zo hard, dat hij hem halfdood achterliet (vgl Lc 10,30). Hij raapte zijn stok op en snelde weg. Nog was hij maar weinig gevorderd, of abt Macarius kwam hem tegen, terwijl hij voortrende. En hij zei hem: "Wees gered, wees gered, uitgeputte mens!" En verbaasd kwam hij naar hem toe en zei: "Wat voor goeds ziet u in me, dat u me aanspreekt?" De grijsaard zei: "Ik zag dat u zich aftobde, maar u weet niet dat u zich uitslooft voor niets". Toen sprak de ander op zijn beurt: "En ik voelde me beschaamd door uw begroeting, want ik begreep ineens dat u van Godswege bent. Maar ik kwam een andere, slechte monnik tegen en die beledigde me. En ik heb hem doodgeslagen". En de grijsaard begreep dat het zijn leerling moest zijn. De priester greep zijn voeten en zei: "Ik laat u pas los, als u me monnik maakt!" Zij kwamen nu aan de plaats waar de monnik lag. Zij beurden hem op en droegen hem naar de kerk van de berg. Toen zij de priester in zijn gezelschap zagen, geraakten zij buiten zichzelf van verbazing. Zij maakten hem monnik, en vele heidenen werden christen omwille van hem. Toen sprak abt Macarius: "Het boze woord maakt de goeden nog slecht, maar het goede woord maakt zelfs de slechten goed".

40 (493) Men vertelde van abt Macarius: Tijdens zijn afwezigheid drong er eens een dief zijn kluis binnen. Toen hij terugkeerde naar zijn kluis, trof hij de dief bezig met het opladen van de inboedel op zijn kameel. Hij ging dan de kluis binnen, nam wat huisraad en hielp hem de kameel op te laden. Toen de kameel volgeladen was, begon de dief hem te slaan om hem te doen opstaan. Maar deze kwam niet overeind. Abt Macarius zag dat hij niet opstond, ging zijn kluis binnen en vond daar nog een schepje. Hij pakte het mee, legde het op de kameel en zei: "Broeder, dat is het wat de kameel wil". Daarna gaf de grijsaard hem een duw met zijn voet en zei: "Sta op!" En onmiddellijk stond hij op en liep een klein stukje vanwege zijn bevel. Maar dan legde hij zich weer neer en stond pas op toen ze de hele inboedel afgeladen hadden. En toen ging hij.

41 (494) Abt Aïo vroeg aan abt Macarius: "Spreek een woord tot me". Abt Macarius zei hem: "Vlucht de mensen! Zit neer in uw cel en beween uw zonden! En wees niet gesteld op de taal van de mensen! En u wordt gered".

ABT MOZES

We staan hier voor een van de merkwaardigste figuren onder de monniken: een man uit een geminacht volk, de zwarte Ethiopiërs, die als symbolen van de duivel dienden, met een slecht verleden, want als roverhoofdman had hij het land onveilig gemaakt, van geweldige lichaamskracht, die vier bandieten twee aan twee aan elkaar bond, een monnik, wiens nederigheid door zijn priesterschap nog meer schitterde, en die zich op vijftienjarige leeftijd in grote gemoedsrust door een handjevol wilde bedoeïenen liet vermoorden, een reus naar lichaam en geest.

1 (495) Op een keer werd abt Mozes zwaar bekoord tegen de kuisheid. Hij hield het niet meer uit in zijn kluis ging naar abt Isidorus en vertelde het hem. En de grijsaard spoorde hem aan om naar zijn kluis terug te keren maar hij stemde niet toe en zei: "Dat kan ik niet, abba!" Daarom nam hij hem met zich mee, geleidde hem naar het dak en sprak tot hem: "Let eens op het westen". En hij keek die kant op en zag er een ontelbare menigte duivels. Zij waren druk in de weer en schreeuwden vol strijdlust. En opnieuw sprak abt Isidorus: "Kijk nu ook eens naar het oosten". En hij keek die kant op en zag daar een ontelbare menigte heilige engelen in verheerlijkte staat. Abt Isidorus hernam: "Zie, dezen zijn door de Heer gezonden om de heiligen te helpen. Die in het westen bekoren hen, maar onze bondgenoten zijn talrijker". Toen zegde abt Mozes God dank, vatte moed en ging zijn kluis weer binnen.

2 (496) Eens had een broeder in de Skêtis een fout bedreven. De raad kwam bijeen en stuurde iemand uit om ook abt Mozes uit te nodigen. Maar deze wilde niet komen. Toen stuurden ze de priester naar hem toe. Deze zei: "Komt u toch, de mensen zitten op u te wachten!" Hij stond dan op en ging, maar hij nam tevens een mand met gaatjes mee, vulde die met zand en droeg hem op zijn rug. Zij kwamen naar buiten om hem te begroeten en zeiden: "Wat hebt u daar nu, vader?" De grijsaard antwoordde: "Mijn zonden vloeien achter mijn rug op de grond en ik zie ze niet. En vandaag ben juist ik hierheen gekomen om over de zonden van een ander te oordelen". Toen zij dit hoorden, maakten ze die broeder geen verwijten meer, maar schonken hem vergiffenis.

3 (497) Een andermaal was de raad van de Skêtis weer bijeen en de Vaders wensten hem op de proef te stellen. En om hem te kleineren, zeiden ze hem: "Waarom komt die Ethiopiër in ons midden?" Toen hij dat hoorde, zweeg hij. Maar toen zij uiteengingen, zeiden ze: "Abba, voelde u zich zo-even niet geschokt?" Hij sprak tot hen: "Geschokt wel, maar ik heb niets gezegd (Ps 76/77,5)".

4 (498) Men vertelde van abt Mozes dat hij in de geestelijke stand werd opgenomen en dat men hem de stoel op legde. De aartsbisschop zei toen tot hem: "Zie, u bent helemaal blank geworden, abt Mozes". De grijsaard zei hem: "Vanbinnen of vanbuiten, heer Paus?" [de aartsbisschop van Alexandrië droeg destijds ook de titel van paus] De aartsbisschop wenste hem op de proef te stellen en zei tot de geestelijken: "Zodra abt Mozes de priesterraad binnenkomt, moet u hem weggagen en nalopen, om te horen wat hij zegt". Toen de grijsaard dus binnenkwam, vielen ze tegen hem uit, joegen hem weg en zeiden: "Eruit, Ethiopiër!" En hij ging heen, terwijl hij bij zichzelf sprak. "Terecht behandelen ze je zo, zwarte ashuid! Jij bent geen mens; waarom verschijn je dan onder mensen?"

5 (499) Op een keer was in de Skêtis het bevel uitgevaardigd: "Vast deze week!" Nu trof het zo dat er broeders uit Egypte abt Mozes kwamen bezoeken. En hij kookte een eenvoudig gerecht voor hen. Maar zijn burenen zagen de rook en zeiden tegen de geestelijken: "Ziet eens, Mozes verbreekt het bevel en heeft een gerecht in zijn kluis gekookt!" Zij nu zeiden: "Wanneer hij komt, spreken wij hem erover aan". Maar toen het zaterdag was geworden en de geestelijken inmiddels de verheven levenswijze van abt Mozes hadden vastgesteld, zeiden zij in het bijzijn van alle mensen: "Abt Mozes, u hebt het gebod van de mensen verbroken, maar dat van God onderhouden".

6 (500) Een broeder kwam bij abt Mozes in de Skêtis en vroeg van hem een woord. De grijsaard zei hem: Ga heen, zit neer in uw kluis, en uw kluis leert u alles.

7 (501) Abt Mozes sprak: Iemand die zich afzondert, gelijkt op een rijpe druif, maar wie onder de mensen verkeert is als een onrijpe druif.

8 (502) Eens kwam het districtshoofd de faam van abt Mozes ter ore en hij ging naar de Skêtis om hem te spreken. En enige personen brachten de boodschap over aan de grijsaard. Daarom stond hij op en trok zich terug in de oase. Daar ontmoetten ze hem en zeiden: "Zegt u ons, grijsaard, waar is de kluis van abt Mozes?" En hij antwoordde hun: "Wat verlangt u van hem? Hij is een dwaas!" Het hoofd begaf zich naar de kerk en zei tegen de geestelijken: "Ik verneem grote dingen van abt Mozes en ben nu gekomen om hem te spreken. En ziet, wij ontmoetten een grijsaard op reis naar Egypte en wij zeiden: 'Waar is de kluis van abt Mozes?' En hij antwoordde ons: 'Wat verlangt u van hem? Hij is een dwaas!'" Toen de geestelijken dat hoorden, waren zij pijnlijk ontsteld en ze zeiden: "Hoe zag de grijsaard er uit die u dat van de heilige vertelde?" Zij zeiden: "Het was een oude man, in versleten kleren, lang en zwart van kleur". Daarop zeiden ze: "Dat was abt Mozes zelf! En om niet met u in contact te komen, sprak hij zo tegen u". En zeer gesticht vertrok het districtshoofd.

9 (503) Toen abt Mozes in de Skêtis woonde, sprak hij: Indien wij de voorschriften van onze Vaderen onderhouden, dan sta ik er borg voor bij God, dat de barbaren hier niet komen. Maar als wij ze niet onderhouden, zal deze plaats verwoest worden.

10 (504) Terwijl de broeders eens bij hem zaten, sprak hij tot hen: "Ziet, vandaag vallen de barbaren de Skêtis binnen. Daarom, staat op en vlucht!" Zij zeiden hem: "En U abba, vlucht u dan niet?" Maar hij antwoordde: "Wat mij betreft, al zoveel jaren verwacht ik die dag, opdat het woord van Christus de Heer in vervulling mag gaan: allen die het zwaard grijpen, zullen door het zwaard sterven (Mt 26,52)". Zij zeiden tot hem: "Dan vluchten wij ook niet, maar sterven met u!" Maar hij hernam: "Daar kom ik niet tussen, ieder moet voor zich zien of hij blijft zitten". De broeders nu waren zeven in getal, en hij zei: "Ziet, de barbaren staan voor de deur". En zij drongen binnen en doodden hen. Een van hen echter vluchtte in zijn angst achter de stapel vlechtsnoer, en hij zag zeven kransen neerdalen en hen omkransen.

11 (505) Een broeder vroeg abt Mozes het volgende: "Aan mijn ogen doet zich een zaak voor die ik niet kan vastgrijpen". De grijsaard zei hem: "Als u niet wordt als een dode, gelijk zij die begraven zijn, kunt die niet vastgrijpen".

12 (506) Abt Poimèn zei dat een broeder aan abt Mozes vroeg: "Op welke manier kan iemand afsterven aan zijn evenmens?" En de grijsaard antwoordde hem: "Als iemand niet eerst met zijn hart ervan overtuigd is dat hij al drie dagen in het graf ligt, geraakt hij niet tot waar u van spreekt".

13 (507) Men vertelde van abt Mozes in de Skêtis: Hij stond op het punt de Petra op te gaan, toen hij uitgeput raakte van de reis. En hij zei bij zichzelf: "Hoe kan ik hier het water waaraan ik behoefte heb, bijeenkrijgen?" En er klonk een stem die hem zei: "Ga er binnen en maak u geen zorgen!" Hij ging dus binnen. En enige Vaders bezochten hem en hij had slechts een enkel kruikje water. De grijsaard voelde zich daarom bedrukt. Hij liep in en uit, terwijl hij bad tot God. En zie, er daalde een regenwolk neer juist op de Petra, en hij vulde al zijn kruiken. Daarna zeiden ze tot de grijsaard: "Zegt u ons eens, waarom ging u in en uit?" En de grijsaard antwoordde hun: "Ik hield een rechtsgeding met God: u hebt me hierheen gebracht, en zie, ik heb geen water, zodat uw dienaren kunnen drinken. Daarom liep ik in en uit, en ondertussen smeekte ik God zolang tot Hij het ons zond."

14 (508) Abt Mozes zei: Men moet sterven aan zijn kameraad, wil men hem in niets oordelen.

15 (509) Verder zei hij: Men moet eerst aan elke slechte zaak afsterven nog voordat men uit het lichaam gaat, wil men niemand kwaad doen.

16 (510) Ook zei hij nog: Als iemand niet in zijn hart de overtuiging heeft zondaar te zijn, verhoort God hem niet. En de broeder vroeg: "Wat betekent: in zijn hart de overtuiging hebben zondaar te zijn?" En de grijsaard sprak: "Als iemand zijn zonden torst, ziet hij die van zijn naaste niet".

17 (511) Dan zei hij ook: Als de daad niet overeenstemt met het gebed zwoegt men tevergeefs. En de broeder zei: "Wat betekent: de overeenstemming van de daad met het gebed?" En de grijsaard sprak: "Dat wij datgene waartegen wij bidden, niet meer doen. Want wanneer iemand van zijn verlangens afziet, verzoent God zich met hem en aanvaardt zijn gebed".

18 (512) a) De broeder vroeg: "Wat is de hulp van de mens in al zijn ellende?" En de grijsaard sprak: "God is de helper. Want er staat geschreven: *God is onze toevlucht en kracht, een helper in de noden die ons zo zwaar treffen (Ps 45/46,2)*".

b) De broeder vroeg: "Het vasten en de nachtwaken die men houdt, wat hebben die voor zin?" De grijsaard sprak tot hem: "Die maken dat de ziel zich vernedert. Want er staat geschreven: *Zie naar mijn vernedering en mijn ellende, en vergeef al mijn zonden!* (Ps 24/25,18) Als de ziel deze vruchten voortbrengt, heeft God ter wille daarvan medelijden met haar".

c) De broeder sprak tot de grijsaard: "Wat moet iemand doen bij elke beproeving die over hem komt, of bij elke (boze) gedachte van de vijand?" De grijsaard sprak tot hem: "Hij moet wenen voor het aanschijn van Gods goedheid, opdat Hij hem mag helpen. En dra komt hij tot rust, als hij smeekt met kennis, want er staat geschreven: *De Heer is mijn helper en ik zal niet duchten wat iemand mij zal aandoen (Ps 117/118,6)*".

d) De broeder vroeg: "Zie, iemand tuchtigt zijn slaaf wegens een vergrijp, waaraan hij zich schuldig gemaakt heeft. Wat zal die slaaf zeggen?" De grijsaard sprak: "Als het een edele slaaf is, zal hij zeggen: 'Wees mij genadig, ik heb gefaald!'" De broeder hernam: "Zal hij niets anders zeggen?" Waarop de grijsaard: "Nee, want vanaf het ogenblik dat hij zichzelf de berisping toediende en zei: 'ik heb gefaald', heeft zijn heer terstond medelijden met hem (vgl. Mt 20,30-34)".

e) "De slotsom van dit alles is: zijn naaste niet te oordelen. Want toen de hand van de Heer alle eerstgeborenen van het land Egypte doodde, was er geen huis of er was een gestorvene". De broeder zei hem: "Wat betekent dit woord?" De grijsaard gaf hem ten antwoord: "Als wij onze aandacht schenken aan de beschouwing van onze eigen zonden, zien wij de zonden van de naaste niet. Want het is een dwaasheid om, als iemand zelf een dode in huis heeft, deze in de steek te laten en die van zijn buurman te gaan bewenen. Sterven aan zijn naaste betekent daarom zijn eigen zonden dragen en er zich niet om bekommeren of deze mens goed en gene slecht is, wie het ook moge wezen. Doe niemand kwaad, en zin niet op boosheid tegen iemand. Minacht ook niet iemand die kwaad doet, en schenk geen vertrouwen aan wie zijn naaste kwaad berokkent. Verheug u evenmin in het kwaad dat iemand zijn naaste aandoet. Spreek van niemand kwaad, maar zeg: 'God kent eenieder'".

Sympathiseer niet met de kwaadspreker en gnuif niet over zijn kwaadsprekerij, maar haat ook niet wie van zijn naaste kwaadspreekt. En dat betekent nu: niemand oordelen. Koester geen vijandschap jegens enig mens, en vat ook geen vijandschap op in uw hart. Haat niet wie met zijn naaste in vijandschap verkeert. Daarin bestaat nu de vrede. Spoor uzelf aan door deze zaken. De inspanning duurt maar kort, terwijl de verkwikking voor immer is, door de genade van het Woord Gods. Amen”.

ABT MATOËS

- 1 (513) Abt Matoë's zei: Liever heb ik een lichte, maar langdurige arbeid, dan een die in het begin zwaar is, maar gauw is gedaan.
- 2 (514) Verder zei hij: Hoe iemand nadert tot God, des te meer beschouwt hij zich als zondaar. Want nadat de profeet Hésaias God gezien had, noemde hij zich rampzalig en onrein (vgl. Js 6,5).
- 3 (515) Dan zei hij ook: Toen ik jong was, zei ik tegen mezelf: iets goeds doe ik toch wel! Maar nu ik oud ben geworden, zie ik in mezelf niet een enkel goed werk.
- 4 (516) Verder zei hij: De satan weet niet door welke hartstocht de ziel overwonnen wordt. Hij zaait wel, maar weet niet of hij oogsten zal. (Hij zaait) de gedachten van ontucht, van kwaadspreken en evenzo de overige hartstochten. En die hartstocht waarnaar hij de ziel ziet overhellen, bezorgt hij haar.
- 5 (517) Een broeder bracht abt Matoë's een bezoek en zei: "Waarom deden de monniken van de Skëtis meer dan de Schrift (vraagt), want zij beminden hun vijanden (vgl. Mt 5,44) meer dan zichzelf?" Abt Matoë's zei tot hem: "Ik in elk geval bemin zelfs wie mij bemint nog niet als mezelf!"
- 6 (518) Een broeder vroeg aan abt Matoë's: "Wat moet ik doen als een broeder me bezoekt op een vastendag, of in de morgen? Want dat zit me dwars". En de grijsaard sprak tot hem: "Als het u niet dwars zit en u eet met de broeder, doet u er goed aan. Maar als u niemand verwacht en toch eet, dan is het alleen uw eigen zin".
- 7 (519) Abt Jakob zei: Eens bezocht ik abt Matoë's en nadat ik naar hem teruggekeerd was, zei ik tegen hem: "Ik wil de streek van de Cellen bezoeken". Daarop zei hij: "Groet dan abt Johannes van me". Ik kwam dan bij abt Johannes en ik zei tegen hem: "Abt Matoë's laat u groeten". En de grijsaard zei: "Zie, abt Matoë's is een waar Israëliet, in wie geen bedrog is (Joh 1,47)". Na verloop van een jaar bezocht ik abt Matoë's opnieuw en ik deed hem de groeten van abt Johannes, en de grijsaard sprak: "Ik ben het woord van de grijsaard niet waard. Want waarachtig, weet dit wel: als u hoort dat een grijsaard zijn naaste prijst boven zichzelf, dan heeft hij een grote hoogte bereikt; want daarin bestaat de volmaaktheid, dat men zijn naaste prijst boven zichzelf".
- 8 (520) Abt Matoë's zei: Een broeder kwam bij me en zei dat kwaadspreken erger is dan ontucht. En ik antwoordde: Hard is dat woord (Joh 6,60). Hij zei me daarom: "En hoe verklaart u dit dan?" Ik sprak toen: "Kwaadspreken is boos, maar men wordt er spoedig van genezen. Want dikwijls komt de kwaadspreker tot inkeer, zeggend: ik heb slecht gesproken. Maar de ontucht is een natuurlijke dood".
- 9 (521) Op een keer kwam abt Matoë's van Raithoe naar de streek van Magdoli, en zijn broer was bij hem. De bisschop legde beslag op de grijsaard en wijdde hem priester. Terwijl ze nu zaten te eten, zei de bisschop: "Neemt u het me niet kwalijk, abba, ik weet dat u dit niet gewild hebt, maar om door u gezegend te kunnen worden, heb ik me verstout het te doen". Nederig zei de grijsaard daarop tot hem: "Zelfs in mijn gedachte is die wens nauwelijks opgekomen. Maar wat mij nu erg dwars zit is, dat ik van mijn broer hier bij me zal moeten gescheiden worden. Ik houd het niet uit, als ik alle gebeden alleen moet verrichten". De bisschop zei toen: "Als u weet dat hij het waardig is, leg ik ook aan hem de handen op". Maar abt Matoë's antwoordde: "Of hij het waardig is, weet ik niet. Dit alleen weet ik, dat hij beter is dan ik". Toen wijdde hij ook hem. En beiden zijn ontslapen zonder ooit het altaar te zijn genaderd om het Offer te voltrekken. En de grijsaard sprak: "Ik vertrouw er bij God op, dat ik om mijn wijding niet erg schuldig ben, aangezien ik het Offer niet opdraag. Want alleen aan de vlekkelozen komt de wijding toe".
- 10 (522) Abt Matoë's zei dat er drie ouderlingen naar abt Pafnoëtius, bijgenaamd Kefalas, gingen om hem om een woord te vragen. En de grijsaard zei hun: "Wat wilt u dat ik u zeg, iets geestelijks of lichamelijks?" Zij zeiden: "Iets geestelijks". Toen sprak de grijsaard: "Gaat heen, verkiest kwelling boven verpozing, schande boven roem, en te geven boven te ontvangen".
- 11 (523) Een broeder vroeg abt Matoë's: "Zeg me een woord". En hij sprak tot hem: "Ga, en smeeek God dat Hij u de rouwmoedigheid en de nederigheid in uw hart stort. Let altijd op uw zonden. Oordeel anderen niet maar word de minste van allen. Koester geen liefde jegens een kind, heb geen kennis met een vrouw en beschouw een ketter niet als uw vriend. Snijd de vrijpostigheid van u af. Gun uw tong en uw buik nauwelijks wat wijn. Als u iemand over welke kwestie dan ook spreekt, maak dan geen ruzie met hem, maar als hij goed van iemand spreekt, zeg dan: ja; maar spreekt hij kwaad, zeg dan: u weet zelf wel wat u zegt. Twist niet met hem over wat hij zei. En dit is nu de nederigheid".
- 12 (524) Een broeder vroeg abt Matoë's: "Zeg me een woord". En hij sprak tot hem: "Snijd alle gekibbel over wat dan ook van u af. Ween, en wees rouwmoedig, omdat het ogenblik genaderd is (Lc 21, 8)
- 13 (525) Een broeder vroeg abt Matoë's: "Wat moet ik doen, want mijn tong maakt het me moeilijk. Als ik me onder mensen begeef, kan ik haar niet in bedwang krijgen, maar ik veroordeel hen voor elk goed werk en ik maak hun verwijten. Wat moet ik nu doen?" En de grijsaard gaf ten antwoord: "Als u zichzelf niet in bedwang kunt houden, trek u dan op uw eentje terug, want dat is een zwakte. **Als iemand neerzit te midden van broeders, behoort hij niet vierkant, maar rond te zijn, om gemakkelijk naar elkeen toe te rollen**". En de grijsaard zei: "Niet uit deugd zit ik neer op mijn eentje, maar uit zwakte. Want sterk zijn zij die zich onder de mensen begeven".

ABT MARCUS, DE LEERLING VAN ABT SILVANUS

1 (526) Men zei van abt Silvanus dat hij in de Skëtis een leerling had, Marcus genaamd, die zich een grote gehoorzaamheid verworven had en schrijver was. De grijsaard nu had hem lief wegens zijn gehoorzaamheid. Hij had echter nog elf leerlingen en die konden het niet zetten, dat hij hem meer liefhad dan hen. De ouderlingen vernamen dit en zij waren er onstemd over. Op zekere dag kwamen zij daarom bij hem en beschuldigden hem. Hij geleidde hen dus naar buiten en klopte op elke cel, terwijl hij riep: "Broeder die en die, kom, ik heb u nodig!" En niet één onder hen gaf terstond gevolg aan zijn roepen. Daarna kwam hij aan de cel van Marcus, klopte en zei: "Marcus!" En nauwelijks had hij de stem

van de grijsaard gehoord of hij sprong naar buiten. Hij zond hem toen weg voor enig dienstwerk en zei tot de ouderlingen: "Waar zijn de overige broeders, Vaders?" Vervolgens ging hij de cel binnen, nam het in vieren gevouwen papyrusblad in zijn handen en stelde vast dat hij was begonnen de hand aan de omega [*omega: laatste letter uit het Griekse alfabet*] te leggen, maar dat hij, zodra hij de grijsaard hoorde, met zijn pen de lus nog niet had afgemaakt. Toen zeiden de grijsaards: "Waarlijk, abba, u hebt hem lief, maar wij hebben hem ook lief, omdat ook God hem liefheeft".

2 (527) Men zei van abt Silvanus: Op zekere keer liep hij met de ouderlingen wat op en neer in de Skêtis. Hij wenste de gehoorzaamheid van zijn leerling Marcus te laten zien en ook waarom hij hem liefhad. Op het zien van een wild zwijntje zei hij tot hem: "Zie je die kleine gazelle ginds, kind?" Hij zei: "Ja, abba". "En zijn horens, hoe fraai die zijn?" Hij zei: "Ja, abba". En de ouderlingen bewonderden zijn antwoord en zij waren gesticht door zijn gehoorzaamheid.

3 (528) Op een keer kwam de moeder van abt Marcus aan, omgeven door een groot gevolg, en ze wilde hem zien. En de grijsaard ging naar buiten haar tegemoet. En ze zei tot hem: "Abba, zeg aan mijn zoon, dat hij naar buiten komt, dan kan ik hem zien!" De grijsaard ging dan naar binnen en zei tegen hem: "Ga naar buiten, dan kan uw moeder u zien". Nu droeg hij juist een gelapte kiel en hij was overdekt met roet uit de bakkerij. Uit gehoorzaamheid ging hij naar buiten, maar sloot zijn ogen. En hij sprak tot hen: "Weest gered, weest gered, weest gered!", maar zonder hen te zien. Zijn moeder nu herkende hem niet en daarop stuurde ze opnieuw iemand naar de grijsaard en ze liet hem zeggen: "Abba, stuur toch mijn zoon, dan kan ik hem eens zien!" En hij zei tot Marcus: "Heb ik u niet gezegd: ga naar buiten, dan kan uw moeder u zien?" Maar Marcus antwoordde: "Ik ben naar buiten gegaan, zoals u zei, abba, maar ik smeed u, zeg me geen tweede maal naar buiten te gaan, anders zou ik ongehoorzaam worden". Toen ging de grijsaard naar buiten en zei tot haar: "Hij is het die naar u toekwam en zei: 'Weest gered!'" En na haar getroost te hebben, liet hij haar vertrekken.

4 (529) Een andermaal gebeurde het, dat hij (= Marcus) de Skêtis verliet om naar de berg Sinaï te gaan en daar te blijven. En de moeder van Marcus stuurde iemand om hem (= abt Silvanus) onder tranen te bezweren, dat haar zoon naar buiten zou komen, zodat zij hem zou zien. En de grijsaard liet hem vertrekken. En zodra hij zijn mantel omdeed om heen te gaan, en eerst afscheid wilde nemen van de grijsaard, begon hij te wenen, en hij vertrok niet.

5 (530) Men zei van abt Silvanus, dat hij naar Syrië wilde vertrekken, maar dat zijn leerling Marcus tot hem zei: "Vader, ik wil daar niet naartoe gaan; en ook laat ik u niet vertrekken, abba! Blijf hier nog drie dagen". En op de derde dag overleed hij [*namelijk Marcus*].

ABT MILËSIUS

1 (531) Toen abt Milësius een zekere streek doortrok, zag hij hoe iemand een monnik overweldigde, beweerend dat hij een moord bedreven had. De grijsaard kwam naderbij en ondervroeg de broeder. Maar toen hij vernam dat hij vals beschuldigd werd, sprak hij tot zijn overweldigers: "Waar ligt de vermoorde?" En zij wezen het hem. Toen ging hij naast de vermoorde staan, terwijl hij allen beval te bidden. Zelf strekte hij de handen uit naar God, en de dode stond op. Vervolgens zei hij hem ten aanhoren van allen: "Zeg ons, wie heeft u vermoord?" En hij zei: "Ik ging de kerk binnen en gaf geld aan de priester. Maar hij stond op en sloeg me neer. Daarna droeg hij me weg en legde me neer in de kluis van de abba. Ik smeed u echter dat u het geld neemt en het geeft aan mijn kinderen". Daarop sprak de grijsaard tot hem: "Ga nu slapen, tot de Heer komt en u opwekt!"

2 (532) Een andere keer, toen hij met twee leerlingen op Perzisch gebied woonde, trokken twee volle broers, zonen van de koning, als naar gewoonte op jacht. Zij zetten netten uit over grote afstand, wel tegen de veertig mijl, om aldus op alles wat zij binnen hun netten aantreffen, jacht te maken en het met hun speren te doden. Ook de grijsaard met zijn twee leerlingen troffen ze er aan. Toen ze hen gewaarwerden, stonden zij verbaasd, omdat hij er zo behaard, en als een wild dier uitzag, en zij zeiden tot hem: "Ben je een mens of een geest, zeg op!" Hij antwoordde hun: "Ik ben een mens, een zondaar, en ik ben heengegaan om mijn zonden te bewenen. En ik aanbid Jezus Christus, de Zoon van de levende God". Maar zij zeiden: "Er is geen andere god dan de zon, het vuur en het water. Vooruit, kom hier en offer aan hen!" Hij hernam echter: "Deze dingen zijn schepselen, en u vergist zich. Maar ik spoor u aan u te bekeren, en de ware God te leren kennen, die dit alles geschapen heeft". Zij antwoordden: "Van een veroordeelde en gekruisigde zeg je dat Hij de ware God is?" Waarop de grijsaard weer: "Hem die de zonde gekruisigd heeft en de dood gedood, van Hem zeg ik dat Hij de ware God is". Daarop mishandelden zij hem en evenzo de broeders, want zij trachtten hem te dwingen om te offeren. En na vele folteringen sloegen zij de twee broeders het hoofd af, maar de grijsaard bleven zij nog vele dagen folteren. Ten laatste vonden ze dit uit: ze stelden hem in het midden op en begonnen toen pijlen te schieten, de een van voren, de ander in de rug. Maar hij zei tegen hen: "Omdat u met elkaar samenspant om onschuldig bloed te vergieten, zal morgen op een en hetzelfde ogenblik op deze tijd uw moeder kinderloos zijn en verstoken van uw liefde, en met deze pijlen zult u elkaars bloed vergieten!" Zonder acht te slaan op zijn woord, gingen ze de volgende morgen op jacht. En een hert ontsnapte hun. Te paard gesprongen, stoven zij er achter aan om het in te halen. Maar toen zij er pijlen op afschoten, raakten ze elkaar in het hart, naar het woord van de grijsaard, dat hij gesproken had toen hij hen vervloekte. En zij stierven.

ABT MOTIUS

1 (533) Een broeder stelde deze vraag aan abt Motius: "Als ik me ergens ga vestigen, wat voor levenswijze vindt u dan dat ik erop na moet houden?" De grijsaard zei tot hem: "Als u op een of andere plek gaat wonen, probeer dan niet in iets naam te maken door bijvoorbeeld te zeggen: ik ga niet naar de gebedsbijeenkomst, of: ik eet niet van een liefdemaal. Want zulke zaken verlenen u een ijdele naam, waarvan u later maar last ondervindt. Want waar de mensen zulke zaken aantreffen, snellen ze heen". Toen zei de broeder tot hem: "Wat moet ik dan doen?" De grijsaard sprak: "Waar u ook mag neerzitten, volg dezelfde gebruiken als iedereen. En wat u de godvruchtigen waar u vertrouwen in stelt, ziet doen, doe dat eveneens. Dan zult u rust hebben. Want hierin bestaat de nederigheid: aan hen gelijk te zijn. En als men ziet dat u niet opvalt, houden ze u voor gelijk aan iedereen, en niemand valt u lastig".

2 (534) Van abt Motius vertelde zijn leerling, abt Isaäk [*beiden zijn bisschop geworden*]: Eerst bouwde een grijsaard een kluis in Hêraklas. En toen hij daar vandaan trok, ging hij naar een andere plek, waar hij er weer een bouwde. Er was daar nu een broeder die op aanstoken van de duivel

hem haatte en het hem lastig maakte. Toen stond de grijsaard op en week uit naar zijn eigen dorp. Daar maakte hij zich een kluis en sloot zich erin op [*dat wil zeggen als ingemetselde, recluse*]. Maar na zekere tijd kwamen de ouderlingen van de plek die hij verlaten had, met de broeder tegen hem wrok koesterde, om hem te verzoeken of ze hem naar zijn (vroeger) verblijf mochten (terug)brengen. Toen ze nu in de buurt kwamen waar abt Sôres woonde, lieten ze hun reismantels bij hem achter, en tegelijk de broeder die wrok koesterde. Zodra zij nu aanklopten, zette de abt het laddertje op, boog zich uit het raam, herkende hen en zei: "Waar zijn uw reismantels?" Zij antwoordden: "Hier, ziet u maar, samen met die en die broeder!" Maar nauwelijks had de grijsaard de naam vernomen van de broeder die hem pijn gedaan had, of in zijn blijdschap greep hij een bijl, slechtte zijn deur en rende naar buiten, waar zich de broeder bevond. Eerst maakte hij voor hem een buiging, daarna omhelsde hij hem, vervolgens bracht hij hem zijn kluis binnen. En drie dagen lang onthaalde hij hen, en zelf deed hij mee, iets wat helemaal zijn gewoonte niet was. Tenslotte stond hij op en reisde met hen mee. Na deze gebeurtenissen is hij bisschop geworden, want hij verrichtte wonderen. Ook zijn leerling, abt Isaäk, werd bisschop gewijd door zijne heiligheid Cyrillus.

ABT MEGETHIUS

1 (535) Men zei van abt Megethius: Telkens wanneer hij zijn kluis verliet en de gedachte bij hem opkwam om uit de streek weg te trekken, keerde hij niet naar zijn kluis terug. Want hij bezat van alle dingen van deze wereld alleen één enkele priem, waarmee hij de palmladeren splitste. Hij vervaardigde immers iedere dag drie broodmandjes, en dat was zijn levensonderhoud.

2 (536) Men zei van de tweede abt Megethius [*waarschijnlijk is bedoeld: een andere abt met dezelfde naam*], dat hij zeer nederig was. Hij had onderricht genoten bij Egyptenaren [*bedoeld is: in Alexandrië*] en bezocht vele ouderlingen, ook abt Sisoës en abt Poimën. Hij verbleef eveneens aan een rivier op de Sinaï. Het gebeurde eens dat een heilige hem bezocht, gelijk hij zelf verhaalde. En hij sprak tot hem: "Hoe richt u uw leven in, broeder, in deze woestijn?" En hij antwoordde: "Ik vast om de dag en eet dan één brood". Toen zei hij tot hem: "Als u naar me wilt luisteren, eet dan elke dag een half brood". Zo deed hij en hij vond vrede.

3 (537) Sommige Vaders vroegen abt Megethius eens: "Als er een gekookt gerecht voor de volgende dag overblijft, wilt u dan dat de broeders het eten?" De grijsaard sprak tot hen: "Als het bedorven is, is het niet goed de broeders te noodzaken het te eten en ze ziek te maken. Dan moet het weggegooid worden. Maar als het nog goed is en men zou het weggooien uit verkwisting en een ander koken, dat is verkeerd!"

4 (538) Verder zei hij: "Wanneer we vroeger bij elkaar kwamen, spraken we over nuttige onderwerpen. We hielpen elkaar, stelden ons op in twee koren en waren in de hemel. Maar als we nu vergaderen, komt de een van de ander kwaadspreken en we verzinken in de onderwereld!"

ABT MIOOS

1 (539) Abt Mioos van Beleos zei: De ene gehoorzaamheid beantwoordt aan de andere. Als iemand gehoor geeft aan God, geeft God gehoor aan hem.

2 (540) Verder zei hij van een grijsaard die in de Skêtis leefde: Hij was eertijds slaaf geweest; nu bezat hij een grote onderscheiding van de geesten. Elk jaar ging hij naar Alexandrië om zijn vrijlating aan zijn meesters af te betalen. En zij ontvingen hem met eerbewijzen. Maar de grijsaard goot water in een waskom en droeg het aan om de voeten van zijn meesters te wassen. Zij zeiden echter tot hem: "Nee, vader toch, doe ons dat niet aan!" Maar hij sprak: "Ik erken dat ik uw slaaf ben, en ik ben u dankbaar dat u me de vrijheid geschonken hebt om slaaf van God te zijn. Maar daarom juist was ik uw voeten, en u moet dit als afbetaling van mij aannemen". Zij stribbelden evenwel tegen en namen het niet aan. Daarom sprak hij tot hen: "Als u het dan niet wilt aannemen, zit ik hier neer terwijl ik uw slaaf ben!" En zij respecteerden hem en lieten hem doen wat hij verlangde. Maar ze deden hem uitgeleide met vele en zeer kostbare goederen, om er tot hun (geestelijk) voordeel aalmoezen van te geven. En om die reden werd hij in de Skêtis beroemd en bemind.

3 (541) Een soldaat vroeg aan abt Mioos of God wel boete aanvaardt. En na hem eerst met vele woorden in de leer onderricht te hebben, zei hij tot hem: "Zeg me eens, beste, als je soldatenmantel gescheurd is, gooi hem dan maar weg?" Hij zei: "Welnee, dan naai ik de scheur toe en draag hem weer". De grijsaard sprak dan tot hem: "Als jij je kledingstuk zo ontziet, zou God dan zijn eigen schepsel niet ontzien?"

ABT MARCUS DE EGYPTENAAR

1 (542) Men vertelde van abt Marcus de Egyptenaar, dat hij gedurende dertig jaar zijn kluis niet verliet. De priester was gewoon bij hem het heilig Offer te komen voltrekken. Toen de duivel 's mans volharding in de deugd zag, beraamde hij plannen om hem te beproeven door hem te bewegen tot een lichtvaardig oordeel. Hij bewoog iemand die van de duivel bezeten was ertoe, om naar de grijsaard te gaan onder het voorwendsel zijn gebed te vragen. Maar de bezetene schreeuwde de grijsaard nog vóór enig ander woord toe: "Jouw priester stinkt naar de zonde. Laat hem maar niet meer bij je toe!" Maar de van Gods Geest vervulde man sprak: "Kind, elk mens werpt het vuil naar buiten, maar u brengt het naar mij! Er staat evenwel geschreven: *Oordeel niet, opdat u niet veroordeeld worde* (Mt 7,1). En zelfs al zou hij een zondaar zijn, dan zal de Heer hem toch redden. Want er staat: *Bidt voor elkaar, opdat u genezen mag worden* (Jak 5,16)". En na deze woorden zei hij een gebed en verjoeg de duivel uit die mens, waarna hij hem gezond liet vertrekken.

Toen nu de priester zoals gewoonlijk weer kwam, ontving de grijsaard hem met vreugde. En de goede God die de schuldeloosheid van de grijsaard zag, bewees hem een wonder. Want toen de geestelijke zijn plaats wilde innemen voor de heilige Tafel, vertelde de grijsaard zelf, "zag ik een engel des Heren uit de hemel neerdalen en zijn hand leggen op het hoofd van de geestelijke. En de geestelijke werd als een zuil van vuur. Toen ik me over dat visioen verbaasde, hoorde ik een stem tot mij zeggen: Mens, waarom sta je verbaasd over deze zaak? Als een aardse koning al niet duldt dat zijn rijksgroten bezoedeld voor hem staan, maar ze met veel pracht wenst, hoeveel te meer zal Gods macht de bedienaars van de heilige Geheimen, die voor de hemelse heerlijkheid staan, dan niet reinigen?" De edele strijder van Christus, de Egyptenaar Marcus, die een grote naam genoot, mocht deze genadegave ontvangen, omdat hij de geestelijke niet veroordeeld had.

ABT MACARIUS DE STEDELING

1 (543) Op een dag ging abt Macarius de Stedeling palmladeren snijden, tezamen met enkele broeders. Op de eerste dag zeiden ze tot hem: "Kom, eet met ons, vader!" En hij ging mee en at. De volgende dag vroegen ze hem opnieuw te eten, maar hij wilde niet. Hij zei namelijk: "Voor u, kinderen, is het noodzakelijk om te eten, want u bent nog vlees. Maar ik wens nu niet te eten".

2 (544) Abt Macarius bracht een bezoek aan Pachomius, abt van de monniken van Tabennê, en abt Pachomius vroeg hem: "Als de broeders ongezeglijk zijn, is het dan juist hen te kastijden?" Abt Macarius antwoordde hem: "Kastijd hen en oordeel hen die onder u staan met rechtvaardigheid! Maar buitenstaanders moet u niet oordelen. Want en staat geschreven: *Oordeelt u soms niet uw eigen mensen? Welnu, de buitenstaanders oordeelt God* (1 Kor 5, 12-13)".

3 (545) Vier maanden lang bezocht abt Macarius dagelijks een broeder, en geen enkele keer trof hij hem op dat ogenblik niet in gebed. En vol bewondering sprak hij: "Ja, waarlijk, een aardse engel!"

de letter nu

ABT NILUS

1 (546) Abt Nilus sprak: Alles wat u doet als weerwraak op een broeder die u beledigd heeft, zal tijdens uw gebed een struikelblok worden.

2 (547) Ook zei hij: Gebed is een vrucht van zachtmoedigheid en vredelievendheid.

3 (548) Ook zei hij: Gebed is een afweer van treurigheid en moedeloosheid.

4 (549) Ook zei hij: *Ga heen, verkoop wat u bezit en geef het aan de armen* (Mt 19,21). *Neem dan uw kruis op en verloochen uzelf* (Mt 16,24) om zonder verstrooidheid te kunnen bidden.

5 (550) Ook zei hij: Van al wat u met wijsheid weet te verdragen, zult u de vrucht ondervinden op het tijdstip van uw gebed.

6 (551) Ook zei hij: Wanneer u verlangt te bidden zoals het behoort, breng uw ziel dan niet in een toestand van ontstemming, anders is uw gedraaf ijdel.

7 (552) Ook zei hij: Wil niet dat de zaken die u betreffen, gaan zoals het u goed lijkt, maar zoals het God behaagt. Dan zult u onbekommerd zijn en dankbaar gestemd in uw gebed.

8 (553) Ook zei hij: Zalig de monnik die zichzelf het uitvaagsel van allen acht (vgl. 1 Kor 4, 13).

9 (554) Ook zei hij: Onkwetsbaar tegen de pijlen van de vijand blijft de monnik die de afzondering liefheeft, maar als hij omgaat met vele mensen, loopt hij voortdurend wonden op.

10 (555) Ook zei hij: De dienaar die de werken van zijn meester verwaarloost, moet zich voorbereiden op zweepslagen.

ABT NISTHEROOIOS

1 (556) Abt Nistherooios de Grote trok met een broeder door de woestijn. Daar zagen zij een draak [= *een slang*] en sloegen op de vlucht. En de broeder zei tot hem: "Bent ook u bang, vader?" En de grijsaard antwoordde: "Bang ben ik niet, kind, maar het is beter te vluchten, anders zou ik de geest van ijdele roem niet kunnen ontvluchten".

2 (557) Een broeder vroeg aan een grijsaard: "Wat is het goede werk dat ik moet verrichten om daardoor (eeuwig) te leven? (vgl. Mt 19,16)" En de grijsaard zei: "God kent het goede. Maar ik vernam eens dat een van de Vaders deze vraag stelde aan abt Nistherooios de Grote, de vriend van abt Antonius: Wat is het goede werk dat ik moet doen? En hij antwoordde: Zijn alle werken niet gelijk? De Schrift zegt dat Abraham gastvrij was en God was met hem, dat Elias de afzondering liefhad en God was met hem, en dat David nederig was en God was met hem. Doe dus wat u ziet, dat uw ziel verlangt volgens God, en bewaak uw hart!"

3 (558) Abt Jozef sprak tot abt Nistherooios: "Wat moet ik met mijn tong doen, ik kan haar niet baas?" En de grijsaard vroeg hem: "Als u spreekt, schenkt u dat verlichting?" Hij zei: "Nee". En de grijsaard sprak: "Als u dan geen verlichting ondervindt, waarom spreekt u dan? Zwig dan liever! En als u in een gesprek gewikkeld raakt, luister dan veel in plaats van veel te spreken".

4 (559) Een broeder zag dat abt Nistherooios twee kolobia [*een kolobion, ook wel levitoon genoemd, is een lang afhangend gewaad met korte mouwen*] droeg en hij vroeg hem: "Als een arme u een kleed komt vragen, welk geeft u hem dan?" En hij antwoordde: "Het beste. Daarop hernam de broeder: "En als een ander u komt vragen, wat geeft u hem dan?" En de grijsaard: "De helft van het ander". En de broeder weer: "En als een ander u komt vragen, wat geeft u dan?" En hij zei: "Dan snijd ik de rest in tweeën, geef hem een helft en de andere knoop ik om me heen!" En opnieuw zei hij: "En als iemand u ook dit komt vragen, wat doet u dan?" En de grijsaard sprak: "Dan geef ik hem de rest en ik ga een eind verder neerzitten op een of andere plek, tot God me iemand stuurt om me te bedekken. Want iemand anders verzoek ik er niet om".

5 (560) Abt Nistherooios zei: De monnik moet elke avond en elke morgen zich rekenschap geven: Welk van de dingen die God verlangt hebben wij gedaan, en welk van de dingen die Hij niet verlangt, deden wij?, en zo zijn hele leven doorbrengen. Want op deze wijze leefde abt Arsenius. Doe uw best om elke dag voor God te staan zonder zonde! Bid tot God als staande in de aanwezigheid van de Aanwezige, want Hij is in waarheid aanwezig. Schrijf uzelf geen wetten voor, oordeel niemand! Van de monnik zij verre te zweren, vals te zweren, te liegen, te vervloeken, te beledigen en te lachen. En wie meer dan hij verdient geëerd of geprezen wordt, lijdt grote schade.

ABT NISTHEROOIOS DE KLOOSTERLING

1 (561) Abt Poimèn zei van abt Nistherooios, dat de grijsaard was als de koperen slang die Mozes oprichtte om het volk te genezen (vgl. Nu 21,9), want hij bezat elke deugd en zwijgend genas hij allen.

2 (562) Aan abt Nistherooios stelde abt Poimèn de vraag, waar hij toch die deugd vandaan had, namelijk dat hij, wanneer er in de monnikengemeenschap soms wat deining ontstond, niet sprak of ertussen kwam. Hij antwoordde: "Neemt u me niet kwalijk, abba, toen ik eertijds in het klooster trad, zei ik tegen mijn gedachte: jij en een ezel, dat is een en hetzelfde. Zoals de ezel zich laat slaan en niets zegt, slecht behandeld wordt en geen antwoord geeft, zo ook jij, gelijk de psalm zegt: als een lastdier werd ik voor U, en ik ben altijd bij U (Ps 72/73,22-23)".

ABT NIKOON

1 (563) Een broeder vroeg aan een van de Vaders: "Hoe veroorzaakt de duivel de beproevingen aan de heiligen?" En de grijsaard zei: Er was een vader, Nikoon genaamd, die op de berg Sinaï woonde. Een zeker iemand nu begaf zich naar de tent van een of andere Faraniet [=uit *Fara aan de Rode Zee*], trof daar zijn dochter alleen thuis en viel met haar. En hij zei tegen haar: "Zeg, dat de kluizenaar, abt Nikoon, dit gedaan heeft". Toen nu haar vader thuiskwam en het vernam, greep hij zijn zwaard en stormde naar de grijsaard toe. Op zijn kloppen kwam de grijsaard naar buiten. Maar toen hij zijn zwaard trok om hem te vermoorden, verdorde zijn hand. De Faraniet ging daarop naar de kerk en zei het aan de priesters. Zij lieten hem halen en de grijsaard kwam. Zij dienden hem vele slagen toe en wilden hem daarna verjagen. Maar hij smeekte hen: "Om Gods wil, laat me hier om boete te doen!" En zij zonderden hem drie jaar af en gaven bevel dat niemand hem mocht bezoeken. En drie jaar bracht hij aldus door; elke zondag ging hij berouwvol naar de kerk en smeekte allen: "Bidt voor mij!"

Maar later werd hij die de zonde bedreven had en de kluizenaar de beproeving had aangedaan, bezeten door de duivel, en in de kerk bekende hij: "Ik heb die zonde bedreven en ik raadde aan die dienaar Gods te belasteren". Toen kwam het hele volk aanzetten en vroeg vergiffenis aan de grijsaard met deze woorden: "Vergeef het ons, abba!" En hij zei tot hen: "Wat de vergiffenis betreft, het is u vergeven. Maar wat mijn verblijf betreft: hier bij u blijf ik niet langer wonen, omdat er niet één onder u zoveel onderscheid kon maken dat hij medelijden met me had". En derhalve verliet hij die plaats. En de grijsaard sprak tot de broeder: "Ziet u nu, hoe de duivel de beproevingen aan de heiligen veroorzaakt?"

ABT NETRAS

1 (564) Men vertelde van abt Netras, een leerling van abt Silvanus: Toen hij nog in zijn kluis op de berg Sinaï zat, voorzag hij op gepaste wijze in de behoeften van het lichaam. Maar toen hij bisschop in Faran geworden was, onderwierp hij zich aan zware gestrengheid. En zijn leerling zei tot hem: "Abba, toen wij nog in de woestijn waren, beoefende u niet zoveel ascese". En de grijsaard sprak: "Daar waren de eenzaamheid, de stilte en de armoede, en ik verlangde mijn lichaam zo te besturen, dat ik niet verzwakte en ik niet behoefde te vragen wat ik niet bezat. Maar hier is de wereld en hier zijn bestaansmiddelen; als ik dus hier ziek word, is er iemand die ons helpt, zodat ik mijn monnikenstaat niet behoef op te geven".

ABT NIKETAS

1 (565) Abt Nikêtas zei van twee broeders: Zij waren het erover eens dat zij samen wilden wonen. En de een dacht bij zichzelf: "Als mijn medebroeder iets verlangt, doe ik dat". En op gelijke wijze dacht de ander: "Het verlangen van mijn medebroeder vervul ik". En vele jaren leefden zij samen in grote liefde. Maar de vijand zag het en ging erheen om hen van elkaar te scheiden. Hij stelde zich op in het voortuintje en deed zich voor aan de een als een duif en aan de ander als een kraai. De eerste zei: "Zie je die duif daar?" En de tweede zei: "Dat is een kraai!" En zij begonnen te kibbelen, omdat ze twee verschillende dingen beweerden. Zij stonden op en raakten slaags tot bloedens toe, tot volmaakte blijdschap van de vijand. Daarna scheidden zij. Maar na drie dagen kwamen zij tot zichzelf en keerden naar elkaar terug. Zij vroegen elkaar vergiffenis en bekenden wat elkeen gedacht had bij het zien van de vogel. Zo hadden zij de strijd die de vijand voert, leren kennen, en zij bleven tot het einde samen zonder ooit nog van elkaar te scheiden.

de letter xi

ABT XOIOS

1 (566) Een broeder vroeg aan abt Xoios: "Wanneer ik toevallig ooit ergens drie broodjes eet, dan is dat toch niet te veel?" De grijsaard antwoordde hem: "Bent u dan op de dorsvloer beland, broeder?" En wederom zei hij: "Als ik drie bekertjes wijn drink, dan is dat toch niet te veel?" Hij sprak: "Als de duivel er niet tussen zit, steekt er niet veel in, maar als hij er wel tussen zit, is het veel. Want de wijn past niet aan monniken, die leven volgens God".

2 (567) Een van de Vaders zei van abt Xoios van Thebe: Op zekere keer trok hij het Sinaïgebergte in. En toen hij het weer verliet, ontmoette hij een broeder die hem zuchtend zei: "We hebben veel te lijden van de droogte, abba". De grijsaard sprak tot hem: "En waarom bidt u er dan niet voor, en smeekt tot God?" De broeder antwoordde: "We bidden al en we houden al processies, maar het regent niet!" De grijsaard sprak weer: "U bidt natuurlijk niet vurig genoeg! En wilt u weten dat het daarom is?" En hij strekte de handen ten hemel in gebed, en onmiddellijk begon het

te regenen. Toen de broeder dat zag, be kroop hem vrees. Hij viel plat ter aarde en bewees hem zijn hulde, maar de grijsaard snelde heen. Daarop stelde de broeder allen van het gebeurde in kennis, en toen zij het vernamen, loofden zij God.

ABT XANTHIAS

1 (568) Abt Xanthias zei: Toen de moordenaar aan het kruis hing, werd hij door een enkel woord gerechtvaardigd (vgl. Lc 23,42). En hoewel Judas onder de apostelen geteld werd, verloor hij in een enkele nacht (vgl. Joh 13,30) al zijn inspanning en verzonk van de hemel in de onderwereld. Derhalve, laat niemand groot gaan op zijn goede daden, want allen die op zichzelf vertrouwen zijn gevallen.

2 (569) Eens reisde abt Xanthias van de Skêtis naar Terenoethin, en waar hij ook, ten gevolge van zijn zware gestrengheden, halt hield, bracht men hem wat wijn. Enkele personen die van hem hoorden, brachten hem een van de duivel bezetene. En de duivel begon op de grijsaard te schelden: "Jullie brengen me naar die wijndrinker!" De grijsaard wilde hem eigenlijk niet uitdrijven, maar vanwege de beschimping sprak hij: "Ik vertrouw op Christus, dat ik deze beker nog niet op heb, of jij bent eruit!" En toen de grijsaard begon te drinken, schreeuwde de duivel het uit: "Je brandt me, je brandt me!" En nog voordat hij hem leeggedronken had, ging hij uit, door de genade van Christus.

3 (570) Dezelfde abt zei: Een hond staat er beter voor dan ik, want hij heeft liefde en tevens wacht hem geen oordeel.

de letter omikron

ABT OLYMPIUS

1 (571) Abt Olympius zei: Er kwam eens een heidens priester naar de Skêtis. Hij logeerde in mijn kluis en overnachtte daar. Toen hij de levenswijze van de monniken in ogenschouw had genomen, zei hij tot mij: "Schouwt u bij een dergelijke levenswijze niets bij uw God?" En ik antwoordde: "Neen". De priester hernam: "In elk geval, als wij onze priesterdienst verrichten, verbergt hij ons niets, maar openbaart ons zijn geheimen. En u, die zich zoveel moeite getroost, slaapderving, stilte en gestrengheden, u zegt: wij schouwen niets? Maar natuurlijk, als u niets schouwt, koestert u boze gedachten in uw hart, en die verwijderen u van uw God. En daarom worden u zijn geheimen niet geopenbaard". Ik ging vervolgens de woorden van de priester overbrengen aan de ouderlingen. En zij stonden verbaasd en zij zeiden: "Zo is het! Want de onreine gedachten houden God van de mens verwijderd".

2 (572) Abt Olympius van het gebied van de Cellen werd bekoord tot ontucht. Zijn gedachte zei hem: "Kom, neem een vrouw!" En hij stond op, bewerkte een klomp klei en kneedde er een vrouw van. Toen sprak hij tot zichzelf: "Kijk, daar staat je vrouw! Nu moet je ook hard werken om haar te eten te geven". En hij werkte met grote inspanning. Op een dag daarna bewerkte hij opnieuw een klomp klei en kneedde er zich een dochter uit, en hij sprak tot zijn gedachte: "Je vrouw heeft gebaard, nu moet je nog harder werken om ook je kind te eten te geven en te kleden". En zodoende putte hij zich uit. Toen sprak hij tot zijn gedachte: "Ik kan die zware arbeid niet meer aan". Waarop hij antwoordde: "Als je die arbeid niet aankunt, zoek dan ook geen vrouw!" En omdat God op zijn inspanning neerzag, nam Hij de bekoring van hem weg en hij had rust.

ABT ORSISIUS

Orsisius (ook: Orsiësius) was na Pachomius en na het bestuur van enkele maanden van Petronius algemene overste van de Pachomiaanse kloosters. Beide spreuken zijn ontleend aan het eerste Griekse leven van Pachomius, de nrs. 126 en 118, waar ze voorkomen als preekjes van Orsisius. Ze zijn vooral overgenomen wegens de mooie gelijkenissen.

1 (573) Abt Orsisius zei: Wanneer een ongebakken tichelsteen gebruikt wordt voor het fundament, dicht bij een rivier, houdt hij geen dag stand, maar is hij gebakken, dan blijft hij sterk als steen van de rots. Evenzo, als de mens van vleselijke gesteltenis niet eerst gebakken is door het vuur van de vreeze Gods gelijk eens Jozef, dan bezwijkt hij zodra hij tot macht geraakt. Want talrijk zijn de beproevingen van hen, omdat zij te midden van de mensen staan. Daarom is het goed dat, wie zijn eigen krachten kent, de last van het bestuur ontwijkt. Maar zij die vaststaan in het geloof zijn onwrikbaar (vgl. 1 Kor 15,58). Want van de hoogheilige Jozef zal wie over hem verlangt te spreken, moeten zeggen dat hij niet aards was. Hoezeer werd hij beproefd, en in een land, waar toentertijd nog geen spoor te vinden was van godsverering! Maar de God van zijn Vaderen was met hem en ontrukte hem aan elke benaauwenis. En nu is hij bij zijn Vaderen in het Koninkrijk der hemelen. Laten wij daarom onze krachten leren kennen en strijd voeren. Want ook zo zullen wij maar amper aan Gods oordeel ontsnappen.

2 (574) a) Ook zei hij: Ik ben van mening dat wie zijn hart niet goed bewaakt, al wat hij hoort, vergeet en verwaarloost. En dan ziet de vijand zijn kans schoon om hem te onderwerpen. Het gaat immers met hem als met een lamp die in gereedheid is gebracht en brandt. Laat men na er olie bij te doen (vgl. Mt 25,3), dan gaat zij stilltjes uit en de duisternis wint het van haar. En dat niet alleen. Het is niet onmogelijk, dat er een muis aan komt snuffelen om de pit eruit op te eten. Zolang als de olie niet uitgedoofd is, kan zij dat niet. Maar wanneer zij bemerkt dat zij geen licht meer uitstraalt, en dat zelfs de hitte van de vlam eruit is, dan werpt zij de lamp omver in haar begeerte om de pit eruit te trekken. En als de lamp dan van terracotta is, breekt zij in stukken. Maar is zij van koper, dan kan de heer des huizes haar opnieuw in orde brengen.

b) Op gelijke wijze gaat het met de nalatige ziel: geleidelijk aan wijkt de Heilige Geest van haar, totdat haar hitte geheel en al verkoeld is. En dan verteert de vijand de ijver van die ziel en ondermijnt zelfs het lichaam door boosheid. Maar zou zo iemand in zijn gesteltenis tot God goed blijven, en werd hij alleen maar even door nalatigheid vervoerd, dan stort God, die zo barmhartig is, hem de vrees voor Hem in en de gedachte aan de straffen, en zo brengt Hij hem ertoe waakzaam te zijn en zichzelf voortaan met grote omzichtigheid te behoeden, totdat God hem komt bezoeken.

de letter pi

ABT POIMËN

De figuur van abt Poimën is onafscheidelijk verbonden met de Vaderspreuken, al was het maar, omdat er ongeveer een vijfde deel van op zijn naam staat. Maar daarbuiten is hij een onbekende. Socrates en Sozomenus, de grote schrijvers van de kerkgeschiedenis van die tijd (PG 67), noemen hem niet. Ook Palladius telt hem niet onder hen wie hij een hoofdstuk van zijn 'Historia Lausiaca' waardig keurde. Ook de 'Geschiedenis van de monniken in Egypte' vermeldt zijn naam niet, en zelfs Johannes Cassianus schijnt hem niet te kennen: zowel in zijn Collationes als in zijn Institutiones zoekt men de naam Poimën of Pastor tevergeefs. De enige informatie over hem komt uit de spreuken zelf. Is zijn naam een schuilnaam (Poimën betekent: herder), of een geconcretiseerd ideaal van een geestelijke leider, een personificatie van de volmaakte abt? Het laatste lijkt me minder waarschijnlijk, omdat uit de vele spreuken, en uit de vele plaatsen waar zijn naam in andere spreuken nog voorkomt, een te nauwkeurige karakteristiek van hem opduikt om te twijfelen aan de historiciteit van deze grote monnik, die zulke diepzinnige, soms echter zeer moeilijke uitspraken ten beste gaf. Maar hoe komt het dan dat niemand buiten de verzamelingen van de spreuken zelfs zijn naam schijnt te kennen? Hij staat voor ons als iemand die school gemaakt heeft en tevens als een trouw getuige van de monastieke traditie. Zijn persoon behoort tot een van de grote raadsels die de Vaderspreuken omhullen.

1 (575) Eens ging abt Poimën, toen hij jong was, naar een grijsaard om hem drie gedachten voor te leggen. Maar toen hij bij de grijsaard was aangekomen, vergat hij één van de drie. En hij keerde naar zijn kluis terug. Maar toen hij zijn hand uitstak om de sleutel om te draaien, schoot hem te binnen wat hij vergeten was te zeggen. En hij liet de sleutel onaangeroerd en keerde naar de grijsaard terug. De grijsaard sprak tot hem: "U bent spoedig gekomen, broeder!" En hij vertelde hem: "Toen ik mijn hand uitstak om de sleutel te pakken, schoot me de vraag waarnaar ik zocht te binnen. En zonder open te maken ben ik daarom teruggegaan". De lengte van de weg nu was zeer groot. Toen sprak de grijsaard tot hem: "Een herder van engelen! Uw naam zal in heel Egypte genoemd worden". [*Een herder van engelen: geestige, dubbele woordspeling. De eigennaam Poimën betekent herder, en het woord voor kudde verschilt bijna niet van het woord voor engelen (ageloon-angeloon)*]

2 (576) Eens knoopte Païsius, de broer van abt Poimën, een (vriendschappelijke) betrekking aan met sommigen buiten zijn kluis, maar abt Poimën was er tegen. Hij stond op, ging naar abt Ammonas en zei tot hem: "Mijn broer Païsius onderhoudt betrekking met sommigen en ik vind geen rust meer". Abt Ammonas sprak tot hem: "Poimën, leeft u nog? Ga neerzitten in uw kluis, en prent het in uw hart, dat u al een jaar in het graf ligt".

3 (577) Eens kwamen er priesters van de streek naar de kluisenarij, waar abt Poimën woonde. En abt Anoeb kwam binnen en zei tegen hem: "Laten we vandaag de priesters bij ons uitnodigen". En hoewel hij zeer lang bleef staan, gaf hij hem geen antwoord. En ontstemd ging hij weg. Zij die in zijn nabijheid zaten, zeiden tegen hem: "Abba, waarom hebt u hem geen antwoord gegeven?" Abt Poimën sprak tot hen: "Dat is mijn schuld niet. Ik ben immers gestorven. En de dode spreekt niet. Laten ze dus niet denken, dat ik hier in hun midden ben!"

4 (578) Nog voor de tijd dat de volgelingen van abt Poimën naar Egypte kwamen, leefde er een grijsaard die grote bekendheid en eer genoot. Maar toen de volgelingen van abt Poimën vanuit de Skêtis waren opgetrokken, lieten de mensen hem in de steek en gingen naar abt Poimën. Maar de grijsaard was afgunstig en sprak kwaad van hen. Dit vernam abt Poimën en het deed hem pijn. Daarop sprak hij tot zijn broeders: "Wat zullen wij eens doen voor die grote grijsaard? Want de mensen hebben ons narigheid bezorgd door de grijsaard in de steek te laten en hun aandacht te richten op ons, hoewel wij niets betekenen. Hoe kunnen wij nu de grijsaard genezen?" En even later sprak hij tot hen: "Gaat enkele gerechten klaarmaken en neemt een saïtes [*een hoeveelheid van ong. 10 liter*] wijn. Laten we dan naar hem toe gaan en tezamen ervan genieten. Misschien kunnen wij hem daardoor genezen". Zij brachten dus de spijzen aan en gingen heen. En toen zij op de deur klopten, gaf zijn leerling antwoord en zei: "Wie bent u?" Zij zeiden: "Zeg aan uw abt: Poimën is er, en hij wil door u gezegend worden". Toen zijn leerling hem evenwel de boodschap had overgebracht, verklaarde hij: "Ga heen, ik heb geen tijd". Maar zij bleven staan wachten in de gloeiende hitte en zeiden: "Wij gaan niet weg voordat de grijsaard ons waardig keurt". En toen de grijsaard hun nederigheid en hun geduld zag, kreeg hij spijt en deed voor hen open. Zij gingen binnen en lieten het zich goed smaken samen met hem. En onder het eten zei hij: "Niet alleen is alles wat ik over u gehoord heb overeenkomstig de waarheid, maar ik heb het honderdvoud ervan in uw werk gezien". En hij werd hun vriend vanaf die dag.

5 (579) Eens wilde de bewindvoerder van dat gewest abt Poimën bezoeken, maar de grijsaard ontving hem niet. Daarom liet hij de zoon van zijn (= abt Poimëns) zuster, onder het voorwendsel van een misdaad, grijpen en in de gevangenis werpen. Hij liet zeggen: "Als de grijsaard komt om een goed woordje voor hem te doen, ontsla ik hem". En schreiend kwam zijn zuster voor de deur, maar hij gaf haar geen antwoord. Toen voer ze tegen hem uit en zei: "Hardvochtig mens, heb toch medelijden met mij, want het is mijn enigst kind". Maar hij stuurde iemand om haar te zeggen: "Poimën heeft geen kinderen verwekt". En aldus verwijderde zij zich. Toen nu de bewindvoerder dit vernam, liet hij een bode zeggen:

"Hij behoeft maar een enkel woord te bevelen en ik ontsla hem al". Maar de grijsaard liet hem dit antwoord overbrengen: "Verhoor hem overeenkomstig de wetten, en als hij de dood verdient, moet hij sterven. Verdient hij die niet, doe dan wat u wilt". Toen de bewindvoerder dit vernam, ontsloeg hij hem.

6 (580) Eens had een broeder van een kloostergemeenschap een fout begaan. Nu leefde er in die streek een kluizenaar, die lange tijd niet buiten was gekomen. Daarom ging de abt van de kloostergemeenschap naar die grijsaard toe en deelde hem alles aangaande zijn val mee. Deze nu sprak: "Stuur hem heen!" De broeder verliet dus de kloostergemeenschap en ging in een ravijn zitten wenen. Nu wilde het toeval dat enkele broeders op weg naar abt Poimên hem hoorden wenen. Zij gingen er binnen en vonden hem in grote smart gedompeld. Maar toen zij hem aanspoorden om naar de grijsaard te gaan, wilde hij dat niet, want hij zei: "Ik ga hier sterven". Zij kwamen dan aan bij abt Poimên en vertelden het aan hem, maar hij stuurde hen terug met de woorden: "Gaat hem zeggen: Abt Poimên roept u". En zo kwam de broeder bij hem. Toen de grijsaard hem zo verdrietig zag, stond hij op en omhelsde hem. Hij onderhield zich vrolijk met hem en verzocht hem mee te eten. Intussen stuurde abt Poimên een van de broeders terug naar de kluizenaar om hem te zeggen: "Al vele jaren verlang ik u eens te bezoeken, omdat ik van u hoor spreken, maar wegens de traagheid van ons beiden hebben wij nog geen gesprek gehad met elkaar. Maar nu wil God het, en er doet zich een gelegenheid voor. Spoed u daarom naar deze streek, dan zien wij elkaar". Hij had echter de gewoonte nooit zijn kluis te verlaten, maar toen hij dit vernam, zei hij: "Als God het de grijsaard niet had ingegeven, zou hij me niet uitgenodigd hebben". Hij stond dus op en ging naar hem toe. Na elkaar met vreugde begroet te hebben, zetten zij zich neer. Toen sprak abt Poimên tot hem: "Op zekere plaats woonden twee mensen, die beiden een dode in huis hadden. En de een liet zijn eigen dode in de steek om die van de ander te gaan bewenen". Toen de grijsaard dit hoorde, werd hij op dit woord vervuld van schaamte. Hij herinnerde zich wat hij gedaan had en zei: "Poimên is boven, boven in de hemel, ik ben beneden, beneden op aarde!"

7 (581) Eens brachten vele grijsaards een bezoek aan abt Poimên en zie, een familielid van abt Poimên had een jongetje, waarvan het gezicht door een werking (van de duivel) naar achter gedraaid stond. Toen zijn vader al die Vaders bijeen zag, nam hij zijn zoontje met zich mee en ging buiten de kluis zitten wenen. Toevallig kwam er een grijsaard naar buiten, en toen hij hem zag, zei hij: "Waarom weent u, mens?" En hij antwoordde: "Ik ben een bloedverwant van abt Poimên, en zie, deze beproefing heeft dit jongetje overvallen. Wij wilden het naar de grijsaard brengen, maar wij waren bang, want hij wenst ons niet te ontmoeten. En als hij er nu achter komt dat ik hier ben, stuurt hij iemand om me weg te jagen. Maar toen ik u allen hier tezamen zag, waagde ik het om te komen. Als u wilt, abba, wees mij genadig, neem het jongetje mee naar binnen en bid voor hem!" De grijsaard nam het bij zich en ging naar binnen. Maar hij gebruikte een list, want hij bracht het niet rechtstreeks naar abt Poimên, maar hij begon bij de jongste broeders, terwijl hij vroeg: "Maakt toch een kruisteken over dit jongetje!" Pas nadat hij allen op de rij af het had laten zegenen, bracht hij het bij abt Poimên. Maar hij liet het niet eens bij zich komen. Toen smeekten de anderen hem: "Doet u toch juist als wij allemaal, vader!" En hij zuchtte, stond op en bad: "God, genees uw schepsel, dat het niet door de vijand overheerst wordt". Daarna maakte hij er een kruisteken over. En onmiddellijk genas hij het en gaf het zijn vader gezond en wel terug (vgl. Lc 9,42).

8 (582) Eens reisde een broeder uit het gebied van abt Poimên naar den vreemde en ontmoette daar een kluizenaar. Hij was een liefdevol man en daarom kwamen er velen naar hem toe. De broeder deelde hem alles mee aangaande abt Poimên. En toen hij van zijn deugd hoorde, begeerde hij vurig hem te bezoeken. Nadat de broeder nu naar Egypte teruggekeerd was, stond de kluizenaar na een poosje op en reisde uit den vreemde naar Egypte, naar de broeder, die hem eertijds bezocht had, want die had hem gezegd waar hij woonde. Toen die hem zag, was hij vol bewondering en het verheugde hem zeer. De kluizenaar zei dan: "Doet u me een genoegen, breng me bij abt Poimên". Hij ging met hem naar de grijsaard, deelde hem alles over hem mee en zei: "Hij is een groot man, zeer liefdevol, en geniet grote eer in zijn land. Ik vertelde hem ook van u, en verlangend om u te spreken kwam hij hierheen". Hij ontving hem derhalve met vreugde. En nadat zij elkaar begroet hadden, zetten zij zich neer. Toen begon de vreemdeling te spreken uit de Schrift en over geestelijke en hemelse zaken. Maar abt Poimên wendde het gelaat af en gaf hem geen antwoord (vgl. Joh 19,9). Bemerkend dat hij niet met hem sprak, ging hij terneergeslagen heen en zei tegen de broeder, die hem gebracht had: "Voor niets heb ik heel die reis gemaakt. Want ik ben bij de grijsaard geweest, maar zie, hij wil niet met me spreken". De broeder ging daarom naar abt Poimên en zei hem: "Abba, ter wille van u is deze grote man gekomen, die zo een faam in zijn land geniet. Waarom hebt u dan niet met hem gesproken?" De grijsaard antwoordde hem: "Hij komt van boven en spreekt hemelse taal. Ik echter ben van hier beneden (Joh 8,23) en spreek aards. Had hij mij gesproken over de hartstochten van de ziel dan zou ik hem wel geantwoord hebben. Maar als het over geestelijke dingen gaat, ja, daar weet ik niets van". De broeder ging dus naar buiten en zei tot hem: "De grijsaard spreekt niet licht over de Schrift. Maar als men spreekt over de hartstochten van de ziel, antwoordt hij". Toen kwam hij tot inkeer, ging naar de grijsaard en zei tegen hem: "Wat moet ik doen, abba, want de hartstochten van de ziel zijn me de baas?" Blij keek de grijsaard hem aan en zei: "Nu bent u van harte welkom. Open uw mond daarover en ik zal hem met goede zaken vullen (vgl. Ps 80/81,11)". En zeer voldaan sprak hij: "Waarlijk, dat is de juiste weg". En hij keerde naar zijn land terug vol dankbaarheid jegens God, omdat het hem vergund was geweest zich met zo een heilige te onderhouden.

9 (583) Eens liet de bewindvoerder van de streek iemand uit het dorp van abt Poimên gevangen zetten. En allen kwamen de grijsaard smeken om hem te gaan bevrijden. Maar hij zei: "Gunt me drie dagen, dan kom ik". Abt Poimên bad intussen tot God: "Heer, verleen me die gunst toch niet, want dan laten ze me niet meer neerzitten op deze plaats". Tenslotte ging de grijsaard de bewindvoerder het verzoek doen. Maar deze sprak tot hem: "Voor een rover komt u mij vragen, abba?" Toen was de grijsaard verheugd, omdat hij de gunst van hem niet bekomen had.

10 (584) Sommigen hebben het volgende verteld: Eens vervaardigden abt Poimên en zijn broers wasdraad, maar het werk vlotte niet, omdat ze geen geld hadden om vlas te kopen. Een goede kennis van de broeders vertelde het geval aan een gelovig koopman. Nu wilde abt Poimên nooit iets van iemand aannemen vanwege de overlast. Maar de koopman verlangde toch iets te doen voor de grijsaard en gaf daarom voor, dat hij de wasdraden nodig had. Hij haalde dus zijn kameel en kocht ze. De broeder nu ging naar abt Poimên, omdat hij vernomen had wat de koopman had gedaan en hij zei met de bedoeling hem te prijzen: "Heus, abba, hij had ze niet nodig en kocht ze toch, om iets voor ons te doen". Toen abt Poimên evenwel hoorde dat hij ze gekocht jdlkfsajhad zonder ze nodig te hebben, sprak hij tot de broeder: "Sta op, huur een kameel en haal de zaken (terug)! En brengt u ze niet, dan zit Poimên hier niet meer met u neer. Want iemand die iets niet nodig heeft, ga ik geen onrecht aandoen. Dan zou hij immers schade lijden en mij mijn verdienste ontnemen". En zijn broeder ging er met grote tegenzin heen en bracht ze weer terug, anders zou de grijsaard hen verlaten hebben. En zodra hij ze zag, was hij verheugd, als had hij een grote schat gevonden.

11 (585) Eens vernam de priester van Pelusium van een paar broeders, dat ze vaak naar de stad gingen, er een bad namen en geen acht meer sloegen op zichzelf. Hij ging naar de gebedsbijeenkomst en liet ze hun monnikskleed uittrekken. Maar daarna begon zijn geweten te spreken en hij kreeg spijt. Hij ging naar abt Poimên, geheel van zijn stuk door zijn gedachten en beladen met de gebedsmantels van de broeders, en legde het geval uit aan de grijsaard. En de grijsaard zei hem: "Draagt u soms niets van de oude mens in u? (vgl. Kol 3,9) Hebt u hem uitgedaan?" En de priester zei: "Jazeker, er steekt nog van de oude mens in me". En de grijsaard: "Welnu, zie, dan bent u ook als die broeders. Want al hebt u maar een klein stukje van het oude, toch leeft u dan onder de zonde". Toen ging de priester heen. Hij liet de broeders roepen, drukte zijn spijt uit voor de elf, bekleedde hen weer met het monnikskleed en liet hen vertrekken.

12 (586) Een broeder stelde abt Poimên deze vraag: "Ik heb een zware zonde bedreven en ik wil er drie jaar boete voor doen". De grijsaard zei hem: "Dat is veel". En de broeder zei tot hem: "Dan tenminste een jaar". En weer sprak de grijsaard: "Dat is veel". En de omstanders zeiden: "Veertig dagen dan?" Maar opnieuw zei hij: "Dat is veel". En hij vervolgde: "Ik zeg u, als iemand van ganser harte berouw heeft en de zonde verder niet meer bedrijft, dan neemt God zelfs met drie dagen genoegen".

13 (587) Ook zei hij: Het merkteken van de monnik wordt zichtbaar in de beproevingen.

14 (588) Ook zei hij: Zoals de lijfwacht van de keizer altijd voor hem gereed staat, zo moet ook de ziel klaar staan tegen de geest van de ontucht.

15 (589) Abt Anoeb stelde abt Poimên een vraag over de onreine gedachten, die 's mensen hart voortbrengt, en over de ijdele begeerten. En abt Poimên zei hem: "Wordt soms de bijl geprezen zonder hem die ermee houdt? (Js 10,15) Geef ze dus geen bewegingsruimte en schep er geen behagen in, en ze zijn werkeloos".

16 (590) Ook sprak abt Poimên: Was de opperkok [*opperkok: zo staat het in de Griekse versie van het Oude Testament. In het Hebreeuws staat 'hoofd van de lijfwacht'*] Naboezardan niet gekomen, dan was de tempel van de Heer niet in vlammen opgegaan (vgl. 2 K 25,8). De betekenis hiervan is: was de bevrediging van de gulzigheid niet in de ziel binnengedrongen, dan zou het verstand in de strijd met de vijand niet gevallen zijn.

17 (591) Men zei van abt Poimên: Toen hij eens tegen zijn zin uitgenodigd was voor een maaltijd, ging hij er toch heen, hoewel in tranen, om aan zijn broeder niet ongehoorzaam te zijn en hem geen pijn te doen.

18 (592) Ook sprak abt Poimên: Ga niet wonen op een plaats, waar u ziet dat er sommigen op u afgunstig zijn, anders maakt u geen vooruitgang.

19 (593) Men vertelde abt Poimên van een monnik dat hij geen wijn dronk. Maar hij zei: "Monniken moeten helemaal geen wijn drinken".

20 (594) Abt Hêsaïas stelde aan abt Poimên een vraag over de onreine gedachten, en abt Poimên antwoordde hem: "Het gaat er mee als met een koffer vol kleren: laat men ze onaangeroerd, dan vergaan ze met de tijd. Zo gaat het ook met de gedachten: als we ze niet lichamelijk uitvoeren, verdwijnen ze met de tijd, dat wil zeggen, ze vergaan".

21 (595) Hetzelfde vroeg abt Jozef, en abt Poimên antwoordde hem: "Stopt men een slang of een scorpioen in een vat en sluit men het af, dan gaan ze absoluut zeker na een tijd dood. Zo verdwijnen ook de boze gedachten, die door toedoen van de duivels opkomen, door het geduld".

22 (596) Een broeder ging naar abt Poimên en zei hem: "Ik zaai op mijn akker en daarmee beoef ik liefdadigheid. De grijsaard zei hem: "Daar doet u goed aan". En hij ging opgewekt heen en beoefende nog meer liefdadigheid. Abt Anoeb nu vernam wat hij gezegd had, en hij sprak tot abt Poimên: "Vreest u God niet (vgl. Lc 23,40), dat u zo tot de broeder hebt gesproken?" Maar de grijsaard zweeg. Twee dagen later evenwel liet abt Poimên de broeder bij zich komen en zei hem, zodat abt Anoeb het hoorde: "Wat zei u me eergisteren? Want mijn geest was elders". De broeder zei hem: "Ik zei: ik zaai op mijn akker en daarmee beoef ik liefdadigheid". En abt Poimên weer: "Ik dacht dat u over uw broeder in de wereld sprak. Maar als u het bent, die dat werk verricht, dat behoort een monnik niet te doen". Toen hij dat hoorde, werd hij verdrietig en hij zei: "Dit is het enige vak dat ik ken, ik moet mijn land wel bezaaien". Nadat hij was vertrokken, verontschuldigde abt Anoeb zich met een buiging en zei: "Vergeef het mij". En abt Poimên sprak: "Ook ik wist al vanaf het begin, dat dat geen arbeid voor een monnik is, maar ik heb gesproken

vanuit zijn standpunt, en ik heb hem ijver gegeven om vooruit te gaan in de liefdadigheid. Nu is hij bedroefd heengegaan, en hij doet hetzelfde weer opnieuw".

23 (597) Abt Poimèn zei: Als iemand gezondigd heeft en hij ontkent, beweerend: "Ik heb niet gezondigd", berisp hem dan niet, want anders ondermijnt u zijn ijver. Als u hem evenwel zegt: "Verlies de moed niet, broeder, maar wees voortaan waakzaam", dan wekt u zijn ziel op tot berouw.

24 (598) Ook zei hij: Goed is de beproeving, want deze maakt de mens deugdelijker.

25 (599) Ook zei hij: Iemand die leert, maar zelf niet uitvoert wat hij leert, is gelijk aan een bron, die allen drenkt en schoonwast, maar zichzelf niet vermag te reinigen.

26 (600) Eens, op doorreis door Egypte, zag abt Poimèn een vrouw in een grafmonument zitten en bitter wenen. En hij zei: Al zouden alle genoegens van de wereld haar deel worden, dan zouden zij deze ziel nog niet van haar smart afbrengen. Zo behoort ook de monnik te allen tijde de smart in zijn binnenste te hebben.

27 (601) Ook zei hij: Iemand kan schijnen te zwijgen, hoewel zijn hart anderen veroordeelt. Zo iemand spreekt immer. En een ander kan van 's morgens vroeg tot 's avonds laat spreken en toch het zwijgen bezitten. Dat gebeurt, wanneer zijn spreken alleen het (geestelijk) voordeel beoogt.

28 (602) Een broeder kwam bij abt Poimèn en zei tot hem: "Abba, ik heb vele gedachten en ze brengen me in gevaar". Toen bracht de grijsaard hem in de open lucht en zei: "Spreid uw schoot open en vang de winden" (vgl. Spr 30,4; Hebreeuwse telling). Maar hij antwoordde: "Dat kan ik niet klaarspelen!" Toen sprak de grijsaard tot hem: "Als u dat niet kunt klaarspelen, kunt u ook de gedachten niet beletten te komen. Maar wel hebt u het in uw macht eraan te weerstaan".

29 (603) Abt Poimèn zei: Als er drie op dezelfde plaats wonen, en de een beoefent naar behoren de stilte, de tweede is ziek, maar vol dankbaarheid, en de derde dient met een zuivere mening, dan verrichten de drie eenzelfde bezigheid.

30 (604) Ook zei hij: Er staat geschreven: *Zoals het hert smacht naar de waterbronnen, zo smacht mijn ziel naar U, o God (Ps 41/42,2)*. Omdat de herten in de woestijn veel kruipend gedierte verslinden en het gif hen verschroeit, verlangen ze naar het water te gaan. Dan drinken zij en koelen af van het gif van het kruipend gedierte. Evenzo worden de monniken die in de woestijn neerzitten verschroeid door het gif van de boze duivels, en smachten zij naar de zaterdag en de zondag, om dan naar de waterbronnen te gaan, dat wil zeggen, naar het Lichaam en Bloed van de Heer, om er gereinigd te worden van de bitterheid van de boze.

31 (605) Abt Jozef vroeg aan abt Poimèn: "Hoe moet ik vasten?" En abt Poimèn antwoordde: "Ik voor mij wil dat men wel elke dag eet, maar dan heel weinig om niet verzadigd te worden". Abt Jozef zei hem: "Toen u jong was, vastte u toen niet telkens twee dagen, abba?" En de grijsaard sprak: "Jazeker, en telkens drie en vier dagen, zelfs een week. En al deze zaken hebben de Vaders onderzocht, omdat zij daartoe in staat waren. En zij kwamen tot de bevinding, dat het goed is elke dag te eten maar slechts een klein beetje. Zo leerden zij ons de koninklijke weg (vgl. Nu 20,17), want die is licht".

32 (606) Men zei van abt Poimèn: Wanneer hij naar de gebedsdienst moest gaan, zat hij eerst terzijde zijn gedachten te onderzoeken, ongeveer een uur lang, en dan vertrok hij pas.

33 (607) Een broeder stelde abt Poimèn de vraag: "Ik heb een erfenis gekregen. Wat moet ik ermee doen?" De grijsaard zei hem: "Ga heen, kom over drie dagen terug en ik zal het u zeggen". En hij kwam, zoals hem opgedragen was. Toen sprak de grijsaard: "Wat kan ik u zeggen, broeder? Als ik u zeg, geef het aan de Kerk, dan bakken zij er brood van. Zeg ik u: geef het aan een familielid van u, dan hebt u geen beloning. Maar zeg ik u: geef het aan de armen (vgl. Mt 19,21), dan bent u vrij van bekommernis. Doe dus maar wat u wilt, mij gaat het verder niet aan".

34 (608) Een andere broeder vroeg: "Wat betekent: Vergeld geen kwaad met kwaad?" (vgl. 1 Tes 5,15 en 1 Pe 3,9). En de grijsaard antwoordde hem: "Deze hartstocht heeft vier graden: ten eerste van het hart, ten tweede van het gezicht, ten derde van de tong. De vierde is: kwaad voor kwaad metterdaad bedrijven. Als u in staat bent uw hart te zuiveren, geraakt zij niet tot het gezicht; geraakt zij tot het gezicht, waak er dan voor niet te spreken. Maar zou u zelfs spreken, kap haar dan vlug af, om niet kwaad voor kwaad te bedrijven".

35 (609) Abt Poimèn zei: De waakzaamheid, de oplettendheid op zichzelf en het onderscheidingsvermogen, deze drie deugden zijn de gidsen van de ziel.

36 (610) Ook zei hij: Zich neerwerpen voor Gods aanschijn, zichzelf niet meten en zijn eigen wil achter zich werpen, dat zijn de werktuigen van de ziel.

- 37 (611) Ook zei hij: Elke moeilijkheid waarin u geraakt, wordt overwonnen door te zwijgen.
- 38 (612) Ook zei hij: Een walg voor de Heer is elke lichamelijke tegemoetkoming.
- 39 (613) Ook zei hij: De rouwmoedigheid is tweevoudig: zij werkt en behoedt (vgl. Gn 2,15).
- 40 (614) Ook zei hij: Als een gedachte bij u opkomt aan de noodwendigheden van uw lichaam en u bracht het één keer in orde, als de gedachte een tweede keer opkomt en u bracht het opnieuw in orde, als zij dan voor de derde keer opkomt, sla er dan geen acht op, want dan is zij ijdel.
- 41 (615) Ook zei hij: Een broeder vroeg aan abt Halonius: "Wat is zichzelf voor niets achten?" En de grijsaard sprak: "Dat u minder bent dan de redeloze wezens, en het besef, dat die geen oordeel kunnen ondergaan".
- 42 (616) Ook zei hij: Wanneer iemand denkt aan het schriftwoord: *Naar uw woorden zult u voor gerecht, en naar uw woorden zult u voor ongerecht verklaard worden* (Mt 12,37), verkiest hij liever te zwijgen.
- 43 (617) Ook zei hij: Het begin van alle kwaad is de verstrooiing.
- 44 (618) Ook zei hij: Eens sprak abt Isidorus, de priester van de Skêtis, aldus tot de menigte: "Broeders, zijn wij niet op deze plaats gekomen om het hard te hebben? Welnu, er is geen hardheid meer. Daarom ga ik mijn mantel klaarmaken, en vertrek ik naar waar het wel hard is: daar vind ik verkwikking".
- 45 (619) Een broeder zei tegen abt Poimên: "Als ik iets zie gebeuren, wilt u dat ik het dan zeg?" De grijsaard antwoordde hem: "Er staat geschreven: *Wie een wederwoord geeft, voordat hij er een gehoord heeft, hij is een dwaas en hem treft smaad* (Spr 18,13). Vraagt men u, zeg het; zo niet, zwijg dan".
- 46 (620) Een broeder vroeg abt Poimên: "Mag men zich verlaten op een enkele handelwijze?" En de grijsaard sprak tot hem: "Abt Johannes de Kleine zei: Ik wil een beetje hebben van alle deugden".
- 47 (621) Ook zei de grijsaard: Een broeder vroeg abt Pambo of het goed was zijn naaste te prijzen. En hij antwoordde hem: "Beter is het te zwijgen".
- 48 (622) Verder zei abt Poimên: Al maakt iemand een nieuwe hemel en een nieuwe aarde (vgl. Apk 21,1), dan kan hij nog niet vrij zijn van zorgen.
- 49 (623) Ook zei hij: De mens heeft de nederigheid en de vreze Gods nodig als de adem die uit zijn neus komt.
- 50 (624) Een broeder vroeg abt Poimên: "Wat moet ik doen?" De grijsaard antwoordde hem: "Toen Abraham het Beloofde Land binnen was gegaan, kocht hij zich een graftombe, en door middel van het graf werd het land zijn erfenis" (vgl. Gn 23,17). De broeder sprak: "Wat is een graf?" De grijsaard zei hem: "Een plaats van gewezen en van berouw".
- 51 (625) Een broeder zei tegen abt Poimên: "Als ik aan mijn broeder een stuk brood geef of iets dergelijks, besmeuren de duivels mijn daad, als zou het geschied zijn uit ogendienarij". De grijsaard zei hem: "Al geschiedt het uit ogendienarij, laten we niettemin aan onze broeder het nodige geven". En hij hield hem ongeveer deze gelijkenis voor: "Er waren eens twee boeren die in eenzelfde stad woonden. En de een zaaide en haalde een beetje en van slechte kwaliteit binnen, terwijl de ander te lui was om te zaaien en helemaal niets binnenhaalde. Als er nu een hongersnood zou uitbreken, wie van de twee vindt dan nog iets om van te leven?" De broeder antwoordde: "Hij die een beetje en van slechte kwaliteit had binnengehaald". De grijsaard zei hem: "Laten daarom ook wij zaaien, al is het weinig en van slechte kwaliteit, om niet van honger te sterven".
- 52 (626) Ook zei abt Poimên: Abt Ammonas zei: "Iemand kan de hele tijd een bijl hanteren zonder erin te slagen de boom te vellen, terwijl een ander die bedreven is in het hakken, de boom met enkele slagen velt". En hij zei dat de bijl het onderscheidingsvermogen is.
- 53 (627) Een broeder vroeg abt Poimên: "Hoe behoort men zijn levenswandel in te richten?" De grijsaard zei hem: We zien van Daniël dat er geen klacht tegen hem kon ingebracht worden, dan alleen het feit dat hij de Heer zijn God diende" (vgl. Da 6,13).
- 54 (628) Abt Poimên zei: 's Mensen eigen wil is een koperen muur (vgl. Jr 1,18) tussen hem en God en een keiharde rots. Wie er echter aan verzaakt, mag ook zeggen (met de psalmist): Met mijn God zal ik over een muur geraken (Ps 17/18,30). Als evenwel de zelfrechtvaardiging zich paart aan de eigen wil, staat de mens machteloos.
- 55 (629) Ook zei hij: Eens zaten de grijsaards samen te eten, toen abt Halonius opstond om hen te bedienen. Zij zagen dit en prezen hem, maar hij gaf in het geheel geen antwoord. Daarom zei iemand persoonlijk tot hem: "Waarom gaf u geen antwoord aan de grijsaards, toen zij u prezen?" Abt Halonius zei: "Als ik ze had geantwoord, zou ik in feite de lofprijzing aangenomen hebben".

56 (630) Ook zei hij: De mensen spreken volmaakt, maar uitvoeren doen zij zeer weinig.

57 (631) Abt Poimên zei: Gelijk de rook de bijen verdrijft en daarna de zoete smaak aan hun werk ontnemt, zo verdrijft ook de lichamelijke verkwikking de vreze Gods uit de ziel en ontkracht heel haar arbeid.

58 (632) Een broeder bezocht abt Poimên in de twee weken van de Veertigdagentijd [*wellicht zijn de laatste twee weken van de Veertigdagentijd bedoeld*]. Hij legde hem zijn gedachten uit, vond verkwikking en zei hem: "Het scheelde niet veel, of ik had ervan afgezien om vandaag hierheen te komen". De grijsaard zei hem: "Waarom?" De broeder sprak: "Ik zei: het zou wel eens kunnen zijn, dat u (=kluizenaars) vanwege de Veertigdagentijd niet voor me opendoet". Toen sprak abt Poimên tot hem: "Wij hebben niet geleerd de houten deuren te sluiten, maar veeleer de deur van de tong".

59 (633) Abt Poimên zei: Men moet het lichamelijke ontvluchten. Want wanneer iemand zich vlak bij de lichamelijke aanvechting bevindt, gelijk hij op een man, die op de rand van een zeer diepe put staat. En op elk ogenblik dat het de vijand goeddunkt, werpt hij hem met gemak naar beneden. Maar wanneer hij ver verwijderd is van het lichamelijke, gelijk hij op een man, die ver van de put af staat; zelfs al sleept de vijand hem ernaar toe om hem erin te werpen, al sleept en duwt hij nog zo hard, God zendt hem hulp.

60 (634) Ook zei hij: Armoede, kwelling, benauwenis en vasten, dat zijn de werktuigen van het kluizenaarsleven. Want er staat geschreven: *Indien deze drie mannen, Noë, Job en Daniël er zijn (Ez 14,14), Ik leef, zegt de Heer (Ez 14,20)*. Noë is het toonbeeld van de bezitloosheid, Job van het lijden en Daniël van het onderscheidingsvermogen. Als dus deze drie handelingen in de mens aanwezig zijn, woont de Heer in hem.

61 (635) Abt Jozef zei: Toen we samen neerzaten met abt Poimên, noemde hij Agathoon abt. En we zeiden tegen hem: "Hij is nog jong, waarom noemt u hem abt?" En abt Poimên antwoordde: "Zijn mond heeft gemaakt, dat hij abt heet".

62 (636) Eens kwam een broeder bij abt Poimên en zei: "Wat moet ik doen, vader, want ik wordt gekweld door de ontucht. En zie, ik ging naar abt Ibstioon en die zei me: U mag niet toelaten dat zo een bekoring nog langer op u inwerkt". Toen sprak abt Poimên tot hem: "De handelingen van abt Ibstioon zijn hoogverheven bij de engelen, maar het ontgaat hem dat ik en gij in ontucht leven. Als een monnik zijn buik en zijn tong beteugelt en zich ook het vreemdelingschap eigen heeft gemaakt, schep dan moed, hij sterft niet".

63 (637) Abt Poimên zei: Leer uw mond te spreken wat er huist in uw hart (vgl. Ps 14/15,2).

64 (638) Een broeder vroeg aan abt Poimên: "Als ik van mijn broeder een fout zie, doe ik er dan goed aan haar te bedekken?" De grijsaard zei hem: "Telkens wanneer wij de fout van onze broeder bedekken, bedekt God ook de onze. En wanneer wij die van onze broeder aan het licht brengen, brengt God ook de onze aan het licht".

65 (639) Ook zei abt Poimên: Eens vroeg iemand aan abt Pásius: "Wat moet ik voor mijn ziel doen, want zij is zonder gevoel en vreest God niet". En hij antwoordde hem: "Ga heen, sluit u aan bij iemand, die wel God vreest. En door in zijn nabijheid te verkeren, leert ook u God te vrezen".

66 (640) Ook zei hij: "Als de monnik twee zaken overwint, kan hij bevrijd worden van de wereld". En de broeder zei: "Welke zijn dat?" En hij antwoordde: "Tegemoetkoming aan het vlees en ijdele eer".

67 (641) Abraham, de leerling van abt Agathoon, vroeg aan abt Poimên: "Waarom bevechten de duivels mij?" En abt Poimên zei hem: "U bevechten de duivels? Met ons vechten zij niet, zolang wij onze eigen zinnnetjes uitvoeren. Want onze eigen zinnnetjes zijn duivels geworden; zij kwellen ons, tot wij ze involgen. Maar als u wilt zien met wie de duivels wel hebben gevochten: met Mozes en zijns gelijken".

68 (642) Abt Poimên zei: Dit gaf God als levensnorm aan Israël: zich te onthouden van wat met de natuur strijdig is, dat wil zeggen, van toorn, van opvliegendheid, van naijver, van haat, van kwaadspreken tegen zijn broeder, en het overige van de oudheid [*oudheid: het tijdperk van de onverloste mens*].

69 (643) a) Een broeder vroeg aan abt Poimên: "Spreek een woord tot mij". En hij antwoordde: "Het beginsel dat de Vaders aan de handeling ten grondslag hebben gelegd, is de rouwmoedigheid".

b) Opnieuw zei de broeder: "Spreek nog een woord tot mij". De grijsaard antwoordde: "Zolang u kunt, verricht handenarbeid, om daarvan aalmoezen te geven. Want er staat geschreven: de aalmoes en het geloof delgen de zonden (vgl. Spr 15,27)". De broeder zei: "Wat is geloof?" De grijsaard sprak: "Geloof is: leven in nederigheid en aalmoezen geven".

70 (644) a) Een broeder vroeg abt Poimên: "Als ik een broeder zie, van wie mij een fout ter ore is gekomen, wil ik hem niet in mijn kluis binnenlaten. Maar als ik zie dat hij goed is, onthaal ik hem". De grijsaard zei hem: "Als u aan die goede broeder een beetje goed doet, doe dan aan de eerste het dubbele, want hij is de zieke. En wel daarom".

b) Er leefde in een klooster een kluzenaar, Timotheüs genaamd. Nu had de overste bericht gekregen van een beproeving die een broeder had ondergaan, en hij ging Timotheüs daar eens over vragen. Deze gaf hem de raad de broeder buiten te zetten. Toen hij dan de broeder buitengezet had, kwam de beproeving van de broeder over Timotheüs, in die mate dat hij in gevaar verkeerde. Timotheüs riep nu voor Gods aanschijn: "Ik heb gezondigd, vergeef mij!" En er klonk een stem die hem zei: "Timotheüs, bedenk dat Ik u dit alleen maar heb aangedaan, omdat u geen acht hebt geslagen op uw broeder in het uur van zijn beproeving".

71 (645) Abt Poimèn zei: Daarom ondergaan wij zoveel beproevingen, omdat wij onze naam en onze stand niet in acht nemen. Ook de Schrift spreekt aldus. Zien wij niet dat de Kananeese vrouw haar naam aanvaardde? En de Verlosser stelde haar tevreden (vgl. Mt 15,27). En ook Abigaia? Zij zei tegen David: "De zonde rust op mij". En toen hij dat hoorde, kreeg hij haar lief (vgl. 1 Sam 25, 24). Abigaia nu stelt de ziel voor en David de godheid. Derhalve, als de ziel voor Gods aanschijn het verwijt tot zichzelf richt, bemint de Heer haar.

72 (646) Eens reisde abt Poimèn met abt Anoeb door de gewesten van Diolkos. In de buurt van de graven gekomen, zagen zij daar een vrouw luid weeklagen en bitter schreien. Zij bleven stilstaan en sloegen haar gade. En een beetje verder kwamen ze iemand tegen, aan wie abt Poimèn vroeg: "Wat scheelt die vrouw, dat ze zo bitter weent?" En hij zei hem: "Haar man is gestorven, en haar zoon en haar broer". Toen antwoordde abt Poimèn, zich richtend tot abt Anoeb: "Ik zeg u, als men niet alle begeerten van het vlees versterft en zich deze treurnis niet eigen maakt, kan men geen monnik worden. Want heel haar leven en haar geest staan gekeerd naar de treurnis".

73 (647) Abt Poimèn zei: Meet uzelf niet, maar sluit u aan bij iemand die goed leeft.

74 (648) Ook zei hij: Wanneer een broeder abt Johannes de Kleine kwam bezoeken, droeg deze aan hem de liefde over waarvan de Apostel zegt: De liefde is lankmoedig, is vriendelijk (1 Kor 13,4).

75 (649) Ook zei hij aangaande abt Pambo, dat abt Antonius van hem getuigde: "Omdat hij God vreesde, maakte hij dat de Geest Gods in hem woonde".

76 (650) Een van de Vaders vertelde van abt Poimèn en zijn broeders: Zij woonden in Egypte. Hun moeder verlangde hen te zien, maar zij kreeg het niet gedaan. Daarom wachtte ze tot ze naar de kerk gingen, en liep ze dan tegemoet. Maar toen ze haar zagen, keerden ze om en sloten de deur voor haar neus. Toen begon zij voor de deur te schreeuwen, met luide jammerklachten te wenen en te roepen: "Laat me jullie toch zien, lieve kinderen!" Abt Anoeb hoorde haar, begaf zich naar abt Poimèn en zei: "Wat doen we met die huilende vrouw daar voor de deur?" Hij nu (=abt Poimèn) stond binnen, hoorde haar luid jammerend wenen, en sprak tot haar: "Waarom schreeuw je toch zo, vrouw?" Maar toen zij zijn stem hoorde, schreeuwde ze nog veel harder en zei wenend: "Ik wil jullie zien, mijn kinderen! Wat is er toch tegen, dat ik jullie zie? Ben ik niet jullie moeder? Heb ik jullie niet de borst gegeven? Nu ben ik helemaal grijs, want op het horen van je stem ben ik mijn hoofd kwijt". De grijsaard zei haar: "Wil je ons hier op aarde zien of in de wereld daarginder?" Zij zei: "Als ik jullie niet op aarde te zien krijg, zal ik jullie dan in de andere wereld zien?" Hij antwoordde haar: "Als je nu je best doet om ons niet op aarde te zien, zie je ons ginder". Daarop ging ze verheugd weg, want ze zei: "Als ik jullie dan vast en zeker ginder zie, wil ik jullie niet eens op aarde zien".

77 (651) Een broeder vroeg aan abt Poimèn: "De hoge (gedachten) (Rom 11,20; 12,16), wat betekent dat?" De grijsaard zei hem: "De zelfrechtvaardiging".

78 (652) Eens kwamen enkele kettters bij abt Poimèn en begonnen de aartsbisschop van Alexandrië te belasteren, als zouden hem de handen zijn opgelegd door priesters. Maar de grijsaard zweeg, riep vervolgens zijn broer [*zijn broer: namelijk abt Anoeb*] en zei: "Richt de tafel aan, nodig hen uit om te eten, en doe ze dan uitgeleide in vrede".

79 (653) Abt Poimèn zei: Een broeder die met broeders samen woonde, vroeg aan abt Bessarion: "Wat moet ik doen?" En de grijsaard zei hem: "Zwijg en meet uzelf niet".

80 (654) Ook zei hij: Als uw hart in iemand niet zijn vertrouwen vindt, houd uw hart dan niet op hem gericht.

81 (655) Ook zei hij: Als u zichzelf geringschat, zult u verkwikking vinden, op welke plaats u ook neerzit.

82 (656) Ook zei hij: Abt Sisoës sprak: "Er bestaat een ontzag, dat de zonde van God-niet-te-vrezen in zich bevat". [Ef 6,6-7]

83 (657) Ook zei hij: De eigen wil, de verkwikking en beider gewoonte vellen de mens.

84 (658) Ook zei hij: Als u zwijgzaam bent, zult u verkwikking vinden op welke plaats u ook gaat wonen.

85 (659) Ook zei hij van abt Ploor: Elke dag begon hij opnieuw.

86 (660) Een broeder vroeg abt Poimên: "Als iemand door een of andere fout verrast is en hij bekeert zich, krijgt hij dan vergiffenis van God?" De grijsaard zei hem: "Als God aan de mensen heeft geboden om zo te handelen, zou Hij het dan zelf niet nog meer doen? Want aan Petrus gebood Hij: *Vergeef tot zeventigmaal zevenmaal uw broeder* (Mt 18,22)".

87 (661) Een broeder vroeg abt Poimên: "Is het goed te bidden?" De grijsaard zei hem: "Abt Antonius sprak: Deze stem gaat uit van Gods aangezicht, te weten: Troost mijn volk, zegt de Heer, troost het (Js 40,1)".

88 (662) Een broeder vroeg abt Poimên: "Kan iemand al zijn gedachten beheersen en er geen enkele van aan de vijand prijsgeven?" En de grijsaard sprak: "Men kan er tien krijgen en één prijsgeven".

89 (663) Dezelfde broeder vroeg hetzelfde aan abt Sisoës, en deze zei hem: "Welzeker, het is mogelijk dat iemand niets de vijand in handen geeft".

90 (664) Er leefde een groot kluzenaar op de berg Athlibeus. Toen de grijsaard door rovers overvallen werd, begon hij te schreeuwen, en zijn burens die hem hadden gehoord, grepen de rovers, brachten ze naar de commandant en deze wierp hen in de gevangenis. De broeders nu waren bedroefd en zij zeiden: "Door ons zijn zij overgeleverd". Zij stonden daarom op, gingen naar abt Poimên en verhaalden hem het gebeurde. Toen schreef hij een brief aan de grijsaard, waarin hij zei: "Bedenk waaruit uw eerste verraad ontstaan is, en zie dan naar het tweede. Want was u niet eerst verraden door uw inwendige neigingen, dan had u ook niet het tweede verraad gepleegd". Toen hij de brief van abt Poimên gelezen had - en hij was in heel de streek beroemd en verliet zijn kluis niet - stond hij op, ging naar de stad, haalde de rovers uit de gevangenis en schonk hun in het openbaar de vrijheid.

91 (665) Abt Poimên zei: Een monnik is geen vitter, een monnik wreekt zich niet en een monnik is niet opvliedend.

92 (666) Enkele grijsaards brachten een bezoek aan abt Poimên en zeiden hem: "Als we zien dat de broeders tijdens de gebedsbijeenkomst zitten te knikkebollen, wilt u dan dat we hen aanstoten zodat ze wakker zijn voor de gebedswake?" Maar hij antwoordde hun: "Wat mij betreft, als ik een broeder zie zitten knikkebollen, dan leg ik zijn hoofd op mijn knieën en ik maak het hem gemakkelijk".

93 (667) Men zei van een broeder, dat hij tot godslastering bekoord werd, maar zich schaamde het te zeggen. En elke beroemde grijsaard van wie hij vernam, ging hij bezoeken, waar deze zich ook bevond, om het hem mee te delen. Maar wanneer hij dan bij hem was, schaamde hij zich het te bekennen. Zo bezocht hij ook dikwijls abt Poimên. De grijsaard zag wel dat hij met gedachten rondliep, en het deed hem verdriet, dat de broeder het hem niet meedeelde. Op zekere dag nu sprak hij, terwijl hij hem uitgeleide deed: "Zie, al zo lang komt u hierheen om me de gedachte die u hebt mee te delen, en wanneer u bij me bent, wilt u haar niet zeggen, maar telkens opnieuw vertrekt u in kwelling, omdat u haar voor zich houdt. Zeg me dus, kind: wat scheelt u eigenlijk?" Toen gaf hij hem ten antwoord: "Tot godslastering bekoort mij de duivel en ik schaamde me het te zeggen". En zodra als hij hem de toestand had verteld, voelde hij zich opgelucht. En de grijsaard zei hem: "Maak u geen zorgen, kind, maar telkens als deze gedachte bij u opkomt, zeg dan: 'Ik heb er niets mee te maken. Je laster mag op jou vallen, satan! Want van dat gedoe wil mijn ziel niets weten'. Maar elk gedoe waarvan de ziel niets wil weten, is kortstondig". En genezen ging de broeder heen.

94 (668) Een broeder ondervroeg abt Poimên hierover: "Ik zie van mezelf dat ik overal waar ik heenga, hulp vind". [*hulp: namelijk God. Het Griekse woord dat hier gebruikt wordt is het gewone in de bijbel voor God als Helper in de bekoringen en beproevingen*] De grijsaard zei hem: "Zelfs zij die het zwaard in de hand houden, ondervinden Gods barmhartigheid in dit aardse leven. Als we dus moedig zijn, bewijst Hij ons zijn erbarmen".

95 (669) Abt Poimên zei: Als iemand zichzelf beschuldigt, volhardt hij overal.

96 (670) Ook zei hij: Abt Ammonas zei: Het is mogelijk dat iemand honderd jaar in zijn kluis doorbrengt, zonder te leren hoe hij in zijn kluis moet neerzitten.

97 (671) Abt Poimên zei: "Als iemand geraakt is tot wat de Apostel zegt: Alles is rein voor de reinen (Tit 1,15), dan beschouwt hij zichzelf als minder dan de ganse schepping". De broeder zei: "Hoe kan ik me voor minder houden dan de moordenaar?" De grijsaard antwoordde hem: "Als iemand tot dit gezegde geraakt is en hij ziet iemand een moord bedrijven, zegt hij: Deze hier begaat slechts deze éne zonde, maar ik bedrijf een moord elke dag".

98 (672) De broeder vroeg abt Anoeb over hetzelfde (schrift)woord, erbij voegend wat abt Poimên ervan gezegd had. En abt Anoeb sprak tot hem: "Als iemand tot dit gezegde geraakt is en hij ziet de tekortkomingen van zijn broeder, dan laat hij zijn rechtvaardigheid gene verslinden". De broeder vroeg hem: "Waarin bestaat dan zijn rechtvaardigheid?" De grijsaard antwoordde: "Dat hij te allen tijde zichzelf laakt".

99 (673) Een broeder sprak tot abt Poimên: "Als ik in een beklagenswaardige zonde ben gevallen, verteert mijn gedachte mij en beschuldigt me: Waarom ben je gevallen?" De grijsaard zei hem: "Op het ogenblik zelf, waarop iemand die door een zonde overmand is, zegt: ik heb gezondigd (Lc 15,18), is (zijn gedachte) weer kalm".

100 (674) Een broeder vroeg abt Poimên: "Waarom zetten de duivels mijn ziel aan om te zijn bij wie mij overtreft, en laten ze mij verachten wie minder is dan ik?" De grijsaard zei hem: "Daarom zei de Apostel: 'In een groot huis zijn er niet alleen voorwerpen van goud en zilver, maar ook van hout en aardewerk. Als men zich dus ontdaan heeft van dit alles, zal men een voorwerp zijn met eervolle bestemming, dienstig voor de Heer, gereed tot elk goed werk' (vgl. 2 Tim 2,20-21)".

101 (675) Een broeder vroeg abt Poimên: "Waarom kom ik er niet toe om vrijuit met de ouderlingen over mijn gedachten te spreken?" De grijsaard antwoordde hem: "Abt Johannes de Kleine zei: Over niemand verheugt de vijand zich zozeer als over hen, die hun gedachten niet openbaren".

102 (676) Een broeder zei tegen abt Poimên: "Mijn hart is ontmoedigd, als ik onverwachts iets te lijden krijg". De grijsaard sprak tot hem: "Staan we er niet verwonderd over, hoe Jozef, nog maar een jongen van zeventien jaar, de beproeving doorstond tot het einde toe? En God heeft hem verheerlijkt. En zien we ook niet hoe Job tot het einde toe niet verflauwde en zijn geduld bewaarde? En de beproevingen vermochten hem niet los te rukken van zijn hoop op God".

103 (677) Abt Poimên zei: In het klooster moeten er drie soorten van handelwijzen zijn: een is een nederige, een is gericht op de gehoorzaamheid, en een is actief en draagt de sporen, vanwege het werk in het klooster.

104 (678) Een broeder vroeg aan abt Poimên: "Op een keer dat ik in hoge nood zat, vroeg ik een van de heiligen iets te leen. En hij gaf het me als een liefdegift. Als God nu ook mij erin voorziet, moet ik het dan als liefdegift aan anderen geven, of eerder aan wie het mij gegeven heeft?" De grijsaard sprak tot hem: "De gerechtigheid Gods vraagt dat u het aan hem geeft, want het is van hem". De broeder zei: "En als ik het hem dan kom brengen en hij wil het niet aannemen, maar zegt: 'Ga heen, geef het als liefdegift aan wie u wilt', wat moet ik dan doen?" De grijsaard zei hem: "Uiteindelijk is de zaak van hem. Maar als iemand u iets uit eigen beweging schenkt, zonder dat u erom gevraagd hebt, dan is het van u. Vraagt uzelf evenwel iets aan een monnik of een wereldling, en hij wenst het niet meer terug te krijgen, dan is dit de eindbeslissing, dat u het met zijn medeweten en ten bate van hem als liefdegift wegchenkt".

105 (679) Men zei van abt Poimên: Nooit wilde hij zijn woord spreken over iets, waarover een andere grijsaard al gesproken had; integendeel, hij preeste hem in ieder opzicht.

106 (680) Abt Poimên zei: Velen van onze Vaderen werden heldhaftig in de gestrengheid, maar in het fijn aanvoelen van de gedachten, door middel van het gebed, slechts een heel enkele.

107 (681) Toen op zekere keer abt Isaak bij abt Poimên verbleef, weerklonk het gekraai van een haan. En hij zei tegen hem: "Hoe is dat hier mogelijk, abba?" Maar hij antwoordde hem: "Isaak, waarom dwingt u mij te spreken? U en uws gelijken horen deze dingen, maar de waakzame van hart let daar niet op".

108 (682) Men zei: Als enige personen bij abt Poimên kwamen, stuurde hij ze eerst door naar abt Anoeb, omdat die ouder in jaren was. Maar abt Anoeb zei dan tegen hen: "Gaat naar mijn broer Poimên, want hij bezit de gave van het woord". Maar als abt Anoeb in de nabijheid van abt Poimên zat, zei abt Poimên volstrekt niets, omdat hij erbij tegenwoordig was.

109 (683) Er was eens een wereldling, die tijdens zijn leven zeer godvrezend was. Toen hij abt Poimên een bezoek bracht, trof het juist dat er bij de grijsaard nog andere broeders waren die hem verzochten een woord tot hen te spreken. De grijsaard zei dan tegen de gelovige wereldling: "Spreek een woord tot de broeders!" Maar hij smeekte hem: "Neemt u me niet kwalijk, abba, ik kwam om te leren". Maar op aandringen van de grijsaard sprak hij: "Ik ben in de wereld groenten verkoper en handelaar; ik maak de bosjes los en maak er kleine van; ik sla goedkoop in en verkoop duur. Weliswaar kan ik niet spreken uit de Schrift, maar ik zal u een gelijkenis vertellen. Iemand zei tegen zijn vriend: Ik begeer toch zozeer de koning te zien. Kom met me mee. Zijn vriend antwoordde hem: Ik vergezel je tot halverwege. En hij zei tegen een andere vriend van hem: Kom, breng jij me naar de koning. En hij antwoordde hem: Ik breng je tot het koninklijk paleis. En tegen de derde zei hij: Kom met me mee naar de koning. En hij antwoordde: Ik kom en breng je het paleis binnen. Daar houd ik stil, spreek (met de wacht) en breng je voor de koning". Zij vroegen hem daarna: "Wat betekent die gelijkenis?" En hij gaf hun ten antwoord: "De eerste vriend is de ascese, die brengt tot aan de weg, de tweede is de reinheid, die reikt tot aan de hemel, en de derde is de aalmoes, die in vrijmoedigheid voert tot voor God, de koning". En gesticht vertrokken de broeders.

110 (684) Een broeder zat neer buiten zijn dorp en gedurende vele jaren ging hij niet op naar het dorp. En hij zei tegen zijn broeders: "Zie, zoveel jaren bracht ik door zonder op te trekken naar het dorp, terwijl u er telkens naar toe gaat". Zij spraken nu over hem met abt Poimên en de grijsaard zei: "Ik zou 's nachts naar het dorp gaan en er omheen lopen, zodat mijn gedachte zich er niet op kan beroemen dat ik er niet heenga".

111 (685) Een broeder vroeg abt Poimên: "Spreek een woord tot mij. En hij sprak tot hem: "Als er onder de ketel gestookt wordt, kan geen vlieg of enig kruipend dier hem aanraken. Maar zo gauw hij koud is, zitten zij erop. Zo gaat het ook met de monnik: als hij blijft bij zijn geestelijke verrichtingen, slaagt de vijand er niet in hem ten onder te brengen".

112 (686) Abt Jozef zei van abt Poimên dat hij aldus sprak: Dit is het woord dat er in het Evangelie geschreven staat: Laat, wie een kleed heeft, het verkopen en zich een zwaard aanschaffen (Lc 22,36); hetgeen wil zeggen: Laat, wie comfort geniet, dat opgeven en de enge weg inslaan".

113 (687) Enige vaders vroegen abt Poimên: "Als wij een broeder zien zondigen, wilt u dan dat we hem terechtwijzen?" De grijsaard sprak tot hem: "Wat mij betreft, als ik beslist moet gaan langs datgene wat daar gebeurt en ik zie hem zondigen, dan loop ik hem voorbij zonder hem terecht te wijzen".

114 (688) Abt Poimên zei: Er staat geschreven: Wat uw ogen hebben gezien, dat moet u (slechts) getuigen (Spr 25,7). Maar Ik zeg u (Mt 5,22 en elders): Al hebt u het met uw handen betast, getuigt er dan nog niet van! Want een broeder liep er eens op deze manier in. Hij zag als het ware zijn broeder zondigen met een vrouw. En omdat hij er zwaar door bekoord werd, ging hij erop af en gaf aan wat hij dacht dat zij waren een trap, zeggende: "Houdt nou op, hoe lang moet dat duren?" En zie, het bleken bussels koren te zijn. Daarom zei ik u: Al hebt u het met uw handen betast, wijst niet terecht.

115 (689) Een broeder vroeg abt Poimên: "Wat moet ik doen, want ik word bekoord tot onkuisheid en ik laat me vervoeren tot woede?" De grijsaard sprak: "Daarom zei David: de leeuw heb ik doodgeslagen, maar de beer gewurgd (vgl. 1 S 17,36). Ofwel, mijn woede heb ik afgehouden, maar mijn onkuisheid onderdrukt door zware arbeid".

116 (690) Ook zei hij: Er bestaat geen groter liefde dan deze, dat iemand zijn ziel geeft voor zijn naaste (vgl. Joh 15,13). Want als iemand een slecht woord opvangt, ik bedoel een woord dat hem ontstemt, en hij kan iets soortgelijks terugzeggen, maar hij doet zich geweld aan en zegt het niet, of iemand wordt getergd en verdraagt het zonder het hem te vergelden, dan geeft zo iemand zijn ziel voor zijn naaste.

117 (691) Een broeder vroeg abt Poimên: "Wat is een huichelaar?" De grijsaard antwoordde hem: Een huichelaar is iemand die zijn evenmens iets leert waartoe hij zelf nog niet geraakt is. Want er staat geschreven: Waarom ziet u de splinter in het oog van uw broeder, en zie, de balk zit in uw eigen oog (Mt 7, 3-4) enzovoorts.

118 (692) Een broeder vroeg abt Poimên: "Wat is: zich zonder reden kwaad maken op zijn broeder?" ['zonder reden': tekstvariant van Mt 5,22]. En hij zei: "Telkens als uw broeder u tergt en u maakt zich kwaad op hem, maakt u zich kwaad zonder reden. Zelfs al ruk hij uw rechteroog uit en hakt hij uw rechterhand af, en u maakt zich kwaad op hem, maakt u zich kwaad zonder reden. Maar als hij u van God verwijderd, word dan maar kwaad!"

119 (693) Een broeder vroeg abt Poimên: "Wat moet ik doen met mijn zonden?" De grijsaard sprak tot hem: "Wie zonden wil delgen, delgt ze door te wenen, en wie deugden wil verwerven, verwerft ze door te wenen. Want wenen is de weg die de Schrift en onze Vaders ons hebben overgeleverd, zeggend: Weent (vgl. Jak 4,9). Een andere weg immers dan deze bestaat er niet".

120 (694) Een broeder vroeg abt Poimên: "Wat is bekering van de zonde?" En de grijsaard zei: "Haar niet meer bedrijven. Daarom zijn de rechtvaardigen vlekkeloos genoemd, omdat zij de zonden nalieten en rechtvaardig werden".

121 (695) Ook zei hij: De boosheid van de mensen ligt verstopt achter hun rug.

122 (696) Een broeder vroeg abt Poimên: "Wat moet ik doen met die veelvuldige opwinding, die me in de war brengt?" De grijsaard zei hem: "Laten we wenen voor het aanschijn van Gods goedheid in al onze bekommernis, opdat Hij ons zijn barmhartigheid mag betonen".

123 (697) Die broeder vroeg hem nog: "Wat moet ik doen met de overbodige vrienden [letterlijk: vriendschappen] die ik heb?" Maar hij zei: "Bestaat het dat iemand, die reutelend ligt te sterven, nog belangstelt in zijn vrienden van deze wereld? Nader ze niet meer, ga er niet meer naar toe, en ze verkoelen vanzelf wel".

124 (698) Een broeder vroeg abt Poimên: "Kan iemand een dode zijn?" Hij zei: "Als hij in zonde valt, ligt hij op sterven, maar bereikt hij het goede, dan gaat hij leven en het uitvoeren".

125 (699) Abt Poimên zei: De heilige abt Antonius heeft gezegd: " 's Mensen grote kracht bestaat hierin, dat hij zijn misslagen onder Gods ogen aan zichzelf wijt en dat hij beproevingen verwacht tot aan zijn laatste ademtocht".

126 (700) De vraag werd aan abt Poimên gesteld: Op wie slaat het woord dat er geschreven staat: "Denkt niet na over de dag van morgen!" (vgl. Mt 6,34). De grijsaard antwoordde hem: Dit gezegde is gericht tot iemand die beproefd wordt en misnoegd raakt, opdat hij zich geen zorgen maakt en zegt: "Hoeveel jaren zal die beproeving nog duren?" Maar dat hij eerder bij zichzelf denkt, en elke dag herhaalt: "Vandaag".

127 (701) Ook zei hij: Zijn evenmens onderrichten komt iemand toe die gezond is en vrij van hartstochten. Immers, wat voor nut heeft het een andermans huis te bouwen en zijn eigen te slopen?

128 (702) Ook zei hij: Wat voor nut heeft het zich te zetten aan een ambacht en het niet te leren?

129 (703) Ook zei hij: Alle overmaat komt van de duivel.

130 (704) Ook zei hij: Als iemand van plan is een huis te bouwen, verzamelt hij vele grondstoffen om zijn huis duurzaam te kunnen maken, en hij brengt er van allerlei soort bijeen. Zo ook wij, laten wij een beetje van alle deugden nemen.

131 (705) Enige vaders vroegen aan abt Poimên: "Hoe heeft abt Nistherooios het toch zo met zijn leerling uitgehouden?" Abt Poimên zei hun: "Als ik het was geweest, ik had zelfs een kussentje onder zijn hoofd gelegd". Abt Anoeb zei hem: "En wat zou u tot God gezegd hebben?" Abt Poimên antwoordde: "Dan zal ik zeggen: U hebt gezegd: Haal eerst de balk uit uw eigen oog, dan zult u scherp zien om de splinter uit het oog van uw broeder te halen (Mt 7,5)".

132 (706) Abt Poimên zei: De honger en de slaperigheid hebben ons niet toegelaten die onbenulligheden te zien.

133 (707) Ook zei hij: Velen werden invloedrijk, maar weinigen zonder verdriet berokkend te hebben.

134 (708) Ook zei hij, terwijl hij een zucht slaakte: "Alle deugden zijn dit huis binnengegaan min één, en zonder deze ene houdt een mens met moeite stand". Zij vroegen hem dan: "Welke is dat?" En hij zei: "Dat iemand de kritiek op zichzelf richt".

135 (709) Abt Poimên zei dikwijls: Wij hebben niets anders nodig dan waakzaam te zijn bij het nadenken.

136 (710) Een van de Vaders vroeg aan abt Poimên: "Wie is het die zegt: Deelgenoot ben ik van allen die U vrezen (Ps 118/119,63)"? En de grijsaard antwoordde: "De heilige Geest is het die dat zegt".

137 (711) Abt Poimên zei dat een broeder aan abt Simoon vroeg: "Als ik mijn kluis verlaat en ik tref mijn broeder bekommerd aan, dan ben ik bekommerd met hem. En als ik hem lachend aantref, lach ik met hem. Maar als ik dan mijn kluis weer inga, slaag ik er niet in rust te hebben". De grijsaard antwoordde hem: "Als u uw kluis verlaat en u treft lachers aan, wilt u dan zelf ook gaan lachen? En als u praters aantref, wilt u dan zelf ook gaan praten? En als u dan in uw kluis terug bent, wilt u zich dan terugvinden zoals u was?" De broeder zei: "Maar wat dan?" En de grijsaard antwoordde: "Betracht waakzaamheid binnen, betracht waakzaamheid buiten".

138 (712) Abt Daniël zei: Eens brachten we abt Poimên een bezoek en we aten samen iets. En nadat we samen gegeten hadden, sprak hij tot ons: "Gaat nu heen om wat op verhaal te komen, broeders!" De broeders gingen dus heen om een beetje te rusten, maar ik bleef achter om met hem alleen te spreken. Ik stond op en ging naar zijn cel. Maar zodra hij me zag aankomen, hield hij zich slapend. Want dat was de handelwijze van de grijsaard, alles in het verborgene te verrichten.

139 (713) Abt Poimên zei: Als u gezichten krijgt en stemmen hoort, vertel het dan niet aan uw naaste, want dat betekent een wending in de strijd.

140 (714) Ook zei hij: De eerste keer: vlucht eenmaal, de volgende keer: vlucht (andermaal), de laatste: word een zwaard!

141 (715) En weer sprak abt Poimên tot abt Isaak: Ontdoe u van een deel van uw gerechtigheid en u zult rust hebben gedurende uw weinige dagen.

142 (716) Een broeder kwam op bezoek bij abt Poimên, en terwijl anderen erbij zaten, prees hij een zekere broeder, omdat hij de boosheid verafschuwde. Abt Poimên vroeg hem die dit gezegd had: "En wat is afschuw van het boze?" De broeder ontstelde en wist niet wat te antwoorden. Hij stond op, maakte ter verontschuldiging een buiging voor de grijsaard en zei: "Zeg me wat is afschuw van het boze?" En de grijsaard sprak: "Afschuw van het boze is er, als men zijn zonden verafschuwt en zijn evenmens rechtvaardigt".

143 (717) Tijdens een bezoek vroeg een broeder aan abt Poimên: "Wat moet ik doen?" De grijsaard zei hem: "Ga u aansluiten bij hem die zegt: Waarom wil ik eigenlijk?, dan zult u rust hebben".

144 (718) Abt Jozef vertelde dat abt Isaak zei: Eens zat ik bij abt Poimên en ik zag dat hij in verrukking geraakte. En omdat ik met hem op zeer vertrouwelijke voet stond, maakte ik een buiging ter verontschuldiging en smeekte hem met klem: "Zeg me toch, waar was u?" En omdat ik zo aandrong, zei hij: "Mijn gedachte was waar de heilige Maria, de Moeder Gods, stond te wenen, bij het Kruis van de Verlosser (vgl. Joh 19,25). En ik zou wel altijd zo willen wenen".

145 (719) Een broeder vroeg abt Poimên: "Wat moet ik doen met deze last, die me zo beklemt?" De grijsaard antwoordde hem: "De kleine en de grote schepen beschikken over gordels om, als de gunstige wind uitblijft, het sleeptouw uit te werpen, de gordels om de boeg te bevestigen en het schip langzaam voort te trekken, tot God de wind stuurt. Maar als ze merken, dat er een zware lucht opkomt, dan reppen zij zich om een

meerpaal in de grond te slaan, dat het schip niet op drift raakt. De meerpaal nu is de zelfkritiek". [*Het gaat hier voornamelijk over schepen op de Nijl. Zij konden van de wal af voortgesleept worden en bij storm kon men een meerpaal in de grond slaan en het schip daaraan vastsjorren*]

146 (720) Een broeder, die door zijn gedachte werd lastig gevallen, ondervroeg abt Poimên daarover, en de grijsaard zei hem: "Deze kwestie gelijkt op een man, die links van hem een vuur heeft en een vat water rechts van hem. Als het vuur nu oplaait, neemt hij water uit het bekken en dooft het. Het vuur nu is het zaad van de vijand, en het water is: zich voor God neerwerpen".

147 (721) Een broeder vroeg abt Poimên: "Wat is beter, te spreken of te zwijgen?" De grijsaard antwoordde hem: "Wie spreekt om God, doet wel, en wie zwijgt om God, eveneens".

148 (722) Een broeder vroeg abt Poimên: "Hoe kan men het kwaadspreken tegen zijn naaste ontvluchten?" De grijsaard zei hem: "Wij en onze broeders zijn twee portretten. Op het ogenblik nu waarop iemand zichzelf bekijkt en bekritiseert, vindt hij, dat zijn broeder achtenswaardiger is dan hij; maar wanneer hij zichzelf aanstaat, is in zijn ogen zijn broeder lelijk".

149 (723) Een broeder vroeg abt Poimên iets over de lusteloosheid. En de grijsaard zei hem: "De lusteloosheid heeft postgevat aan elk begin en er is geen slechter hartstocht. Maar als men herkend heeft, dat zij het is, heeft men rust".

150 (724) Abt Poimên zei: Wij merkten bij abt Pambo drie lichamelijke handelwijzen op: spijsderving tot de avond elke dag, zwijgen en veel handenarbeid.

151 (725) Ook zei hij dat abt Theonas sprak: Ook al verwerft iemand zich een deugd, dan schenkt God niet aan hem alleen zijn genade. Want Hij weet, dat hij zich niet trouw heeft ingespannen. Maar gaat hij naar zijn gezelschap, dan blijft zij voorgoed bij hem.

152 (726) Een broeder vroeg aan abt Poimên: "Ik wil naar een klooster gaan en daar blijven wonen". De grijsaard antwoordde hem: "Als u naar een klooster wilt gaan, terwijl u nog niet onverschillig bent wat betreft een gesprek of enig ding, wat dan ook, dan kunt u de kloosterregels niet uitvoeren, want zelfs over één enkele karaf hebt u geen zeggenschap".

153 (727) Een broeder vroeg abt Poimên: "Wat moet ik doen?" En hij zei: "Er staat geschreven: Ik zal mijn ongerechtigheid openbaren en me zorgen maken over mijn zonde (Ps 37/38,19)".

154 (728) Abt Poimên zei: Wat ontucht en kwaadspreken aangaat, over die beide gedachten behoort men nog niet eens te spreken; en evenmin in zijn hart erover te denken, want zelfs ze te willen onderscheiden in zijn hart is nutteloos. Maar als men kwaad op ze is, zal men rust hebben.

155 (729) De broeders van abt Poimên zeiden tegen hem: "Laten we van deze plaats weggaan. De kloosters op deze plaats storen ons en wij verliezen onze ziel. Zie, zelfs het huilen van kleine kinderen laat ons niet meer in stilte leven. Abt Poimên zei hun: "Vanwege die engelenstemmen wilt u hier vandaan?"

156 (730) Abt Bitimius vroeg aan abt Poimên: "Als iemand tegen mij ontstemd is en ik heb hem vergeving gevraagd, maar hij liet zich niet vermurwen, wat moet ik dan doen?" De grijsaard zei hem: "Neem twee andere broeders met u mee en vraag hem vergiffenis. En als hij zich niet laat vermurwen, neem er dan vijf mee. En als hij zich ook door dezen niet laat vermurwen, neem dan een priester mee. Zou hij zich zelfs zo nog niet laten vermurwen, bid dan verder in alle gemoedsrust tot God, dat Hij hem tevreden mag stellen, en dat u zich geen zorgen behoeft te maken".

157 (731) Abt Poimên zei: Zijn evenmens onderrichten staat gelijk aan hem terechtwijzen.

158 (732) Ook zei hij: Zoek niet uw wil door te drijven. Harder nodig is dat u zich voor uw broeder vernedert.

159 (753) Een broeder vroeg abt Poimên: "Ik heb een plaats gevonden waar ik helemaal verlost ben van mijn broeders. Wilt u dat ik daar ga wonen?" De grijsaard sprak: "Waar u geen hinder bezorgt aan uw broeder, ga daar wonen!"

160 (734) Abt Poimên zei: Deze drie zaken zijn van nut: de Heer vrezen, onafgebroken bidden (vgl. 1 Tes 5,17) en zijn naaste weldoen.

161 (735) Een broeder zei tegen abt Poimên: "Mijn lichaam is wel erg zwak geworden, maar mijn hartstochten zijn niet afgenomen". De grijsaard zei hem: "Stekelige wortels zijn de hartstochten".

162 (736) Een broeder vroeg aan abt Poimên: "Wat moet ik doen?" De grijsaard zei hem: "Als God ons zou komen bezoeken, waar zouden we dan bezorgd om zijn? De broeder zei: "Om onze zonden". De grijsaard sprak dan: "Laten we daarom onze kluis binnengaan, er neerzitten en onze zonden gedenken, dan is de Heer in alles met ons".

163 (737) Een broeder, die op weg naar de markt was, vroeg abt Poimên: "Wat wilt u dat ik doe?" De grijsaard sprak tot hem: "Sluit vriendschap met wie u afzet, en in gemoedrust verkoopt u dan uw zaken".

[Hierna volgt in de PG (Griekse uitgave van Migne) een spreuk 738, die letterlijk spreuk 163 herhaalt. Ten gevolge daarvan is onze nummering één achter op die van de PG]

164 (739) Men vroeg abt Poimên over de bezoedelingen, en hij antwoordde: Als wij volharden in onze oefeningen en zorgvuldig waken, zullen we in onszelf geen bezoedeling vinden.

165 (740) Abt Poimên zei: Vanaf het derde geslacht van de Skêtis en vanaf abt Mozes hebben de broeders geen verdere vooruitgang meer gemaakt.

166 (741) Ook zei hij: Als iemand de hem toekomende plaats behoudt, geraakt hij niet in verwarring.

167 (742) Een broeder vroeg abt Poimên: "Hoe moet ik neerzitten in mijn cel?" En hij zei hem: "Voor het uitwendige bestaat het neerzitten in zijn cel in de handenarbeid, in eens per dag eten, in zwijgen en in overweging. Maar in zijn cel in het verborgene vooruitgang maken bestaat in het meedragen van het zelfverwijt overal waar men heengaat en in het niet overslaan van de uren van de getijden en van de gebeden in het verborgene. En als het mocht voorkomen dat u op de tijd van uw handenarbeid ledig bent gebleven, ga dan toch gerust uw getijden verrichten. En tenslotte, zoek u een goed gezelschap te verwerven en houd u ver van een slecht gezelschap".

168 (743) Een broeder vroeg abt Poimên: "Als een broeder een paar muntstukken van mij heeft, wilt u dan dat ik hem erom vraag?" De grijsaard zei hem: "Vraag hem er eenmaal om". De broeder hernam: "Wat moet ik dan doen? Want ik kan mijn gedachte niet baas worden". De grijsaard antwoordde: "Laat uw gedachte met rust [nb: onzekere vertaling], zet alleen uw broeder niet onder druk".

169 (744) Het gebeurde eens, dat enkele Vaders op bezoek waren in het huis van een christen en abt Poimên bevond zich onder hen. Onder de maaltijd werd er vlees opgediend. Allen aten ervan, behalve abt Poimên. En de ouderlingen verbaasden zich erover dat hij er niet van at, want ze kenden zijn onderscheidingsvermogen. En nadat zij opgestaan waren, zeiden ze tot hem: "U bent Poimên, en u hebt zo gehandeld?" De grijsaard gaf hun ten antwoord: "Vergeeft het me, Vaders, u hebt ervan gegeten zonder dat iemand erdoor geërgerd werd. Maar als ik ervan zou eten, aangezien er veel broeders bij mij komen, zij zouden er schade van ondervinden en zeggen: 'Poimên heeft wel vlees gegeten, en wij eten het niet?'" En zij bewonderden zijn onderscheidingsvermogen.

170 (745) Abt Poimên zei: Ik zeg: In dezelfde plaats waar de satan gegooid wordt, word ik gegooid.

171 (746) Zo zei hij ook tegen abt Anoeb: *Wend uw ogen af om geen ijdelheid te zien* (Ps 118/119,37), want de vrijheid doodt de zielen.

172 (747) Eens had Paisius met zijn broer gevochten, terwijl abt Poimên erbij zat, en het bloed liep uit beider hoofd, zonder dat de grijsaard hun ook maar iets gezegd had. Toen kwam abt Anoeb binnen, zag hen en sprak tot abt Poimên: "Waarom hebt u de broers laten vechten met elkaar en hun niets gezegd?" Abt Poimên zei: Ze zijn broers, dadelijk is de vrede weer getekend". Waarop abt Anoeb: "Wat heeft dat te betekenen? U ziet dat ze op zo een manier te werk zijn gegaan, en u zegt: Dadelijk is de vrede weer getekend?" Abt Poimên antwoordde hem: "Prent het in uw hart, dat ik hier niet binnen was".

173 (748) Een broeder vroeg abt Poimên: "Er wonen broeders bij me in, wilt u dat ik ze bevelen geef?" De grijsaard zei hem: "Geenszins. Maar doe zelf eerst het werk, en als ze leven willen, moeten ze zelf maar zien". De broeder hernam: "Maar zij verlangen zelf, vader, dat ik bevelen geef". De grijsaard antwoordde: "Neen, integendeel, word voor hen een model en geen wetgever".

174 (749) Abt Poimên zei: Als een broeder bij u op bezoek komt en u bemerkt dat u met zijn komst niet gebaat bent, tracht dan bij uzelf te achterhalen, welke de gedachte was die u had vóór zijn komst; dan zult u de oorzaak kennen van het nadeel. Als u zo handelt, nederig en met begrip, dan zal uw gedrag met uw naaste smetteloos zijn, omdat u uw eigen tekortkomingen op u neemt. Want als iemand godvruchtig neerzit, begaat hij geen fout, omdat God hem voor ogen staat. Volgens mijn gevoelen verwerft iemand uit deze wijze van neerzitten de vreze Gods.

175 (750) Verder zei hij nog: Iemand die een klein kind bij zich heeft inwonen en die onder invloed daarvan verleid wordt tot een of andere hartstocht van de oude mens, en het niettemin bij zich houdt, zo iemand gelijkt op een man die een akker heeft, uitgevreten van de maden.

176 (751) Ook zei hij: De ene boosheid neemt de andere boosheid geenszins weg. Daarom, als iemand u kwaad doet, moet u hem weldoen, om door uw weldaad zijn boosheid weg te nemen.

177 (752) Ook zei hij: Toen David met de leeuw slaags raakte, greep hij hem bij de keel en doodde hem onmiddellijk (vgl. 1 S 17,35). Als dus ook wij onszelf bij de keel en bij de buik grijpen, overwinnen wij met Gods hulp de onzichtbare leeuw.

178 (753) Een broeder vroeg aan abt Poimên: "Wat moet ik doen? Mij staat narigheid te wachten, en ik sidder". En de grijsaard zei: "Het geweld doet kleinen en groten sidderen".

179 (754) Men vertelde van abt Poimên, dat hij met zijn twee broers in de Skêtis neerzat. De jongste nu verveelde hen, en hij zei tegen zijn andere broer: "Die jongen maakt het ons onmogelijk. Kom, laten we hiervandaan gaan". En zij vertrokken en lieten hem achter. Maar toen hij bemerkte dat ze wegbleven en zag dat ze al ver weg waren, begon hij hen achterna te rennen en te schreeuwen. Abt Poimên zei: "Laten we maar wachten op onze broer. Hij is moe". Zodra hij hen dan had ingehaald, maakte hij hun zijn verontschuldiging en sprak: "Waar gaan jullie naartoe, en waarom laten jullie me alleen achter?" De grijsaard zei hem: "Je verveelt ons, daarom trekken wij ons terug". Hij sprak: "Heus, heus, waar jullie ook naartoe gaan, laten we samen gaan". De grijsaard zag zijn onschuld en daarom zei hij tegen zijn broer: "Laten we terugkeren, broer, want hij doet die dingen niet met opzet, de duivel doet ze hem aan". En zij keerden om en gingen weer naar hun woonplaats.

180 (755) Een kloosteroverste vroeg aan abt Poimên: "Hoe kan ik me de vreze Gods eigen maken?" Abt Poimên antwoordde hem: "Hoe kunnen we ons de vreze Gods eigen maken, als we daarbinnen (namelijk in ons klooster) tonnen vol kaas en kruiken vol gepekeld vis hebben?"

181 (756) Een broeder vroeg abt Poimên: "Abba, er waren twee mannen, een monnik en een wereldling. De monnik maakte 's avonds het plan om de volgende morgen zijn kap over de haag te gooien, en de wereldling om monnik te worden. Maar beiden stierven in die nacht. Wat wordt hun nu aangerekend?" En de grijsaard antwoordde hem: "De monnik stierf als monnik, en de wereldling als wereldling. Zij gingen heen in het kleed dat ze droegen".

182 (757) Abt Johannes zei: Eens kwamen we vanuit Syrië om abt Poimên te bezoeken, want we verlangden hem te ondervragen over de hardheid van het hart. Nu verstond de grijsaard geen Grieks en een tolk was toevallig niet aanwezig. Toen de grijsaard merkte, dat we in verlegenheid verkeerden, begon hij in het Grieks te spreken, en hij zei: De natuur van water is week, die van steen hard. Maar als een kruik is opgehangen boven een steen, gestadig druppelend, dan holt het water de steen uit. Zo is ook Gods woord week en ons hart hard. Als nu de mens geregeld naar Gods woord luistert, opent zich zijn hart om God te vrezen".

183 (758) Toen abt Isaak bij abt Poimên op bezoek was, zag hij hem een beetje water over zijn voeten gieten. Omdat hij vrijuit met hem kon spreken, zei hij: "Wat kunnen sommigen toch meedogenloos zijn en hun lichaam afbeulen!" En abt Poimên zei hem: "Ons heeft men niet voorgehouden doders van het lichaam te worden, maar doders van de hartstochten".

184 (759) Ook zei hij: Deze drie zaken kan ik niet afschaffen: Het voedsel, de kleding, en de slaap, maar wel kunnen we ze gedeeltelijk afschaffen.

185 (760) Een broeder vroeg abt Poimên: "Ik eet veel groente". De grijsaard zei: "Daar hebt u niets aan, maar eet uw brood met een beetje groente, en ga niet naar het huis van uw vader voor uw benodigdheden".

186 (761) Men vertelde van abt Poimên: Als er ouderlingen voor hem zaten, en ze spraken over de ouderlingen, en als ze dan abt Sisoëns noemden, dan zei hij: "Laat dat spreken over abt Sisoëns toch. Want al wat hem betreft, laat zich niet in woorden afmeten".

ABT PAMBO

Abt Pambo, een monnik van het eerste uur, behoort tot de grote figuren onder de woestijnvaders. In spreuk 6 van abt Isidorus van de Skêtis wordt hij naast Antonius gesteld. Hij is priester geworden en verzorgde de woestijn van Nitrië, zoals blijkt uit Macarius 2. Hierop duidt de elfde spreuk, die niet zijn naam, maar alleen zijn taak noemt. Hij muntte uit door armoede en zwijgzaamheid.

1 (762) Er was iemand die abt Pambo heette en van hem zei men, dat hij drie jaar God bleef vragen: "Verheerlijk me niet op aarde" (vgl. Joh 17,4). En God verheerlijkte hem zozeer, dat niemand hem in het gelaat kon zien wegens de heerlijkheid die er over zijn gelaat lag uitgespreid (vgl. 2 Kor 3,7).

2 (763) Eens brachten broeders een bezoek aan abt Pambo en een van hen vroeg: "Abba, ik vast om de dag en ik eet een tweetal broodjes. Red ik mijn ziel nu, of vergis ik me?" En een ander zei: "Abba, ik verdien aan mijn handenarbeid twee kerations [*keration: zilveren munt t.t.v. Constantijn de Grote ter waarde van ong. 1/18 drachme in die tijd*] per dag. Daarvan behoud ik een beetje voor mijn voedsel, maar de rest geef ik weg als aalmoes. Word ik nu gered, of ga ik verloren?" En hoezeer ze ook om een antwoord verzochten, hij gaf het niet. Na vier dagen evenwel moesten ze vertrekken en de geestelijken bemoedigden hen en zeiden: "Zit er maar niet mee in, broeders, God zal u uw loon schenken. Zo is nu eenmaal de gewoonte van de grijsaard. Hij spreekt niet gauw, als God hem niet geruststelt". Daarom gingen zij bij de grijsaard binnen en zeiden hem: "Abba, bid voor ons". Hij sprak tot hen: "Gaat u vertrekken?" Zij zeiden: "Ja". Hij riep zich dan hun handelingen voor de geest en op de grond schrijvend (vgl. Joh 8,6) zei hij: "Als Pambo om de dag vast en een tweetal broodjes eet, wordt hij daardoor monnik? Neen. En als Pambo met zijn werk twee kerations verdient en ze als aalmoes weggeeft, wordt hij daardoor monnik? Nog niet". En dan sprak hij verder tot

hen: "Uw handelingen zijn goed. Maar als ge uw geweten zuiver bewaart ten opzichte van uw naaste zult u gered worden". En tevredengesteld en verheugd gingen zij heen.

3 (764) Eens bezochten vier monniken uit de Skêtis, gehuld in huiden, de grote Pambo en elkeen deelde hem de deugden mee van zijn gezelschap. De eerste vastte veelvuldig, de tweede was bezitloos, de derde had zich een grote liefde eigen gemaakt, maar van de vierde zeiden ze dat hij tweeëntwintig jaar had doorgebracht in gehoorzaamheid aan een grijsaard. Abt Pambo gaf hun ten antwoord: "Ik zeg u, de deugd van de laatste is de grootste, want elk van u heeft zich de deugd die hij zich eigen maakte, verworven door zijn eigen wil. Maar hij heeft zijn eigen wil afgesneden en doet de wil van een ander. Zulke mannen immers zijn belijders, als zij tot het einde volharden". [*Belijder: (geloofs)belijder was het woord voor de christen die wel had geleden, maar niet de dood doorstaan had voor het geloof. We hebben hier een van de zeldzame aanwijzingen in de oudste teksten waarin het kluisenaarsleven gezien wordt als vervanging van het martelaarschap.*]

4 (765) De aartsbisschop van Alexandrië Athanasius, heiliger gedachtenis, had abt Pambo aangespoord om vanuit de woestijn naar Alexandrië te komen. Toen hij daar was, zag hij er een toneelspeelster en zijn ogen vulden zich met tranen. De aanwezigen vroegen hem waarom hij begon te wenen en hij zei: "Twee dingen schokken mij: het ene is de ondergang van die vrouw, en het andere is dat ik niet dezelfde ijver aan de dag leg om God te behagen, als zij om te behagen aan schaatmeloze lieden".

5 (766) Abt Pambo zei: Met Gods hulp heb ik geen woord gesproken, sinds ik aan de wereld verzaakt heb, dat me heeft berouwd.

6 (767) Ook zei hij: De monnik moet een kleed van die aard dragen dat, wanneer hij het uit zijn kluis gooit, na drie dagen nog niemand het meegenomen heeft.

7 (768) Het gebeurde eens dat abt Pambo met broeders door de gewesten van Egypte reisde. Op het zien van wereldlingen die bleven zitten, sprak hij tot hen: "Staat op en groet de monniken om hun zegen te ontvangen. Want voortdurend spreken zij met God en hun mond is heilig".

8 (769) Het verhaal gaat dat abt Pambo, toen hij ging sterven, op het ogenblik van zijn dood tegen de heilige mannen die hem omringden zei: "Sinds ik op deze plaats in de woestijn ben gekomen, mijn kluis heb gebouwd en haar heb betrokken, kan ik me niet herinneren dat ik ooit brood heb gegeten, dat ik niet met mijn handen verdiend had. En ook heb ik tot op dit ogenblik geen woord gesproken dat me heeft berouwd. En toch vertrek ik naar God alsof ik nog niet begonnen ben God te dienen".

9 (770) Hierin muntte hij boven velen uit dat hij, als men hem over een woord uit de Schrift vroeg of over een geestelijk woord, niet aanstonds antwoordde. Integendeel, hij zei dat hij het woord niet begreep. En wanneer hij over meer ondervraagd werd, gaf hij eenvoudig geen antwoord.

10 (771) Abt Pambo zei: Als u een hart hebt, kunt u gered worden.

11 (772) Men zei van de Vaders abt Pambo, abt Bisarioon, abt Hêsaias en abt Pâsius dat ze machtig in woord (vgl. Lc 24,19) waren. Terwijl ze eens bij abt Athré vergaderd waren, vroeg de priester van Nitrië [*dit is abt Pambo*] hun: "Hoe behoren de broeders hun leven in te richten?" En zij zeiden: "In strenge ascese en in reinheid van geweten ten opzichte van de naaste".

12 (773) Men zei van abt Pambo: Zoals Mozes de gelijkenis van Adams heerlijkheid ontving, toen zijn gelaat verheerlijkt werd (vgl. Ex 34,30), zo schitterde ook het gelaat van abt Pambo als het bliksemlicht, en hij geleek op een koning die op zijn troon was gezeten. Hetzelfde deed zich voor bij abt Silvanus en abt Sisoës.

13 (774) Men zei van abt Pambo dat er nooit een glimlach op zijn gelaat verscheen. Op zekere dag nu wilden de duivels hem aan het lachen maken. Zij bonden een veer aan een houtje, hielden het in de lucht en maakten luid lawaai, terwijl ze riepen: "Ha, ha!" Toen abt Pambo hen zag, begon hij te lachen, waarop de duivels aan het dansen gingen en riepen: "Hoera, hoera, hoera, Pambo heeft gelachen!" Maar hij gaf hun ten antwoord: "Ik heb niet gelachen, maar ik heb jullie uitgelachen om jullie machteloosheid, omdat jullie met zovelen de veer in de lucht houden".

14 (775) Abt Theodorus van Fermê vroeg aan abt Pambo: "Spreek een woord tot mij". En met veel tegenzin sprak hij tot hem: "Theodorus, ga heen, wees barmhartig jegens iedereen. Want de barmhartigheid heeft vertrouwelijkheid ten opzichte van God gevonden".

ABT PISTOS

1 (776) a) Abt Pistos vertelde: Eens gingen wij in een groep van zeven kluisenaars naar abt Sisoës, die in Clysmâ [*Clysmâ: noordelijke punt van de Rode Zee*] woonde, en we verzochten hem een woord tot ons te spreken. En hij zei: Neemt u me niet kwalijk, ik ben een ongeletterd man. Maar ik bracht een bezoek aan abt Oor en abt Athré. Nu sukkelde abt Oor al achttien jaar met zijn gezondheid. En met een buiging ter verontschuldiging verzocht ik hem tot mij een woord te spreken. En abt Oor zei: "Wat kan ik u zeggen. Kom hier, en wat u ziet, doe dat. God is met degene die zichzelf uitbuit, dat wil zeggen die zichzelf in alles geweld aandoet". En hoewel abt Oor en abt Athré niet uit dezelfde streek kwamen, heerste er toch grote vrede tussen hen beiden totdat zij hun lichaam verlieten. Want groot was de onderdanigheid van abt Athré en diep de nederigheid van abt Oor. Ik bracht dan enkele dagen bij hen door om hun leven na te gaan. Toen zag ik iets heel bijzonders, verricht

door abt Athré. Iemand had hun een beetje vis gebracht en abt Athré wilde ze klaar maken voor de grijsaard. Hij was juist bezig met een mes de vis in stukken te snijden, toen abt Oor riep: "Athré, Athré!" En hij liet het mes midden in de vis steken zonder de rest te snijden. Ik stond verbaasd over zijn grote gehoorzaamheid, want hij zei niet: "Wacht even, totdat ik de vis gesneden heb". Ik zei dus tot abt Athré: "Waar hebt u die gehoorzaamheid vandaan?" En hij zei me: "Die is niet van mij, maar van de grijsaard". En me meenend sprak hij: "Kom mee, en zie zijn gehoorzaamheid". Hij kookte de vis, maar met opzet liet hij hem aanbranden en zette hem dan de grijsaard voor. Deze at hem zonder iets te zeggen. Dan vroeg hij hem: "Smaakt het, grijsaard?" Hij antwoordde: "Zeer goed". Daarna bracht hij hem iets, dat zeer smakelijk was en zei: "Het is aangebrand, grijsaard". En hij gaf ten antwoord: "Zeker, het is een beetje aangebrand". En abt Athré sprak tot mij: "Hebt u nu de onderdanigheid van de grijsaard gezien?" Toen ging ik van hen heen en als ik iets (goeds) zag, deed ik mijn best het te onderhouden. Dit alles nu zei abt Sisoës aan de broeders.

b) Een van ons deed hem toen dit verzoek: "Alstubleift, zeg ons nu zelf eens een woord". En hij sprak: "Wie het niet-in-tel-zijn beoefent met kennis, vervult heel de Schrift".

[*"het niet-in-tel-zijn": Een moeilijk en zeldzaam woord, afgeleid van stemsteentje. Geen steentje op zijn naam hebben betekent: geen achtung genieten en niet in tel zijn, vandaar: nederigheid.*]

c) Een ander van ons zei hem op zijn beurt: "Wat is vreemdelingschap, vader?" En hij zei: "Zwijg en zeg: 'Ik heb er niets mee te maken', op elke plaats waar u komt. Dat is vreemdelingschap".

ABT PIOOR

Deze Ploor wordt ook elders vermeld. Daaruit blijkt dat hij in de leer bij Antonius ging en vervolgens kluizenaar werd in de woestijn. Hij was ook priester.

1 (777) Toen de gelukzalige Ploor bij iemand mee had helpen oogsten, herinnerde hij hem eraan dat hij zijn loon nog moest ontvangen. Maar toen deze uitstelde, keerde hij naar zijn kluis terug. Weer riep hem het seizoen, hij ging bij hem oogsten en werkte met ijver, maar omdat deze hem niets gaf, ging hij naar zijn kluis terug. En toen het in het derde jaar weer zover was, en de grijsaard zijn gewone werk af had, trok hij zich opnieuw terug zonder iets te hebben ontvangen. Daarop beproefde God het huis van die man. Hij stak het loon bij zich en liep de kluizen langs op zoek naar de heilige. Nauwelijks had hij hem gevonden of hij viel hem te voet en terwijl hij hem zijn loon uitbetaalde, sprak hij: "De Heer heeft het mij vergolden". Maar hij droeg hem op het naar de priester in de kerk te brengen.

2 (778) Abt Ploor at op en neer wandelend. Iemand vroeg hem: "Waarom eet u op deze wijze?" "Ik wil niet, zo zei hij, mijn voedsel nuttigen als hoofzaak, maar als bijzaak". En aan een ander die hem erover vroeg, antwoordde hij: "Opdat mijn ziel geen lichamelijk genot gewaar wordt van het eten".

3 (779) Eens vergaderde men in de Skétis over een broeder die een fout bedreven had. En terwijl de Vaders spraken, zweeg abt Ploor. Tenslotte stond hij op, ging naar buiten, nam een zak, vulde die met zand en legde hem over zijn schouder. Verder nam hij een mandje zand en droeg dat voor zich uit. Op de vraag van de Vaders, wat dat te betekenen had, antwoordde hij: "Deze zak zand zijn mijn eigen misslagen, want die zijn talrijk. En die laat ik achter mijn rug om er niet over te treuren en te gaan wenen. En zie, deze weinige van mijn broeder bevinden zich voor mij. Daar praat ik nu over en die oordeel ik. Maar zo behoort ik niet te doen. Integendeel, ik behoort eerder de mijne voor me uit te dragen, daarover me zorgen te maken en God te smeken me te vergeven". Toen stonden de Vaders op en spraken: "Waarlijk, dat is de weg van het heil".

ABT PITYRIOON

1 (780) Abt Pityrioon, de leerling van abt Antonius, zei: Wie duivels wil verjagen, moet eerst zijn hartstochten aan zich onderwerpen. Want als men een bepaalde hartstocht de baas wordt, verdrijft men tevens de betreffende duivel. Zo zegt men dat bij de toorn een duivel behoort. Als u dus uw toorn beteugeld hebt, is ook de duivel van de toorn verdreven. En zo met elke hartstocht.

[*Dit was de leer van de oude Kerk: elke hartstocht werd in beweging gebracht door een bepaalde duivel, een daimoon, dat wil zeggen een boze geest. Men sprak dan van de geest van ontucht, de geest van toorn, enzovoort.*]

ABT PISTAMOON

1 (781) Een broeder stelde deze vraag aan abt Pistamoon: "Ik voel me verontrust bij het verkopen van mijn handenaarbeid". En de grijsaard antwoordde hem: "Ook abt Sisoës en de anderen verkochten hun handenaarbeid. Dat bezorgt u geen nadeel. Maar als u een voorwerp verkoopt,

zeg dan eenmaal de prijs ervan, en zou u daarna de prijs een beetje willen verlagen, dan kunt u dat doen. Op die manier zult u wel rust hebben". Opnieuw sprak de broeder tot hem: "Als ik heb wat ik nodig heb, waar het dan ook vandaan is, wilt u dat ik me dan nog met handenarbeid bezighoud?" En de grijsaard antwoordde: "Al hebt u nog zoveel, laat uw handenarbeid niet achterwege. Doe zoveel als u kunt, maar niet met gejaagdheid".

ABT PETRUS VAN PIONIA

1 (782) Men zegt van abt Petrus van Pionia, in het gebied van de Cellen, dat hij geen wijn dronk. Maar toen hij oud was geworden, maakten de broeders een beetje aangelengde wijn klaar en zij spoorden hem aan hem te aanvaarden. Maar hij sprak: "Neem het van me aan, ik beschouw dat als belegen wijn". En de versneden wijn diende hem nog tot een oordeel.

2 (783) Een broeder zei aan abt Petrus, (leerling) van abt Loot: "Als ik in mijn kluis ben, is mijn ziel in vrede. Maar als een broeder op bezoek komt en over zaken van buiten spreekt, geraakt mijn ziel in verwarring". Abt Petrus zei: "Abt Loot was gewoon te zeggen: Uw sleutel opent mijn deur". De broeder vroeg de grijsaard: "Wat betekent dit woord?" En de grijsaard: "Als iemand bij u op bezoek komt, zegt u tot hem: Hoe maakt u het? Waar komt u vandaan? Hoe gaat het met de broeders? Hebben ze goed voor u gezorgd of niet? En dan opent u de deur van uw broeder en hoort u wat u niet wenst". En hij weer: "Zo is het. Wat moet dan iemand doen als een broeder bij hem komt?" De grijsaard antwoordde: "De rouwmoedigheid zal u alles leren, maar waar geen rouwmoedigheid is, kan men zich onmogelijk in acht nemen". De broeder hernam: "Wanneer ik in mijn kluis ben, is de rouwmoedigheid bij me, maar wanneer er iemand bij me binnenkomt, of wanneer ik mijn kluis verlaat, vind ik haar niet meer". Waarop de grijsaard: "Zij is u nog niet onderworpen, maar u kunt er om zo te zeggen alleen even gebruik van maken. Want er staat in de Wet geschreven: 'Wanneer u een Hebreeuwse slaaf hebt gekocht, moet hij u zes jaar dienen, maar in het zevende jaar moet u hem vrijlaten. Maar geeft u hem een vrouw en krijgt hij een kind in uw huis, en hij wil niet heengaan om zijn vrouw en kinderen, dan moet u hem bij de deur van uw huis zetten om hem daar zijn oor met een priem te doorboren, dan zal hij uw slaaf zijn in eeuwigheid!' (vgl. Ex 21,2-6)". De broeder vroeg: "Wat is de zin van dit woord?" De grijsaard antwoordde: "Als iemand zijn uiterste best doet voor iets, zal hij het vinden op het ogenblik dat hij het behoeft en ernaar zoekt". En hij weer: "Alstublieft, verklaar me dit woord". De grijsaard sprak: "De bastaardzoon blijft toch niet iemand dienen, alleen de echte zoon laat zijn vader niet in de steek".

3 (784) Men zei van abt Petrus en abt Epimachus dat zij gelijkgezinde vrienden waren in Raitho. Tijdens een maaltijd in de kerk [*maaltijd in de kerk: een agapè, liefdemaal*], werden zij met klem uitgenodigd om plaats te nemen aan de tafel van de grijsaards. Alleen abt Petrus ging er heen, hoewel met veel tegenzin. Nadat men nu opgestaan was, zei abt Epimachus tegen hem: "Hoe hebt u het gewaagd plaats te nemen aan de tafel van de grijsaards?" En hij antwoordde: "Als ik te midden van u was blijven zitten, zouden de broeders mij als ouderling aangespoord hebben de eerste zegen uit te spreken en zo moest ik dan de grootste onder u zijn. Maar nu ik bij de Vaders ben gaan aanzitten, was ik de geringste van allen en ben ik in mijn gedachte nederiger geworden".

4 (785) Abt Petrus zei: We mogen ons niet verheffen als de Heer iets door ons tot stand brengt, maar we moeten Hem veeleer danken, omdat we waardig gekeurd worden door Hem te worden uitgenodigd. Hij zei dat het nuttig is aldus bij elke deugd te denken.

ABT PAFNOETIUS

1 (786) Abt Pafnoetius zei: Het overkwam me dat ik op mijn reis de weg volgend, ten gevolge van de dauw verdwaalde en dat ik me dicht bij een dorp bevond. Ik zag daar een paar mensen, die zich met elkaar op oneerbare wijze gedroegen, en ik bleef staan om te bidden voor mijn zonden. En zie, er verscheen een engel met een zwaard, die me zei: "Pafnoetius, allen die hun broeder oordelen zullen door dit zwaard omkomen (vgl. Mt 26,52). Maar omdat u niet geoordeeld hebt, maar u hebt vernederd voor God, alsof u de zonde bedreven had, daarom staat uw naam opgeschreven in het boek der levenden".

2 (787) Men zei van abt Pafnoetius dat hij niet gauw wijn dronk. Toen hij eens op reis was, stootte hij op een bende rovers, en hij trof ze juist terwijl ze wijn zaten te drinken. Nu kende de roverhoofdman hem en hij wist dat hij geen wijn dronk. Omdat hij echter zag dat hij zeer vermoeid was, schonk hij een kroes wijn in, nam zijn zwaard in zijn hand en zei tegen de grijsaard: "Als je niet drinkt, steek ik je neer". De grijsaard besefte dat hij (de rover) Gods bevel van de naastenliefde wilde volbrengen, en verlangend hem te winnen (vgl. Mt 18,15), nam hij aan en dronk. Daarop bood de roverhoofdman hem zijn verontschuldiging aan en zei: "Vergeef me, abba, dat ik u lastig gevallen heb". En de grijsaard zei: "Ik vertrouw op God, dat deze beker zijn barmhartigheid voor u aftrekt voor deze tijd en voor het toekomstig leven". De roverhoofdman sprak: "Ik vertrouw op God, dat ik van nu af aan niemand meer kwaad doe". En de grijsaard won heel de bende rovers, omdat hij aan zijn eigen wil verzaakt had om de Heer.

3 (788) Abt Poimên zei dat abt Pafnoetius gewoon was dit te zeggen: Zolang de grijsaards in leven waren, bracht ik hun tweemaal per maand een bezoek, hoewel ik op twaalf mijl afstand van hen woonde, en ik zei hun iedere gedachte. Maar zij zeiden me niets anders dan dit: "Waar u ook heengaat, meet uzelf niet en u zult rust genieten".

4 (789) Er leefde een broeder in de Skêtis samen met abt Pafnoetius en hij werd bekoord tot ontucht. Hij zei: "Al neem ik tien vrouwen, dan zal ik aan mijn begeerte nog niet voldaan hebben". Maar de grijsaard troostte hem: "Welneen kind, dat is een bekoring van de duivels". Maar hij liet zich niet overtuigen, integendeel, hij vertrok naar Egypte en nam een vrouw. Na geruime tijd gebeurde het dat de grijsaard optrok naar Egypte en daar kwam hij hem tegen, terwijl hij manden met afval droeg. De grijsaard herkende hem echter niet, maar hij zei tot hem: "Ik ben die en die, uw leerling". Toen de grijsaard hem in die eerloze toestand zag, barstte hij uit in geweën en hij zei: "Waarom hebt u toch die eervolle staat verlaten en bent u vervallen tot deze eerloze toestand? Hebt u dan tenslotte toch die tien vrouwen genomen?" Hij zuchtte en antwoordde: "Heus, ik heb er één genomen en ik moet me al zo uitsloven om haar genoeg brood te geven". De grijsaard hernam: "Vooruit, kom weer bij ons". En hij vroeg: "Bestaat daar nog berouw voor, abba?" En hij antwoordde: "Jazeker". Toen verliet hij alles en volgde hem (vgl. Lc 5,28). Hij vestigde zich in de Skêtis en dank zij zijn ervaring werd hij een beproefde monnik.

5 (790) Bij een broeder, die in de woestijn van Thêbais neerzat, kwam de gedachte op: "Waarom zit je hier toch onvruchtbaar? Sta op, ga naar een klooster, daar breng je vrucht voort". Hij stond op, ging naar abt Pafnoetius en vertelde hem zijn gedachte. En de grijsaard sprak tot hem: "Ga in uw kluis neerzitten, verricht één enkel gebed 's morgens, één 's avonds en één 's nachts. En als u honger hebt, eet dan, hebt u dorst, drink dan, hebt u slaap, ga dan slapen, maar blijf in de woestijn, en laat u niet overhalen". Toen ging hij ook naar abt Johannes en bracht hem de woorden van abt Pafnoetius over. En abt Johannes zei: "Verricht helemaal geen gebed, maar zit alleen neer in uw kluis". En hij stond op, ging naar abt Arsenius en vertelde hem alles. En de grijsaard sprak tot hem: "Houd u aan wat de Vaders u gezegd hebben, want meer dan deze dingen kan ik u niet zeggen". En gerustgesteld ging hij heen.

ABT PAULUS

1 (791) Een van de Vaders vertelde van een zekere abt Paulus: Hij was afkomstig uit de lage gewesten van Egypte, maar hij woonde in Thêbais. Hij pakte met zijn blote handen angel dragende insecten, schorpioenen en slangen, en scheurde ze in tweeën. De broeders maakten een buiging voor hem en zeiden: "Zeg ons eens, wat voor werk hebt u verricht, dat u deze genade hebt mogen ontvangen?" En hij zei: "Neemt u het me niet kwalijk, Vaders, aan wie de reinheid verworven heeft, is alles onderworpen, evenals aan Adam, toen hij nog in het paradijs vertoefde, voordat hij het gebod overtrad".

ABT PAULUS DE POETSER

(poetser of veeger: het is onduidelijk wat de zin van zo'n beroep in de woestijn was)

1 (792) Abt Paulus de Poetser en zijn broer Timotheüs woonden in de Skêtis. En dikwijls ontstond er een woordenwisseling tussen hen. Abt Paulus zei: "Hoelang blijft dat nog zo voortduren?" Abt Timotheüs antwoordde hem: "Doe me dit genoeg: als ik u aanval, verdraag me dan. En valt u mij aan, dan verdraag ik u op mijn beurt". Zo deden ze en ze hadden rust al hun verdere dagen.

2 (793) Dezelfde abt Paulus en Timotheüs waren poetsers in de Skêtis en de broeders maakten het hun zeer druk. En Timotheüs zei tot zijn broer: "Waarom wensen we dat beroep? Men laat ons de hele dag niet stil worden". En abt Paulus gaf hem ten antwoord: "Voor ons is de stilte van de nacht genoeg, indien onze gedachte maar waakt".

ABT PAULUS DE GROTE

1 (794) Abt Paulus de Grote, uit Galatië, zei: Een monnik die een paar zaken voor zijn kluis nodig heeft en erop uit gaat om ze zich te bezorgen, wordt door de duivels uitgelachen. Ook ik heb dat immers ondervonden.

2 (795) Abt Paulus zei: In modder ben ik ondergedompeld tot aan mijn nek, en ik schrei het uit voor God, zeggend: "Heb erbarmen met mij".

3 (796) Men zei van abt Paulus: Hij bracht de veertigdaagse vastentijd door op een mation [*mation: een Egyptische maat van kleine hoeveelheid*] linzen en een kruikje water, en terwijl hij eenzelfde mandje vlocht en weer uithaalde, bleef hij tot aan het feest ingesloten.

ABT PAULUS DE EENVOUDIGE

1 (797) a) De gelukzalige abt Paulus de Eenvoudige, de leerling van de heilige Antonius, vertelde het volgende aan de Vaders: Eens, toen hij zich naar een klooster begeven had om de broeders te bezoeken en hun van dienst te zijn, ging hij, na het gebruikelijke onderhoud met elkaar, Gods heiligdom binnen om er de gewone gebedsdienst te verrichten. De gelukzalige Paulus echter, zo sprak hij, sloeg elkeen gade bij het betreden van de kerk, om te weten in welke gesteltenis zij naar de gebedsdienst gingen. Hij had namelijk deze genade van de Heer ontvangen, dat hij van iedereen de gesteltenis kon zien waarin zijn ziel verkeerde, evenals wij elkaars gezicht zien. En allen gingen er binnen met stralende ogen en verheerlijkt gelaat, en elke engel verheugde zich over degene die hij vergezeld. Eén evenwel merkte hij, volgens zijn zeggen op, die zwart als de nacht was over heel zijn lichaam, terwijl duivels hem van alle kanten vasthielden, hem naar zich toe trokken en hem een toom door de neus legden. Zijn heilige engel daarentegen volgde hem van verre, somber en bedroefd. Paulus barstte in snikken uit, sloeg zich met de hand op de borst, gezeten voor de kerk jammerde hij luid om de broeder die hij in die staat gezien had. Toen men zijn vreemd gedrag bemerkte, zijn plotselinge verandering, waardoor hij in tranen en droefheid verkeerd was, vroegen zij hem met aandrang te zeggen waarom hij weende, in de mening dat hij dit deed omdat hij allen ergens van wilde aanklagen. En ze spoorden hem aan om samen met hen de gebedsdienst bij te wonen. Maar Paulus wimpelde hen af, hij bleef buiten zitten in diepe treurnis over degene, die hij in zo een staat gezien had.

b) Toen nu na een poosje de dienst uit was en allen naar buiten kwamen, sloeg Paulus weer iedereen gade, want hij wilde weten hoe ze eruit kwamen. En hij zag de man die eerst zwart was als de nacht over heel zijn lichaam, naar buiten komen met stralend gezicht en blank van huid, terwijl de duivels hem op grote afstand volgden maar zijn heilige engel vergezeld hem van dichtbij, opgewekt, vurig en vol blijdschap over hem. Verheugd sprong Paulus recht, hij zegende God en riep uit: "O onuitsprekelijke liefde en goedheid Gods voor de mens!" Daarna rende hij een hoge trede op en zei met luide stem: "Komt en ziet de geduchte en verbazingwekkende werken van God! (vgl. Ps 45/46,9 en 65/66,5) Komt en ziet Hem die wil dat alle mensen gered worden en komen tot de kennis van de waarheid! (1 Tim 2,4) Komt, aanbidden we Hem, vallen we Hem te voet (Ps 94/95,6) en zeggen we: Gij alleen kunt de zonden wegnemen". In allerijl liepen allen te hoop, want ze wilden horen wat er gezegd werd, en toen ze er allen waren, vertelde Paulus wat hij gezien had voordat de kerk begon, en wat erna. Daarna verzocht hij de man, te zeggen hoe het kwam dat God hem de genade geschonken had van een zo onverwachte en zo volledige ommekeer. En ontmaskerd door Paulus vertelde hij onverholen ten aanhoren van allen zijn geschiedenis.

c) Hij zei: "Ik ben een zondaar en sinds lange tijd leefde ik in ontucht, tot op dit ogenblik. Maar toen ik ditmaal de heilige kerk van God binnengegaan was, hoorde ik uit de profeet Hêsaïas voorlezen, of beter, hoorde ik hoe God tot mij sprak: Wast u, wordt rein, verwijder de boosheid uit uw hart voor mijn ogen en leert het goede te doen. En al zijn uw zonden als scharlaken, Ik zal ze wit maken als sneeuw. En zo u wilt luisteren naar Mij, zult u het goede van de aarde eten (vgl. Js 1, 16-19). Toen werd ik, ontuchtige, zo sprak hij, op het woord van de profeet beschaamd in mijn gemoed, ik zuchtte in de geest en sprak tot God: 'U, God, bent in de wereld gekomen om zondaars te redden (vgl. 1 Tim 1,15), zoals U nu beloofd hebt bij monde van de profeet, vervul dat ook aan mij, zondaar en onwaardige. Zie, voortaan geef ik U mijn woord erop, ik beloof het U, en van harte belijd ik U, dat ik geen kwaad meer zal doen. Ik verzaak aan alle overtredingen en voortaan zal ik U dienen met rein geweten. Wees mij, Heer, vandaag, op dit eigenste ogenblik, genadig, nu ik berouw heb, voor U neerval en me onthoud van alle verdere zonde'. Na deze beloften, zo sprak hij, ging ik de kerk uit, vastbesloten in mijn ziel om geen kwaad meer te bedrijven voor God".

d) Allen die dit hoorden, riepen met luide stem tot God: Hoe groot zijn uw werken, Heer, alles hebt Gij met wijsheid tot stand gebracht (Ps 103/104,24). Christenen, nu wij uit de goddelijke Schriften en uit de heilige openbaringen weten hoe groot Gods goedheid is jegens hen die oprecht tot Hem hun toevlucht nemen en die door hun inkeer zich beteren van hun vroegere misslagen, nu wij ook weten dat Hij weer zijn schone beloften inlost, geen straf eist voor de vroegere zonden, laten wij dan niet wanhopen aan onze redding. Want evenals Hij bij monde van de profeet Hêsaïas beloofd heeft, hen die besmeurd waren door hun zonden te zullen wassen en hen als wol en sneeuw zo wit te maken (vgl. Js 1,18), zodat zij de goederen van het hemelse Jeruzalem (vgl. Heb 12,22) waardig zijn, zo bevestigt Hij opnieuw onder ede bij monde van de heilige profeet Ezechiël ons niet te zullen verdelgen: "Zo waar Ik leef, zegt de Heer, Ik wil de dood van de zondaar niet, maar dat hij zich bekere en leve". (vgl. Ez 18, 23 en 33. 11).

ABT PETRUS VAN DE MONNIKEN VAN DION

1 (798) Wanneer Petrus, de priester van de monniken van Dion [*Dion is waarschijnlijk de naam van een klooster*], samen met anderen aan het bidden was, moest hij eigenlijk wegens zijn priesterschap voorop staan, maar in zijn nederigheid plaatste hij zich achteraan, met de verklaring: Zoals het beschreven is in het leven van abt Antonius. Dit deed hij zonder iemand te kwetsen.

de letter rho

DE ABT UIT ROME

Met de abt uit Rome is abt Arsenius bedoeld. Spreuk 1 is de langere versie van Arsenius 36.

1 (799) Eens kwam er uit Rome een monnik, die een hoge positie aan het hof bekleed had, in de Skêtis wonen, vlak bij de kerk, en hij bracht nog een dienaar mee om hem bij te staan. De priester zag wel dat hij tener was, en hij had vernomen uit welk een luxueus milieu hij kwam. Daarom stopte hij hem toe wat God beschikte dat er naar de kerk gebracht werd. Vijftiëntig jaar had hij in de Skêtis doorgebracht, en nu bezat hij de gave om in de harten te lezen, en was beroemd geworden. Toen hoorde een groot Egyptenaar [*d.w.z. een heilig en invloedrijk monnik*] van hem en hij ging hem een bezoek brengen, in de verwachting bij hem een uitzonderlijk strenge lichamelijke levenswijze aan te treffen.

Hij trad dan binnen, begroette hem, en na een gebed verricht te hebben, zetten zij zich neer. Toen zag de Egyptenaar dat hij fijne kleren droeg en dat hij sliep op een strozak, een vacht en een hoofdkussentje. Ook waren zijn voeten schoon en zij staken in sandalen. En op het zien hiervan was hij geërgerd, omdat op die plaats een dergelijke manier van leven niet bestond; integendeel, het was er eerder aan de strenge kant. Daar de grijsaard in de harten kon lezen, bemerkte hij dat hij geërgerd was. En hij sprak tot zijn dienaar: "Maak er vandaag voor ons een feestdag van omwille van de abt".

Hij had juist wat groenten, en die liet hij koken. En op het etensuur stonden zij op en gingen eten. Ook had de grijsaard wegens zijn ziekelijkheid een beetje wijn in huis. En die dronken zij op. Toen nu de avond viel, zeiden zij de twaalf psalmen en gingen slapen. Zo deden zij eveneens gedurende de nacht. De volgende morgen vroeg stond de Egyptenaar op en zei tegen hem: "Bid voor mij". Daarna vertrok hij, zonder enig nut te hebben ontvangen (voor zijn ziel).

Toen hij nu een eindje op weg was, zond de grijsaard, die hem van nut wilde zijn, hem zijn dienaar achterna om hem terug te halen. Hij kwam, en hij ontving hem voor de tweede maal met vreugde. En de grijsaard vroeg hem: "Uit welke streek komt u?" En hij zei: "Ik ben een Egyptenaar". "En uit welke stad?", hernam hij. En hij antwoordde: "Ik ben helemaal geen stedeling". En hij weer: "Wat was uw werk in uw dorp?" Waarop hij antwoordde: "Veldwachter". En hij: "Waar sliep u?" "Op het land", sprak hij. "En had u een matras onder u?" Waarop de ander: "Welzeker, op het land zou ik me daar een matras onder me hebben!" "Maar hoe sliep u dan?" En de ander: "Op de grond". Vervolgens vroeg hij: "Wat voor spijsen at u op het land? En wat voor soort wijn dronk u?" En weer antwoordde hij: "Kan je op het land dan eten en drinken?" "Maar hoe leefde u dan?", vroeg hij verder. Hij zei: "Ik at hard brood, of, als ik het kon vinden, wat gepekelde vis, en verder water". Hierop hernam de grijsaard: "Dat was toch erg zwaar! Maar er was in het dorp dan toch een badhuis om u te wassen". Maar hij zei: "Neen. Ja, in de rivier als we wilden".

Nadat de grijsaard hem zover gekregen had en de benarde omstandigheden van zijn vroeger leven te weten gekomen was, begon hij hem, omdat hij hem wilde helpen, zijn eigen vroeger leven in de wereld te vertellen.

Hij sprak: "Ik, de armzalige, die u hier voor u ziet, ik kom van de grote stad Rome, en ik had een hoge plaats aan het keizerlijk hof". En zodra de Egyptenaar hoorde dat hij zo begon te spreken, kreeg hij spijt, en hij luisterde aandachtig naar wat hij zei. En hij vervolgde aldus: "Ik verliet dus de stad en ging naar deze woestijn. En ik, die u hier voor u ziet, ik bezat grote woonhuizen en veel geld. Maar dat heb ik veracht en ik betrok deze kleine kluis. En verder nog, ik, die hier voor u sta, ik bezat geheel gouden bedden met duur beddengoed, en in plaats daarvan gaf God me deze strozak en deze vacht. Verder droeg ik kleren van hoge waarde, en in plaats daarvan draag ik nu deze armoedige kleren. En voor mijn maaltijden gaf ik handenvol goudstukken uit. En in plaats daarvan gaf God me dit beetje groenten en dit bekertje wijn. Ook had ik veel slaven in dienst, en zie, in plaats daarvan wekte God in deze grijsaard de rouwmoedigheid op om mij te dienen. En in plaats van het badhuis heb ik een beetje water over mijn voeten. En de sandalen draag ik om mijn zwakte. Verder zeg ik, ter vervanging van muziekinstrumenten en citers, de twaalf psalmen. Op dezelfde manier verricht ik tegenwoordig gedurende de nacht, voor de zonden die ik bedreef, in tevredenheid mijn bescheiden gebedsdienst. Daarom smeek ik u, abba, wees niet geërgerd over mijn zwakte".

Toen de Egyptenaar dit gehoord had, kwam hij tot nadenken en zei: "Wee mij. Ik ben vanuit mijn zeer benarde levensomstandigheden in de wereld geraakt tot een luxueus leven, en wat ik toen niet bezat, bezit ik nu. Maar u bent van grote luxe tot deze benardheid gekomen, en van grote eer en rijkdom tot deze ellendige staat en deze armoede". En zeer geholpen vertrok hij. Hij werd van toen af aan zijn vriend en bezocht hem vaak omwille van het nut. Want hij was een man die de gave van onderscheid bezat, en die vol was van de goede geur van de heilige Geest.

2 (800) Dezelfde abt sprak: Er was eens een grijsaard die een goede leerling had. En in een vlag van kleinmoedigheid zette hij hem buiten met monniksmantel en al. Maar de broeder zette zich buiten neer en bleef er wachten. Toen nu de grijsaard de deur open deed, vond hij hem daar neergezeten. En hij maakte voor hem een buiging ter verontschuldiging en sprak: "Vader, uw nederige lankmoedigheid heeft mijn kleinmoedigheid verslagen. Kom binnen! Van nu af aan bent u grijsaard en vader, ik jongen en leerling".

ABT RUFUS

1 (801) Een broeder vroeg aan abt Rufus: "Wat is stil zijn [*grieks: hēsychia*], en wat is het nut ervan?" En de grijsaard antwoordde hem: "Stil zijn is: in uw kluis gezeten zijn in vreze en kennis van God, en u ver houden van wraakgierigheid en eigendunkelijkheid. Zulke stilte baart alle deugden, beschermt de monnik voor de brandende pijlen van de vijand (vgl. Ef 6,16), en maakt dat hij er niet door gewond wordt. Ja, broeder, maak u haar eigen, indachtig uw heengaan door de dood, want u weet niet op welk uur de dief komt (vgl. Lc 12,39). In het algemeen trouwens, sla wel acht op uw ziel [*letterlijk: wees nuchter*]".

2 (802) Abt Rufus zei: Wie neerzit in onderdanigheid aan een geestelijke vader, verwerft groter loon dan wie zich in de woestijn terugtrekt naar eigen inzicht. Vervolgens zei hij dat een Vader dit verhaal deed. Ik zag vier rangen in de hemel. Op de eerste rang was er de zieke mens die God dankte. Op de tweede rang hij die de gastvrijheid najoeg, daarvoor leefde en zich dienstbaar maakte. Op de derde rang, die de woestijn najoeg om niemand meer te zien. Op de vierde rang, die neerzat in onderdanigheid aan een vader en hem onderdanig was omwille van de Heer. Deze laatste droeg wegens zijn gehoorzaamheid een gouden halssnoer en een schild, en genoot groter eer dan de anderen. Daarop, zo zei hij, vroeg ik aan mijn gids: "Hoe kan deze, die de geringste is, groter eer genieten dan de anderen?" En hij antwoordde me aldus: "Omdat hij die de gastvrijheid najaagt, dat doet krachtens zijn eigen wil, en wie in de woestijn verblijft, heeft zich teruggetrokken krachtens zijn eigen wil, maar wie de gehoorzaamheid bezit, liet geheel zijn eigen wil in de steek en hangt af van God en van zijn vader. Daarom ontving hij meer eer dan de overigen".

En dus, kinderen, goed is de gehoorzaamheid, die om de Heer geschiedt. U hebt er nog maar een stukje van gehoord, kinderen, een klein spoor van deze grote handelwijze. O gehoorzaamheid, redding van alle gelovigen, o gehoorzaamheid, moeder van alle deugden! O gehoorzaamheid, vindster van het koninkrijk! O gehoorzaamheid, die de hemelen opent en de mensen van de aarde omhoog voert! O gehoorzaamheid, voedster van alle heiligen! Van u kregen zij de borst en door u werden zij volmaakt. O gehoorzaamheid, huisgenoot van engelen!

ABT ROMANUS

1 (803) Toen abt Romanus op sterven lag, verzamelden zijn leerlingen zich rondom hem en vroegen: "Hoe moeten wij bestuurd worden?" De grijsaard antwoordde hun: "Ik ben me bewust dat ik nooit aan iemand van u zei iets te doen, zonder eerst mijn gedachte ertoe gebracht te hebben om me niet kwaad te maken, als niet gebeurde wat ik gezegd had. En op die manier hebben we al onze jaren in vrede samengewoond".

de letter sigma

ABT SISOËS DE GROTE

Evenals de naam Poimên komt die van Sisoëts zeer dikwijls voor hoewel we van zijn persoon praktisch niets af weten. Er heerst nogal wat verwarring, want er hebben minstens twee monniken bestaan van die naam, zoals blijkt uit de spreuk 36, waar beide voorkomen, terwijl de naam Tithoëts (zie de letter tau) er ook een rol in speelt. De stijl van de uitspraken van Sisoëts is opvallend elliptisch¹.

1 (804) Een broeder, die door een andere broeder beledigd was, kwam bij abt Sisoëts en sprak tot hem: "Ik ben door een broeder beledigd en ik wens me te wreken!" De grijsaard gaf hem een vermaning en zei: "Neen, kind, laat alles wat het wreken betreft liever aan God over". Maar hij zei: "Ik zal niet rusten voor ik me gewroken heb". Daarop sprak de grijsaard: "Laten we bidden, broeder". Hij stond op en zei: "God, wij hebben U niet meer nodig om voor ons te zorgen, want we zullen onszelf wel wreken". Toen de broeder dat hoorde, viel hij de grijsaard te voet en zei: "Ik eis mijn recht niet meer op bij mijn broeder. Vergeef me, abba!"

2 (805) a) Een broeder vroeg aan abt Sisoëts: "Wat moet ik doen. Als ik naar de kerk ga, heeft er dikwijls een liefdemaal plaats en dan houden ze bij me aan". De grijsaard antwoordde hem: "Dat is een moeilijke zaak".

b) Toen vroeg zijn leerling Abraham aan hem: "Als men op zaterdag of zondag samenkomt en een broeder drinkt drie bekers, dan is dat toch niet zo erg?" En de grijsaard sprak: "Als de duivel er niet tussen zit, is dat niet erg".

3 (806) De leerling van abt Sisoëts sprak tot hem: "Vader, u bent oud geworden, laten we voortaan in de buurt van de bewoonde wereld gaan wonen". De grijsaard zei hem: "Waar geen vrouw kan komen, daar gaan we wonen". Waarop zijn leerling sprak: "Een andere plaats zonder vrouw dan de woestijn, is er immers niet". Toen sprak de grijsaard: "Breng me dan naar de woestijn".

4 (807) Dikwijls zei de leerling van abt Sisoëts: "Abba, sta op, laten we gaan eten". En dan antwoordde hij hem: "Hebben we dan niet al gegeten, kind?" En hij weer: "Neen, vader". Waarop de grijsaard zei: "Als we niet gegeten hebben, dien dan maar op, dan gaan we eten".

5 (808) Eens zei abt Sisoëts openhartig: Houd moed! Zie, dertig jaar vraag ik God niet meer om vergiffenis voor enige zonde; alleen dit bid ik: "Heer Jezus, bescherm mij tegen mijn tong!" En elke dag tot nu toe val ik in zonde door haar.

---

¹ Een ellips (of: onvolledige zin) is een zin waarin of het onderwerp, of de persoonsvorm, of beide ontbreken en die geen beknopte bijzin, zin in de gebiedende wijs of een samengetrokken zin is. Voorbeelden van elliptische zinnen: (1) (Wanneer kun je me dat laten weten?) Morgen. ('morgen kan ik je dat laten weten') (2) (Wie heeft je daarmee geholpen?) Mijn broer. ('mijn broer heeft me daarmee geholpen')

6 (809) Een broeder vroeg aan abt Sisoëns: "Hoe komt het dat de hartstochten niet van mij wijken?" En de grijsaard sprak tot hem: "Hun zaken staan binnen bij u. Geef ze hun kostbaarheden [letterlijk: pand] terug, en ze gaan".

7 (810) Eens, toen abt Sisoëns neerzat op de berg van abt Antonius, duurde het heel lang voordat zijn dienaar bij hem terugkwam, en tien maanden zelfs zag hij geen mens. Op een rondwandeling door het gebergte trof hij een Faraniet aan, die op wilde dieren joeg, en de grijsaard zei hem: "Waar komt u vandaan? En hoe lang bent u al hier?" En hij antwoordde: "Heus, abba, elf maanden ben ik al in dit gebergte en ik heb geen ander mens gezien dan u". Toen de grijsaard dit hoorde, ging hij zijn kluis binnen, sloeg zich op de borst en zei: "Zie je nu, Sisoëns, je dacht dat je iets groots verricht had, en je hebt nog niet eens gedaan wat deze wereldling deed".

8 (811) Eens werd er een grote plechtigheid gehouden op de berg van abt Antonius en er stond ook een vat met wijn. Een grijsaard nu nam een kruikje en een beker, ging ermee naar abt Sisoëns en bood hem de drank aan. En hij dronk. Voor de tweede maal deed hij op gelijke wijze, en hij aanvaardde het. En voor de derde maal reikte hij hem de beker aan, maar toen nam hij niet. Hij zei: "Houd op, broeder, weet u dan niet dat satan er is?"

9 (812) Een broeder bezocht abt Sisoëns op de berg van abt Antonius, en tijdens het gesprek zei hij tegen abt Sisoëns: "U hebt nu zeker wel de maat van abt Antonius bereikt, vader? En de grijsaard antwoordde hem: "Als ik slechts één enkele gedachte van abt Antonius had, zou ik helemaal van vuur worden. Toch ken ik iemand (vgl. 2 Kor 12,2) die met inspanning wel in staat is zijn (=Antonius) gedachte te torsen.

10 (813) Een inwoner van Thebe kwam eens bij abt Sisoëns, omdat hij monnik wilde worden. De grijsaard nu stelde hem de vraag of hij nog iemand in de wereld had. En hij zei: "Ik heb een zoon". Dan sprak de grijsaard tot hem: "Ga hem dan in de rivier gooien, zo wordt u monnik". Maar toen hij hem erin ging gooien, stuurde de grijsaard een broeder uit om hem tegen te houden. Hij tilde hem al op om hem erin te gooien, toen de broeder zei: "Stop, wat doet u?" Maar hij zei: "De abt heeft me gezegd, dat ik hem erin moest gooien". Waarop de broeder zei: "Maar daarna heeft hij gezegd: gooi hem er niet in". Toen verliet hij hem (=zijn zoon) en ging naar de grijsaard, en hij is een beproefd monnik geworden om zijn gehoorzaamheid.

11 (814) Een broeder vroeg aan abt Sisoëns: "Heeft de satan de oude monniken ook zo vervolgd?" De grijsaard antwoordde hem: "Nu meer, want zijn uur is genaderd en hij is zenuwachtig".

12 (815) Eens werd de leerling van abt Sisoëns, Abraham, door de duivel bekoord en de abt zag dat hij gevallen was. Hij stond op, spreidde zijn handen ten hemel en sprak: "God, of U nu wilt of niet, ik laat U niet los als U hem niet geneest". En onmiddellijk was hij genezen.

13 (816) Een broeder vroeg abt Sisoëns het volgende: "Ik zie dat de gedachte aan God altijd bij me aanwezig is". De grijsaard zei hem: "Het is niets bijzonders dat uw gedachte bij God verwijlt. Bijzonder is het uzelf te zien als het onderste van heel het geschapene. Want dit, met de lichamelijke vermoeienis, voert tot een leven van nederigheid".

14 (817) Men vertelde van abt Sisoëns het volgende: Toen hij op sterven lag en de Vaders bij hem zaten, begon zijn gelaat te stralen als de zon (vgl. Mt 17,2), en hij zei tegen hen: "Zie, daar kwam abt Antonius". En even later zei hij: "Zie, daar kwam de stoet van de profeten". En terwijl zijn gelaat nog meer begon te schitteren, zei hij: "Zie, daar kwam de stoet van de apostelen". En opnieuw werd zijn gelaat tweemaal zo schitterend. En zie, het leek wel alsof hij met anderen sprak. Daarom vroegen de grijsaards hem: "Met wie onderhoudt u zich, vader?" En hij antwoordde: "Zie, de engelen kwamen me halen en ik smeed ze om me nog een poosje tot inkeer te laten komen". De grijsaards zeiden daarop: "U hoeft toch niet meer tot inkeer te komen, vader!" Maar de grijsaard antwoordde: "Waarlijk, ik ben me bewust dat ik er nog niet aan begonnen ben". Toen begrepen ze allen dat hij volmaakt was. En ineens werd zijn gelaat opnieuw als de zon, en allen werden bevreesd (vgl. Mt 17,6). Dan sprak hij tot hen: "Ziet toch, daar kwam de Heer. Hij zei: Brengt Mij het vat van de woestijn". Onmiddellijk daarna gaf hij de geest (vgl. Joh 19,30) en werd verblindend als het weerlicht (vgl. Mt 28,3). En het hele huis werd vervuld van een welriekende geur (vgl. Joh 12,3).

15 (818) Abt Adelfios, bisschop van Neilopolis [*ten zuiden van de Nijldelta*], bezocht abt Sisoëns op de berg van abt Antonius. Toen ze op het punt stonden te vertrekken om de tocht te ondernemen, liet hij voor hen in de vroege morgen wat eten klaar maken. Nu was het juist een vastendag. En onder het gereed zetten van de tafel, zie, daar klopten broeders op de deur. Hij zei daarom tegen zijn leerling: "Geef hun wat maïspap, want ze zijn vermoeid". Abt Adelfios zei tegen hem: "Laat dit voor het ogenblik, anders gaan ze zeggen: Abt Sisoëns eet al in de vroege morgen". Maar de grijsaard keek hem strak aan en zei tegen de broeder: "Ga het hun geven!" Toen ze nu de pap zagen, zeiden ze: "Hebben jullie soms bezoekers? De grijsaard eet toch niet met jullie mee?" De broeder gaf hun ten antwoord: "Ja". En zij geraakten neerslachtig en zeiden: "Moge God het jullie vergeven, dat jullie op dit ogenblik de grijsaard aan het eten gezet hebt. Weten jullie dan niet dat hij dat vele dagen zal bezuren?" [*bezuren: de broeders wisten dat abt Sisoëns het later op zichzelf zou verhalen*] Toen de bisschop hen dit hoorde zeggen, maakte hij een buiging ter verontschuldiging voor de grijsaard en hij sprak: "Vergeef me, abba, ik heb op menselijke wijze gedacht, maar u deed het goddelijke". Waarop abt Sisoëns hem ten antwoord gaf: "Als God een mens niet prijst, telt de eer van de mensen niet".

16 (819) Eens bezochten enkelen abt Sisoëns om van hem een woord te vernemen, maar hij zei hun niets. Alles wat hij zei was: "Vergeeft me". Toen ze zijn mandjes zagen, zeiden ze tegen zijn leerling Abraham: "Waarom maakt u al die mandjes?" En hij antwoordde: "Die verkopen we

hier of daar". De grijsaard hoorde dat en zei: "Sisoë's eet van hier en van daar". Het horen hiervan deed hun veel deugd, en dankbaar gestemd vertrokken zij, gesticht

in zijn nederigheid.

17 (820) Abt Ammoon van Raithoe vroeg aan abt Sisoë's: "Wanneer ik de Schrift lees, wil mijn gedachte er een mooie toespraak uit vervaardigen om iets te hebben als men mij vraagt". De grijsaard sprak tot hem: "Dat is niet nodig. Tracht liever door uw reinheid van geest zo ver te komen, dat u zich daarover geen zorg maakt en dat u kunt spreken".

18 (821) Eens ging een wereldling, vergezeld van zijn zoon, abt Sisoë's op de berg van abt Antonius een bezoek brengen, maar onderweg gebeurde het dat zijn zoon stierf. Hij werd er niet nerveus bij, maar droeg hem in geloof naar de grijsaard. Hij wierp zich ter aarde met zijn zoon, alsof hij hem vereerde, om door de grijsaard gezegend te worden. Dan stond de vader op, liet zijn kind aan de voeten van de grijsaard achter, en ging naar buiten. De grijsaard nu meende dat hij hem zijn hulde betuigde en zei tegen hem: "Sta op en ga naar buiten", want hij wist niet dat hij dood was. En onmiddellijk stond hij op en ging naar buiten. Toen zijn vader hem zag, was hij buiten zichzelf van verbazing. Hij ging naar binnen, viel de grijsaard te voet en legde hem de zaak uit. Maar het gehoorde deed de grijsaard leed, want dat had hij niet gewild. En zijn leerling gelastte hem (=de vader) het aan niemand te zeggen vóór de dood van de grijsaard.

19 (822) Drie grijsaards brachten een bezoek aan abt Sisoë's, want ze hadden van zijn daden gehoord. De eerste zei tegen hem: "Vader, hoe kan ik ontkomen aan de stroom van vuur?" Maar hij gaf hem geen antwoord. De tweede zei: "Vader, hoe kan ik ontkomen aan het tandengeknars en aan de nooit stervende worm?" De derde zei: "Vader, wat moet ik doen, want de gedachte aan de duisternis daarbuiten vermoordt me?" En de grijsaard antwoordde hun: "Ik denk aan geen van deze dingen, want God is zeer barmhartig, en daarom hoop ik dat Hij genade met mij zal hebben". Op het horen van deze uitspraak gingen de grijsaards teleurgesteld heen. Maar de grijsaard wilde hen toch niet teleurgesteld laten vertrekken. Daarom wendde hij zich tot hen en zei: "Zalig bent u, broeders! Ik ben jaloers op u. Want de eerste van u sprak over de stroom van vuur, de tweede over de onderwereld, en de derde over de duisternis. Als uw geest meester is van zo een gedachte, kunt u onmogelijk zondigen. Wat moet ik met mijn hard gemoed wel beginnen, ik aan wie het nog niet eens is toegestaan te weten, dat er voor de mensen een straf bestaat? Vandaar dan ook dat ik elk ogenblik zondig". Toen bogen zij zich voor hem ter verontschuldiging en zeiden: "Zoals wij het gehoord hadden, zo hebben wij het ook gezien (Ps 47/48,9)".

20 (823) Men vroeg abt Sisoë's: "Als een broeder gevallen is, dan moet hij zeker een jaar boete doen?" Maar hij zei: "Hard is dat woord". Zij zeiden toen: "Zes maanden dan". En weer zei hij: "Het is veel". Waarop zij spraken: "Dan tenminste veertig dagen". Weer zei hij: "Het is veel". Maar hoelang dan?" vroegen zij. "Als een broeder gevallen is en vlak daarna heeft er een liefdemaal plaats, mag hij er dan ook heengaan?" De grijsaard gaf hun ten antwoord: "Nee, maar hij moet enkele dagen boete doen. Want ik vertrouw erop dat, als zo iemand van ganser harte boete doet, God hem zelfs na drie dagen weer aanneemt".

21 (824) Toen abt Sisoë's eens naar Clysmā [aan de noordpunt van de Rode Zee] was gekomen, gingen enige wereldlingen naar hem toe voor een onderhoud. En hoeveel ze ook spraken, hij antwoordde hun met geen woord. Tenslotte zei een van hen: "Waarom vallen jullie de grijsaard lastig? Hij eet niet, daarom kan hij ook niet spreken". De grijsaard antwoordde: "Ik eet als ik het nodig heb".

22 (825) Abt Jozef vroeg aan abt Sisoë's: "Hoeveel jaar moet men zijn hartstochten blijven uitroeien?" De grijsaard antwoordde hem: "U wilt weten hoeveel jaar?" Abt Jozef zei: "Ja". Waarop de grijsaard zei: "Snijdt uw hartstocht meteen af, zodra hij de kop opsteekt".

23 (826) Een broeder ondervroeg abt Sisoë's van de Petra over levenswijzen. En de grijsaard antwoordde hem: Daniël zei: Brood van begeerten at ik niet (Da 10,3).

24 (827) Men zei van abt Sisoë's dat hij altijd, wanneer hij in zijn kluis ging neerzitten, de deur op slot deed (vgl. Mt 6,6).

25 (828) Eens kwamen er Arianen [aanhangers van Arius] bij abt Sisoë's op de berg van abt Antonius en zij begonnen de rechtgelovigen te belasteren. Maar de grijsaard gaf hun geen antwoord. Hij riep echter zijn leerling en zei: "Abraham, breng me het boek van de heilige Athanasius [Athanasius bestreed de Arianen, en werd daarbij 5 keer verbannen] en lees eruit voor". En terwijl zij zwijgend toehoorden vernamen ze hun ketterij. Daarna liet hij hen in vrede vertrekken.

26 (829) Eens kwam abt Ammoon van Raithoe naar Clysmā om abt Sisoë's te bezoeken. Toen hij hem zo bedrukt zag, omdat hij de woestijn verlaten had, zei hij tegen hem: "Waarom bent u zo bedrukt, abba? Wat zou u op zo een hoge leeftijd nog in de woestijn kunnen doen?" Maar de grijsaard staarde hem bitter aan en zei: "Wat zegt u me daar, Ammoon! Was dan voor mij alleen reeds de vrijheid van mijn gedachte in de woestijn niet genoeg?"

27 (830) Toen abt Sisoë's eens in zijn cel neerzat en zijn leerling aanklopte, riep de grijsaard luidkeels: "Gauw weg, Abraham, kom niet binnen! Het is hier nog druk aan de gang!"

28 (831) Een broeder vroeg abt Sisoës: "Waarom hebt u tezamen met abt Oor de Skêtis verlaten om hier te komen neerzitten?" De grijsaard zei: "Omdat de Skêtis begon vol te raken. En toen ik vernam dat abt Antonius ontslapen was, stond ik op en ging hier naartoe, naar de berg. En toen ik vaststelde dat het hier stil was, heb ik er een tijdje neergezeten". En de broeder vroeg hem: "Hoeveel jaar bent u hier nu al?" En de grijsaard antwoordde hem: "Dat zijn nu tweeënzeventig jaren".

29 (832) Abt Sisoës zei: Als iemand zorg voor u draagt, moet u hem geen bevelen geven.

30 (833) Een broeder vroeg abt Sisoës: "Als we een tocht maken en onderweg verdwaalt onze gids, moeten wij het hem dan zeggen?" De grijsaard zei hem: "Neen". En de broeder vervolgde: "Laten we dan maar toe dat hij ons op de verkeerde weg brengt?" De grijsaard antwoordde hem: "Wat anders? Wilt u dan een stok nemen om hem af te ranselen? Ik weet van broeders dat hun gids hen 's nachts op hun tocht liet verdwalen. Zij waren met zijn twaalf en allen wisten dat ze verdwaald waren, en iedereen streed met zichzelf om het niet te zeggen. Toen de dag aanbrak, bemerkte de gids dat hij de weg kwijt was en zei tegen hen: 'Vergeeft me, ik ben de weg kwijt'. En allen zeiden: 'Dat wisten wij ook al, maar we hebben gezwegen!' . Toen hij dat hoorde, stond hij verbaasd en zei: "Die broeders beheersen zich in het spreken tot de dood toe". En hij loofde God. De lengte van de verkeerde weg nu bedroeg twaalf mijl.

31 (834) Eens waren er Saracenen de grijsaard en zijn broeders komen uitschudden. Toen zij nu de woestijn ingingen om er iets eetbaars te zoeken, vond de grijsaard kamelendrek. Hij brak het middendoor en vond er gerstekorrels in. Een korrel at hij op en de andere hield hij in zijn hand. Zijn broeder liep op hem toe, zag hem eten en zei tegen hem: "Is dat nu de liefde, iets eetbaars te vinden en het alleen opeten, zonder mij te roepen!" Abt Sisoës antwoordde hem: "Ik heb u geen onrecht gedaan, broeder. Zie, uw deel heb ik in mijn hand gehouden".

32 (835) Men zei van abt Sisoës van Thebe: Tijdens zijn verblijf in het rietveld van Arsinoë werd een grijsaard andere laura ziek. [*Een laura is een reeks kluizen die zo gelegen zijn dat ze als het ware huizen in een straatje (laura) vormen. De kluizenaars hebben wel enig bestuursverband, maar zij maken geen klooster uit. Het woord is gebruikelijk voor Palestijnse en Syrische nederzettingen*] Het bericht ervan bracht hem in het nauw, want hij vastte telkens twee dagen en het was juist de dag waarop hij niet at. Op dit bericht zei hij tot zijn gedachte: "Wat moet ik doen? Als ik erheen ga, noodzaken de broeders mij wellicht om te eten, maar als ik hier blijf tot morgen, is hij wellicht gestorven. Hoe dan ook, dit doe ik: ik ga, maar ik eet niet". En aldus vertrok hij nuchter. Zo is hij Gods gebod nagekomen en heeft hij toch ook zijn levenswijze, die hij om God onderhield, niet verbroken.

33 (836) Een vader vertelde van abt Sisoës van het rietveld dat hij, om de slaap te overwinnen, zich ophing aan de uiterste rand van de afgrond van de Petra [*Petra: in dit geval een steile rots die die eigenaam kreeg*]. En er kwam een engel die hem losmaakte, hem gebod zo iets niet meer te doen en zo een handelwijze niet aan anderen door te geven.

34 (837) Een vader vroeg abt Sisoës: "Als ik in de woestijn neerzit en er komt een wilde om me te vermoorden, maar ik kan hem aan, mag ik hem dan vermoorden?" En de grijsaard zei: "Neen! Geef hem over aan God. Bij elke beproeving die iemand overkwam, moet hij zeggen: dat is gebeurd om mijn zonden. Bij iets goeds: dat was een beschikking van God".

35 (838) Een broeder vroeg abt Sisoës van Thebe: "Spreek een woord tot mij". En hij sprak: "Wat zou ik u te zeggen hebben! Ik lees het Nieuwe Testament en ik keer terug naar het Oude".

36 (839) Dezelfde broeder vroeg abt Sisoës van Petra aangaande het Woord, dat abt Sisoës van Thebe gesproken had. En de grijsaard zei: "Ik ga in mijn zonde naar bed en in mijn zonde sta ik op".

37 (840) Men zei van abt Sisoës van Thebe: "Als de kerk uit was, rende hij naar zijn kluis". En men zei: Hij is van de duivel bezeten (Mt 11,18). Maar hij deed het werk Gods.

38 (841) Een broeder vroeg abt Sisoës: "Wat moet ik doen, abba, ik ben gevallen". De grijsaard antwoordde hem: "Weer opstaan". En de broeder: "Ik ben opgestaan, maar opnieuw gevallen". En de grijsaard zei: "Sta telkens opnieuw op". Vervolgens zei de broeder: "Tot hoelang?" En de grijsaard: "Tot de dood u overvalt of in het goede of in uw val. Want waarin de mens wordt aangetroffen, daarin vertrekt hij" [*harde leer, maar gemeengoed in de kerk van die dagen, vgl. Leven van Antonius § 18; Mt 26,47; Mc 14,43; Lc 22,47; Jh 13,30 en 18,3*]

39 (842) Een broeder vroeg aan de grijsaard: "Wat moet ik doen? De handenarbeid brengt me in een moeilijkheid, want ik houd van snoervlechten, maar ik kan het niet uitvoeren". De grijsaard antwoordde hem: "Abt Sisoës zei: We moeten niet het werk dat ons aanstaat verrichten".

40 (843) Abt Sisoës zei: Zoek God en zoek niet waar Hij woont.

41 (844) Ook zei hij: Schroomvalligheid zowel als afwezigheid van de vreze Gods veroorzaken dikwijls de zonde.

42 (845) Een broeder vroeg abt Sisoëns: "Wat moet ik doen?" Hij zei hem: "De zaak die u vraagt, bestaat uit zeer veel te zwijgen en uit nederigheid. Want er staat geschreven: Zalig zij die daarin volharden (vgl. Js 30,18). Aldus kunt u standhouden".

43 (846) Abt Sisoëns zei: Word een geminacht mens, werp uw eigen wil achter u en wees onbekommerd. Zo zult u rust hebben.

44 (847) Een broeder vroeg abt Sisoëns: "Wat moet ik doen met mijn hartstochten?" En de grijsaard sprak: "Elk van ons wordt beproefd door zijn eigen begeerte" (Jak 1,14).

45 (848) Een broeder vroeg abt Sisoëns: "Spreek een woord tot me". Maar hij zei: "Waarom noodzaakt u me tot ijdel spreken? Zie, doe wat u waarneemt (van mij)".

46 (849) Eens was abt Abraham, de leerling van abt Sisoëns, vertrokken om een boodschap te doen, en al die dagen wenste hij niet door iemand anders gediend te worden, want hij zei: "Zou ik iemand anders er aan gewoon laten worden om met mij om te gaan dan mijn broeder?" En hij aanvaardde niemand totdat zijn leerling was aangekomen, en hij verdroeg er de last van.

47 (850) Men vertelde van abt Sisoëns: Terwijl hij neerzat, riep hij ineens luidkeels: "Wat een ellende!" Zijn leerling vroeg hem: "Wat scheelt u, vader?" De grijsaard zei: "Ik zou graag iemand willen spreken, maar ik vind niemand".

48 (851) Eens verliet abt Sisoëns de berg van abt Antonius om in het buitengebergte van Thêbais te gaan wonen. Nu woonden daar Meletianen [volgelingen van de niet-orthodoxe Meletios], die zich in het rietveld van Arsinoë hadden gevestigd. Toen men nu vernam dat hij naar het buitengebergte gekomen was, verlangden enkele mensen hem te zien. En zij zeiden: "Wat moeten wij doen? In het gebergte wonen Meletianen. Wij weten dat de grijsaard tegen hun slechte invloed wel bestand is, maar wat ons betreft, wij zouden wel eens, in ons verlangen om met hem te spreken, kunnen vallen onder de bekoring van de ketters". En om de ketters niet te ontmoeten, gingen zij ook de grijsaard niet opzoeken.

49 (852) Men vertelde van abt Sisoëns: Toen hij ziek was geworden en grijsaards rondom hem gezeten waren, onderhield hij zich met enigen van hen. Zij zeiden: "Wat ziet u, vader?" En hij sprak tot hen: "Ik zie enkelen op mij af komen en ik smeek hen om me nog wat tot inkeer te laten komen". Een van de grijsaards zei toen: "En als ze u dat toestaan, kunt u dan nu nog iets doen wat dienstig is tot inkeer?" Waarop de grijsaard zei: "Als ik dan niets meer kan doen, dan zucht ik tenminste over mijn ziel, en dat is me genoeg".

50 (853) Men vertelde van abt Sisoëns: Toen hij naar Clysmā gekomen was, werd hij daar ziek, en terwijl hij met zijn leerling in de kluis neerzat, zie, daar werd op de deur geklopt. De grijsaard dacht na en hij zei tegen zijn leerling Abraham: "Zeg tegen hem die klopt: 'Ik was op de berg Sisoëns, ik ben op mijn strozak Sisoëns'". Toen deze dat hoorde, verdween hij. [*Abt Sisoëns had begrepen dat het de duivel was die op de deur geklopt had, om te profiteren van de ziekte van de abt om hem te bekoren*]

51 (854) Abt Sisoëns van Thebe sprak tot zijn leerling: "Zeg me eens wat u in mij ziet, dan zal ik u zeggen wat ik zie in u". En zijn leerling zei: "U bent goed van inborst, maar een beetje streng". De grijsaard zei hem: "U bent goedaardig, maar slap van inborst".

52 (855) Men vertelde van abt Sisoëns van Thebe: Hij at geen brood. En op het paasfeest verzochten zijn broeders hem met een buiging om met hen samen te eten. Maar hij gaf hun ten antwoord: "Ik zal maar een ding doen: of brood, of de gerechten die u klaar gemaakt hebt nuttigen. Toen zeiden zij: "Eet alleen brood". En zo deed hij.

ABT SILVANUS

Silvanus was afkomstig uit Palestina, liet zich neer in de Skêtis, waar hij veel leerlingen kreeg, vertrok dan naar de Sināi en beëindigde zijn jaren in Gaza. Hij kwam tot hoge beschouwing en las in de harten van de mensen. In N 217 heet hij: de grote Ziener.

1 (856) Eens bezochten abt Silvanus en zijn leerling Zacharias een klooster, en alvorens weer op weg te gaan, gaf men hun een beetje te eten. Toen zij nu vertrokken waren, vond zijn leerling onderweg water en hij wilde drinken. Maar de grijsaard zei hem: "Zacharias, het is vandaag vastendag". Maar hij antwoordde: "En hebben wij dan niet gegeten, vader?" De grijsaard sprak: "Wat wij aten, was een liefdegift. Laten wij onze eigen vasten onderhouden, kind".

2 (857) Terwijl hij op zekere dag met enkele broeders neerzat, geraakte hij in vervoering en viel voorover op zijn aangezicht. En toen hij na lange tijd opstond, weende hij. De broeders nu vroegen hem: "Wat scheelt u, vader?" Maar hij zweeg en bleef wenen. Maar zij noopten hem te spreken, en hij zei: "Ik was weggerukt naar het oordeel. En ik zag dat er velen van ons geslacht [*geslacht: namelijk de monniken*] naar de strafplaats gingen, maar vele wereldlingen gingen het koninkrijk binnen". En de grijsaard bleef in een staat van rouwmoedigheid verkeren en wilde zijn kluis niet uitgaan. En als hij zich wel genoodzaakt zag om buiten te komen, bedekte hij zijn gelaat met zijn hoofddoek, zeggend: "Waarom zou ik dit vergankelijke licht nog verlangen te zien, dat nergens voor dient".

3 (858) Toen zijn leerling Zacharias op een andere keer bij hem binnenkwam, vond hij hem in verrukking met de handen ten hemel gericht. Hij sloot de deur en ging weer naar buiten. En toen hij op het zesde uur en het negende binnenkwam, vond hij hem nog zo. Rond het tiende uur kwam hij opnieuw kloppen, maar nu vond hij hem in stilte neergezeten. En hij zei hem: "Wat is er vandaag toch met u, vader?" Hij antwoordde: "Ik was ziek vandaag, kind". Maar hij vatte zijn voeten en zei: "Ik laat u pas los als u me zegt, wat u zag". Waarop de grijsaard tot hem sprak: "Ik ben weggerukt in de hemel (vgl. 2 Kor 12,2). Ik zag Gods glorie en daar vertoefde ik tot op dit ogenblik, en nu pas kwam ik ervan los".

4 (859) Eens zat abt Silvanus neer op de berg Sinaï en zijn leerling Zacharias vertrok om een boodschap te doen en zei tegen de grijsaard: "Laat het water lopen en bevoei de moestuin". Hij ging dus naar buiten, bedekte zijn gelaat met zijn hoofddoek en zag alleen zijn voeten nog. Nu kwam er op dat uur juist een broeder bij hem. Hij zag hem al op een afstand en beschouwde wat hij deed. Daarna kwam de broeder bij hem binnen en zei: "Zeg me eens, abba, waarom bedekte u uw gelaat met uw hoofddoek en besproeide u op die manier de moestuin?" De grijsaard antwoordde hem: "Kind, dat mijn ogen de bomen niet zouden zien en mijn geest zich, in plaats van met zijn eigen werkzaamheid, daarmee zou onledig houden".

5 (860) Eens bracht een broeder abt Silvanus op de berg Sinaï een bezoek. Toen hij zag dat de broeders aan het werk waren, zei hij tegen de grijsaard: "Werk toch niet voor de vergankelijke spijs (Joh 6,27), want Maria had het beste deel verkoren (Lc 10,42). De grijsaard zei tegen zijn leerling: "Zacharias, geef de broeder een boek en breng hem naar een cel waar niets in is". Toen het nu negen uur werd, lette hij op de deur of ze hem lieten roepen om te komen eten. Maar toen niemand hem kwam roepen, stond hij op en ging naar de grijsaard. En hij vroeg hem: "Hebben de broeders vandaag niet gegeten, abba?" De grijsaard antwoordde hem: "Welzeker". En hij: "Waarom hebt u me dan niet geroepen?" De grijsaard sprak tot hem: "Omdat u immers een geestelijk mens bent en geen behoefte hebt aan deze spijs. Wij evenwel zijn vleselijk en willen eten, en daarom werken we ook. U daarentegen hebt het beste deel verkoren, u leest de hele dag en u wenst geen vleselijke spijs te eten". Toen hij dat hoorde, verontschuldigde hij zich met een buiging en zei: "Vergeef het me, abba". En de grijsaard zei hem: "Ook Maria heeft Marta volstrekt nodig. Want dank zij Marta, wordt Maria geprezen".

6 (861) Men vroeg eens aan abt Silvanus: "Wat voor levenswijze hebt u toch beoefend, vader, dat u deze wijsheid mocht ontvangen?" En hij gaf ten antwoord: "Nooit liet ik in mijn hart een gedachte toe die God kon vergrammen".

7 (862) Men vertelde van abt Silvanus: Hij ging eens onopgemerkt in een cel neerzitten met een beetje erwten en daarop levend, vervaardigde hij honderd zeven. *[De zeef van de oudheid bestond uit een holle steen waarin men met groot geduld gaatjes boorde]* En zie, er kwam iemand uit Egypte met een ezel, beladen met broden, klopte en legde ze in zijn kluis. Daarop nam de grijsaard de zeven, laadde ze op de ezel en liet hem heengaan.

8 (863) Men zei van abt Silvanus het volgende: Zijn leerling Zacharias ging weg zonder hem, haalde de broeders, sloopte het muurtje van de moestuin en maakte een grotere. Toen de grijsaard het bemerkte, greep hij zijn reismantel en vertrok, tegen de broeders zeggend: "Bidt voor mij". Toen ze dat zagen, vielen ze hem te voet en zeiden: "Zeg ons, wat scheelt eraan, vader?" Maar hij antwoordde: "Ik kom hier niet meer binnen en ik leg mijn reismantel niet af voordat u het muurtje op zijn plaats hebt teruggebracht". En zij sloopten het muurtje en maakten het weer zoals het was. En daarna keerde de grijsaard naar zijn kluis terug.

9 (864) Abt Silvanus zei: Ik ben een knecht en mijn Heer zei tegen mij: "Verricht het werk dat Ik u geef, dan zal Ik u onderhouden. Maar waarvan, probeer daar niet achter te komen. Of Ik het nu bezit of steel of leen, u moet daar niet achter willen komen. Werk slechts, dan onderhoud Ik u". En dus, als ik werk, eet ik wat ik verdien, maar als ik niet werk, eet ik genadebrood.

10 (865) Verder zei hij: Wee de mens, wiens faam groter is dan zijn werk.

11 (866) Abt Mozes vroeg aan abt Silvanus: "Kan iemand elke dag opnieuw beginnen?" En de grijsaard sprak: "Als hij een werker is, kan hij zelfs elk uur opnieuw beginnen". *[Een werker is een monnik, die zich ernstig toelegt op het verwerven van de deugden en daartoe ook alle lichamelijke inspanning er ijverig in betreft]*

12 (867) Een Vader zei: Eens bezocht iemand abt Silvanus. Maar toen hij gewaar werd dat zijn gelaat en zijn lichaam een engelachtige glans vertoonden, wierp hij zich voorover. En hij zei vaak dat ook enkele anderen dezelfde genadegave bezaten.

ABT SIMOON

1 (868) Eens ging een landvoogd op weg om abt Simoon te bezoeken. Maar zodra hij het vernam, pakte hij zijn gordel en klom in een palmboom om die te snoeien. Bij hun aankomst riepen zij: "Ouwe, waar is de kluzenaar?" Maar hij zei: "Hier woont geen kluzenaar". En toen ze dat hoorden, gingen ze heen.

2 (869) Een andermaal ging een andere landvoogd op weg om hem te bezoeken, en de geestelijken meldden het hem op voorhand. "Abba, maak u klaar, de landvoogd hoort over u en is nu op komst om door u gezegend te worden". En hij zei: "Ja, ik ga me klaar maken op mijn manier". Hij trok zijn versleten pij aan, nam brood en kaas in zijn handen, begaf zich naar de ingang en ging daar zitten eten. Toen nu de

landvoogd met zijn gevolg aankwam en ze hem zo zagen, kregen ze minachting voor hem en ze zeiden: "Is dat nu de kluizenaar, over wie we hebben horen spreken?" En ze keerden onmiddellijk terug.

ABT SOPATROS

1 (870) Iemand vroeg abt Sopatros: "Geef me een voorschrift, abba, dan zal ik het naleven". En hij sprak tot hem: "Laat geen vrouw uw kluis betreden, lees geen apocriefe geschriften en redetwist niet over het beeld [*redetwisten over het beeld: ga geen theologische discussie aan over de interpretatie van de mens als beeld Gods*]. Want dat is wel geen ketterij, maar geen van beide partijen weet daar iets vanaf en wil toch gelijk hebben. Deze zaak kan immers onmogelijk doorgrond worden door welk schepsel ook.

ABT SARMATAS

1 (871) Abt Sarmatas zei: "Ik verkies iemand die gezondigd heeft, maar die zich bewust is, gezondigd te hebben en er berouw over heeft, boven iemand die niet gezondigd heeft, maar die van zichzelf denkt dat hij gerechtigheid beoefent".

2 (872) Men vertelde van abt Sarmatas het volgende: Dikwijls ondernam hij een veertigdaagse [*veertig dagen: vasten*] op raad van abt Poimèn, en de dagen vlogen voorbij alsof ze niets waren voor hem. Dan kwam abt Poimèn bij hem en vroeg: "Zeg me eens, wat hebt u gezien toen u deze geweldige prestatie verrichtte?" Hij antwoordde hem: "Niets meer (dan gewoon)". Maar abt Poimèn zei tegen hem: "Ik laat u niet gaan als u het me niet zegt". Toen sprak hij: "Eén ding slechts heb ik vastgesteld: als ik tegen de slaap zeg: ga, dan gaat hij, en als ik zeg: kom, dan komt hij".

3 (873) Een broeder vroeg abt Sarmatas: "Mijn gedachten zeggen mij: werk niet, maar eet, drink en slaap". De grijsaard antwoordde hem: "Wanneer u honger hebt, ga dan eten, wanneer u dorst hebt, ga dan drinken, wanneer u slaap hebt, ga dan liggen". Nu trof het juist zo dat een andere grijsaard bij de broeder kwam. De broeder vertelde hem wat abt Sarmatas had geantwoord. Toen sprak de grijsaard tot hem: "Dit is de zin van wat abt Sarmatas u zei: Wanneer u een geweldige honger hebt en zoveel dorst dat u het niet meer uithoudt, ga dan eten en ga dan drinken. En wanneer u zeer lang nachtwake gehouden hebt en u voelt zich slaperig, ga dan liggen. Dat is wat de grijsaard u zei".

4 (874) Dezelfde broeder stelde abt Sarmatas de vraag: "Mijn gedachten zeggen mij: Ga erop uit en breng de broeders een bezoek". En de grijsaard antwoordde hem: "Luister hierin niet naar hen, maar zeg: Zie, aanvankelijk luisterde ik naar u, maar hierin mag ik niet naar u luisteren".

ABT SERAPIOON

1 (875) Op zekere keer, toen abt Serapioon een dorp in Egypte doortrok, zag hij er een hoer voor haar huisje staan. En de grijsaard zei tegen haar: "U kunt me vanavond verwachten, want ik wil eens bij u komen en de nacht bij u doorbrengen". En zij antwoordde: "Goed, abba". Zij maakte zich op en spreidde het bed. Toen de avond dan gevallen was, ging de grijsaard naar haar toe. Hij ging haar huisje binnen en vroeg: "Hebt u het bed in gereedheid gebracht?" En zij zei: "Ja, abba". Dan sloot zij de deur. Hij zei tegen haar: "Wacht een beetje, dan vervul ik eerst de wet die wij hebben". En de grijsaard begon zijn dagelijkse gebeden. Hij ving aan met het psalter, en bij elke psalm sprak hij een gebed om God te smeken dat zij tot inkeer mocht komen en gered worden. En God verhoorde hem. De vrouw stond trillend naast de grijsaard te bidden. En toen de grijsaard het hele psalter af had, wierp de vrouw zich ter aarde. Maar nu ving de grijsaard aan met de apostel [*apostel: de brieven van Paulus*] en zei er veel uit op. En zo verrichtte hij zijn dagelijks gebed. De vrouw was diep getroffen en begreep dat hij niet om te zondigen naar haar toe was gekomen, maar om haar ziel te redden. Daarom viel ze hem te voet en zei: "Alstublieft, abba, hoe kan ik God behagen? Leid u mij". Toen geleidde de grijsaard haar naar een klooster voor maagden en gaf haar over aan de ammas met de woorden: "Neem deze zuster op, maar leg haar geen juk of gebod op zoals aan de andere zusters. Als zij iets verlangt, geeft het haar dan, en laat haar gaan, waarheen ze maar wil".

Na verloop van enkele dagen zei ze: "Ik ben een zondares, ik zal om de dag eten". En enkele dagen later zei ze: "Ik ben aan vele zonden schuldig, ik zal elke vierde dag eten". En weer na enkele dagen verzocht zij de ammas: "Omdat ik God door mijn ongerechtigheden zeer vergramd heb, alstublieft, plaats me in een cel, metsel die toe en geef mij door een luik een kleine hoeveelheid brood en mijn handenarbeid". En zo deed de ammas voor haar. En zij was welbehaglijk aan God gedurende de overblijvende tijd van haar leven.

2 (876) Een broeder vroeg aan abt Serapioon: "Spreek een woord tot mij". De grijsaard zei: "Wat moet ik tegen u zeggen? U hebt het geld van weduwen en wezen weggenomen en op die plank gezet". Want hij zag haar vol met boeken.

3 (877) Abt Serapioon zei: Zoals de soldaten van de keizer, als ze voor hem staan, het niet wagen naar rechts of naar links te kijken, zo is het ook met de mens. Als hij voor Gods aanschijn staat en onder zijn ogen vol vrees voortdurend goed acht geeft, kan de vijand hem met niets schrik aanjagen.

4 (878) Een broeder bezocht abt Serapioon en de grijsaard spoorde hem aan om, zoals het gebruikelijk was, een gebed te verrichten. Maar hij zei dat hij een zondaar was, het monnikskleed niet waardig, en hij gehoorzaamde niet. Daarna wilde hij ook zijn voeten wassen, maar ook dat

dulde hij niet om dezelfde redenen. Vervolgens liet hij hem iets gebruiken en ook de grijsaard begon te eten. Onderwijl vermaande hij hem en zei: "Kind als u vooruitgang wilt maken, houd dan vol in uw kluis en let op uzelf en op uw handenarbeid. Want erop uitgaan bezorgt u niet zoveel voordeel als neer te zitten". Toen hij dit echter hoorde, vloog hij op en zijn gelaat veranderde zo, dat het de grijsaard niet kon ontgaan. Daarom zei abt Serapioon: "Tot nu toe zei u: ik ben een zondaar, u beschuldigde uzelf en verklaarde niet waard te zijn om te leven. En omdat ik u dit met liefde onder ogen bracht, werd u zo razend? Als u nederig wilt zijn, leer dan wat u door anderen wordt aangedaan, edelmoedig te verdragen en wend geen ijdele woorden op u zelf aan". Toen de broeder dit gehoord had, betuigde hij de grijsaard zijn spijt en ten zeerste geholpen vertrok hij.

ABT SERINUS

1 (879) Men verhaalde van abt Serinus dat hij hard werkte en toch altijd slechts twee hard gebakken broden at. Abt Jozef, zijn beste vriend en eveneens een groot asceet, ging naar hem toe en zei: "Binnen mijn kluis volg ik mijn eigen praktijk, maar als ik buiten kom, pas ik me aan mijn broeders aan". Toen sprak abt Serinus: "De deugd is niet groot, als u uw praktijk volgt in uw kluis, maar wel als u hem volgt telkens wanneer u uw kluis verlaat".

2 (880) Abt Serinus zei: Al mijn jaren heb ik doorgebracht met te oogsten, te maaien en te vlechten, en toch, ondanks dat alles, als Gods hand me niet genoeg te eten gegeven had, was ik niet in staat geweest om het mezelf te geven.

ABT SPYRIDOON

Spyridoon leefde met vrouw en kinderen op Cyprus als herder, maar werd na de dood van zijn vrouw bisschop van Trimythoes op Cyprus. Hij verrichtte tal van wonderen en geraakte aldus ook in het westen bekend, waar hij grote verering genoot.

1 (881) Toen Spyridoon nog maar een herdersjongen was bezat hij zo een heiligheid dat hij daardoor de waardigheid verwerfde om herder van mensen te worden. Want in een van de steden op Cyprus, Trimythoes geheten, vervulde hij het bisschopsambt. Maar in zijn grote nederigheid weidde hij zelfs als bisschop nog de schapen. Midden in de nacht nu drongen dieven heimelijk de schaapskooi binnen, met de bedoeling om een paar schapen te stelen. Maar God die de herder redt, redde ook de schapen. Want door een onzichtbare macht werden de dieven aan de schaapskooi vastgebonden. De morgen brak aan en de herder kwam bij zijn schapen. Toen hij hen daar aantrof met de handen op de rug, begreep hij wat er gebeurd was. Hij stortte een gebed en maakte de dieven los. Daarna gaf hij hun een geduchte vermaning en spoorde hen aan om hun best te doen, en te leven van rechtvaardige arbeid, liever dan van onrecht. En na hun een ram geschonken te hebben, liet hij hen heengaan. En schertsend zei hij: "Dan hebben jullie vannacht toch niet voor niets gewaakt".

2 (882) Ook zei men dat hij een ongehuwde dochter had, Irene geheten, die al even godsdienstig was als haar vader. Een bekende nu had haar een kostbaar sieraad in bewaring gegeven, en om zeker te zijn, had zij het bewaarde in de grond verborgen. Kort daarna ontsliep zij. Na een poosje daagde hij die het in bewaring gegeven had op, en omdat hij het meisje niet meer vond, diende hij een aanklacht in tegen haar vader, abt Spyridoon. Nu eens beschuldigde hij hem, dan weer smeekte hij. Aangezien de grijsaard het verlies dat de uitlener geleden had, beschouwde als een ramp voor zichzelf, ging hij naar het graf van zijn dochter en smeekte God om haar de beloofde opstanding te verlenen vóór de vastgestelde tijd. En hij werd in zijn verwachting niet beschaamd. Want het meisje verscheen weer levend aan haar vader. En nadat zij de plaats aangeduid had, waar het sieraad verborgen lag, verdween zij weer. Daarna nam de grijsaard het in bewaring gegevene en gaf het.

ABT SAIO

1 (883) Men vertelde dat abt Saio en abt Moeë bij elkaar woonden. Nu was abt Saio zeer gehoorzaam, maar ook buitengewoon mager. En de grijsaard zei hem, om hem op proef te stellen: "Ga uit stelen". En hij ging heen en bestal de broeders uit gehoorzaamheid, dankbaar jegens de Heer bij alles. De grijsaard echter nam (het gestolene) weer weg en bracht het heimelijk terug. Eens, toen ze onderweg waren, kon hij niet meer, en de abt liet hem geheel uitgeput achter. Hij ging naar de broeders en zei: "Komt Saio wegdragen, want hij ligt in elkaar gezakt". En zij kwamen en brachten hem weg.

AMMAS SARRA

1 (884) Men verhaalde van ammas Sarra dat ze dertien jaar hevig bekoord werd door de geest van ontucht. Nooit bad ze dat de strijd mocht wijken, integendeel, ze zei: "God, geef me sterkte".

2 (885) Eens viel dezelfde geest van ontucht haar nog heviger aan en hij toverde haar de ijdelheden van de wereld voor. Zij nu verslapte niet in de vreze Gods en haar gestrengheden, maar ging onmiddellijk haar opkamertje in om er te bidden. En de geest van ontucht verscheen haar in lichamelijke gedaante en zei tegen haar: "Jij, Sarra, hebt me overwonnen". Maar zij zei terug: "Niet ik heb je overwonnen, maar mijn Heer, Christus".

3 (886) Men zei van haar dat ze zestig jaar in de hoogte aan de rivier heeft gewoond en dat ze nooit haar hoofd naar buiten heeft gestoken om ernaar te kijken.

4 (887) Een andere keer kwamen er twee grijsaards bij haar, grote kluizenaars uit de gewesten van Pelusium. En op weg naar haar toe spraken zij tot elkaar: "Laten we die oude vrouw eens vernederen". En zij zeiden tegen haar: "Zie toe, dat uw gedachte zich niet verheft en dat u gaat zeggen: Kijk, de kluizenaars komen naar mij toe, hoewel ik maar een vrouw ben". Ammas Sarra gaf hun ten antwoord: "Van geslacht ben ik een vrouw, maar niet van gedachte".

5 (888) Ammas Sarra zei: Als ik God bid dat alle mensen over mij tevreden zijn, moet ik in rouwmoedigheid aan ieders deur komen staan. Liever bid ik dat mijn hart rein is ten opzichte van allen.

6 (889) Verder zei ze: Als ik mijn voet oplicht om de trap te bestijgen, stel ik mij de dood voor ogen alvorens erlangs naar boven te gaan.

7 (890) Ook zei ze: Het is goed een aalmoes te geven zelfs omwille van de mensen. Want, al geschiedt het ook om de mensen te behagen, uiteindelijk gebeurt het toch om God te behagen.

8 (891) Eens kwartien enkele Skêtieten [=monniken van de Skêtis] bij ammas Sarra en zij bood hun een mandje (fruit) aan. Zij nu lieten het goede erin en aten wat rot was. Toen sprak zij tot hen: "U bent toch echte Skêtieten!"

AMMAS SYNKLETIKE

Behalve de 11de zijn alle spreuken die op naam van ammas Synklêtikê staan, overgenomen uit het geschrift: Leven en werken van de heilige en gelukzalige lerares Synklêtikê (PG 28, 1487-1558). Dit is een van de oudste heiligenlevens. Tijd van ontstaan en auteur zijn onbekend. Als leven van een vrouw is het de tegenhanger van het Leven van Antonius. De stijl van de navolgende spreuken is dan ook meer letterkundig.

Synklêtikê verkocht na de dood van haar ouders haar bezittingen en trok zich met haar blinde zus terug op het landgoed van een familielid, niet ver van Alexandrië. Zij gaf zich daar over aan alle gestrengheden. Toen zij tachtig jaar oud was, kreeg zij een longkwaal en kanker in de kaak. Na drie en een half jaar zwaar lijden stierf zij.

1 (892) Ammas Synklêtikê zei: Tot God naderen kost in het begin veel strijd en lijden, maar daarna heerst er onuitsprekelijke vreugde. Want zoals zij, die een vuur willen aansteken, eerst in de rook staan en tranen, en op die manier bereiken wat ze nastreven, - want, zegt Zij [Zij = de Heilige Schrift], onze God is een verterend vuur - zo moeten ook wij het goddelijk vuur ontsteken door tranen en lijden.

2 (893) Verder zei zij nog: Wij, die deze belofte op ons genomen hebben, wij moeten de uiterste matigheid betrachten. Zeker, ook bij de wereldlingen schijnt er matigheid beoefend te worden, maar deze gaat gepaard met onmatigheid, omdat zij met alle overige zinnen fout zijn. Want zij kijken maar onbeschaamd rond en lachen uitbundig.

3 (894) Verder zei ze: Zoals giftige dieren verdreven worden door de bitterste kruiden, zo wordt ook een boze gedachte verjaagd door gebed met vasten (vgl. Mt 17,21).

4 (895) En nog zei ze: Laat de luxe van de rijke wereldlingen u niet verleiden, alsof dat toch nog wel een goede zijde heeft. Om te kunnen genieten, stellen zij de kookkunst op hoge prijs. Door vasten en door uw alledaagse spijzen overtreft u de overdaad van hun spijzen. Want Zij zegt: *Een ziel die in luxe leeft, haalt de neus op voor honingraat* (Spr 27,7). Verzadig u niet met brood, en u zult niet naar wijn verlangen.

5 (896) Men vroeg de heilige Synklêtikê eens of de bezitloosheid een volmaakt goed is. En zij antwoordde: "Zeer volmaakt voor hen die ertoe in staat zijn. Want zij die haar verdragen, ondervinden kwelling in het vlees (vgl. 1 Kor 7,28), maar in de ziel genieten zij verkwikking. Zware kleren immers worden gewassen door erop te trappen en ze met geweld uit te wringen. Aldus wordt een sterke ziel door de vrijwillige armoede nog krachtiger".

6 (897) Verder zei ze nog: Als u in een klooster leeft, verander dan niet van plaats, want dat berokkent u veel schade. Als een vogel van haar eieren opstaat, laat ze windeieren achter en maakt ze onvruchtbaar. Zo verkilt en sterft het geloof van de monnik of van de maagd, die van de ene plaats naar de andere rondtrekt.

7 (898) Verder zei ze: Talrijk zijn de listen van de duivel: als hij de ziel niet door armoede van haar stuk bracht, dan legt hij het aas uit van de rijkdom; vermocht hij niets met ruwheden en beschimpingen, dan veroorzaakt hij lofprijzingen en roem; werd hij verslagen door de gezondheid, dan maakt hij het lichaam ziek; slaagde hij er niet in door genoegens te bedriegen, dan tracht hij de misleiding te bereiken door onvrijwillig lijden; want op verzoek [verzoek: *zinspeling op Job 1 waar de duivel aan God vraagt macht te ontvangen over het lichaam van Job*] verwekt hij

zekere zeer ernstige ziekten om door middel daarvan hen tot moedeloosheid te laten vervallen en zo hun liefde tot God te vertroebelen. Ja, het lichaam wordt door de hoogste koorts verscheurd en gekweld door onuitstaanbare dorst. Als u, zondaar die u bent, dit alles ondergaat, denk dan aan de toekomstige straf, het eeuwige vuur en het gerechtelijk vonnis. Dan zult u voor dit aardse leven de moed niet verliezen. Verheug u, omdat God u heeft bezocht, en neem dit gezegende woord op de tong: Zwaar heeft de Heer me getuchtigd, maar Hij leverde me niet uit aan de dood (Ps 117/118,18).

U was als ijzer, en door het vuur raakt u de roest kwijt. En als u ziek ligt, maar u bent rechtvaardig, dan gaat u voort van grote dingen naar nog grotere. Bent u goud? Wel, door het vuur wordt u gelouterd. Kreeg u een angel in het vlees, juich dan! Zie, op wie u gelijkt: het lot van Paulus immers mag u delen (vgl. 2 Kor 12,7). Wordt u door koorts beproefd, geslagen door rillingen? Wel, de Schrift zegt: Wij gingen door vuur en water, en U leidde ons er vandaan naar de verkwikking (Ps 65/66,12). Hebt u het eerste al bereikt, verwacht dan nu het tweede. Beoefent u de deugd, gebruik dan de woorden van de heilige (David), die zegt: Arm en kwijnend ben ik (Ps 68/69,30). Volmaakt zal u worden door deze dubbele kwelling. Hij zegt immers: In mijn kwelling hebt U me ruimte gegeven (Ps 4,2). Laten wij veeleer in deze oefenschool onze ziel vaardig maken, want vlak voor ons zien wij de tegenstander.

8 (899) En nog zei ze: Als ziekte ons kwelt, moeten we niet treuren dat wij, ten gevolge van onze ziekte en de wonde in ons lichaam, de psalmen niet meer luidop kunnen bidden. Dat alles geschiedt namelijk om onze begeerten te zuiveren. Ook het vasten immers en het op de grond slapen zijn ons voorgeschreven vanwege onze genotzucht. Als deze echter door de ziekte gekortwiekt worden, hebben zij geen zin meer. Want dan is de grote oefening stand te houden in onze kwalen en dankliederen tot God te richten. [*“wonde in ons lichaam”: in haar laatste ziekte kreeg ammas Synklêtikê door een zwerende kies een infectie in de kaak, zodat heel het bot weggrotte. Behalve de hevige pijnen, die dat veroorzaakte, onderging zij ook de grote verlatenheid, toen niemand het bij haar kon uithouden vanwege de onverdraaglijke stank, die het rottende been verspreidde. Men naderde haar slechts vergezeld van reukwerken*].

9 (900) Verder zei ze nog: Als u vast, doe dan niet alsof u ziek bent. Ook zij immers die niet vasten, lijden dikwijls aan dezelfde ziekten. Vangt u iets goeds aan, word dan niet kopschuw als de vijand u hindert. Want uw geduld maakt hem machteloos. Ook zij, die uitvaren en aanvankelijk gunstige wind treffen en de zeilen ontplooien, krijgen op hun beurt met tegenwind te kampen. Maar de matrozen gaan vanwege de opstekende wind het schip niet van zijn ballast ontdoen. Zij kijken eerst eens rustig toe, of strijden tegen de deining, en vervolgen dan weer de vaart. Zo moeten ook wij, als er tegenwind opsteekt, het kruis bij wijze van zeil oprichten, en onbevreesd de vaart voleinden.

10 (901) Verder zei ze: Zij die de zichtbare rijkdom hebben bijeengegaard door inspanning en ondanks gevaren ter zee, streven toch naar meer, ook al hebben ze grote winst gemaakt. Wat ze reeds bezitten, achten ze voor niets, maar zij reikhalzen naar wat ze niet bezitten. Wij evenwel, die van al die begeerde zaken niets hebben, wij wensen er ook niets van te verwerven wegens de vreze Gods.

11 (902) En nog zei ze: Volg de tollenaar na, om niet met de farizeeër veroordeeld te worden (vgl. Lc 18, 10-14). En verkies de zachtmoedigheid van Mozes (vgl. Nu 12,3), zodat uw hart van een ruwe rotpunt in een waterbron (Ps 113/114, 8) verandert.

12 (903) Verder zei ze: Het is gevaarlijk voor iemand, die het leven van de daad [= *de deugdbeoefening*] niet doorgemaakt heeft, om te gaan onderrichten. Als iemand een bouwvallig huis bewoont en daarin gasten ontvangt, berokkent hij veel schade als het huis in elkaar stort. Eveneens hebben ook zij, die niet eerst zichzelf hadden opgebouwd, ook degenen die tot hen kwamen in het ongeluk gestort. Want met hun woorden wezen ze de weg naar het heil, maar door de slechtheid van hun levenswandel hebben zij degenen die hen volgden, eerder benadeeld.

13 (904) Verder zei ze: Goed is het, niet toornig te worden. En zou dat toch gebeuren, dan laat hij (Paulus) u nog niet één dag de tijd voor uw hartstocht, want hij zei: Laat de zon niet ondergaan (Ef 4,26). En u wacht tot heel uw levenstijd is ondergegaan! Waarom haat u de mens, die u verdriet deed? Niet hij heeft u benadeeld, maar de duivel. Haat de ziekte, maar niet de zieke!

14 (905) Verder zei ze: Hoe meer de atleten vooruitgang maken, met des te sterker tegenstander meten ze zich.

15 (906) Verder zei ze: Ook aan de kant van de vijand wordt er voortdurend geoefend: ook zijn leerlingen doen dat namelijk. Hoe moeten we nu de goddelijke en koninklijke oefening onderscheiden van die van de dwingeland en van de duivel? Klaarblijkelijk aan het evenwicht. Heel het jaar door moet u één regel in uw vasten onderhouden, en niet vier of vijf dagen vasten, en de volgende dag u overgeven aan overdaad van spijzen. Waar de onevenwichtigheid zich voordoet, brengt zij verderf. Zolang u nog jong en gezond bent, vast dan, want daarna komt de ouderdom met zijn zwakte. Verzamel daarom spijzen zolang u kunt, om wanneer u niet meer kunt, er verlichting van te ondervinden.

16 (907) Verder zei ze: Wanneer we in een klooster leven, moeten we de gehoorzaamheid hoger stellen dan de gestrengheid. Het laatste leert ons maar hoogmoed, het eerste nederigheid.

17 (908) Verder zei ze: Wij moeten onze ziel besturen met het wijze onderscheid. Leven wij in een klooster, dan moeten we niet zoeken wat ons aangaat, of de slaaf zijn van onze eigen wil, maar onze vader in het geloof gehoorzamen.

18 (909) Verder zei ze: Er staat geschreven: Wordt voorzichtig als de slangen en onschuldig als de duiven (Mt 10,16). Met het worden als de slangen is bedoeld, dat ons de aanvallen en de sluwe streken van de duivel niet moeten ontgaan, want het gelijke wordt zeer gemakkelijk door het gelijke onderkend. De onschuld van de duif slaat op de zuivere bedoeling van de daad.

de letter tau

ABT TITHOËS

1 (910) Men zei van abt Tithoës: Als hij niet gauw zijn handen omlaag bracht, wanneer hij stond te bidden, werd zijn geest naar boven vervoerd. Als het dus voorkwam dat er broeders met hem samen baden, haastte hij zich zijn handen omlaag te brengen, dat zijn geest niet in vervoering zou geraken en er in zou blijven.

2 (911) Abt Tithoës zei: Vreemdelingschap is: zijn mond in bedwang hebben.

3 (912) Een broeder vroeg aan abt Tithoës: "Hoe moet ik mijn hart bewaken?" De grijsaard antwoordde hem: "Hoe zouden wij ons hart bewaken als onze mond en onze buik wijd open staan?"

4 (913) Abt Matoës zei van abt Tithoës: Er is niemand te vinden die in een of andere zaak zijn mond tegen hem kan openen. Integendeel, zoals het zuivere goud op een weegschaal, zo is abt Tithoës.

5 (914) Eens, toen abt Tithoës neerzat in Clysmā, zei hij nadenkend en voorzichtig tegen zijn leerling: "Laat het water lopen over de palmen, kind". Maar hij wierp tegen: "We zijn in Clysmā, abba". De grijsaard zei: "Clysmā, wat doe ik daar? Breng me weer naar het gebergte".

6 (915) Eens, terwijl abt Tithoës neerzat, bevond zich een broeder in de buurt. Hij wist het niet en slaakte een zucht. En hij bemerkte niet dat zich een broeder in de buurt bevond, omdat hij in verrukking was. Maar hij maakte een buiging ter verontschuldiging en zei: "Vergeef me, broeder, want ik ben nog geen monnik, ik slaakte een zucht in uw tegenwoordigheid".

7 (916) Een broeder vroeg aan abt Tithoës: "Welke is de weg die naar de nederigheid leidt?" De grijsaard antwoordde hem: "De weg van de nederigheid is: zelfbeheersing, gebed en zichzelf houden voor de minste van de schepselen".

ABT TIMOTHEÛS

1 (917) Abt Timotheüs, de priester, stelde een vraag aan abt Poimên. Hij zei: "In Egypte leeft een vrouw die een bordeel houdt, maar haar verdienste weggeeft als aalmoes". En abt Poimên antwoordde: "Dan blijft zij ook niet hoereren, want er vertoont zich in haar een vrucht van het geloof". Nu gebeurde het dat de priester Timotheüs bezoek kreeg van zijn moeder en hij vroeg haar: "Die vrouw, gaat zij nog door met haar hoererij?" Zij antwoordde: "Ja, en zij heeft zelfs nog meer minnaars. Maar ook met haar aalmoezen gaat zij door". En abt Timotheüs bracht het over aan abt Poimên. Deze nu zei: "Dan blijft zij ook niet hoereren". Toen de moeder van abt Timotheüs weer eens bij hem was, zei ze: "Weet je al, dat die hoer probeerde met me mee te komen, dat jij voor haar zou bidden?" En hij bracht wat hij gehoord had, over aan abt Poimên. Deze zei hem: "Ga er dan liever zelf heen en spreek met haar". En abt Timotheüs ging er heen en had met haar een onderhoud. Zodra zij hem nu zag en van hem het woord Gods hoorde, kreeg zij berouw en begon te wenen. En zij sprak tot hem: "Van vandaag af sluit ik mij aan bij God en ik zal niet meer hoereren". En onmiddellijk trad zij een klooster in en heeft aan God behaagd.

de letter upsilon

ABT HYPERECHIUS

Deze spreuken zijn alle ontleend aan de "Adhortatio ad monachos" van de gelukzalige Hyperechius in PG 79,1473-1490.

1 (918) Abt Hyperechius zei: Zoals de leeuw gevreesd is bij de wilde ezels, zo is de beproefde monnik gevreesd bij de gedachten van begeerte.

2 (919) Verder zei hij: Het vasten is voor de monnik de teugel tegen de zonde. Wie hem laat glippen is als een bronstig paard.

3 (920) Verder zei hij: Wie zijn tong niet in bedwang houdt als hij kwaad wordt, zal ook geen hartstochten in bedwang houden.

4 (921) Verder zei hij: Het is beter vlees te eten en wijn te drinken, dan het vlees van zijn broeders te verslinden door lasterpraatjes.

5 (922) Verder zei hij: Door zijn influistering heeft de slang Eva uit het paradijs gebannen. Op hem lijkt wie zijn naaste belastert: hij stort de ziel van de hoorder in het verderf, en die van zichzelf redt hij niet.

6 (923) Verder zei hij: Een schat is voor de monnik de vrijwillige bezitloosheid. Verwerf u schatten in de hemel, broeder, want eindeloos zullen de eeuwen van genot zijn.

7 (924) Verder zei hij: Uw gedachte zij altijd in het koninkrijk van de hemelen. Dan zult u het ook spoedig beërven.

8 (925) Verder zei hij: Een kleinood is voor de monnik de gehoorzaamheid. Wie haar bezit, zal door God verhoord worden en onbevreesd zal hij staan voor de Gekruisigde. Want de gekruisigde Heer is gehoorzaam geworden tot de dood (Fil 2,8).

de letter phi

ABT FOKAS

Toelichting bij Fokas 1: De dogmatische beroering in de vroege Kerk heeft aanleiding gegeven tot diepgaande verdeeldheid zelfs in de monnikenwereld. In spreuk 1 van abt Fokas zijn we na het jaar 451, waarin het concilie van Chalkêdoon plaatsvond en waarin de leer van Eutyches veroordeeld werd. Deze beroemde monnik uit Constantinopel kende aan Christus slechts één, de goddelijke natuur toe. Zijn leer heette daarom het monofysitisme, en zijn aanhangers monofysieten. Zij werden niet scheurmakers, maar in het bijzonder afgescheurden genoemd (aposchistai). De belijders van het concilie heetten dan de conciliairen (sunodikoi). Maar de monofysieten beschouwden hen als ketters, als aanhangers van Nestorius, die reeds in 431 te Efeze veroordeeld was. Nestorius immers legde te grote nadruk op de eigenheid van elke natuur in Christus. Maar Chalkêdoon heeft geenszins Nestorius gerehabiliteerd.

1 (926) Abt Fokas, van het klooster van abt Theognius uit Jeruzalem, zei: Toen ik in de Skêtis neerzat, leefde er een zekere abt Jakobus, een jongeman, in het gebied van de Cellen, samen met zijn vader naar het vlees, en die tegelijkertijd ook zijn geestelijke vader was. Er staan in het gebied van de Cellen twee kerken, een van de rechtgelovigen, waar hij gemeenschap had, en een van de afgescheurden. Nu bezat abt Jakobus de genade van de nederigheid en hij werd door allen, de kerkelijken zowel als de afgescheurden, bemind. De rechtgelovigen spraken tot hem: "Let goed op, abt Jakobus, dat de afgescheurden u niet tot afval brengen en u meatronen naar hun gemeenschap". Op dezelfde manier spraken ook de afgescheurden tot hem: "U moet wel weten, abt Jakobus, dat u, door gemeenschap te hebben met de aanhangers van de twee naturen, uw ziel in het verderf stort, want zij zijn Nestorianen en vervalsen de waarheid". In zijn onschuld werd abt Jakobus in het nauw gedreven door wat beide partijen hem zeiden, en niet wetend wat te doen, besloot hij tot God te smeken. Daarom verborg hij zich in een kluis buiten de laura, waar het stil was, en deed de dodengewaden aan, alsof hij binnenkort ging sterven. Want de Egyptische Vaders hebben de gewoonte om het levitoon, waarin zij het heilig kleed ontvangen hebben, alsmede de hoofddoek, te bewaren tot hun dood toe om zich daarin te laten begraven. Alleen op de zondagen dragen zij ze bij het ontvangen van de heilige Communie, maar dan vouwen zij ze onmiddellijk weer op. Hij ging dus naar die kluis, biddend tot God. En toen hij van het vasten geheel uitgeput was, viel hij op de grond en bleef er zo liggen. Hij zei dat hij in die dagen veel van de duivels geleden heeft, vooral in zijn gedachte. Nadat er veertig dagen verstreken waren, zag hij een allervrolijkst kind binnenkomen, dat naar hem toekwam en zei: "Abba Jakobus, wat doet u hier?" En terstond daagde het licht in hem en hij herkreeg zijn kracht door dit visioen. En hij zei: "Meester, U weet wat mij scheelt. Dezen zeggen me: verlaat de Kerk niet, en genen zeggen: de aanhangers van de twee naturen misleiden u. En ik zat vast en wist niet wat ik moest doen, en daarom besloot ik tot deze handelwijze". De Heer gaf hem ten antwoord: "Waar u bent, is het goed dat u bent". En ogenblikkelijk na dit gezegde bevond hij zich aan de ingang van de heilige Kerk van de rechtgelovigen, de conciliairen.

2 (927) Ook zei abt Fokas: Toen abt Jakobus naar de Skêtis verhuisd was, werd hij hevig door de geest van ontucht bekoord. En omdat hij reeds in groot gevaar verkeerde, kwam hij bij mij en vertrouwde mij zijn toestand toe. En hij zei me: "Maandag vertrek ik naar die en die grot. Ik smEEK u echter omwille van de Heer het aan niemand te zeggen, ook niet aan mijn vader. Tel veertig dagen af en als die voorbij zijn, bewijs me dan deze liefdedienst en breng me daarheen de heilige Communie. En als u me dood aantreft, begraaf me dan, maar leef ik nog, dan nuttig ik de heilige Communie". Toen ik dat van hem gehoord had en de veertig dagen om waren, nam ik de heilige Communie en gewoon wittebrood met een beetje wijn en ging naar hem toe. En alleen reeds bij het naderen van de grot rook ik een sterke stank, die uit zijn mond kwam. En ik zei bij mijzelf: "De heilige is te ruste gegaan". Maar toen ik bij hem binnenkwam, stelde ik vast dat hij halfdood was. Zodra hij me zag, bewoog hij lichtjes zijn rechterhand, voor zover hij daartoe in staat was, en beduidde me door de kromming van zijn hand de heilige Communie. En ik zei: "Die heb ik bij me". Ik wilde daarna zijn mond openen, maar die was vergrendeld. Radeloos wat te doen, liep ik de woestijn in en vond daar een takje van een doornstruik. En na lang werken slaagde ik er met moeite in zijn mond een beetje open te krijgen. Ik bracht er het kostbaar Lichaam en Bloed in, voor zover het ging, in kleine beetje's. En hij hervond de kracht uit de nuttiging van de heilige Communie. Even later weekte ik enkele kruimels van het wittebrood en gaf ze hem. Dan weer een paar andere, in de mate dat hij kon opnemen. En op deze wijze is hij, door Gods genade, na een dag met me meegegaan, de weg langs naar zijn eigen kluis, bevrijd met de hulp van God van de verderfelijke hartstocht van de ontucht.

ABT FELIX

1 (928) Eens bezochten enkele broeders, vergezeld van wereldlingen, abt Felix. Zij verzochten hem een woord tot hen te spreken, maar de grijsaard zweeg. Nadat ze hem met aandrang erom verzocht hadden, zei hij tegen hen: "Wilt u een woord horen?" Zij zeiden: "Ja, abba". Waarop de grijsaard: "Tegenwoordig kan men geen woord meer spreken. Toen de broeders vroeger de grijsaards erom vroegen en toen ze uitvoerden wat ze hun zeiden, verleende God hun het inzicht hoe te spreken. Maar tegenwoordig verzoeken ze er wel om, maar ze doen niet wat ze horen, en daarom heeft God de genade van het woord de grijsaards ontnomen. Zij weten niet meer wat ze zeggen moeten, omdat niemand ernaar handelt". Toen de broeders dat hoorden, slaakten zij een zucht en zeiden: "Bid voor ons, abba".

ABT FILAGRIUS

1 (929) Er leefde een heilige, Filagrius geheten, die woonde in de woestijn van Jeruzalem en die hard werkte om zijn brood te verdienen. Toen hij nu op de markt zijn handenaarbeid stond te verkopen, zie, daar verloor iemand een beurs met duizend muntstukken. De grijsaard vond hem, vatte post op die plaats en zei: "Hij die hem verloren heeft, komt hier vast en zeker terug". En zie, wenend kwam hij daar aan. De grijsaard nam hem dan terzijde en gaf hem zijn beurs. Deze echter probeerde hem vast te houden, want hij wilde hem een deel ervan ter hand stellen, maar de grijsaard wilde niet. Toen begon hij te roepen: "Komt, en ziet van een man Gods, wat hij gedaan heeft". Maar de grijsaard ging er stilletjes vandoor en verliet de stad, om niet geëerd te worden.

ABT FORTAS

1 (930) Abt Fortas zei: Als God wil dat ik leef, weet Hij ook wel wat Hij me moet beschikken. Maar als Hij dat niet wil, waartoe dient me het leven dan nog? Want hij nam van niemand iets aan, hoewel hij bedlegerig was. Hij zei immers: Als iemand me iets brengt, maar niet om God, dan mag ik hem er niets voor (terug)geven, en ook ontvangt hij geen loon van God. Want hij heeft het niet gebracht om God. En zo lijdt de bringer weliswaar onrecht, maar de godgewijden die alleen naar Hem opzien, behoren zo godvruchtig gesteld te zijn, dat zij het geen smaad achten al zouden zij ontelbare malen onrecht lijden.

de letter chi

ABT CHOMAI

1 (931) Men vertelde van abt Chomai dat hij in zijn stervensuur tot zijn zonen sprak: "Gaat niet samenwonen met ketters, houdt er geen kennissen op na onder landvoogden en laat uw armen niet uitgespreid staan om te verzamelen. Laten ze liever uitgespreid staan om te geven".

ABT CHAIREMOON

1 (932) Men zei van abt Chairèmoon in de Skêtis: Zijn grot lag veertig mijl van de kerk af, en van de oase en het water twaalf mijl. Daarom droeg hij (het benodigde voor) zijn handenaarbeid naar zijn grot, en ook twee kruikjes, die hij een voor een haalde, en daarna zat hij neer in rust.

de letter psi

ABT PSENTHAISIOS

Deze spreuk is een van de weinige die ontleend zijn aan het Leven van Pachomius, in dit geval aan het eerste Griekse leven, nr.25.

1 (933) Abt Psenthaïsius, abt Soeros en abt Psooios zeiden: Als wij luisterden naar de woorden van onze vader, abt Pachomius, deden wij er zeer ons voordeel mee, en wij werden opgewekt tot ijver in goede werken. En als wij zagen dat, als hij zweeg, zijn daad nog een woord was, stonden wij verbaasd en wij zeiden tegen elkaar: "Wij meenden dat alle heiligen door God vanaf de moederschoot (vgl. Ps 21/22,10) heilig en onwankelbaar zijn gevormd, en geen eigen wil hadden. Vervolgens dat de zondaars niet godvruchtig kunnen leven, omdat zij nu eenmaal zo geschapen zijn. Maar nu zien we Gods goedheid duidelijk uit het leven van onze Vader. Want hoewel zijn ouders heidenen waren, is hij toch zo godvruchtig geworden en heeft hij al Gods geboden aangetrokken. Derhalve zijn ook wij allen in staat op onze beurt hem na te volgen, die zelf

de heiligen navolgde. Dit staat er immers geschreven: Komt allen tot Mij die het zwaar hebt en onder last gebukt gaat, en Ik zal u opbeuren (Mt 11,28). Laten wij dus sterven en leven (vgl. 2 Tim 2,11) met deze man, want hij geleidt ons recht naar God".

de letter omega

ABT OOR

1 (934) Men zei van abt Oor en van abt Theodorus: Eens stortten zij klei voor een kluis en zij zeiden tegen elkaar: "Als God ons nu eens kwam bezoeken, wat zouden we dan doen?" En zij barstten uit in geweent, lieten hun klei in de steek en ieder trok zich in zijn kluis terug.

2 (935) Men zei van abt Oor: Nooit heeft hij gelogen, nooit gezworen, nooit iemand vervloekt en nooit zonder noodzakelijkheid gesproken.

3 (936) Abt Oor zei tegen zijn leerling Paulus: Let er wel op dat u nooit een vreemd woord deze kluis binnenbrengt .

4 (937) Eens ging Paulus, de leerling van abt Oor, palmtakken inkopen, maar hij bevond dat anderen hem voor waren geweest en een pand hadden gegeven. Want abt Oor gaf nooit een pand, maar hij liet de prijs terstond brengen en kocht. Zijn leerling ging dus naar een andere plaats om palmtakken. En de plantagehouder zei: "Wie heeft een pand bij me achtergelaten en is er nooit voor gekomen? Neemt u de takken dus maar mee". En hij nam ze mee, bracht ze naar de grijsaard en vertelde hem de toedracht. Maar toen de grijsaard dat gehoord had, sloeg hij zijn handen ineem en zei: "Oor werkt een heel jaar niet", en hij liet de takken niet binnen, maar (wachtte) tot ze naar hun plaats waren teruggebracht.

5 (938) Abt Oor zei: Als u bemerkt dat ik een gedachte koester tegen iemand, weet dan dat hij dezelfde tegen mij koestert.

6 (939) Er woonde in de streek van abt Oor een edelman, Longinus geheten, die veel aalmoezen uitdeelde. Bij zijn bezoek aan een van de Vaders vroeg hij deze om hem bij abt Oor te introduceren. De monnik ging dan naar de grijsaard en begon de edelman hoog te prijzen: "Hij is goed en geeft veel aalmoezen (vgl. Lc 7,5)". De grijsaard nu dacht na en zei: "Ja, hij is goed". Toen kwam de monnik uit voor zijn verzoek en zei: "Sta hem toe, abba, om eens te komen en u te bezoeken". Maar de grijsaard gaf hem ten antwoord: "Waarachtig, hij steekt deze rotskloof niet over om mij te zien".

7 (940) Abt Sisoës vroeg aan abt Oor: "Spreek een woord tot mij". En hij zei: "Stelt u vertrouwen in mij?" En hij: "Ja". Waarop hij weer: "Ga dan heen en wat u mij hebt zien doen, doet u dat ook". En hij vroeg hem: "Wat zie ik dan, vader, van u?" Toen sprak de grijsaard tot hem: "Dat ik in mijn gedachte de minste ben van alle mensen".

8 (941) Men zei van abt Oor en abt Theodorus: Zij maakten telkens een goed begin en zij dankten God te allen stond.

9 (942) Abt Oor zei: De krans van de monnik is de nederigheid.

10 (943) Verder zei hij: Wie meer dan hij verdient geëerd of geprezen wordt, lijdt grote schade. Wie echter helemaal geen eer geniet bij de mensen, zal van boven geroemd worden.

11 (944) Verder zei hij: Wanneer u een gedachte van trots en van hoogmoed besluit, onderzoek dan uw geweten of u alle geboden onderhouden hebt, of u uw vijanden bemint (vgl. Mt 5,44), of u treurt over hun vernederingen, of u zichzelf voor een onnutte dienaar houdt (vgl. Lc 17,10) en de zondigste van allen. Koester dan maar niet zo een hoge dunk van uzelf, alsof u alles al tot stand hebt gebracht, maar weet dat deze gedachte alles ondermijnt.

12 (945) Verder zei hij: Werp bij elke beproeving de schuld niet op een ander, maar alleen op uzelf en zeg: omwille van mijn zonden overkomt me dit.

13 (946) Verder zei hij: Zeg niet tegen uw broeder in uw hart: "Maar ik ben toch waakzamer en leef gestrenger", maar onderwerp u aan Christus' genade in een geest van armoede en van ongeveinsde liefde (vgl. 2 Kor 6,6), om niet aan de geest van grootspraak ten prooi te vallen en al uw moeiten te verliezen. Want er staat geschreven: Wie meent dat hij staat, moet toezien dat hij niet valt (1 Kor 10,12), maar wees met zout gekruid (vgl. Kol 4,6).

14 (947) Nog zei hij: Ofwel vlucht de mensen zoveel u kunt, ofwel drijf de spot met de wereld en de mensen door u in alles als dwaas aan te stellen.

15 (948) Nog zei hij: Als u uw broeder belasterd hebt en uw geweten knaagt, ga dan naar hem toe, maak een buiging voor hem ter verontschuldiging en zeg: "Ik heb u belasterd". Maar wees op uw hoede er niet meer in te lopen, want de laster is de dood van de ziel.

